

YILDIZ TEKNİK Üniversitesi & FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Gazelyurt (Gelveri)de Tarihsel Dokunun
İncelenmesi

Cengiz Can

Yüksek Lisans Tezi

R 151
78

2500

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜZELYURT (GELVERİ) DA TARİHSEL DOKUNUN
İNCELENMESİ ve TURİZM AMAÇLI
KULLANIM ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

RÖLÖVE - RESTORASYON YÜKSEK LİSANS TEZİ
YÖNETEN : ÖGR. GÖR. Y. MİM. ARK. LEMİ Ş. MEREY
HAZIRLAYAN : MİMAR CENGİZ CAN

İstanbul - 1985

YILDIZ UNİVERSİTESİ
KÜTÜPHANESİ

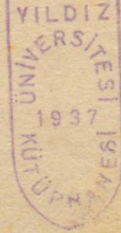
Kayıt numarası: 43738

Demirbaş numarası: 41866

Kot numarası: R 151

Ek:

MÜHÜR

+

YILDIZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜZELYURT(GELVERİ)DE TARİHSEL DOKUNUN
İNCELENMESİ VE TURİZM AMAÇLI
KULLANIM ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

RÖLÖVE-RESTORASYON YÜKSEK LİSANS TEZİ

YÖNETEN: ÖĞR. GÖR. Y.MİM.ARK.LEMİ Ş.MEREY

HAZIRLAYAN: MİMAR CENGİZ CAN

İSTANBUL - 1985

İÇİNDEKİLER	30
II.3.1. AŞAĞI MAHALLE VERLEŞMESİ	62
ÖNSÖZ	1
ÖZET	3
SUMMARY	4
I.BÖLÜM: ÜLKEMİZ KÜLTÜREL TURİZMİNDE KAPADOKYANIN YERİ VE ÖNEMİ. 5	
I.1. KONUM	5
I.2. ULAŞIM	9
I.3. JEOLOJİK VE MORFOLOJİK YAPI	11
I.3.1. VOLKANİK OLMAYAN YÜKSELTİLER BÖLGESİ.....	14
I.3.2. GÖLLER VE OVALAR BÖLGESİ	15
I.3.3. BİRİNCİL DERECEDE VOLKANİK YÜKSELTİLER BÖLGESİ	15
I.3.4. ANTİK PLATO BÖLGESİ	15
I.3.4.1. Birincil Derecede Vadiler Kesimi. 16	
I.3.4.2. Antik Platonun Tortul Kesimi 16	
I.3.4.3. İkincil Volkanik Yükseltiler Kesimi	16
I.3.4.4. İkincil Vadilik Kesim	16
I.4. İKLİM, FLORA VE FAUNA	17
I.5. TARİHSEL GELİŞİM	20
I.5.1. KAPADOKYA TARİHİ	20
I.5.2. TARİH İÇİNDE KÜLTÜREL SÜREKLİLİK	35
I.6. TURİZM POTANSİYELİ	41
II.BÖLÜM: GÜZELYURT TARİHSEL DOKU VE MEVCUT TURİZM VERİLERİ 43	
II.1. KONUM VE JEOLOJİK YAPI	43
II.2. TARİHSEL GELİŞİM	47

II.3. TARİHSEL DOKU	50
II.3.1. AŞAĞI MAHALLE YERLEŞMESİ	62
II.3.1.1. Kaya İçi Yerleşmeler	62
II.3.1.2. Kaya İçi Artı Yığma Yapı Yerleşmeler	73
II.3.2. YUKARI MAHALLE YERLEŞMESİ	88
II.3.2.1. Avlulu Yığma Yapılar	115
II.4. TARİHSEL TURİZM VERİLERİ	119
II.5. MEVCUT ALTYAPI VE HİZMETLER	131
III.BÖLÜM: GÜZELYURT'UN KÜLTÜREL TURİZME AÇILMASI	132
III.1. TURİSTİK YÖRE NİTELİKLERİNİN ARAŞTIRILMASI	132
III.1.1. TURİZM ORGANİZASYONU	133
III.1.2. TURİZMİN EKONOMİK VE SOSYAL YAPIYLA İLİŞKİSİ	134
III.1.3. TANITIM	135
III.1.4. KONAKLAMA	136
III.2. KORUMA VE TURİZM İLİŞKİSİ	140
IV.BÖLÜM: DEĞERLENDİRME VE SONUÇ: KORUMA VE KULLANIM ÖNERİLERİ ..	144
IV.1. TURİZM AKIMINI KABUL ETME VE KARŞILAMA	144
IV.2. TURİZM AKIMINI TAŞIMA	146
IV.3. TURİZM AKIMINI ALIKOYMA	147
IV.3.1. TAMAMI KONAKLAMA AMAÇLI KULLANABİLECEK YAPILAR	147
IV.3.2. KONUTLARDA KONAKLAMAYA UYGUN BİRİMLERİN SAPTANMASI	149
NOTLAR	200
BİBLİYOGRAFYA	205
ÖZGEÇMİŞ	213

ÖNSÖZ

Anadolu ilk çağlardan beri sayısız uygarlıkların kaynağı olmuştur. Bu uygarlıklar silinemez izler bırakmıştır. Bu kültürel mirasın sahibi "Anadolu İnsanı" sessiz fakat görünür şekilde zengin çevresel ve bireysel değerlerinin saptanmasını beklemektedir. İşte bu sessiz çevreden 1983 yılında bize kadar ulaşan bir ses yükseldi. Bizlerde Yıldız Üniversitesi Mimarlık Tarihi ve Restorasyon Anabilim dalları Öğretim Üyeleri ve Öğrencileri olarak bu çağrıya katıldık.

Güzelyurt, coğrafi ve morfolojik özelliklerinden zaman boyutu içinde olumsuz etkilerden kendini büyük oranda korumuş, sahip olduğu tarihsel, kültürel ve doğal değerleriyle keşfedilmemiş bir hazine gibiydi. İ.H. Konyalı'nın deyişiyle "büyük ciltlere gebe" idi.

Mayıs 1983'ten beri devam eden çalışmalar sonucu yüksek lisans araştırma tezleri niteliğinde üretilen ,bu çalışmalar bir bütün olarak değerlendirilmelidir.

Kapadokya bölgesi oniki yıl önce "Turistik Gelişmede Öncelikli Bölge" olarak tanımlanmış, yapılan çalışmalar sonucu ülkemiz turizm potansiyelinde önemli bir yer edinmiştir. Ancak Güzelyurt yerleşmesinin doğal ve tarihsel

turizm verileri kültürel turizm hareketi içinde pazarlanamamış âtıl kalmıştır. Bu çalışmanın amacı, bu işlemezliği yenmek için yapılması gerekli "konuma esaslı turizm planlama" çalışmalarına kaynak teşkil etmektir.

Bu çalışma sırasında değerli katkı ve önerileriyle bana yol gösteren Hocalarım Sayın Prof.Turgut Övünç ve Doç. İsmet Ağaryılmaz'a saha çalışmaları, bilimsel araştırma, dökümanların hazırlanması gibi evrelerde değerli yardımlarından faydalandığım Ar.Gör.Mehmet Alper, Ar.Gör.Nüket Ezel, Mimar Faruk Tuncer, Mimar Uğur Çetin ile Anabilim Dallarının diğere öğretim üye ve yardımcılarna, ortak çalışma grubunu oluşturan sınıf arkadaşlarıma ve bu çalışmamı yöneten Hocam sayın Öğr.Gör.Y.Mimar Arkeolog Lemi Merey'e tüm içtenliğimle teşekkür ederim.

Cengiz Can

Ocak 1985

ÖZET

Tez kapsamında ülkemiz kültürel turizminde önemli bir yeri olan Kapadokya yöresinde bulunan Güzelyurt yerleşmesi için turizm amaçlı kullanım olanakları araştırılmış ve öneriler geliştirilmiştir.

Tez dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Kapadokya yöresinin ülkemiz kültürel turizmindeki yeri saptanmış, jeolojik yapı ve tarihsel gelişim gibi önemli turizm verileri incelenmiştir.

İkinci bölümde Güzelyurt yerleşmesi tarihsel dokusu yerleşme bölgelerine göre iki ana başlık altında ele alınmış yerleşme biçimlerinin üç farklı şekilde oluştukları görülmüştür.

- Kaya içi yerleşmeler
- Kaya içi artı yığma yapı yerleşmeler
- Avlulu yığma yapılar.

Üçüncü bölümde Güzelyurt'un kültürel turizme açılması amacıyla gerekli şartlar ve koruma-turizm ilişkisi araştırılmıştır.

Dördüncü bölümde yerleşmenin turizm amaçlı kullanımı önerileri geliştirilmiştir.

SUMMARY

Within this study, the possibility of touristic use of the settlement of Güzelyurt, taking place in the Cappadocia region which holds an important place in the cultural tourism of Turkey, is discussed and proposals are brought on the subject. The study is formed by four sections.

The first section is about the position of Cappadocia in Turkey's cultural tourism, and its important touristic values are analysed, such as its geological structure and historical evolution. In the second section, the historical pattern of Güzelyurt was analysed and related to tourism by taking the different types of dwellings as a basis. Also listed was the nature of present accommodations in Güzelyurt.

In the third section, the conditions necessary for opening Güzelyurt to cultural tourism were described and the relation of conservation and tourism was discussed.

The fourth section consists of the proposals made on the touristic exploitation of Güzelyurt in cultural tourism.

ÜLKEMİZ KÜLTÜREL TURİZMİNDE KAPADOKYANIN YERİ VE ÖNEMİ

Kapadokya, Türkiye'nin en önemli turistik bölgelerinden biridir. Bu bölge, doğal güzellikleriyle, tarihi mirasıyla ve kültürel zenginliğiyle dünya çapında ünlüdür. Bölgenin en önemli özelliklerinden biri, yeraltı şehirleridir. Bu şehirler, yüzyıllardır insanlar tarafından kullanılmış ve günümüzde de turistik birer bölge olarak korunmaktadır. Bölgenin diğer önemli özelliklerinden biri, doğal güzellikleridir. Bölge, kanyonlar, mağaralar ve diğer doğal yapılarla doludur. Bu yapılar, bölgenin doğal güzelliklerini yansıtmaktadır.

1.1. KAPADOKYA

Kapadokya, Türkiye'nin en önemli turistik bölgelerinden biridir. Bu bölge, doğal güzellikleriyle, tarihi mirasıyla ve kültürel zenginliğiyle dünya çapında ünlüdür. Bölgenin en önemli özelliklerinden biri, yeraltı şehirleridir. Bu şehirler, yüzyıllardır insanlar tarafından kullanılmış ve günümüzde de turistik birer bölge olarak korunmaktadır. Bölgenin diğer önemli özelliklerinden biri, doğal güzellikleridir. Bölge, kanyonlar, mağaralar ve diğer doğal yapılarla doludur. Bu yapılar, bölgenin doğal güzelliklerini yansıtmaktadır.

Kapadokya, Türkiye'nin en önemli turistik bölgelerinden biridir. Bu bölge, doğal güzellikleriyle, tarihi mirasıyla ve kültürel zenginliğiyle dünya çapında ünlüdür. Bölgenin en önemli özelliklerinden biri, yeraltı şehirleridir. Bu şehirler, yüzyıllardır insanlar tarafından kullanılmış ve günümüzde de turistik birer bölge olarak korunmaktadır. Bölgenin diğer önemli özelliklerinden biri, doğal güzellikleridir. Bölge, kanyonlar, mağaralar ve diğer doğal yapılarla doludur. Bu yapılar, bölgenin doğal güzelliklerini yansıtmaktadır.

I BÖLÜM

ÜLKEMİZ KÜLTÜREL TURİZMİNDE KAPADOKYANIN YERİ VE ÖNEMİ

Kapadokya, Türkiye'nin en önemli turistik bölgelerinden biridir. Bu bölge, doğal güzellikleriyle, tarihi mirasıyla ve kültürel zenginliğiyle dünya çapında ünlüdür. Bölgenin en önemli özelliklerinden biri, yeraltı şehirleridir. Bu şehirler, yüzyıllardır insanlar tarafından kullanılmış ve günümüzde de turistik birer bölge olarak korunmaktadır. Bölgenin diğer önemli özelliklerinden biri, doğal güzellikleridir. Bölge, kanyonlar, mağaralar ve diğer doğal yapılarla doludur. Bu yapılar, bölgenin doğal güzelliklerini yansıtmaktadır.

I.ÜLKEMİZ KÜLTÜREL TURİZMİNDE KAPADOKYANIN YERİ VE ÖNEMİ

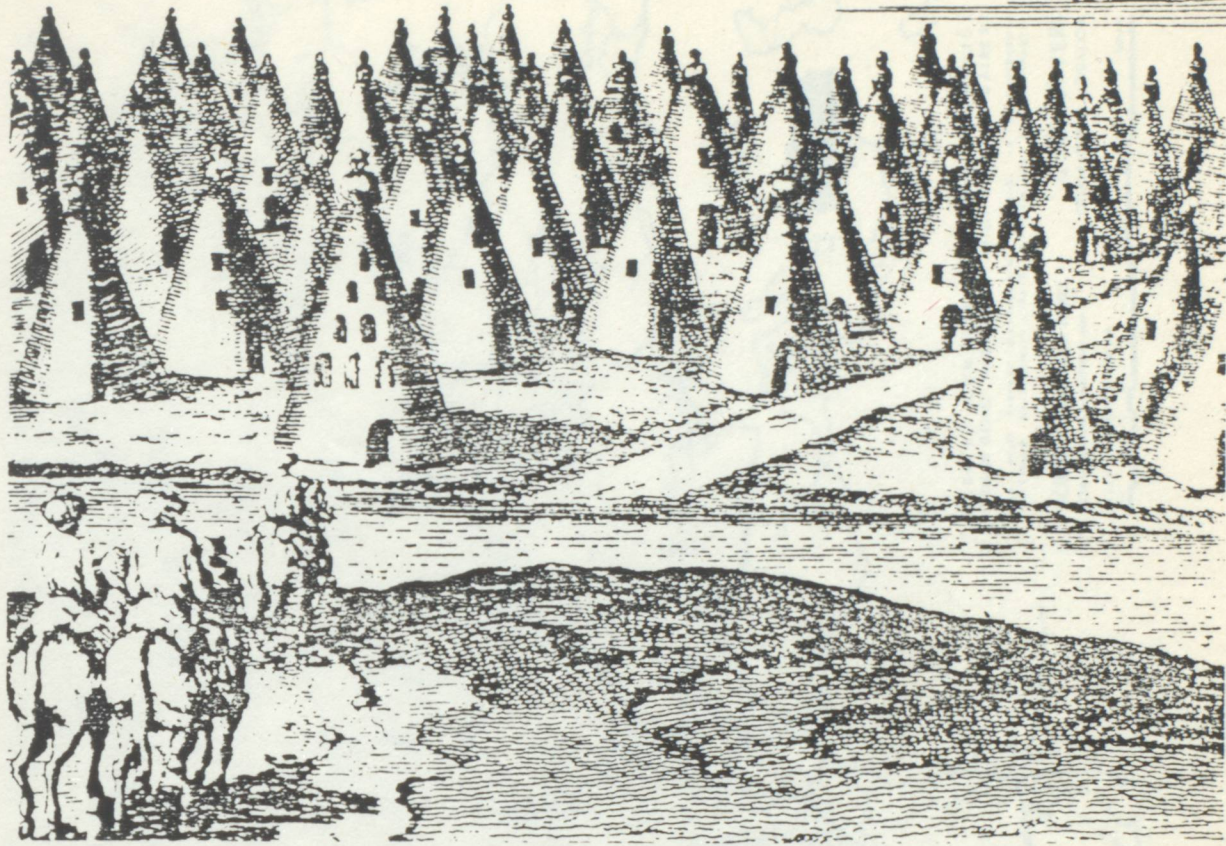
Uluslararası literatürde "Kapadokya" olarak isimlendirilen bölge zengin doğal, kültürel ve tarihi değerlere sahiptir. Bu değerler bölgeye gelen seyyah ve araştırmacıları da etkilemiştir (R. 1 ve 2). Günümüzde ise bu özellikler turizm açısından güçlü çekim elemanlarıdır. Bölge bu turizm verileriyle önemli boyutta turizm hareketine hedef olmaktadır.

I.1. KONUM

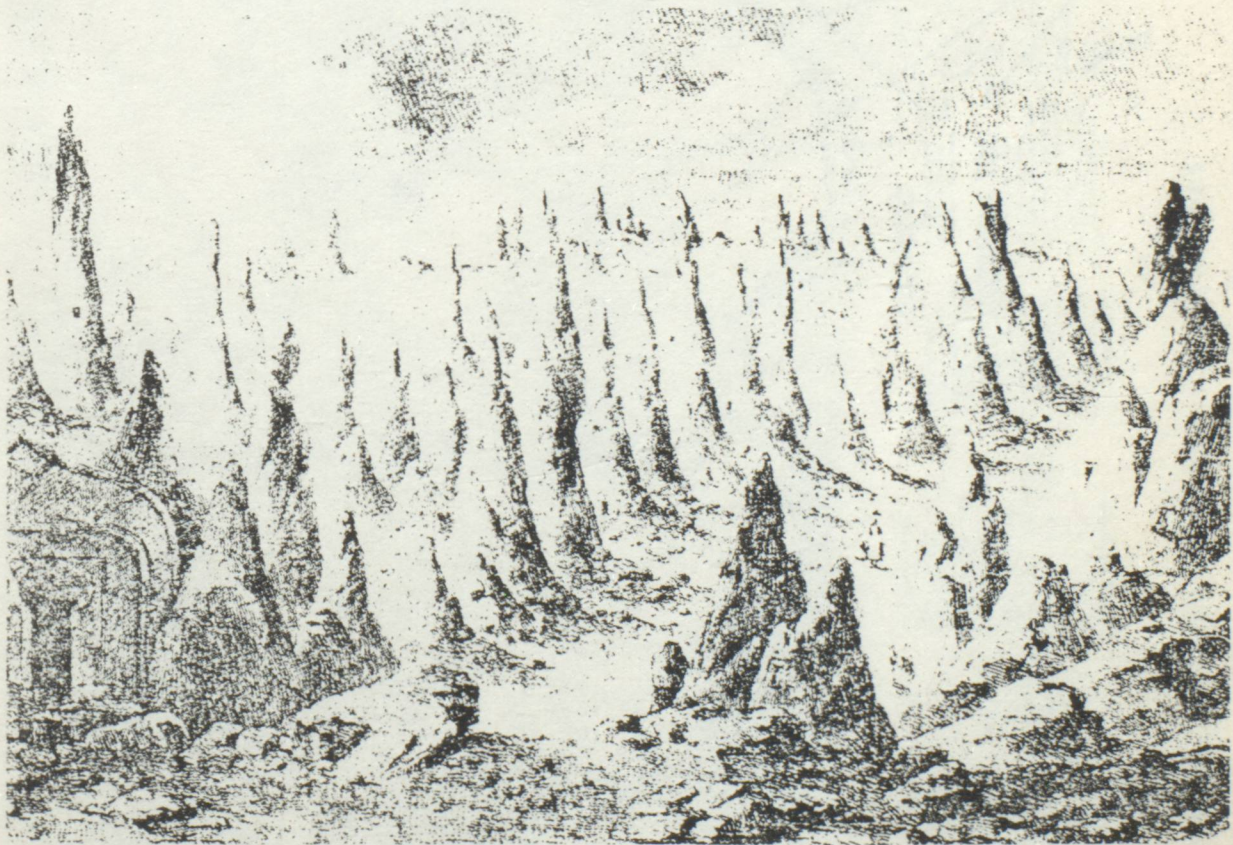
Kapadokya bölgesi, yaklaşık 1000 m. rakımlı Anadolu platosunun merkezinde yer alır (H. 1). Bölgeye bu isim ilk Akamanışlar tarafından verilmiş ve sınırlar batıda Kızılırmak, doğuda Fırat, güneyde Toroslar ve kuzeyde Karadeniz'le belirlenmiştir ¹. Akamanışlar'ın Anadolu'ya M.Ö. 546 yılında girdiklerine göre bu ismin 2500 yıllık bir geçmişi olmalıdır ².

Bölgenin siyasi sınırları yüzyıllar boyunca değişken kalmış, fakat canlı nüvesini merkezi güney bölgesinde devam ettirmiştir. Bu alan ise güney ve doğudan volkanik Erciyes (3916) ve Hasan dağları (3253), kuzeyde Kızılırmak nehrinin orta bölümlerine açılan ve derin yarlarla ayrılmış vadilerle, batıda ise Tuz gölü çöküntüsüyle sınırlanır ³. (Ç.1).

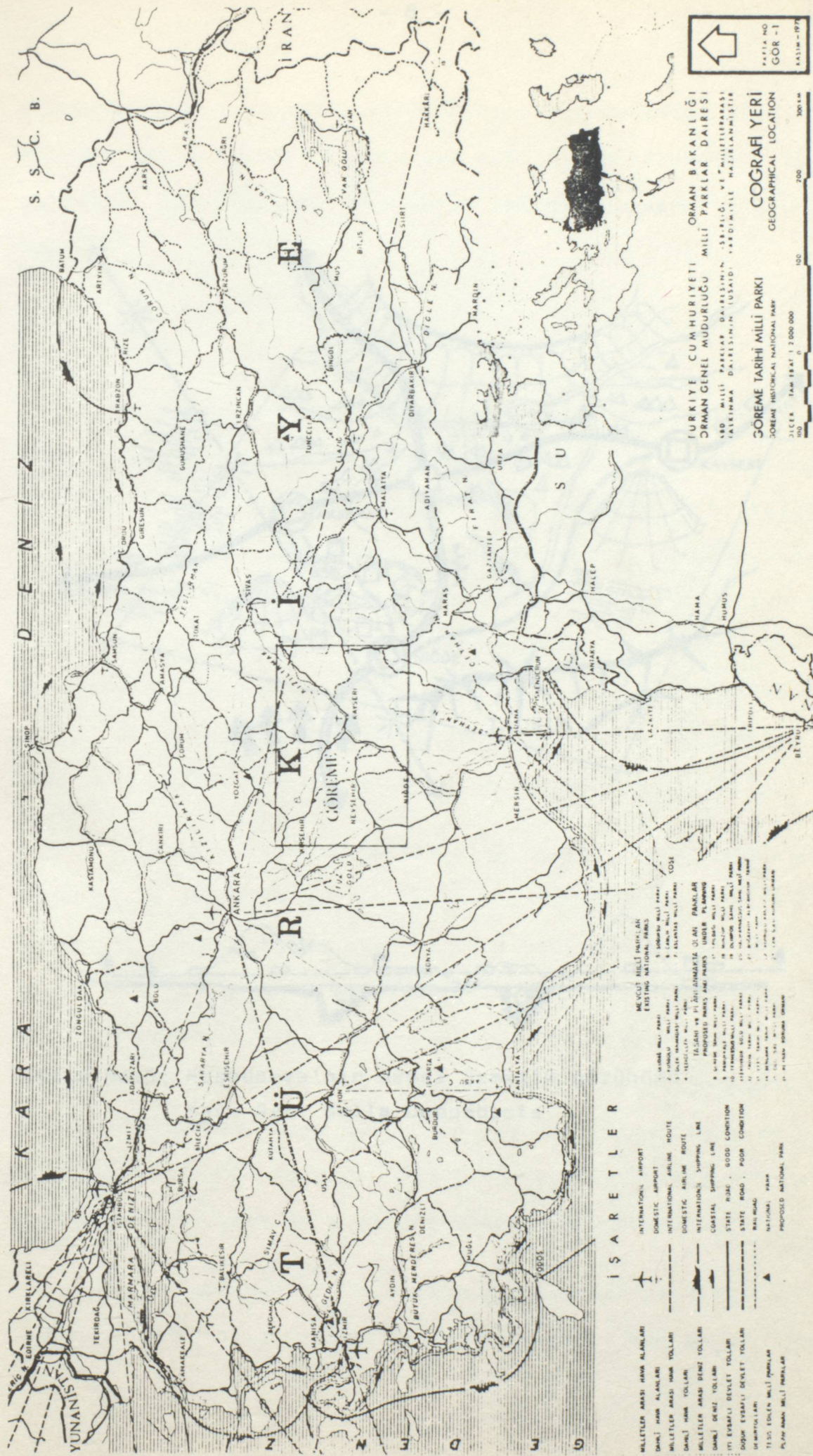
Morfolojik karaktere dayalı coğrafi sınır 23 Şubat 1973 tarih ve 7/5811 sayılı bakanlar kurulu kararnamesi ile "Turistik Gelişmede Öncelikli Bölge" adı altında şu şekilde

Resim No.1: Paul Lucas Baskısı: XVIII.yy.da Kapadokya
Konileri Kay: Arte della Cappadocia

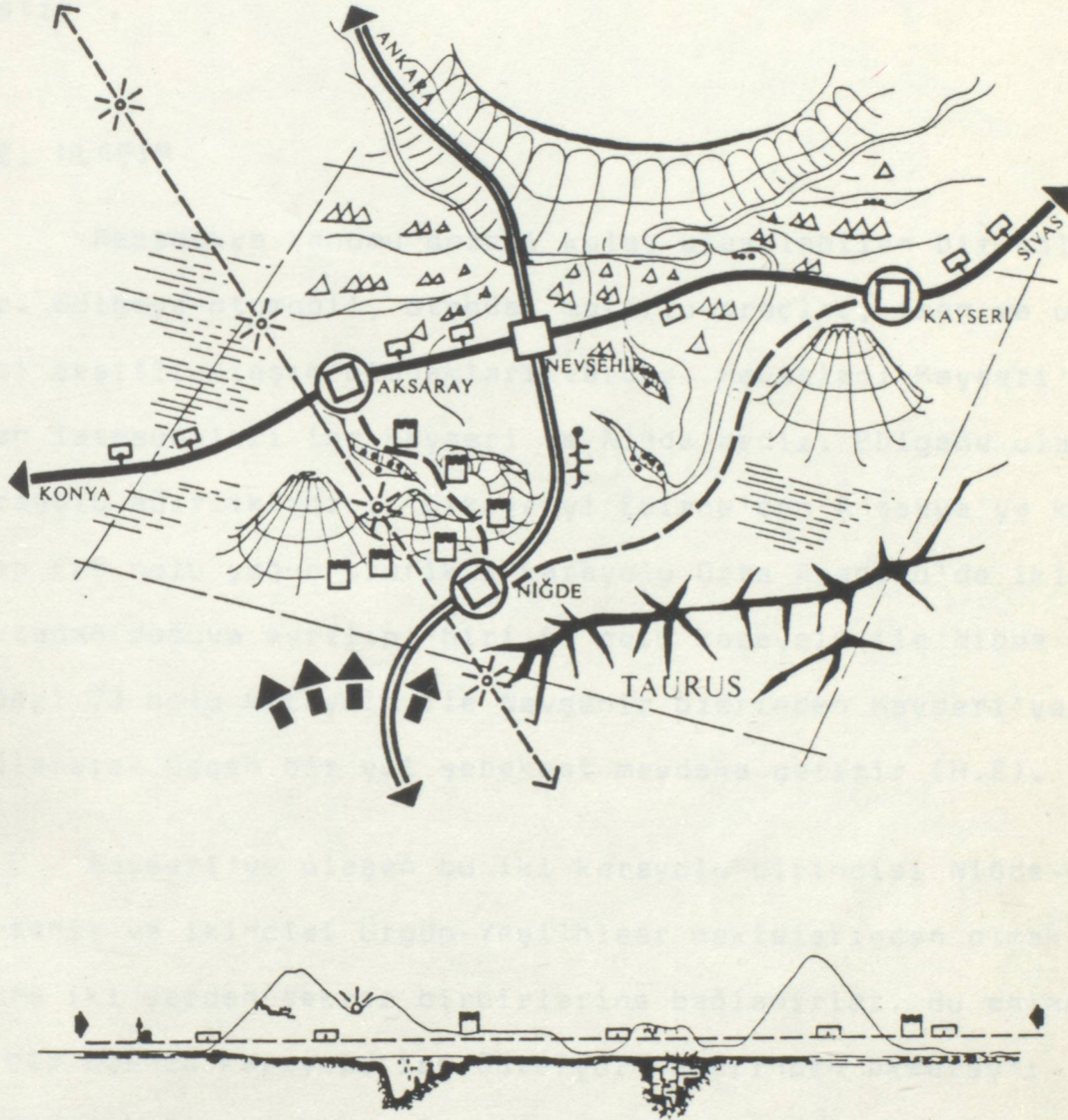

Resim No.2: Texier'nin seyahatname metninde Bertrand'in
gravürü

Harita No.1: Kapadokya'nın Coğrafi Yeri

Kay: Göreme Tarihi Milli Parkı Uzun Devreli
Gelişme Planı

Çizim No.1: Kapadokya'nın Genel Şematik görünümü

Kay: Arte della Cappadocia

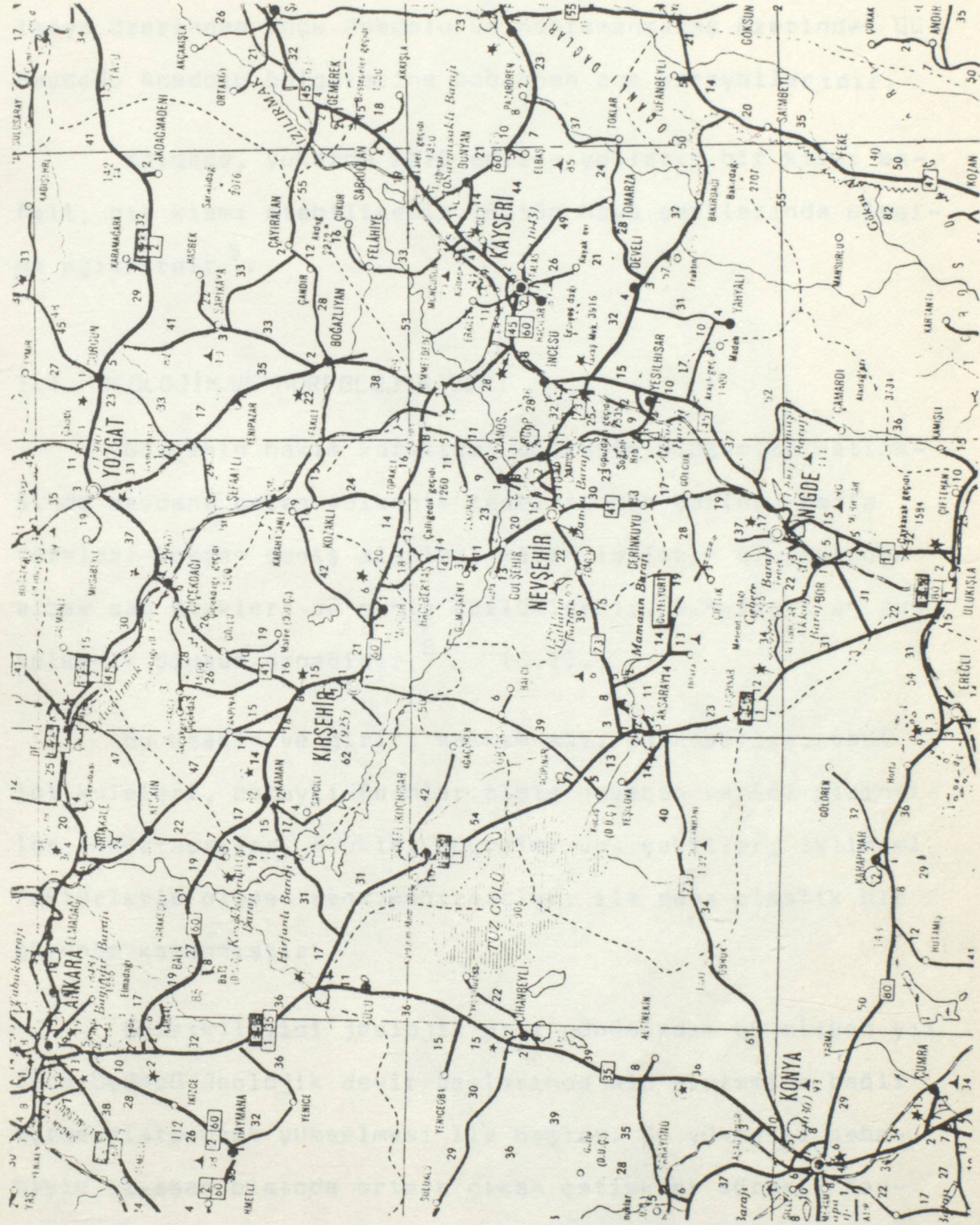
belirtilmiştir: Nevşehir ili sınırları içinde kalan alan, Kayseri ili sınırları içinde yer alan "Soğanlı Vadisi" koordinatlar belirtilerek "Kapadokya" bölgesi olarak tanımlanmıştır⁴.

I.2. ULAŞIM

Kapadokya konumu gereği kolay ulaşılabilen bir bölge-
dir. Bölgeye otomobil, otobüs, motorlu araçlar, tren ve uçak
gibi çeşitli ulaşım olanakları vardır. Havaalanı Kayseri'de,
tren istasyonları ise Kayseri ve Niğde'dedir. Bölgede ulaşım
karayolu ağırlıklıdır. Türkiye'yi Edirne'den Antakya'ya kat-
eden E-5 nolu yoğun trafikli karayolu Orta Anadolu'da iki
noktadan doğuya ayrılıp, biri 45 nolu karayolu ile Niğde ve
diğeri 73 nolu karayolu ile Nevşehir üzerinden Kayseri'ye
bağlanarak üçgen bir yol şebekesi meydana getirir (H.2).

Kayseri'ye ulaşan bu iki karayolu birincisi Niğde-
Nevşehir ve ikincisi Ürgüp-Yeşilhisar noktalarından olmak
üzere iki yerden tekrar birbirlerine bağlanırlar. Bu anlam-
da bir üçüncü karayolu ise Güzelyurt üzerinden Aksaray'ı
Niğde'ye bağlayacaktır. Bu karayolunun Aksaray-Nevşehir ka-
rayolundan ayrılıp Güzelyurt'a kadar olan kısmı tamamlan-
mıştır. Güzelyurt-Niğde bölümünde ise yol çalışmaları de-
vam etmektedir. Bu karayolu Niğde'yi Ankara yönünde E-5 ka-
rayoluna bağlayacak en kısa yol olacağından önemlidir.

Bunun yanında 60 nolu karayolu Kayseri'yi Kırşehir
üzerinden Ankara'ya bağlar. Bu yola Nevşehir'den de 41 nolu

Harita No.2: Bölgede Karayolları ve Demiryolları

karayolunun uzantısıyla ulaşılabılır. Bu karayolu ağı Kayse-ri düğüm noktasından devamla Sivas üzerinden Karadeniz, Malatya üzerinden Doğu Anadolu ve Kahramanmaraş üzerinden Güneydoğu Anadolu bölgelerine bağlanan ana karayollarıdır.

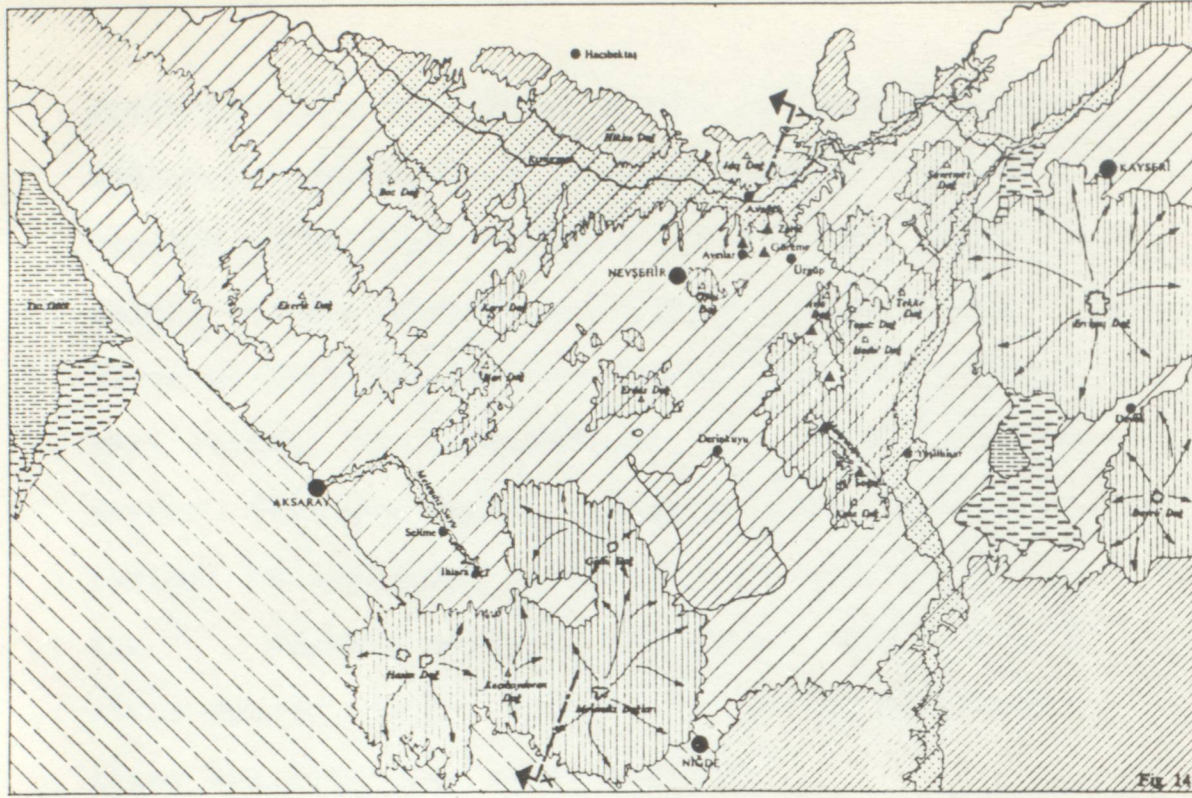
Bölgede, yukarda sözü edilen yolların bir kısmı asfalt, bir kısmı stabilize'dir. Bütün hava şartlarında ulaşılma açıklardır⁵.

I.3. JEOLojİK VE MORFOLOJİK YAPI

Bölgenin hakim karakteri volkanik oluşumlar neticesinde meydana gelen volkanik tepeler, dik yarlar, cazip formları içeren geniş alanlar, kayan lavların oluşturduğu alçak dağ etekleri ve geniş düzlüklerdir. Dünyadaki en son volkanik oluşum örneğidir⁶. (Ç.2).

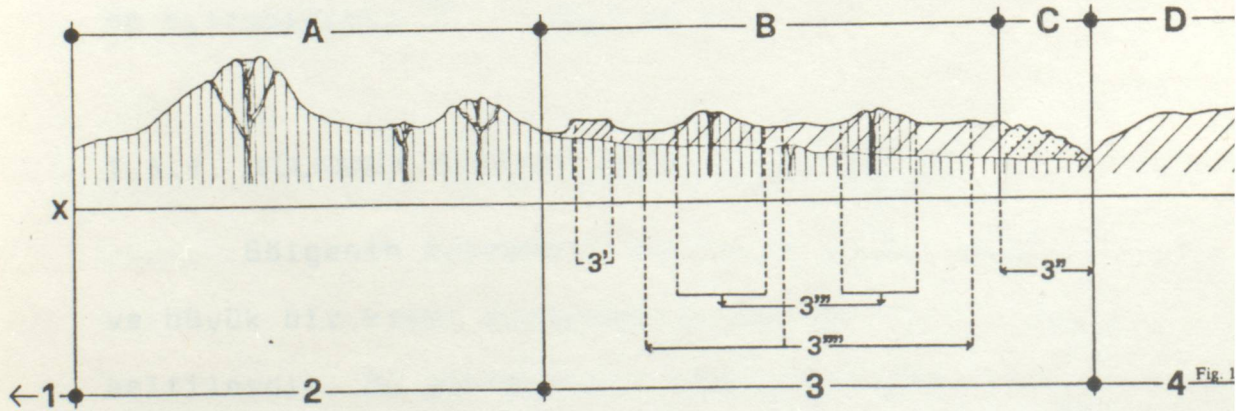
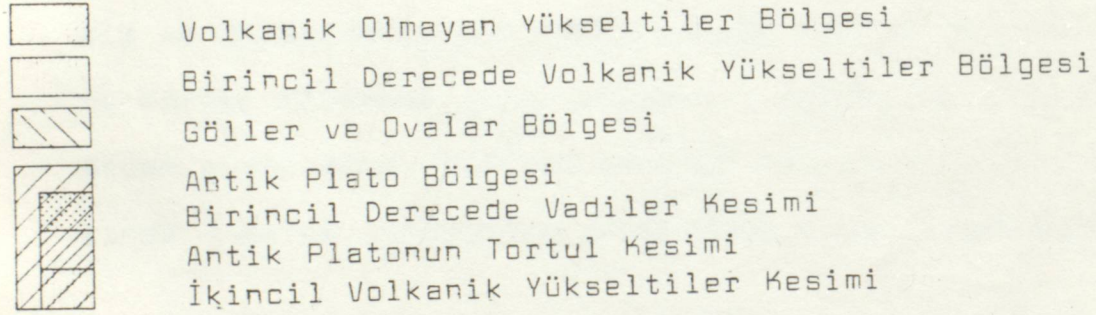
Bu keskin ve girift salkım ağı, şarampoller, vadi içi kuleleri, detaylı formlar almış heyecan verici girintiler, mağaracıklar, oyuklar, burçlar vb. şekiller, iklimsel faktörlerle oluşan renk kontrastları ile daha plastik bir görünüm kazanmıştır.

Bu etkileyici jeolojik yapı günümüzden 60 milyon yıl önce Üçüncü Jeolojik devir başlarında Alp sistemine bağlı toros platosunun yükselmesi ile başlar. Bu yükselti sebebiyle sıkışan platoda ortaya çıkan çatlaklar sürekli faaliyet gösteren volkanların oluşmasına neden olmuştur. Bu sırada Hasan ve Erciyas dağları gibi iki büyük yanardağ kütlesi sivrilmıştır. Lav ve küllerin etkisiyle zamanla

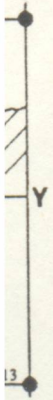
Çizim No.3: Kapadokya'nın Jeolojik Bölgeleri

Kay: Arte della Cappadocia

Çizim No.4: Bölgenin Boyuna Kesiti

Kay: Arte della Cappadocia

- A. İlk dağılım bölgesi
- B. Orta derecede erozyon bölgesi (Dağılım, sürüklenme)
- C. Yüksek derecede erozyon bölgesi (Dağılım, sürüklenme, taşınma)
- D. İlk dağılım bölgesi
- 1. Göller ve Ovalar Bölgesi
- 2. Birincil Derecede Volkanik Yükseltiler Bölgesi
- 3. Antik Plato Bölgesi
 - 3'. Antik Platonun Tortul Kesimi
 - 3". Birincil Derecede Vadiler Kesimi
 - 3"". İkincil Volkanik Yükseltiler Kesimi
 - 3"". İkincil Vadilik Kesim.
- 4. Volkanik Olmayan Yükseltiler Bölgesi.

plato yeni bir örtüyle kaplanır. Bu örtü altta bazalt içeren sağlam bir kabuk ve üstte çimentolaşmış volkan küllerinden meydana gelen düşük dirençli tuf ve kayaç tabakalardır⁷. Bazaltlı lavlar Miosen devrinde, volkanik küller Pliosen devrinde çevreyi kaplamıştır. Pleistosen devri başlarında bazalt lavlar, kül yataklarının bazı bölgelerine doğru akmışlardır. Koruyucu bazalt örtüsüne sahip volkanik kül formasyonları üstlerindeki birikintilerin ağırlığıyla katılaşmıştır⁸. Meydana gelen bu tuf formlar doğal etkilerle kolaylıkla aşınan, kolay kesilen, oyulan ve oyulduktan sonra sertleşme özelliği olan malzemelerdir.

Bitki ve toprak örtüsü ortadan kalkınca iklim değişmiş ve gündüz-gece ısı farkı kabuğu yeryer çatlatmış sular ve rüzgar erozyona neden olmuştur. Günümüzde de bu etkiler devam etmektedir. Yapılan testler sonucunda, kaya yüzeylerinde 1 cm'ye varan yıllık erime olduğu ortaya çıkmaktadır⁹.

Bölgenin günümüzdeki morfolojik karakterini tanımlamak amacıyla sınıflandırmak istediğimizde asal birkaç bölüme ayırabiliriz¹⁰. (Ç.3 ve 4).

I.3.1. VOLKANİK OLMAYAN YÜKSELTİLER BÖLGESİ

Bölgenin kuzeybatı tarafında yuvarlaklaşmış sırtlı ve büyük bir kısmı kuzeybatı-güneydoğu aksında uzanmış yükseltilerdir. Bu yükseltiler volkanik karakterli değildir. Uzun yıllar erozyon neticesi yuvarlak formlar oluşmuştur. Ortalama rakımları 1500-1700 m. arasında değişen bu yüksel-

tiler yumuşak yamaçlarla tekdüze inişler şeklinde platoya bağlanırlar ¹¹.

I.3.2. GÖLLER VE OVALAR BÖLGESİ

Tuz gölü çöküntüsü 900 m. lik rakımıyla Orta Anadolunun en önemli kapalı havzasını oluşturmaktadır. Göl ve ova çok geniş bir araziyi kapsar. Tuz gölü eski bir denizin kalıntısıdır ¹². Göller ve ovalar bölgesinin güneybatı sınırı Melendiz dağları yükseltisidir. Aksaray'ın batı kesiminde alüvyon ovası büyük oranda kumluk ve taşınmış topraktır ¹³.

I.3.3. BİRİNCİL DERECEDE VOLKANİK YÜKSELTİLER BÖLGESİ

Arazinin kuzeydoğu bölgesi, güneydoğu-kuzeybatı yönünde 250 km. boyunca uzanan volkanik yükseltiler tarafından çevrilmiştir. Bu yükseltilerin en önemlileri Erciyes, Dereli, Melendiz, Keçiboydoran ve Hasan dağlarıdır ¹⁴.

I.3.4. ANTİK PLATO BÖLGESİ

Bölge Tuz gölü havzasının doğusundan Kızılırmak nehrinin vadilerine kadar uzanır. 1000-1500 m. rakımlı olan arazi tüf tabakalarının formlarıyla, dalgalanmış hudutsuz bir haliye benzer. Kızılırmak vadisine farklılaşmış bir eğimle iner. Acıgöl yöresinde ikincil volkanik yükseltiler kendini gösterir. Bu nokta erozyonun etkilerinin en açık şekilde görüldüğü yerdir. Atmosferik olayların neticesinde

oluşan bu aşınmalar morfolojik farklılaşmalar gösterir. Bu farklılaşmaları jeomorfolojik karakterlerinden şu şekilde sınıflandırabiliriz.

I.3.4.1. Birincil Derecede Vadiler Kesimi

Antik platonun şekillenmesinde asıl nüveyi oluşturanlar. Bu vadiler önemli akarsular boyunca yer almışlardır. Kızılırmak vadisi dinamik erozyonun yol açtığı tüm aşınma evrelerini içeren en geniş alanlardan biridir. Dar ve derin vadilerin yanında geniş, kademelerle inen vadiler ve peribacaları tipik görüntülerdir (Zelve, Göreme).

I.3.4.2. Antik Platonun Tortul Kesimi

Platonun orta bölgelerinde, akarsuların neden olduğu vadiler dışında kalan kesimde, yüksek ısı sonucu aniden oluşmuş yüksek düzlüklerdir.

I.3.4.3. İkincil Volkanik Yükseltiler Kesimi

İncesu, Nevşehir ve Ortaköy bölgelerindeki volkanik tepeler dizisidir. Bu tepeler çok yüksek olmayan belirli seviyelere kadar yükselmişler, şiddetli erozyona uğramakta ve bazı yerlerde kolaylıkla Antik Platonun tortul kesimine karışmaktadırlar.

I.3.4.4. İkincil Vadilik Kesim

Antik platonun tortul tabakaları ve ikincil volkanik

yükseltiler arasında akarsuların aşındırmalarının dışında oluşmuş daha az derin vadilerdir. Daha çok kapalı tekneler şeklindedirler ¹⁵ . (Derin kuyu).

I.4. İKLİM, FAUNA VE FLORA

Bölgede yayla tipi iklim hakimdir. Mevsimler arasında sıcaklık farkları fazla, yazlar gündüz çok sıcak, yüksek yayla düzlüklerinde ve dağ yamaçlarında nispeten serin, kışlar sürekli ve serttir ¹⁶ . Andolfato ve Zucchi yörenin iklimini karasal ve yumuşamış çöl iklimi diye tanımlıyor ¹⁷ . İklimsel özellikler Kapadokya bölgesinin kendi içinde de farklılıklar gösterir. Volkanik dağlar bölgesinde tipik bir dağ iklimi, Tuz gölü ile Kızılırmak arasındaki bölgelerde karasal iklim görülür. Bölgede 30 yıllık sıcaklık ortalamaları verilerine göre en sıcak aylar 23,24°C ile Temmuz ve Ağustos en soğuk aylar ise 0,-1°C ortalama ile Ocak ve Şubat aylarıdır.

Türkiye ortalamalarına oranla bölgede yağış miktarı düşüktür. Ocak ve Mayıs aylarında en yüksek ortalamayı verir. Temmuz ayında ise en düşük seviyeye düşer. Kırşehir, Niğde ve Kayseri'de 30 yıllık yağış ortalamaları verilerine göre yıllık yağış miktarı 368 mm. dir ¹⁸ .

Nemlilik genelde orta derecededir. Kışın en yüksek yazın en düşük seviyelerindedir. Nevşehir Turizm Planlaması İklim bölümü verilerine göre nemlilik Ocak ayında % 75, Temmuz ayında ise % 44'dür ¹⁹ . Kuzeybatı ve Kuzeydoğu rüzgarları hakimdir. Yüksek süratteki kısa süreli rüzgarlar Güneybatı ve Güneydoğu'dan eserler.

Bitki örtüsü iklim verilerine sıkı sıkıya bağlıdır ve onun gibi kendi içinde bölgelere göre farklılıklar gösterir. Tuz gölü bölgesi tamamen çöl görünümündedir. Buna karşılık ovalıklarda bodur ağaçlı step karakterli bitki örtüsü hakimdir. Yağışların yetersiz ve yazın buharlaşmanın fazla olmasından ormanlar yoktur. Ağaçlıklar akarsu kenarlarında söğüt dizileri ve kavaklar şeklindedir.

Tüfün aşınmasıyla meydana gelen tarıma elverişli alanlarda bağcılık, meyve ve sebze bahçeciliği yapılır. Bu arazi kullanma şekli yüzyıllardır süregelmektedir.

İklim özelliklerinin doğal sonucu olarak bölgede ot-su bitkiler yaygındır. Mevsimlere göre çiçeklenen ve kuyan bu zengin doğal flora dikkate değer morfoloji ve habitat farklılıklarına sahip bazı türleride içermektedir. Milli Parklar Dairesi elemanlarının 1970 yılında yaptıkları çalışmalarla hazırlamış oldukları flora listesi ile bu doğal değerler saptanmıştır²⁰ . (T.1).

Bölgenin tarih öncesi çağlardan beri insanlar tarafından yerleşilmiş ve kullanılıyor olmasının doğal sonucu olarak bazı kuş ve memeliler tamamen yok olmuş, türlerini sürdürenler ise sayıca azalmış ve yaşam şekilleri değişikliklere uğramıştır. Arazi çalışmalarıyla elde edilen veriler sonucu 1970 yılında bir fauna listesi hazırlanmıştır²¹ . (T.2).

<u>Familiya</u>	<u>Cins ve Tür</u>	<u>Mahalli adı</u> <u>Türkçe İngilizce</u>	
Liliaceae	Asphodeline	Çiriş otu	Yellow asphodel
Liliaceae	Muscari	Karabaş	Grape Hyacinth
Santalaceae	Thesium	-	-
Caryophyllaceae	Silene chlorae-folia	Nakil	Pink
Ranunculaceae	Nigella segetalis	Çörek Otu	Low-in-a-mist
Cruciferae	Alyssum	-	-
Berberidaceae	Berberis crataegina	Kadın tuzluğu	Barberry
Leguminosae	Astragalus microcephalus	Geven	Milk vetch
Leguminosae	Genista	Katırtırnağı	Sweet-broom
Polygonaceae	Rumex	Ravend	Dock
Euphorbiaceae	Euphorbia tinctoria	Sütleşen	Spurge
Guttiferae	Hypericum hyssopifolium	Binbirdelik otu	St. John's Wort
Umbeliferae	Enhinophora anatolica	-	-
Umbelliferae	Ferula	Şeytan teresi	Giant fennel
Umbelliferae	Eryngium campestre	-	Eryngo
Plumbaginaceae	Acanthalimon venustum	Kar Dikeni	-
Plumbaginaceae	Anchusa	Siğirdili	Alkanet
Plumbaginaceae	Alkanna	Havaciva otu	Dyers Alkanet
Labiatae	Anosma	-	-
Labiatae	Teucrium polium	Pelin	Germander
Labiatae	Thymus	Kekik	Thyme
Scrophulariaceae	Veronica	-	Speedwell
Scrophulariaceae	Verbascum cherathalium	Siğirkuyruğu	Mullein
Globulariaceae	Globularia	Küreçeçeği	Globularia
Dispaceae	Scabiosa veronica	Şelitan Otu	Scabious
Compositae	Helycrysium plicatum	Altun çiçeği	Everlasting
Compositae	Crepis	Hindibağ	Pink Hawksbeard

Tablo No.1: Kapadokya Flora Listesi

Kay: Göreme Tarihi Milli Parkı Uzun Devreli
Gelişme Planı

	<u>Bilimsel adı</u>	<u>Mahalli adı</u> <u>Türkçe İngilizce</u>	
FISH (At Kızılırmak) (BALIKLAR)	Silurus glanis Cyprinus	Yayın Sazan Mahalli balık cinsleri	Sheat fish Carp Other local fish species
REPTILES (SÜRÜNGENLER)	Testudo graeca Lucerta viridis	Kaplumbağa Kertenkele	Tortoise Lizard
BIRDS (KUŞLAR)	Alectoris graeca Coturnix coturnix Columba Livia Falco Sp.	Keklik Bıldırcın Güvercin Doğan	Rock partridge Quail Pigeon Falcon
MAMMALS (MEMELİLER)	Canis lupus Vulpes vulpes Lutra lutra Meles meles Martes foina Lepus europaeus	Kurt Tilki Su itti Porsuk Sansar Tavşan	wolf Fox Otter Badger Beech Marten Brown Hare

Tablo No.2: Kapadokya Fauna Listesi

Kay: Göreme Tarihi Milli Parkı Uzun Devreli
Gelişme Planı

I.5. TARİHSEL GELİŞİM

Kapadokya zengin tarihsel gelişimi içinde tüm Anadolu gibi kültürel süreklilik gösterir. Bu gelişim "Kapadokya Tarihi" ve "Tarih İçinde Kültürel Süreklilik" başlıkları altında toplanmıştır.

I.5.1. KAPADOKYA TARİHİ

Kapadokya bölgesi coğrafi konumundan dolayı Anadolu kadar zengin bir tarihsel gelişime sahiptir. Paleolitik çağ aletlerinin malzemesi olan çakmaktaşı (sileks), obsidien (volkanik cam), kuvars gibi sağlam volkanik taşların Anadolu'nun jeolojik bünyesinde bol miktarda oluşu, o zamanki iklim şartları ve arazinin elverişliliği yoğun yerleşmelere imkan vermiştir.

Kapadokya, M.Ö.5 ve M.Ö.4 binde otonom küçük topluluklar şeklinde organize olmuş, önemli merkezler tarafından yönlendirilen Anadolu halklarının yerleşme bölgesidir²².

Kapadokyanın kuzeydoğusunda Çatalhöyük, Karbonondört (C.14) yöntemi ile M.Ö.6250-5400, dendrokronoloji yöntemi ile M.Ö.7100-6300 yıllarına tarihlenmektedir²³. Akurgal, Kültepe höyüğünde M.Ö.4000'den beri yerleşim olduğunu söyler²⁴ (H.3).

M.Ö. 2500-2000 yıllarında bölgede etkili olan Hatti'ler din, töre, mitoloji ve sanat bakımından büyük bir varlık sergilemişlerdir. Hatti Ülkesi küçük beyliklerden oluşmaktaydı. Aynı zamanda en yüksek rahip sıfatını taşıyan bu kral-

cıklar çok özgün sanat yapıtlarının meydana gelmesini sağlamışlardır. Bu eserler Alacahöyük, Horoztepe ve Mahmutlar gibi Kızılırmak kavsi içindeki bölgede bulunmuştur²⁵. Prof. Günaltay, Hattilerin M.Ö.3000 de doğudan geldiklerini, Kapadokya Keramiğini getirdiklerini ve Küçük Asya'nın çehresini tamamen değiştirdiklerini yazar²⁶.

M.Ö.2300 yıllarına ait bir tablet Asurlu Naram-Sin'e karşı, 17 yerel kralın koalisyonundan bahseder. Bunlar arasında Kaneş kralı Zipani ve Kursauna kralı Tiş Binki de vardır. Bu dönem aynı zamanda Kapadokya Keramiğinin yayılma devridir²⁷.

Hattilerin medeniyetini M.Ö.2 binde Kuzey Avrupadan, Kafkasya yoluyla Anadolu'ya gelen Hititler devralmış ve Anadolu'daki en erken yazılı dökümanların bulunduğu yerleşmede uygarlıklarını geliştirmişlerdir.

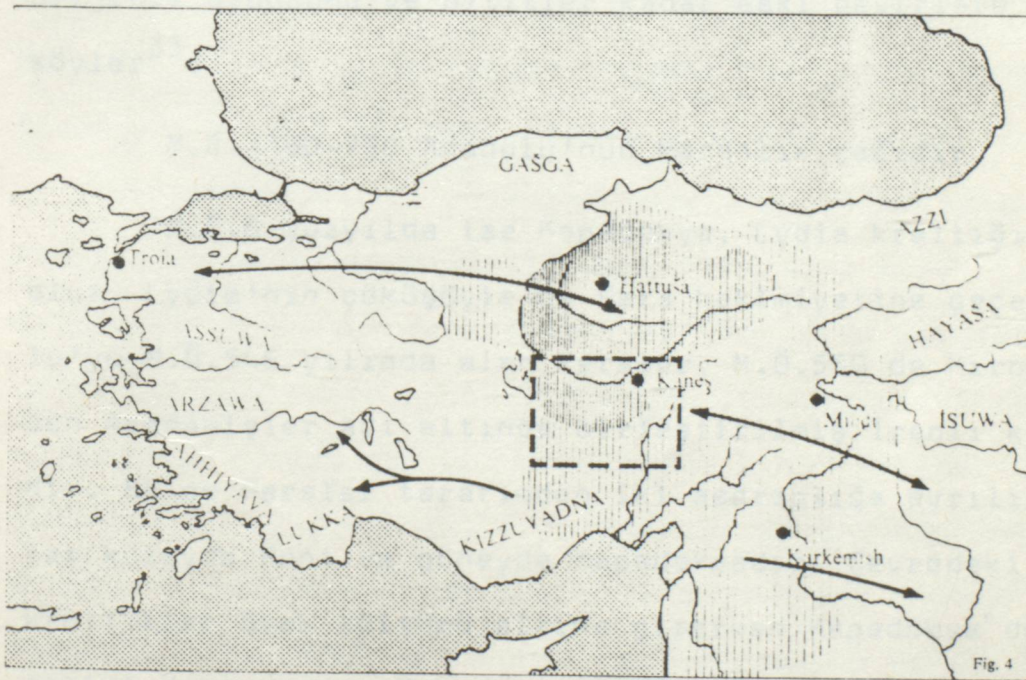
Kültepe kil tabletleri Asur dialektinde çivi yazısı ile yazılmışlardır. Bu sıra Anadolu zengin bir dönem yaşar. Asurlar Anadolu'da ticaret kolonileri (Karum) kurarlar. Kaneş Karumu diğerlerinin kontrol merkezi niteliğinde ve direkt Asur'a bağlıydı. Kaneş yerlileri ve prensleri höyükte, yabancı tacirler ise alçak bir şehir yapısındaki Karum'da yaşıyorlardı²⁸. Asurlar Anadolu'da politik veya idari bir güç uygulamamış, ticaretle uğraşmış, yerel prenslere güvenlikleri karşılığında vergi vermişlerdir²⁹. Bu devrin ticari malzemeleri bakır ve kurşuna karşı kumaş ve deriydi³⁰.

Harita No.3: Anadolu'da Önemli Prehistorik ve Hitit Yerleşmeleri

□ Prehistorik

△ Hitit

Harita No.4: M.Ö.XVII ve XIV yy'larda Hitit İmparatorluğunun Hakimiyeti

▨ M.Ö.XVII. yy'da Hitit İmparatorluğu

▨ M.Ö.XIV. yy'da Hitit İmparatorluğu

→ Hititlerin Siyasi ve Kültürel etkileme ve etkilenmeleri

M.Ö.1800 yıllarında Hitit Krallığının coğrafi merkezi Kapadokya'dır. Aksaray'ın kuzeybatısındaki Acemhöyük en parlak devrini bu sıralar yaşar³¹. Hititler M.Ö.15 ve 14. yüzyıllarda Yakın Doğu'nun en güçlü devletlerinden biridir. Siyasi ve kültürel açıdan geniş etki alanları olmuştur.(H.4.)

M.Ö.1200 yılında "Ege Göçü" ve Balkan halklarının Anadolu'yu istilası sonunda Kapadokya Hitit Krallığı ve ileri kültürü de ortadan kalkar. Bölge kültürden yoksun fakir bir düzeye düşür, bu tarihte yazı da kullanım dışı kalmıştır³². Geç Hitit Beylikleri ise (M.Ö.1200-700) Güneydoğu Anadolu ve Kuzey Suriye'de Anadolu Hitit kültürünü sürdürmüşler, zamanla Babil, Asur, Aram ve Feni ke etkisi altına girmiş, Helen sanatına büyük ölçüde etkili olmuşlardır. Akurgal, Kızıl-ırmak kıvrımının güneyindeki merkezlerin bir çoğunun Hitit orijinli olduğunu ve Hititler kadar eski devirlere indiğini söyler³³.

M.Ö.1180-750 Anadolu'nun karanlık çağıdır.

M.Ö.6 yüzyılda ise Kapadokya, Lydia krallığına dahil olur. Lydia'nın çöküşüyle de Pers hakimiyetine geçer. Anadolu'yu M.Ö.546 yılında alan Persler, M.Ö.550 de Kiros tarafından Akamanişler adı altında birleştirilmiş İranlı kabilelerdir. Bölge Persler tarafından iki sadraplığa ayrılır³⁴. Bunlar kuzeyde Pont ve güneyde Kapadokyadır. Çevredeki yerel krallıklar Grek kültürü altına girerken Kapadokya'da Pers etkisi devam eder. Makedonya'lı İskender bile Persleri yendiği halde Kapadokyadaki bu etkiyi ortadan kaldıramaz. Herodot (M.Ö.484-420) bölgenin Toroslardan Karadeniz'e kadar

uzandığını, Kapdokya adının bölgeye Persler tarafından verildiğini, Greklerin ise bura insanlarına "Suriyeli" veya "Beyaz Suriyeli" dediklerini söyler³⁵. Günaltay bölgenin 215 yıl Akamanişlerin istilasında kaldığını yazar³⁶. İmparator için bu bölge Ege bağlantısı açısından çok önemlidir, bu nedenle Pers asilzadelerine birçok malikaneler verilmiştir. Pers kültür ve dininin bölgede yerleşmesine özen gösterilmiştir ve bu sağlanmıştır.

Bağımsız Kapadokya krallığı önce Satrap Datam tarafından kurulmak istenmiş fakat başarılammış, bundan 30 yıl sonra Kapadokyalılar M.Ö.332 de Pers soylularından Ariarathes I'i kral yapıp bağımsızlıklarını ilan etmişlerdir³⁷. Makedonyalı İskender doğu seferinde Toros geçişinde burada Subiktes³⁸ Satrap yetkisiyle bırakır. Ancak Ariarathes I krallığın bağımsızlığını korur ve sınırlarını genişletir, fakat M.Ö.322 yılında soylu güçler (Regent Perdikkas) tarafından öldürülür³⁸. M.Ö.323-282 yılları arasında ise Kapadokya resmi olarak Makedonyalı satraplar tarafından yönetilir. M.Ö. 256 da ise Ariarathes II nin oğlu Ariaranne krallığının bağımsızlığına tekrar tanınmasını sağlar³⁹. Bu yıllarda Grek yazısı kullanılmaya başlar. M.Ö.220-163 yılları arasında Ariarathes IV doğudan korunmak amacı ile Romalılar ve Bergama kralı ile bir dostluk politikası kurar. Kapadokya bu sıralar Anadolunun küçük devletleri arasında önemli bir yer kazanır. Ariarathes V hükümdarlığı süresince de (M.Ö.163-130) bu parlak dönem devam eder. Helen akımlarına açılış devridir. Saraya Yunan sanatlar ve bilginleri girer. Mazaka (Kayseri) Sanatları

ve Tyana iki Helen sitesi haline sokulur. Daha sonra zayıflayan Kapadokya'ya Bitinya kralı Nikomedes girer ve o sırada Kapadokya krallığının başında olan, Pont kralı Mitridat'ın kızkardeşi ve henüz çocuk olan kral Ariarathes VII nin annesi Nikomedes ile evlenerek onunla uzlaşır. Ancak bunun üzerine Mitridat güçlü ordusuyla Kapadokya'ya girer ve genç yeğeni Ariarathes VII yi Mazakada tahta oturtur⁴⁰. Sonunda Mitridat yeğenini öldürür ve Kapadokya'yı idaresine alır. M.Ö. 99-30 yılları arasınad^{da} ise Mitridat Romalılarla savaşır. Bu sırada yeni bir yerel hanedan olan ve üç nesil devam eden Ariabarzanlar tarafından destek görülür. Eski Pers asilzadelelerinden olan Ariabarzan I, II ve III devirlerinde Roma, Pont ve Ermeni krallıkları Kapadokyadan bertaraf edilemez ve idare kurulamaz. M.Ö.17 ye kadar baskılar altında bağımsızlığını sürdürür. Ariabarzan II Sezarın katilleri Brutus ve Cassius tarafından, Ariabarzan III ise Antonius tarafından öldürtülür⁴¹. Bundan sonra Ariarathes X ve Arkhelaos Roma egemenliği karşısında etkisiz kaldılar. M.Ö.17 de imparator Tiberius Kapadokyayı Roma vilayeti haline getirmiştir.

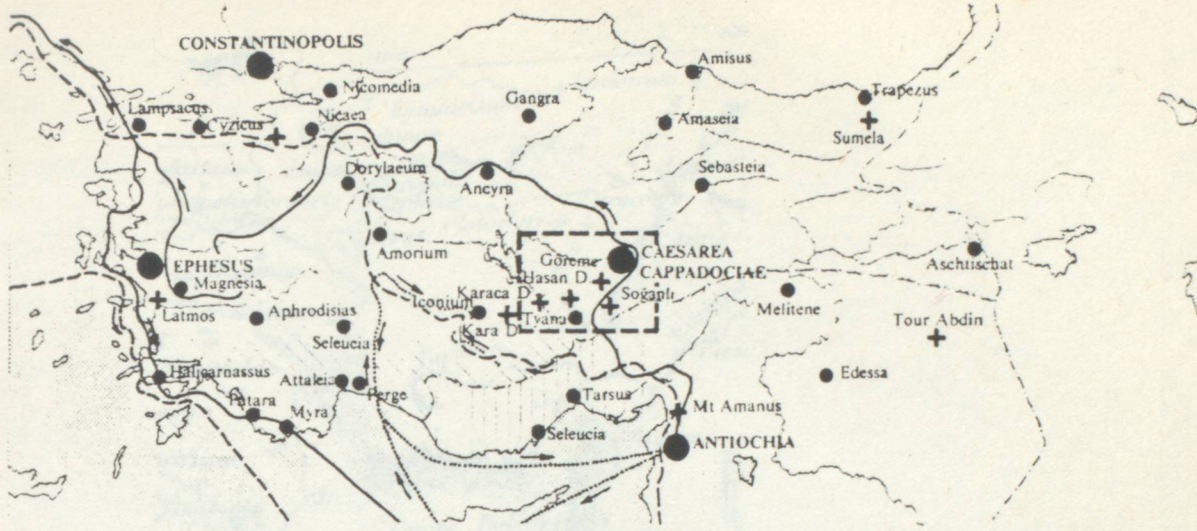
Bölge takvim kullanımı açısından da diğer krallıklardan fark gösterir. Mitridat Evpator'un paraları bize krallığın resmi takvimi hakkında bilgiler vermektedir. Yunan siltelerinin kendi takvimlerini veya Makedonya takvimini kullanmalarına karşın Prof.Günaltay Kapadokyalıların Nazianlı Gregouar'a kadar aslında Perslere ait olan bir takvim kullandıkları bunu da Mitridat'ın herhalde ülke içinde yerleşmiş bulunduğunu yazar⁴². Bu takvimin son şekline göre bir sene otuzar

günlük 12 ay ile beş veya altı günden ibarettir.

Strabo Kapadokyanın Romalıların yoğun nüfuzunun görüldüğü son dönemde on Strategia'ya (Valilik) ayrıldığını söyler. Birinci grup Toros yakınlarında Melitene, Kataonia, Kilikya, Tyanitis ve Gersauritis, diğer beş valilik ise kuzeyde Laviansene, Sargarausene, Saravene, Chamanene ve Morimene idi⁴³ (H.5).

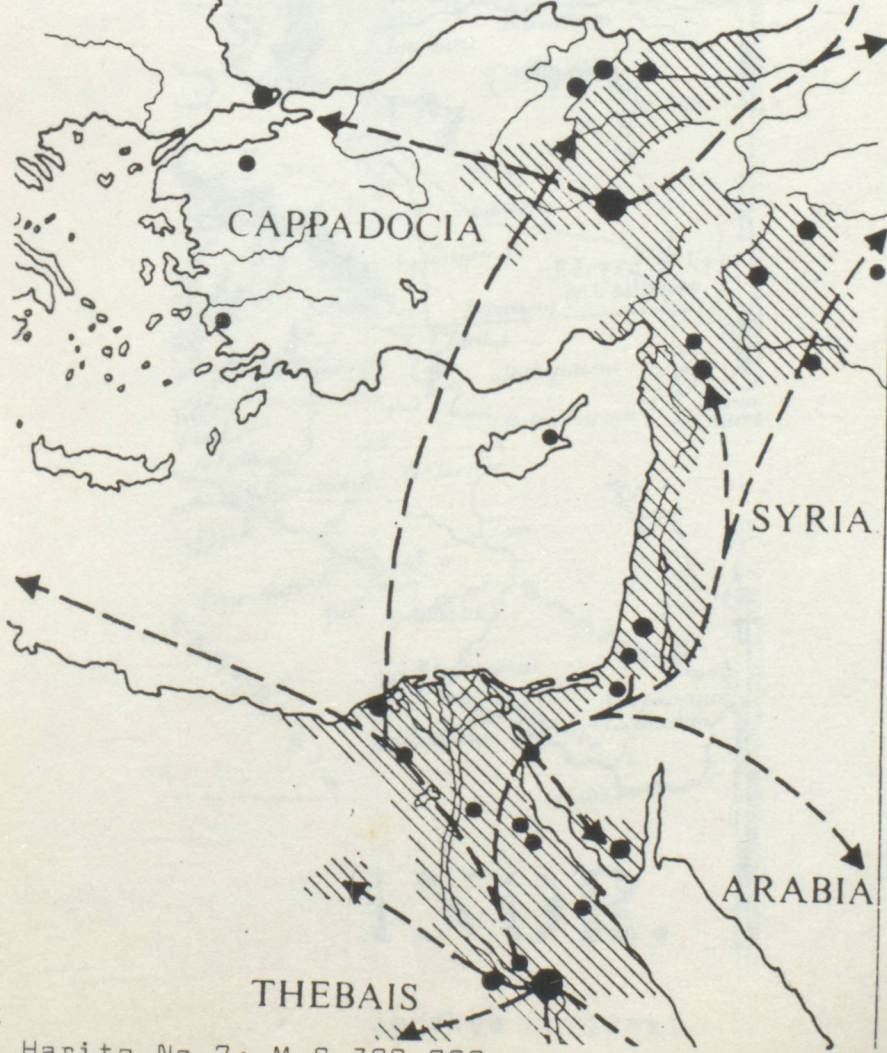
Kapadokya bir Roma eyaleti olunca buraya bir vali atanır ve Roma kurallarına göre yönetilmeye başlanır. M.S. 74 de Vespasianus Galatia ile Kapadokyayı birleştirir, fakat arazinin büyüklüğünden yönetim sorunları çıkınca Traianus tekrar Kapadokyayı Galatiadan ayırır⁴⁴. Roma yönetimi sırasında Parth kralı 3.Voloyares ve Sasani krali Ardaşir Kapadokyayı kısa süreler istila etmişler fakat Romalılara karşı tutunamamışlardır. Romalılar Kapadokyayı Ege'ye bağlayan ve Archelais (Aksaray) ve Caesareia (Kayseri) dan geçip Fırat vadisine bağlanan çok önemli bir yol tesis etmişlerdir⁴⁵. 284 yılında imparator Diocletianus Anadoludaki eyaletleri yönetim açısından daha küçük bölgelere ayırma gereği duyar ve Kapadokyayı da Pontus, Pontus Polemerniakos, Kapadokya, Ermenistan olarak dörde ayırır⁴⁶.

Bu arada Kapadokyada Paganizm yanında Hristiyanlaşma başlar ve 2.yüzyıldan itibaren kırsal alanda yayılır. Caesareia Piskoposluğu kurulur. 313 yılında ise hristiyanlık imparatorluğun resmi dini olur, böylece imparatorlukta hristiyan halklar üzerindeki yoğun baskı da son bulur (H.6).

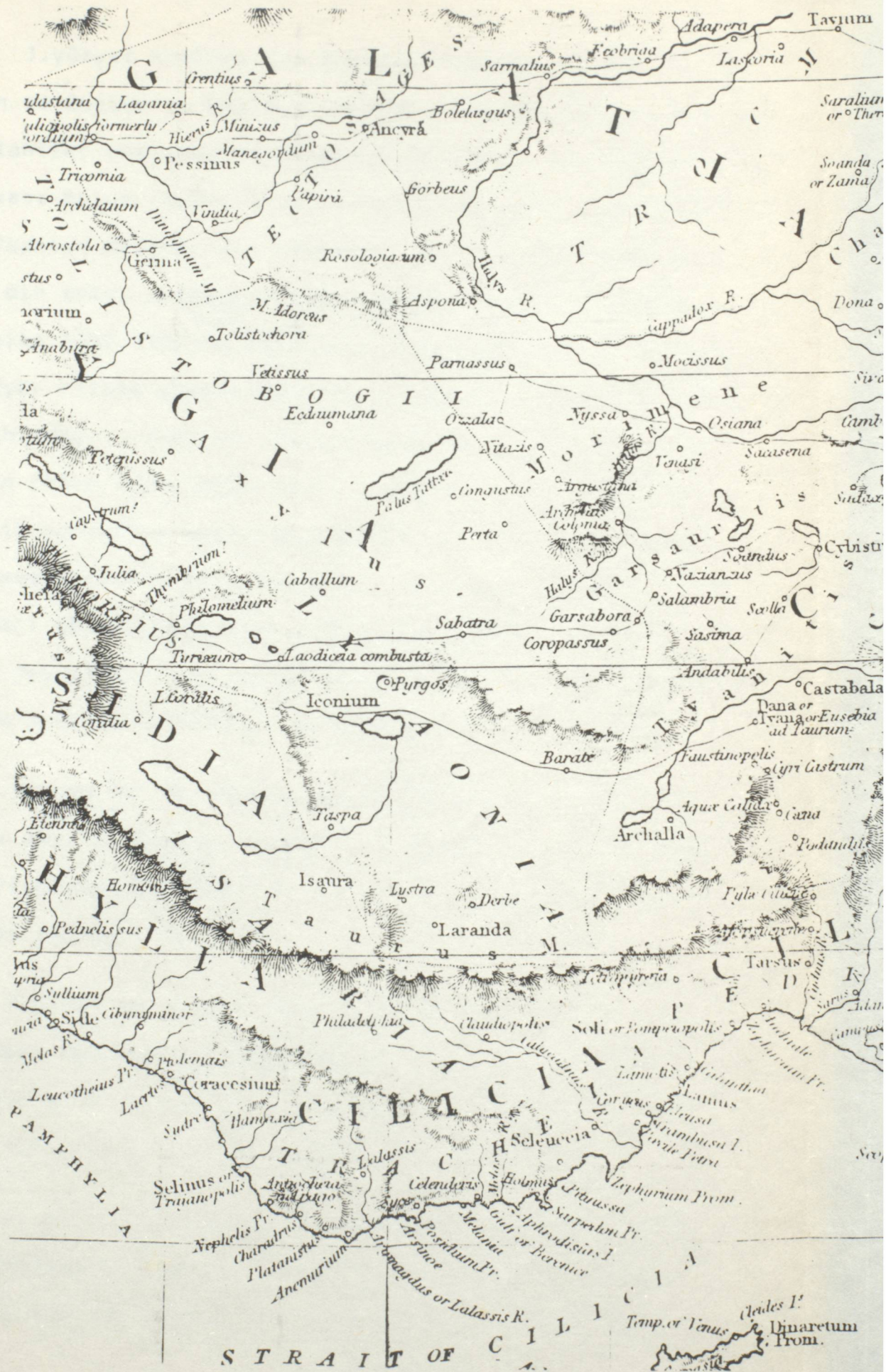

Harita No.6: Kay: Arte della Cappadecia

- Caesarea Kapadokya Piskoposluğu
- Efes Piskoposluğu
- Antakya Piskoposluğu
- St.Paolo'nun I.yolculuğu
- St.Paolo'nun II.yolculuğu
- St.Paolo'nun III.yolculuğu
- Manastır hayatının Şehir ve Merkezleri
- Piskoposluk bölgeleri başkentleri

Harita No.7: M.S.300-700 arasında Manastır Hayatı
Düşüncesinin Yayılması

ASIA MINOR.

Harita No.5: 1.yy Kapadokya Haritasi

Kay: Arte della Cappadocia

3.yüzyıl sonları ile 4.yüzyıl başlarında Mısır, Filistin ve Suriye'de başlayan manastır hayatı 373 yılında dini koloniler şeklinde Kapadokyaya da ulaşır ve burada gelişme imkanı bulur (H.7). 4.yüzyıl bölgenin daha zenginleştiği ve nüfusunun arttığı bir dönemdir. Bu sırada Kapadokya üç büyük din adamı yetiştirmiştir. Bunlar Kaisareialı Büyük Basileios (330-380) ^{Nyssa'lı Gregorios (335-380)} ve Nazianslı Gregorios'tur. Bunlar zamanın büyük kilise babalarındır ve yazışmalarıyla Bizans tarihi için değerli malzeme oluşturmuşlardır⁴⁷. Hristiyan kilisesinin inanç formülünün ortaya konduğu M.S.381 İstanbul Ökumenik konsülüne katılmışlardır⁴⁸. Bu üç kilise babası, Kapadokya kiliselerinin oluşumunu ve dinsel yaşantının kurallarını belirlemişlerdir. Geniş dinbilgisi kültürleri ve dinsel deneyimleriyle koydukları kurallar zamanla Kapadokya'dan tüm Akdeniz hristiyan kültürlerine yayılmıştır⁴⁹.

Valens 371 de Kapadokyayı Caesareia ve Tyana diye iki bölgeye ayırır. Ramsey, Valens'in amacının bölgede güçlenen Piskopos Basileios'un arazisini küçültmek ve etkisini azaltmak olduğunu söyler⁵⁰.

M.S.397 de Romaya karşı hareket eden Hunlar yolları üzerindeki Kapadokyayı da harabettiler⁵¹. 544 yılında da üç yıl kadar süren şiddetli veba salgını Kapadokya'da büyük oranda nüfus kaybına neden oldu⁵².

6. ve 7. yüzyıllarda Kapadokyada kaya oyma kiliseler erken hristiyan dekor ve sembolleri ile süslenmeye başlar. 7.yüzyıl başında Kayseri'yi Sasani Persleri işgal ederler,

647 yılında ise Muaviye Kapadokyaya girer, ganimetlerle geri döner⁵³. Araplar 709 yılında Tıyana'yı kuşatırlar, 710-711 yıllarında ise Bizansın iç karışıklıklardan zayıfladığı dönemde Kilikyadan geçip birçok kaleyi zaptederler ve küçük bir Arap birliği Khysopolis'e (İstanbul-Üsküdar) kadar ilerler⁵⁴. Bu dönemden itibaren Hasan Dağı yöresinde savunma amaçlı gözetleme ve haberleşme sistemleri ile donatılmış şato ve kulelerin yapımına başlanır. 726 yılında başlayan ikonoklazm sonucu manastır hayatında nüfus azalması olur ve 843 yılına kadar devam eder. Theophilos (829-842) zamanında Kapadokya bir askeri-idari birlik altına girer, sonradan thema statüsüne yükseltilir (H.8). 950 yıllarından itibaren Kapadokya kiliselerinde klasik Bizans stili resimler yapılmaya başlar. 10.yy başından 11.yy ortalarına kadar Kapadokya rahat bir dönem yaşar. Birçok kaya oyma kilise ve süslemeler bu sırada yapılır. Kapadokyanın tipik Bizans medeniyeti gösterdiği bu dönemin ortaya çıkmasında Bizansın güçlenip Thema teşkilatları şeklindeki idaresini kurması etkili olmuştur (H.9).

1067 yılında Kayserinin işgali ile Türkler organize şekilde bölgede güçlerini göstermeye başlarlar. Suriyeden gelen Katalmışoğlu Süleyman Şah Kapadokyaya hakim olur. 1082 yılında ise Kayseri, 1080 de kurulmuş olan Selçuklu devletine bağlanır. 1097 de 1.Haçlı seferini gören Anadolu, 12.yüzyılı çok hareketli geçirir. Grek asilleri temizlenir ve sosyal yapı değişikliği olur. Bu yüzyılda Türklerin de bölgede etkinlikleri artmıştır. Kayseri Ulucami, Aksaray Alaeddin

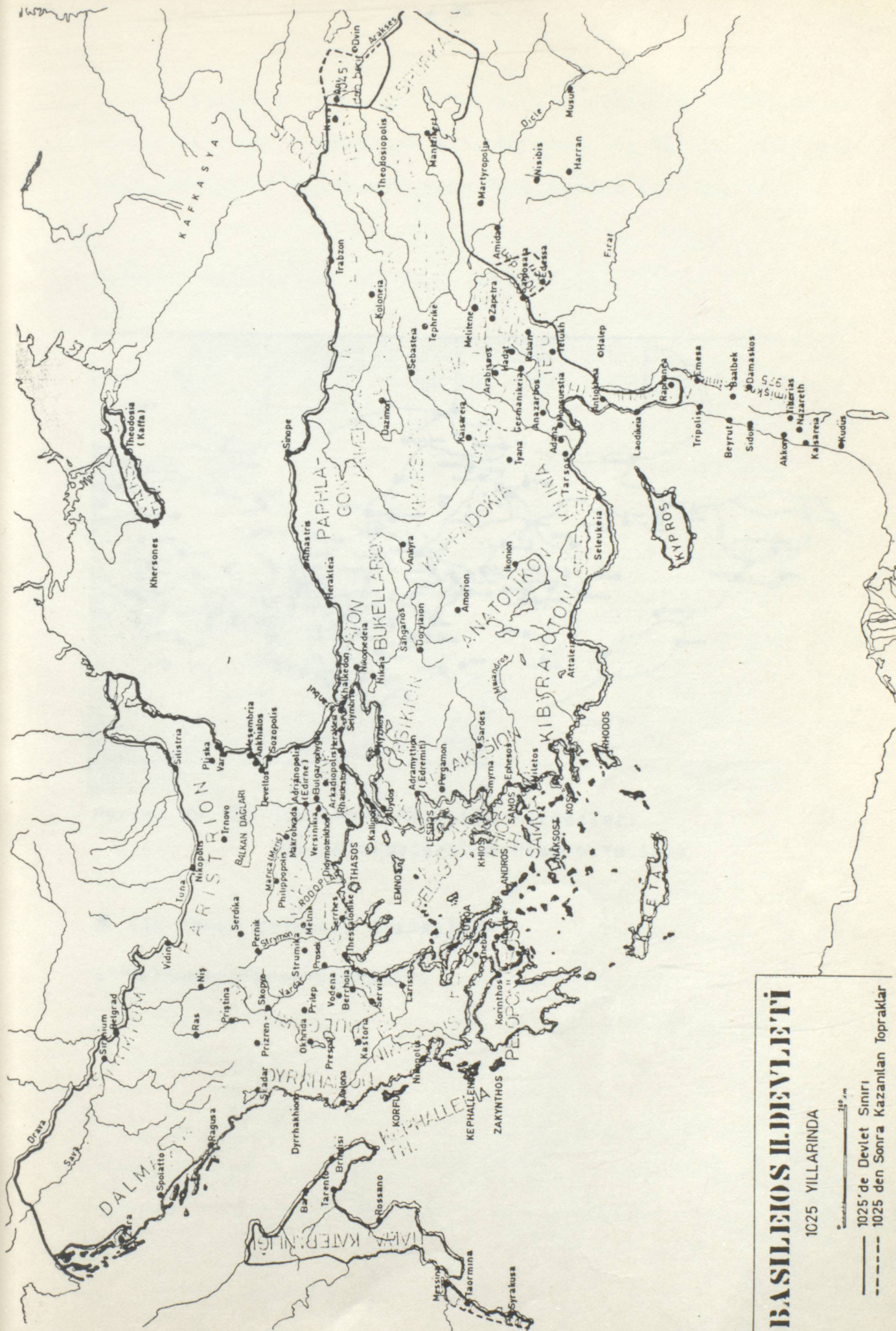
Camileri yapılmıştır. 13.yy da bölgede yoğun Selçuklu yapılanması görülür. (H.10). Bu arada Grek uygarlığından farklı nitelikteki güçlü İran kültürü etkisi kendini gösterir. Hristiyan kolonileri canlanır, bu dönemin ürünü tarihlendirilmiş en son dekorlar Belisirmada 1283-1295 yıllarında St.George kilisesindedir⁵⁵.

Moğol akınları 13.yüzyıl sonunda Kapadokyada da etkili olmuştur. 1318 de Anadolu Selçuklularının yıkılmasıyla Kapadokyada karışıklıklar devam eder. 15.yüzyıla kadar Osmanlıların birlik sağlamaya çalıştıkları dönemdir. Uygur Türklerinden İlhanlı valisi Alaaddin Ertena 1343 de Moğolları yenerek hükümdarlığını ilan eder. Sivas, Kayseri, Niğde ve Aksaray'da hüküm süren Ertena, adilane idaresiyle Moğol baskısından yılmış olan Anadolu halkının saygı ve sevgisini kazanmıştır⁵⁶. Daha sonra Karamanoğulları'na geçen Aksaray'ı Kadı Burhaneddin Ahmet eline geçirir⁵⁷. Onun öldürülmesi ile halk Osmanlıları bölgeye çağırır. 1398 de Yıldırım Beyazıt Kayseri, Aksaray, Tokat, Kırşehir'i almıştır. 1402 yılında ki Ankara savaşından sonra tekrar hakimiyet kuran Karamanlılar 1453 te Aksaray ve Konya'yı ellerinde tutmaktadırlar⁵⁸. 1470 yılında, boşaltmış oldukları bölgeye İshak Paşa gönderilir, buradaki kale ve hisarları alır⁵⁹.

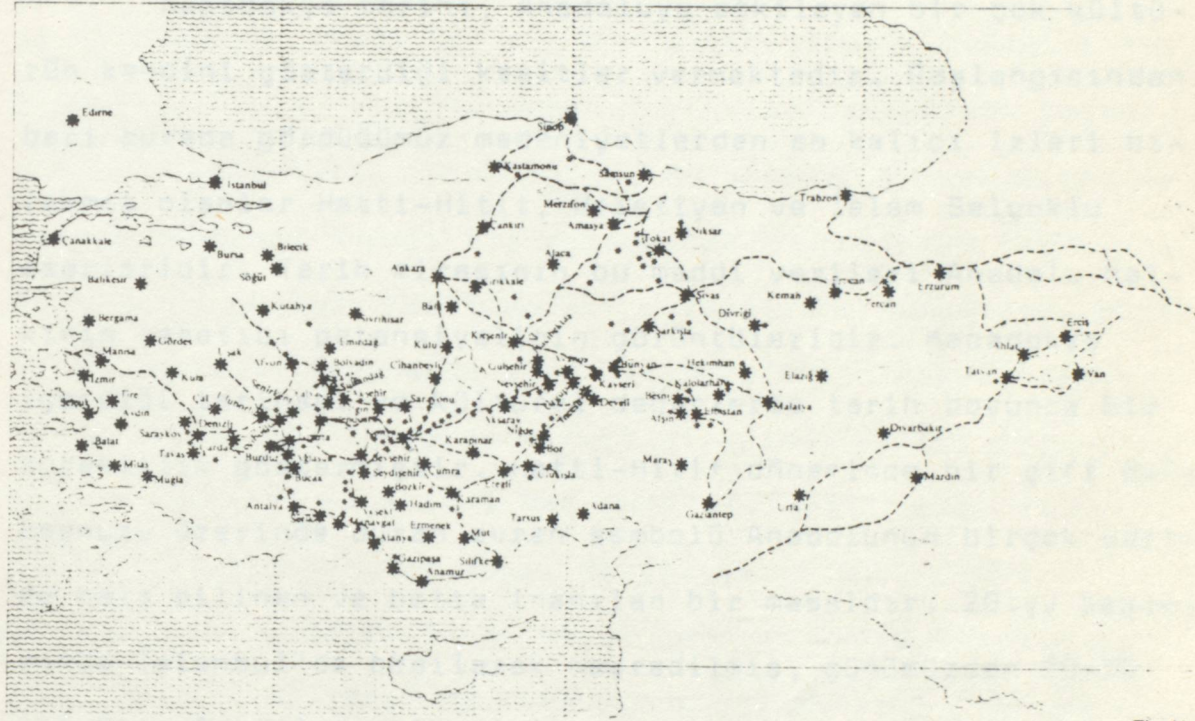
Kapadokyada etkili olan önemli bir sosyal olay da Ahilik teşkilatlarıdır. İbn Battuta, Osmanlı kuruluşunda çok etkili olan bu zümrenin merkezleri arasında Kayseri, Niğde ve Aksaray'ı da sayar⁶⁰.

Harita No.8: 7-9.yy Thema Teşkilatı

Harita No.9: 11.vy Thema Teşkilatı

Harita No.10: İlk Dönem Selçuklu Merkezleri
Kervansarayları ve Ulaşım Yolları

* İlk dönem Selçuklu Merkezleri

* Selçuklu Kervansarayları

Kapadokya bölgesi 1920 Sevr Anlaşması ile İtalyanlara bırakılmıştır fakat bu anlaşma Kurtuluş Savaşı nedeniyle uygulama alanı bulamadığından Türklerin elinde kalmıştır.

I.5.2. TARİH İÇİNDE KÜLTÜREL SÜREKLİLİK

Kapadokya tarihi, Anadoluyu etkileyen bir çok kültürün kendini gösterdiği kesitler vermektedir. Başlangıcından beri burada gördüğümüz medeniyetlerden en kalıcı izleri bırakmış olanlar Hatti-Hitit, Hristiyan ve İslam Selçuklu eserleridir. Tarih mirasının bu maddi verileri Anadolu halkının yaratıcı potansiyelinin görüntüleridir. Kapadokya içerdiği tarihsel ve kültürel değerlerde tarih boyunca bir süreklilik göstermiştir. Hatti-Hitit döneminde bir çift öküz boynuzu üzerinde duran evren sembolü Anadolu'nun birçok yerinde hala bilinen ve hatta inanılan bir masaldır. 20.yy başlarında İstanbul'da basılarak neşredilmiş, günümüzden 20-30 yıl önce Anadoluda bir dini eser gibi saygı gören ve bu temayı işleyen Hz.Muhammedin yaşam öyküsüyle ilgili, 14., 15. ve 18.yy'larda Mesnevi şairleri tarafından yazılmış Ahmediyelerin birinde de depremin nedeni öküzün başını oynatmasına bağlanır. İslamın ilk çağlarında rastlamadığımız bu düşünce-lerin de Kapadokya kaynaklı Hatti-Hitit etkili bir uyarlama olduğu söylenebilir.

Kapadokya bir Hristiyanlık merkezi olduğu sırada da bölgenin dini önderleri yörenin kültürel kökenleri etkisiyle kendi kurallarını geliştirdiler. Kaisareia'lı Büyük Basi-

leios, Nazianslı Gregorios ve Nyssalı Gregorios piskopos ol-
madan önce, ataları gibi Pers hakimiyetinden beri devam eden
asilzade sınıfına mensup Kapadokyalı büyük toprak sahibi
idarecilerdi. Hristiyanlığı ancak resmi din olduğunda kabul
etmişler, Yunan irfanını elde etmek için eğitim görmüşler,
fakat zihniyetleri ve hayat tarzları bakımından Kapadokya'
lı kalmışlardı. Hala İran'ın Majlar kültürünün etkisini ta-
şıyorlardı⁶¹. Bu nedenle Kapadokya hristiyanlığında pagan
dininden kalıntılar bulunuyordu. Bu dönemin gerçeklerini or-
taya çıkarmanın önemli bir zorluğu da kaynakların büyük ço-
ğunluğunun günümüz Hristiyanlık paralelinde olmasıdır. Ancak Abû'l
Farac sonradan imparator olan İulianos'un, ađabeyi Gallus
ile birlikte Kapadokyada Kayseri civarında Makali (Pazarören)
köyünde eğitimi sırasında Mar Mama kilisesini inşa ettiğini
yazar⁶². İulianos, Nazianslı Gregorios ve Büyük Basileios'
un dostuydu. Hititlerin en büyük tanrısı Güneş Ana tanrısı
"Arinna"dır. Bu "Ana" kavramı Anadolu lisanında "Ma" keli-
mesiyle ifade edilir ve harf dermanı "İlahe Ma" olarak kul-
lanılırdı⁶³. Bu kilisenin Mar Mama adını almasının kaynağı
da bu Ana tanrıça kavramının etkisi ile olmalıdır.

İulianus 361 yılında imparator olduğunda da Hristi-
yanların öğrenimini yasaklar, yüksek memuriyetlere paganla-
rı getirir ve pagan ruhani sınıfı organize etmeye çalışırken
Hristiyan kilise teşkilatını taklit eder⁶⁴. Hristiyanlıkla
dünyanın sihrinin, sanat aydınlığının ve hikmetinin yok ola-
cağını söyler. Günümüz kaynaklarının çoğunun İulianos'a iti-
bar etmemesine ve döneklikle suçlamasına rağmen aslında o

Roma'nın bilime meraklı, gösterişi sevmeyen, filozof kişiliği ile o devirde Anadolu'da paganizm ile Hristiyanlığın nasıl ortak noktalar aradığının bir örneğidir.

Julianus'un dedesi Bizans imparatoru Konstantinos I' in de kendisini Hristiyan dininin himayesine verir görünmesine rağmen, putperest inanç ve adetlerinden vazgeçmemiş ve özellikle güneş kültüne ısrarla bağlı kalmıştır⁶⁵. Konstantinos ancak ölüm yatağında vaftiz edilmişti⁶⁶.

Türklerin Kapadokya'ya gelmeleri ve buranın önceki halkıyla uyumu da ilginç örneklerle doludur. 13.yy da Marco Polo'nun verdiği bilgiler ile 14.yy'a ait bilgiler karşılaştırıldığında Türk ekseriyetenin büyük oranda çoğaldığı anlaşılar. Aslında bu dönemde gelenler ilk istila devrinden beri Bizans hakimiyetini kabul edip yerleşmiş veya başka nedenlerle Bizans hizmetine geçmiş Türklerle karşılaşmışlardır. Bizans, bunlarla birlikte Balkanlardan yine Hristiyan ve putperest Türkleri getirip doğu sınırlarına yerleştirmiş ve yeni gelenlerle bunları çarpıştırarak imparatorluğun çöküşünü geciktirmiştir. Tam anlamıyla organize olmamış güçlere karşı, uzun yılların idare tecrübesine sahip bir imparatorluğun böyle bir politika uygulayabilmesi doğaldır. Prof. Köprülü bu konuda: "Bizans'ın en azından Anadolu'daki hudutlarını koruyacak kadar kuvveti olsaydı sürekli çarpışmalar olacak kısmen de göçebe unsurların zengin ⁴¹ortaklar bulmak için Bizans'ın hizmetine girmesi devam edecekti" ^vdemektedir⁶⁷. Daha 9.yy'ın ilk yarısında Abbasiler Kilikya taraflarına

kadar uzanan sınır boylarına Fergana ve Semerkand'lı Türk-leri yerleştirmişler, buna karşılık Bizans imparatorları da, İslam imparatorluğu sınırlarına Avar, Hazar, Kuman ve Uzlar gibi Türk boylarını yerleştirmişlerdir⁶⁸. Hasluck, "Christianity and Islam Under the Sultans" adlı kitabında Anadolu'nun Türklerle beraber yaşayan Rum ve Ermeni ahalisinin Türkçe öğrendiklerini yazar⁶⁹. Bunun yanında Rumca bilen çok sayıda Türk vardır. Türklerin Anadolu'ya gelişlerinde Bizans topraklarının emniyetsizliğinden veya vergilerin ağırlığından bıkmış olan Rumlar kuvvetli Türk beyliklerinin idaresine girmeyi tercih ediyorlardı. Chalandon, caha 12.yüzyılın ortasından evvel o sırada Türk-Bizans sınırı olan Beyşehir gölü üzerindeki adalarda yaşayan Rumların Bizans imparatorunun emirlerine önem vermeyerek Türklerle dostluklar kurduklarını anlatır⁷⁰. Selçuk, İlhanlı ve Osmanlı devirlerinde Müslümanlığa geçen Rumlar önemsiz bir orandır. Yüzyıllarca süren Anadolu'nun Türkleşmesi sırasında Bizans'tan alınan Türk bölgesinde birçok Hristiyan köyleri varlıklarını devam ettirmiştir. Bizans bölgesinde de yerleşmiş Müslüman Türkler vardı.

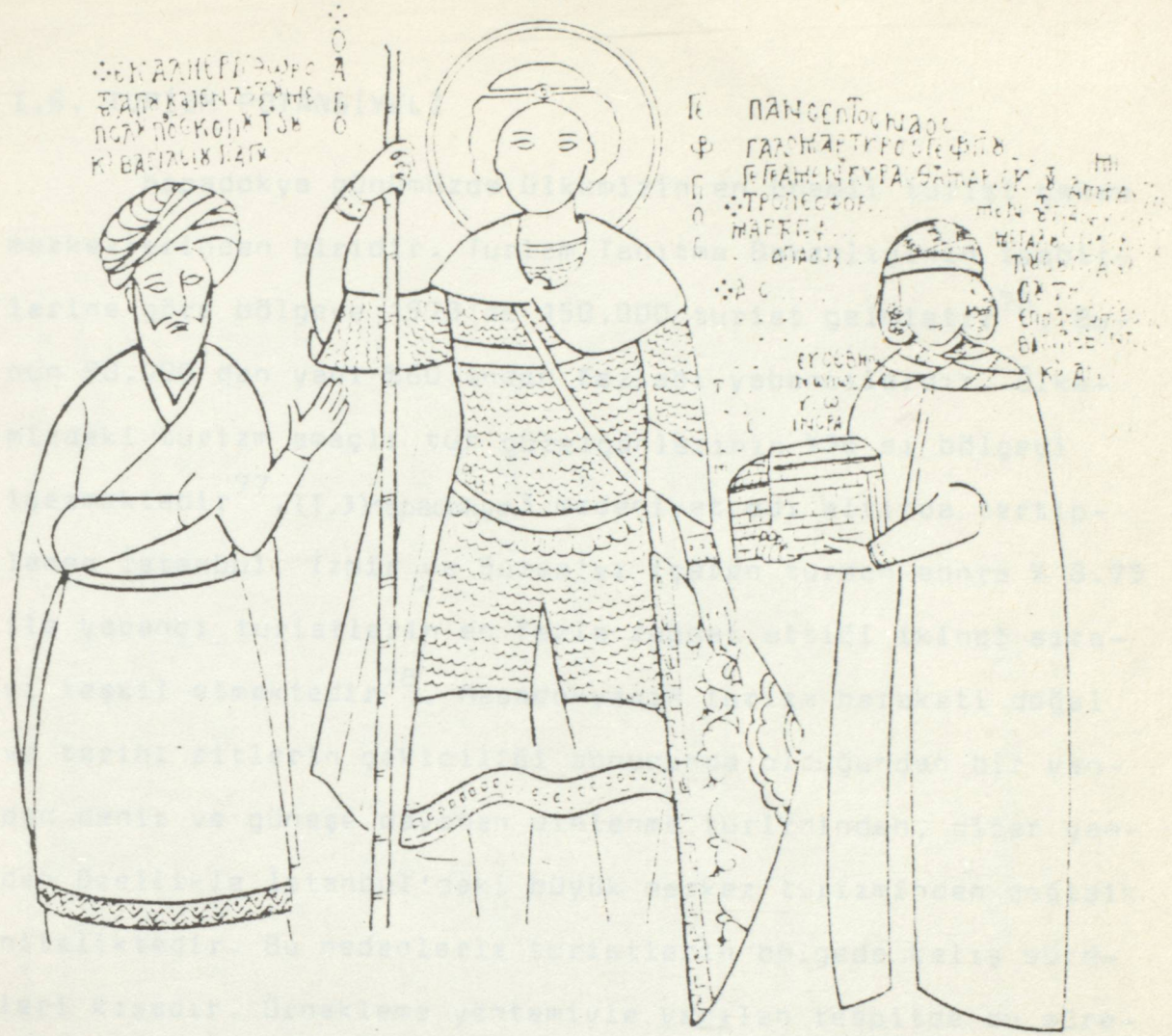
Turgal, Şeriye mahkemeleri sicilleri üzerinde yaptığı incelemelerde 1558 yılında Anadolu'da Müslüman Türklerin isimlerinin din etkisi ile büyük oranda Arap isimlerine dönüşmüş olduğunu, buna karşın Hristiyanlar arasında birçok Türk isminin devam ettiğini görmüştür⁷¹.

Prof. Henri Grègoire, Seyyid Battal romanı hakkında-

ki yayınında, Anadolu'da iki düşman cemiyeti değil, aksine hayat şartları çok benzer, birbirleriyle sıkı ve dostça ilişki içindeki bir toplum olduğunu söyler⁷². Corbin ise "Pour l'Anthropologie Philosophique" adlı kitabında Anadolu'ya birçok kültürlerin birbirlerini etkilediği, taassub hislerinden arınmış, geniş felsefi düşüncelerin hazmedileceği bölge demektedir⁷³.

Anadoludaki kültürel olguların en güzel kanıtlarından birisi de Belisırma'da Basilio Giagoupès ve karısı Thamar tarafından St.Giorgios'a ithaf edilmiş kilisedeki desendir. (R.3). Giagoupès, Anadolu Selçuklu Hükümdarı II.Mesud'un, yerel yerleşmedeki Hristiyan halktan oluşturulmuş bölgesel askeri birliğine komuta eden Emir'idir⁷⁴. Kitabede "Yäce ve soylu büyük Sultan Mesud, Romada da Andronikos'un Krallık dönemi, 1283-1295" yazılıdır. Buradaki Andronikos, Bizans imparatoru Andronikos Palailogos'dur (İmp.1282-1328). Kilişenin ithaf edildiği St.Georgios ise askeri bir azizdir. Türkler ve Hristiyanlar tarafından aynı saygıyı görür. II. Süleyman (1196-1204), I.Keykubad ile Sivas ve Malatya Danişmentleri (1080-1178) paralarında onun resmi vardır (R.4). Thierry bu resim için "Türkler döneminde Kapadokya halkının kendi kültür kökenlerine bağlılığını göstermektedir, fakat aslında Türklerin hoşgörü ve toleranslarının kanıtından başka birşey değildir demektedir⁷⁵.

Burada anlatılmaya çalışılan kültürel oluşumu belki de en güzel şekilde Sir Ramsay bir cümlede toplamıştır: "Bu topraklardan binbir uygarlık gelip geçer, kalan yine Anadolu insanı olur".

Resim No.3: Belisırma'da St.Giorgios Kilisesinden

Resim No.4: Danişmend Parası

I.6. TURİZM POTANSİYELİ

Kapadokya günümüzde Ülkemizin en önemli turist çeken merkezlerinden biridir. Turizm Tanıtma Bakanlığının tesbitlerine göre bölgeye 1973'de 150.000 turist gelmiştir⁷⁶. Bunun 90.000 den yani %60'ından fazlası yabancılardır. Ülkemizdeki turizm amaçlı tur güzergahlarının %36 sı bölgeyi içermektedir⁷⁷. (T.3)Kapadokya,3 medeniyet adı altında tertiplenen İstanbul, İzmir ve Bursa'yı içeren turdan sonra %18.75 ile yabancı turistlerin en fazla rağbet ettiği ikinci sırayı teşkil etmektedir⁷⁸. Kapadokyanın turizm hareketi doğal ve tarihi sitlerin çekiciliği sonucunda olduğundan bir yandan deniz ve güneşe dayanan dinlenme turizminden, diğer yandan özellikle İstanbul'daki büyük merkez turizminden değişik niteliktedir. Bu nedenlerle turistlerin bölgede kalış süreleri kısadır. Örnekleme yöntemiyle yapılan tespitde bu sürenin 1,7 gece/turist olduğu görülmüştür⁷⁹.

Tur Adı	ACENTA TİPİ						Toplam %
	A	%	A Geçici	B	C	%	
3 Medeniyet (İst.-İzmir, Bursa)	24	26.1	6	24.0	2	33.3	36
kapadokya	20	21.7	4	16.0	1	16.7	27
St Paul (A) Antalya-Kapadokya-Ankara - İst.	5	5.4	3	12.0	-	-	8
St Paul (B) Ankara-Kapadokya-Antalya-İzm.-İstanbul	10	10.9	4	16.0	2	33.3	17
Türk Riviyerası-Antalya	11	12.0	4	16.0	1	16.7	20
Karadeniz	1	1.1	1	4.0	-	-	5
Doğu	16	17.4	3	120.0	-	-	20
Tatil (Marmaris, Çeşme, Kuşadası, Bodrum v.s.)	4	4.3	-	-	-	-	10
Ekskürsion	1	1.1	-	-	-	-	1
T O P L A M	92	100.0	25	100.0	6	100.0	144
					21	100.0	100.0

Tablo No.3: Ülkemiz Turizmde Turistlerin Yöre ve Tur Tercihleri, Kay: D.P.T.

A, A Geçici, B ve C ülkemizdeki seyahat acentalarının gör-
dükleri hizmetlere göre grup numaralarıdır. C grubu yalnız
Türk vatandaşları için yurt içi turlar düzenlerler.

GÜZELYURT TARİHSEL DOKU VE MEVCUT TURİZM VERİLERİ

Güzel yurt (Güver), Karaman ilinde yer alan bir köydür. Köyün etrafında tarlalar ve bahçeler yer almaktadır. Köyün ortasında bir çeşme ve bir cami bulunmaktadır. Köyün etrafında dağlar ve ormanlar yer almaktadır. Köyün etrafında tarlalar ve bahçeler yer almaktadır. Köyün ortasında bir çeşme ve bir cami bulunmaktadır. Köyün etrafında dağlar ve ormanlar yer almaktadır.

1.1.1. KÖYÜN VE KÖYLERİN YERİ

Güzel yurt köyü, Karaman iline bağlıdır. Köyün etrafında tarlalar ve bahçeler yer almaktadır. Köyün ortasında bir çeşme ve bir cami bulunmaktadır. Köyün etrafında dağlar ve ormanlar yer almaktadır. Köyün etrafında tarlalar ve bahçeler yer almaktadır. Köyün ortasında bir çeşme ve bir cami bulunmaktadır. Köyün etrafında dağlar ve ormanlar yer almaktadır.

Güzel yurt köyü, Karaman iline bağlıdır. Köyün etrafında tarlalar ve bahçeler yer almaktadır. Köyün ortasında bir çeşme ve bir cami bulunmaktadır. Köyün etrafında dağlar ve ormanlar yer almaktadır. Köyün etrafında tarlalar ve bahçeler yer almaktadır. Köyün ortasında bir çeşme ve bir cami bulunmaktadır. Köyün etrafında dağlar ve ormanlar yer almaktadır.

II BÖLÜM

GÜZELYURT TARİHSEL DOKU VE MEVCUT TURİZM VERİLERİ

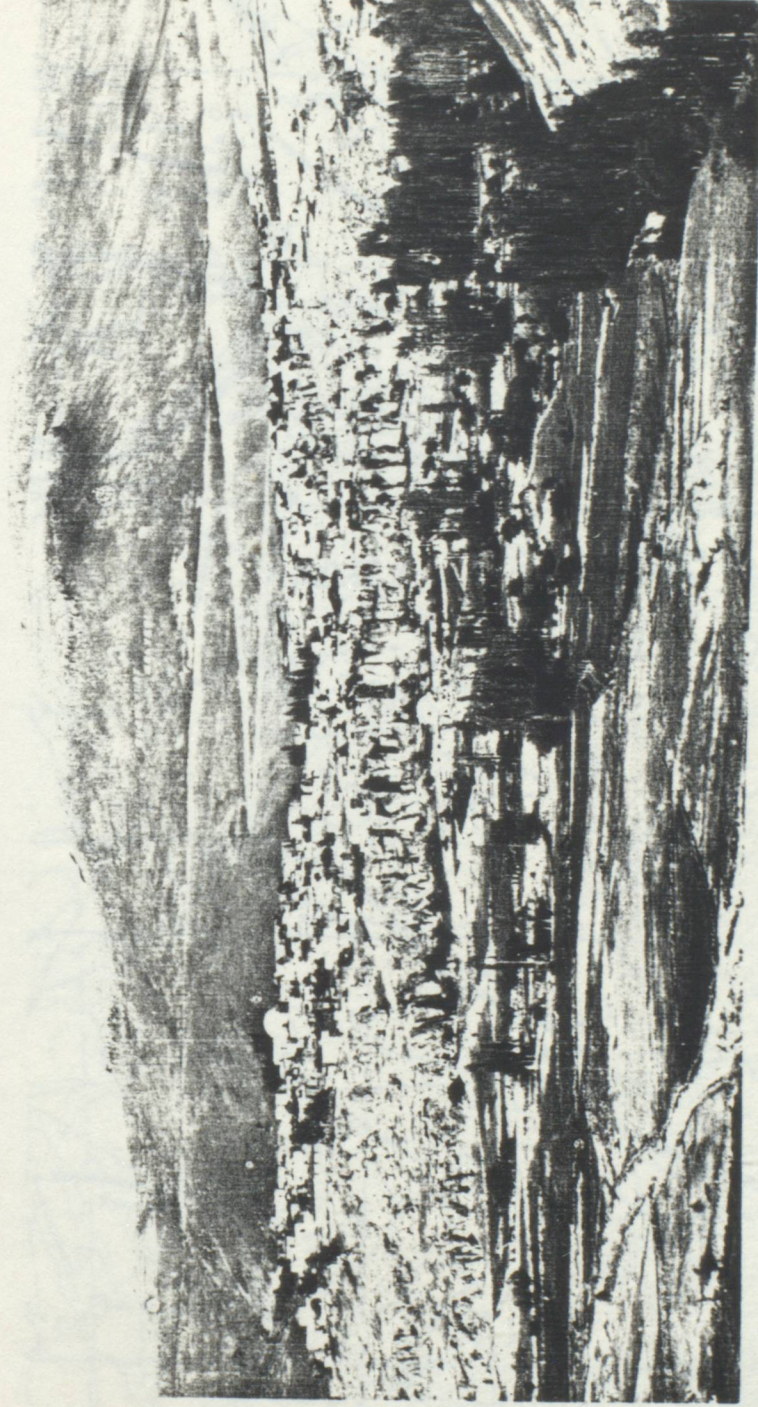
II. GÜZELYURT TARİHSEL DOKU VE MEVCUT TURİZM VERİLERİ

Güzelyurt (Gelveri), Kapadokyanın sahip olduğu doğal, kültürel ve tarihi verilerin zengin örneklerini içerir. Yerleşmenin jeolojik yapı, yerleşme biçim ve birimleri ile oluşturduğu fiziki çevre, mevcut altyapı ve hizmetler günümüz Güzelyurt'unun genel görünüşünü oluştururlar.

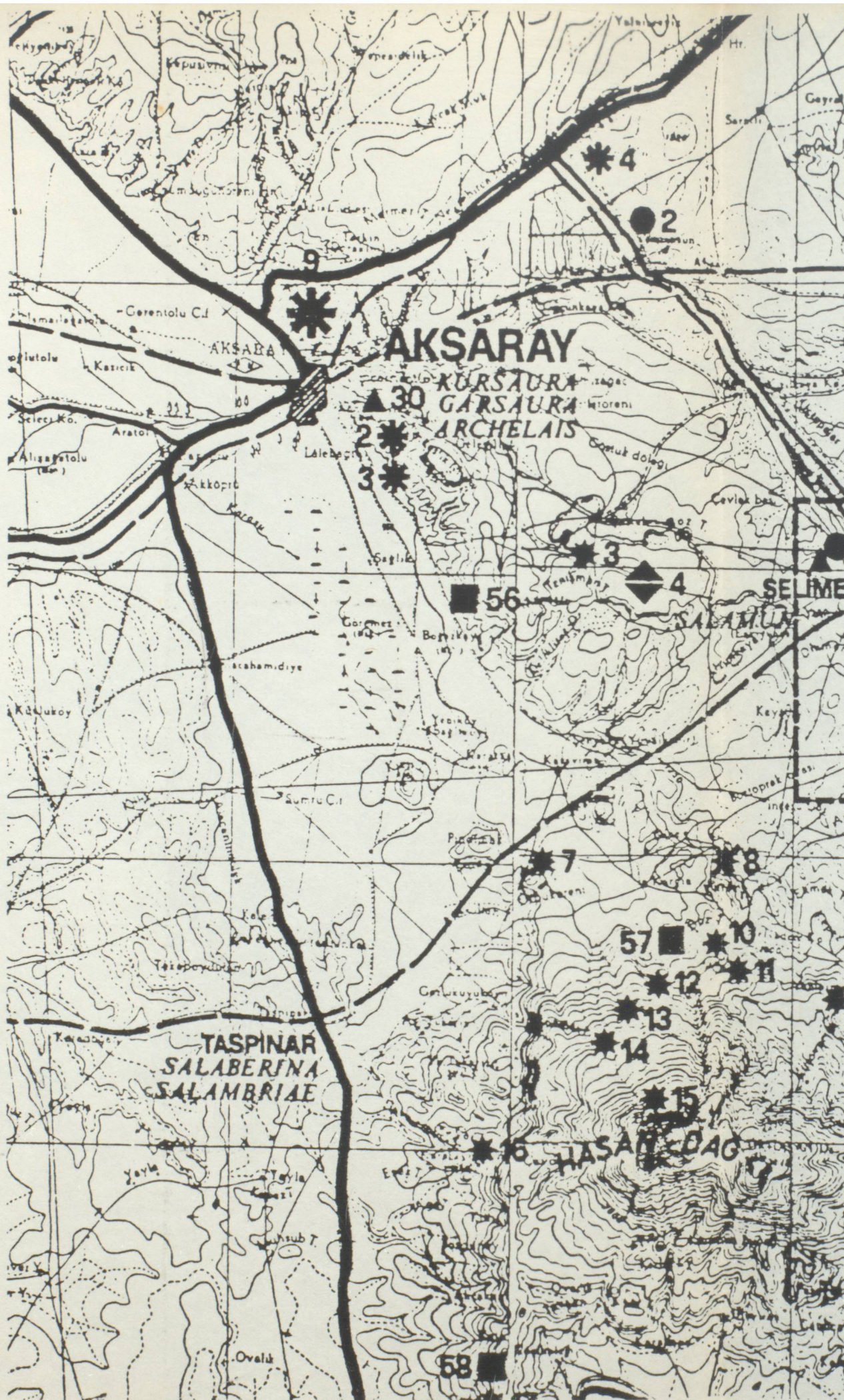
II.1. KONUM VE JEOLojİK YAPI

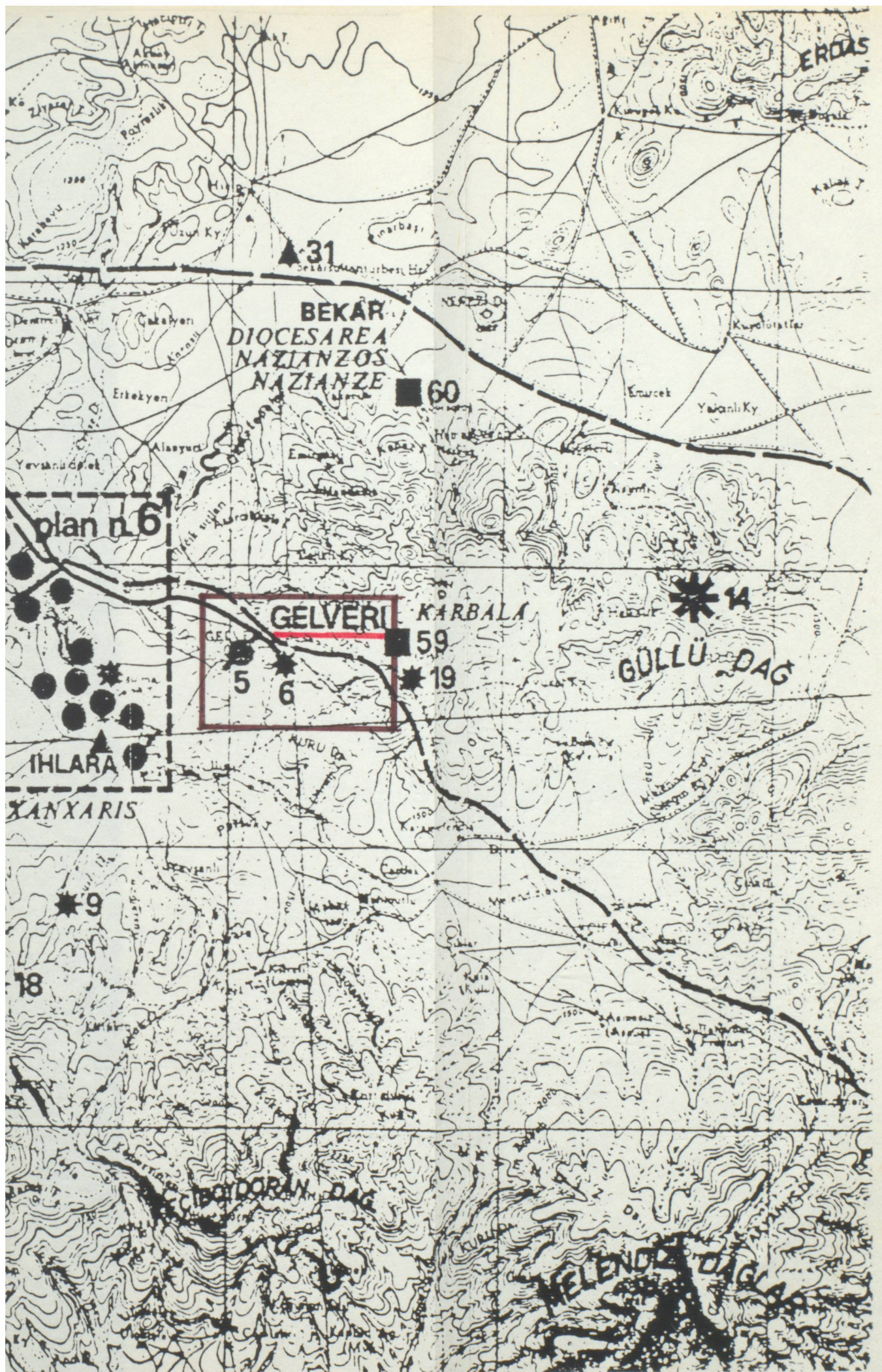
Güzelyurt Orta Anadoluda Kapadokya Bölgesinin güney-batı kesimindedir. Niğde ili, Aksaray ilçesinin durağıdır. Aksaray-Niğde dağ yolu üzerinde 35.km.dedir. 2004 m yükseklikte bir tepenin batı eteklerinde kuzey batıya bakan bir yamaçta kurulmuştur (R.5). (H.11). Bucak arazisi 2935 m'lik Melendiz dağlarının kuzeybatı, doğuda ise 2143 m yüksekliğindeki Güllü Dağının batıya bakan yamaçlarına ve kuzeybatı ve batı yönünde uzanan hafif meyilli az dalgalı geniş sahalarından ibarettir¹. Rakım 1495 metredir. 1960 nüfus sayımında 2196, 1970 sayımında ise 2881 nüfusu vardır.

Güzelyurt jeolojik açıdan I.3.3. bölümde tanımlanan Birincil Derecede Volkanik Yükselti Bölgesindedir. Hasan dağı-Melendizdağı Volkanlar sahasındadır. Özellikle jeolojik yapısından birçok araştırmacının ilgisini çekmiş, incelemiş ve haritası yapılmıştır (H.12). Yerleşme büyük oranda Gelveri İgnimbriti diye adlandırılan 15 m. kalınlığında gri renkli, orta derecede kaynaklanmış gözenekli volkan tüfü yatağıdır. İçinde 80 cm'ye yaklaşan süngertaşı blokları ve yaşlı andezit lavlarının parçaları bulunur. Yerleşmenin

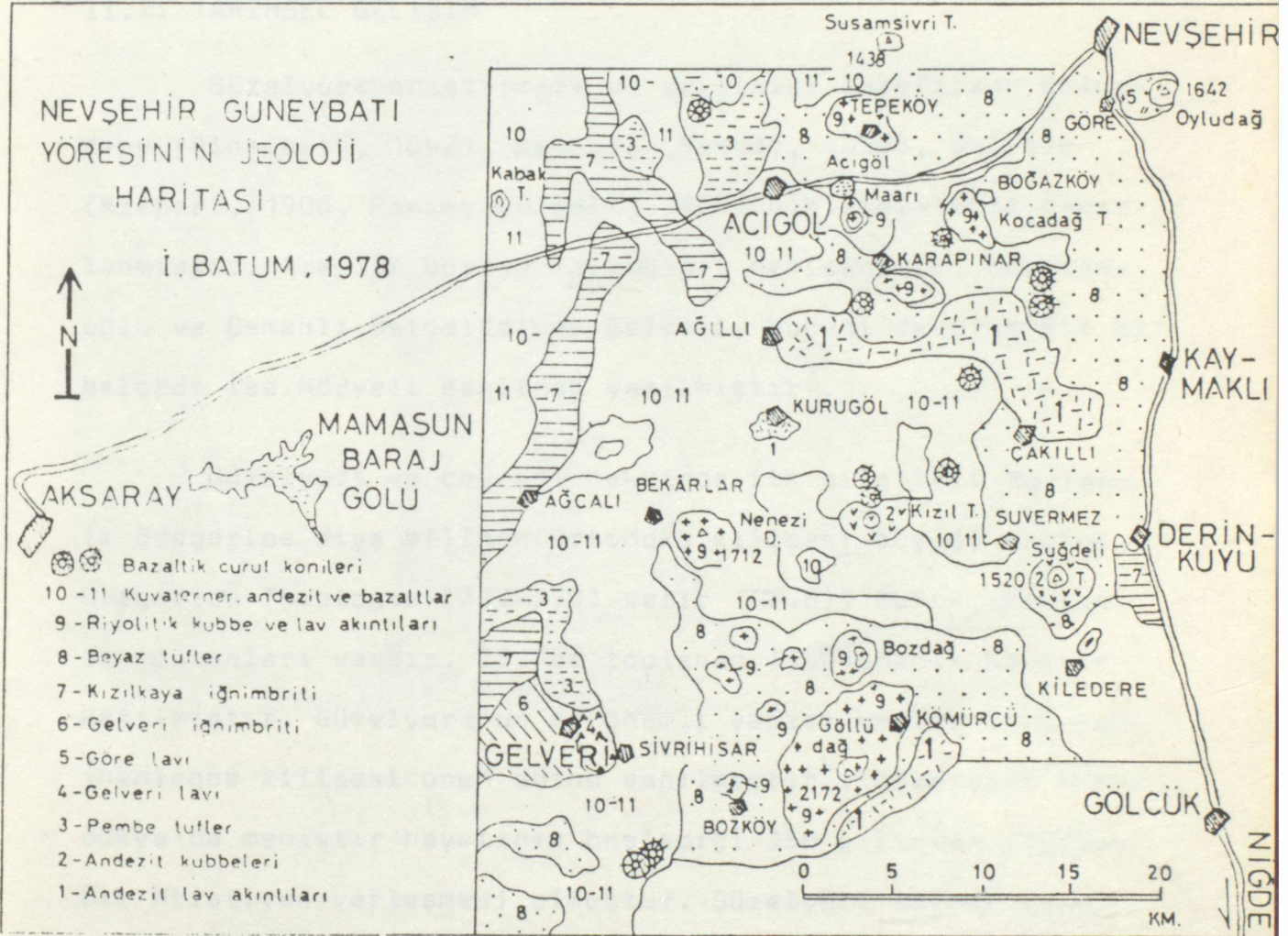

Resim No.5: Güzelyurt'un Güneybatıdaki Yüksek Kiliseden
görünüşü

Harita No.11: Güzelyurt ve Çevresi

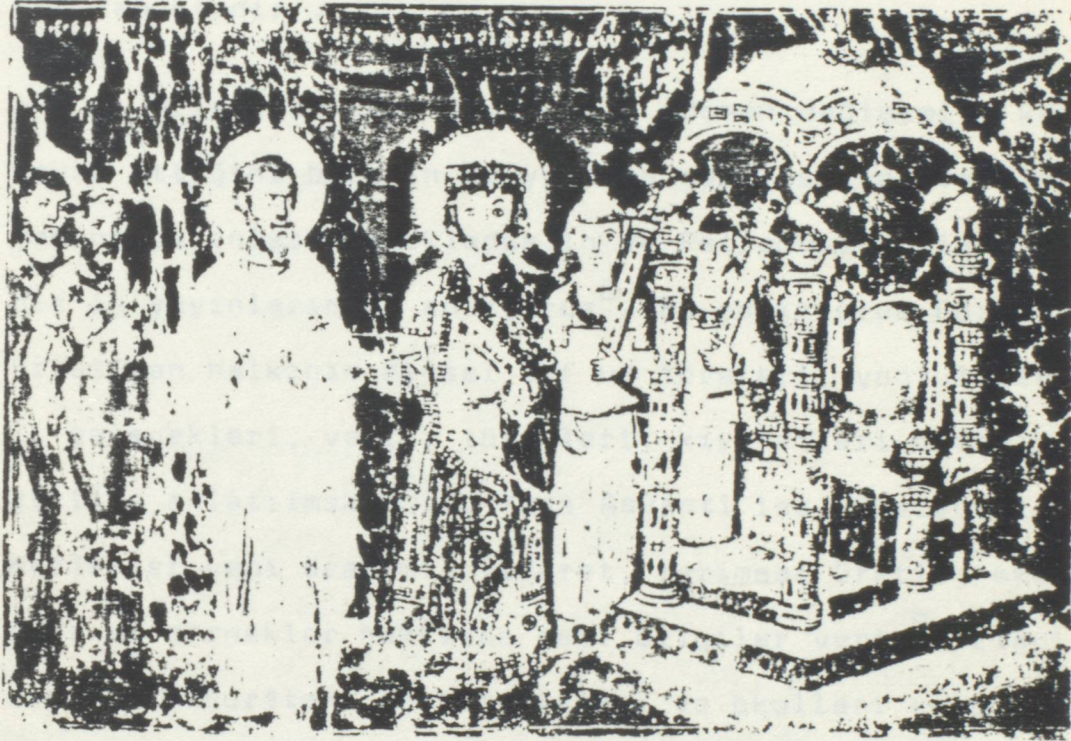
Harita No.12: Kay: Türkiye Jeolojisine Genel Bir Bakış

doğu kesimi ise Gerveri lavı diye adlandırılan fazlara ayrılmış andezitik lav tabakası ile kaplıdır². Güzelyurt'un jeolojik malzemesinin farklı niteliği, bu malzemelerin yerleşmenin adıyla tanımlanması gereğini doğurmuştur.

II.2. TARİHSEL GELİŞİM

Güzelyurt araştırmacı ve seyyahlar tarafından Gelveldery (Ainsworth, 1842), Karbala (Ramsey, 1890), Gelve (Kiepert, 1908, Ramsey ve Bell, 1909) v.b. isimlerle tanımlanmıştır. Araplar buraya Faloughari demişlerdir. Karamanoğlu ve Osmanlı Belgelerinde Gerveri, Kanuni devrine ait bir belgede ise Körveli şeklinde yazılmıştır³.

Güzelyurt ve çevresi hakkında ilk bilgileri Nazianslı Gregorios diye bilinen Ortodoks kilisesi büyüğü Hagios Gregorios Theologos (330-390) verir (R.6). Nutuk, mektup ve destanları vardır. 381'de toplanan II.Ökumenik Konsile katılmıştır. Güzelyurt'un en önemli yapısı Hagios Gregorios Theologos kilisesi onun adına yapılmıştır⁴. Güzelyurt Kapadokya'da manastır hayatının başladığı 350 yılından itibaren bir Hristiyan yerleşmesi olmuştur. Güzelyurt içinde ve güneydeki vadide bulunan manastırlar Hagios Gregorios Theologos'un mektuplarında bahsettiği kaya içi yapılandır. Güzelyurt'taki kiliseler Bizans döneminde çevrenin merkezleri sayılırdı⁵. Bu niteliklerini 13.yy'a kadar sürdürdüler. Bu dönemde Papazların büyük bir kısmı İstanbul'a yerleştiler. Güzelyurt 1258 de bir satınalma belgesi ile Sultan II. Keykavus'un mülkü olmuş, daha sonra da başka mülkiyetlere

Resim No.6: Hagios Gregorios Theologos (solda) ve Bizans
İmparatoru Theodosios ' (İmp.379-395) IX vv.
Bibliothèque Nationale, Paris, Ms.grec, 510
f.239

Kay: Arte della Cappadocia

geçmiş, ihtilaflardan dolayı dava konusu olmuş kadı huzurunda duruşmalara yol açmıştır⁶. Fakat tüm bu el değiştirmelere rağmen aslında Güzelyurt bir Hristiyan yerleşmesi olarak kalmıştı. Kendi paralarını basıp kullanmışlardır. Ainsworth 19.yy. ortalarına doğru gelip bir gece konakladığı Güzelyurt için "Mağaralarda yaşayan bir büyük Grek kolonisi" demektedir⁷.

Hristiyan yaşantısının 1924 göçmen değişimine kadar devam ettiğini buranın 20.yy. başındaki sosyal ve dinsel yaşantıyı anlatan Akakiades'in ve Petropoulos ile Andreadis'in yayınlarından anlıyoruz⁸. Bu yayınlarda Güzelyurt'un Hristiyan halkının dinsel örf ve töreleri, yontularla ilgili gelenekleri, vaftiz törenleri, kıyafetleri detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. Mana Asvesti ise Güzelyurttaki meslekler, yapı üretimi, ticaret, tarımsal üretim, ekonomik yapı ve dernekler hakkında bazı bilgiler verir⁹. Eleni Karaca Güzelyurttaki eğitim sistemi ve okulları anlatır¹⁰.

Petropoulos ve Andreadis bölgede göçmen değişimi öncesi Türklerin Rumlarla çok uyumlu yaşadığını, onların bayramlarına katıldıklarını, ayazma ve şifalı sularından içtiklerini, kiliselerin Türkler tarafından kullanılmasının yaygın olduğunu anlatır¹¹. Ancak o tarihlerde zengin bir yerleşme olan Güzelyurtta yöresel meslekler ekonomik açıdan incelendiğinde bu açıdan Türkler aleyhinde bir dengesizlik olduğu görülür. Türklerin çoğu düz işçilik, tarım işçiliği, baş bekçiliği yaparken, Rumlar demircilik, ticaret, ayakkabıcılık, ihracat gibi mesleklerle uğraşmaktadır¹³. Rumlardan

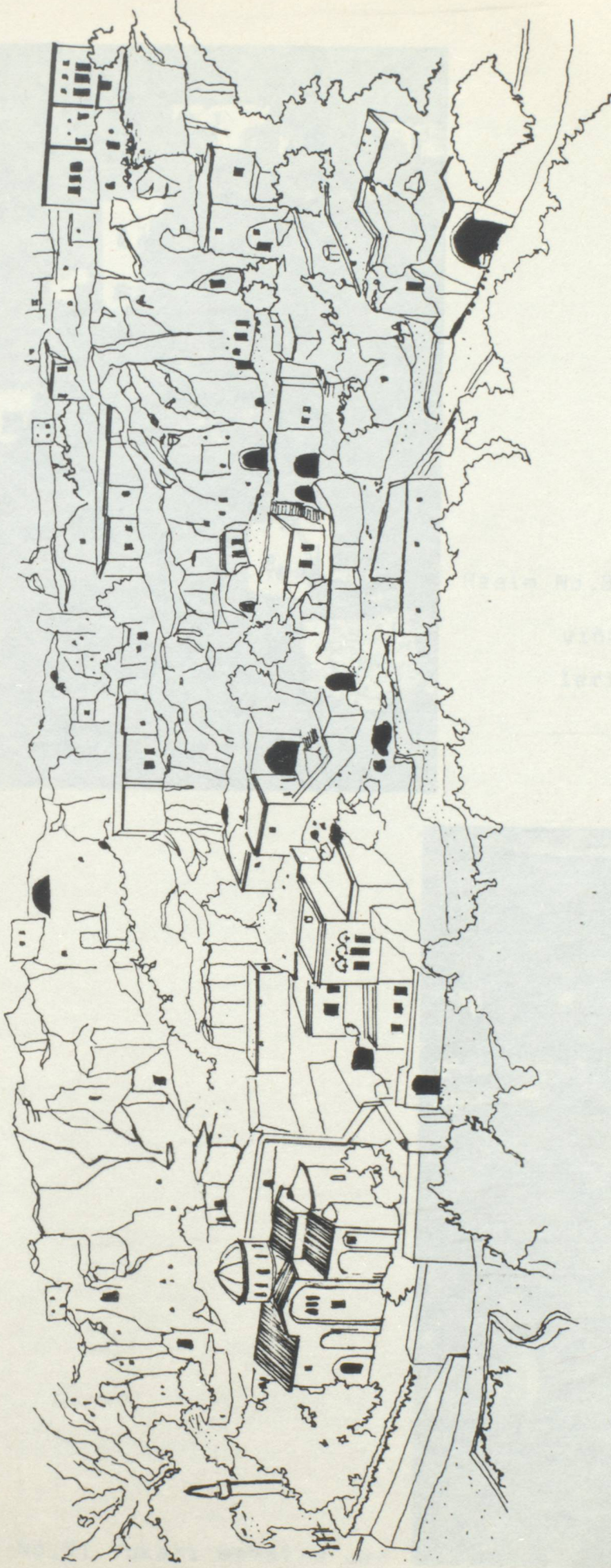
faizcilik yapanlarda vardı. Rakı ticareti yasakken Rumlar batmanını 250 krş.tan alıp Aksaray ve çevre köylere 500 krş. a satarken, bir bağ bekçisi Türkün yıllık geliri, gıda yardımı yanında 20 kuruştur¹⁴. Türklerin Rumlarla paylaştıkları tek önemli meslek yapı ustalığıdır.

Güzelyurtun göçmen değişiminden önceki nüfusu hakkındaki bilgiler farklılıklar gösteriyor. Fakat 400'ü Türk, yaklaşık 4000 kişinin yaşadığı anlaşıyor. Göçmen değişiminde buraya Selânik, Manastır, Kesriye ve Kozanadan Müslüman Türkler getirilmiş, Güzelyurt'lu Hristiyanlar ise Yunanistan'da Nea Kalvari adıyla bir yerleşme kurmuşlardır.

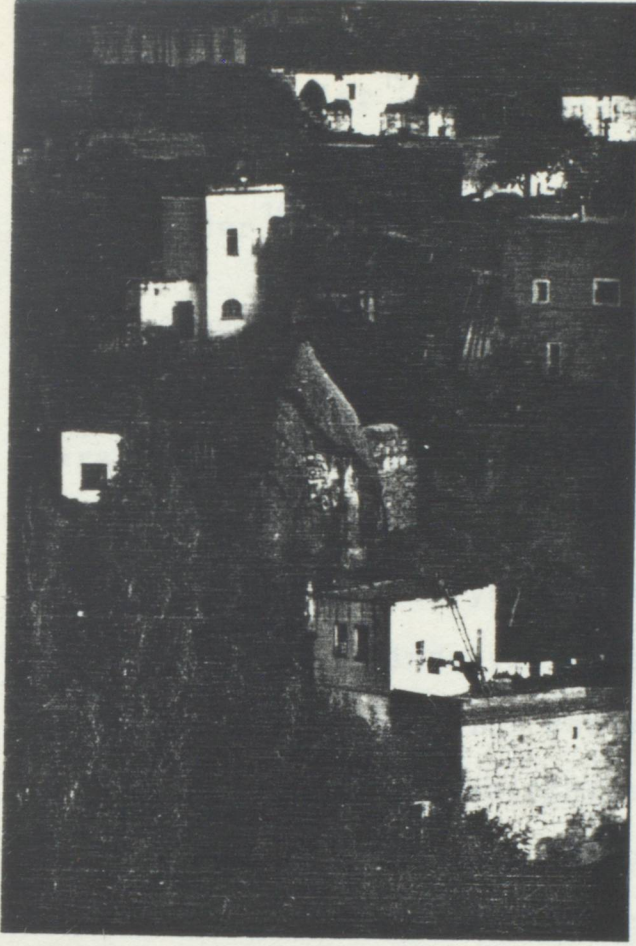
II.3. TARİHSEL DOKU

Elimizdeki bilgilerden Güzelyurt yerleşmesinin en azından M.S.4. yüzyıla kadar indiğini anlıyoruz. Ancak; yörenin jeolojik ve morfolojik özellikleri, çevredeki arkeolojik bulgular ve kaya içi artı önü yerleşme dokusu verileri burada çok daha eski bir yerleşim olduğu etkisini bırakıyor.

İlk yerleşme alanları bugün Kilise Cami olarak adlandırılan Hagios Gregorios Theologos Kilisesi çevresinde kaya içi yerleşmeler şeklinde olmalıdır (R.7). Yapılar önce mağara evleri, cepbelerinde tonozlu girişler, sonra coğrafi özelliklerin elverdiği ölçüde bu merkezden, müstakil birimler olarak şekillenmiş ve yayılmışlardır (R.8-9). Tüf malzemesinin kolay oyulabilme özelliği sürekli kullanılmış, ana konut birimleri yığma taş yapılar olan türlerde de zemin oyularak mekânlar kazanılmıştır.

Resim No.7: Hagios Gregorios Theologos Kilisesi ve Doğu
Verleşmesi

Resim No.8: Yamaçta kava içi. art
viñma yapı yerleşme birim-
leri

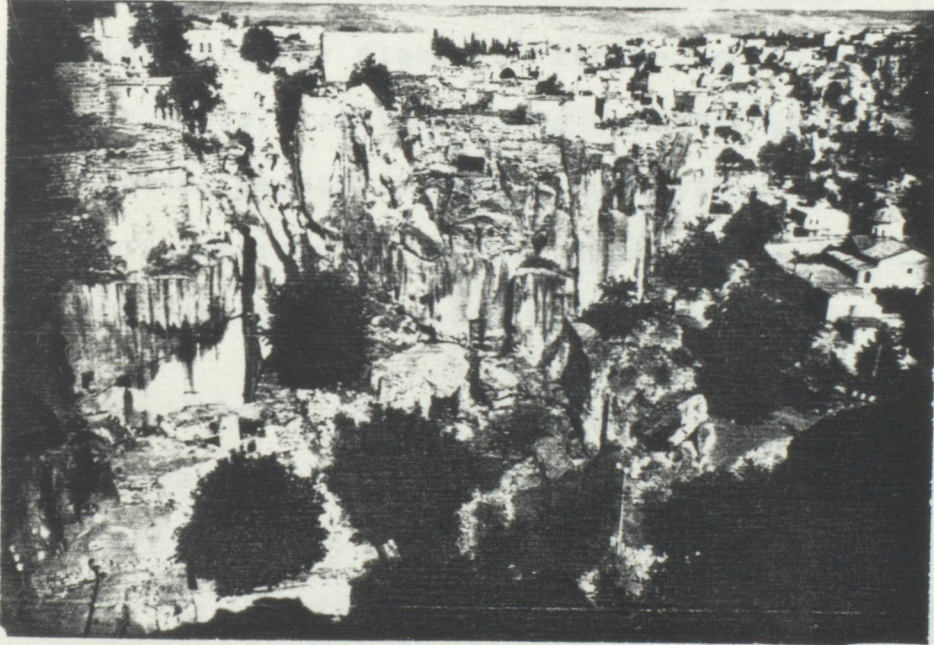
Resim No.9: Yukarı mahalle yar

1815 yılında Kyrillos burada yarıklar arasında 300 ev olduğunu söyler¹⁵. Leon Diakonos ise burada bahara kadar mağaralarda ve havalar ısınınca çadırlarda yaşandığından bahseder¹⁶.

Ainsworth 1842 de yayınlanan kitabında Gelvedery'deki (Güzelyurt) evleri "semi-subterranean" (yarı-yeraltı) olarak adlandırır ve "mağaraların çoğu, önleri inşa edilmiş durumdaydı, sadece oyuklarda değil, tüm yamaç yüzeyinde yerleşim vardı ve dar bir yolda uzanıp üst tarafta iyice yoğunlaşıyorlardı", şeklinde yerleşme biçimini tasvir eder¹⁷. Ainsworth'un sözünü ettiği yar kör sokak olmalı. (H.16, R. 10-11 ve 12). Ainsworth çadırlardan bahsetmez, çünkü Güzelyurt'tan fırtınalı ve yağmurlu bir nisan ayında geçmiştir. Ainsworth'un yazdıklarından, üzerinde durulması gereken bir diğer konu da bu yıllarda Osmanlı hükümetinin aydın bir politika gereği Kapadokya bölgesinde mağaralarda yaşayan Hristiyan halkı Nevşehir'e yerleştirmesidir. Ancak Güzelyurt'lular da aynı şeyin başlarına gelmesinden korkmaktadırlar. Bu ortamda Ainsworth ve ekibinin soruları halk arasında şüphe ve korkuya neden olur. Ekibin tüm yumuşak ve kardeşçe yaklaşımları Güzelyurtluları yatıştırmaya yetmez¹⁸. Buradan da anlaşıldığı gibi Güzelyurtlu hristiyanlar buraya çok bağlıydılar. Bugün mevcut kitabelerde bir çeşmede 1839 yılına rastlanıyor. Fakat yıkma yapıları 28 Şubat 1856 İslahat Fermanı sonrası tarihlidir. Yabancı devletlerin hazırladığı ve Bâb-ı âli'nin kabul etmek zorunda kaldığı bu ferman İslam ve hristiyan halkı arasındaki hak farklılıklarını kaldırmayı

Resim No.10: İlk yerleşme bölgesi

Resim No.11: Kör Sokağın Yukarı Mahalle Batı kesiminden görünüşü

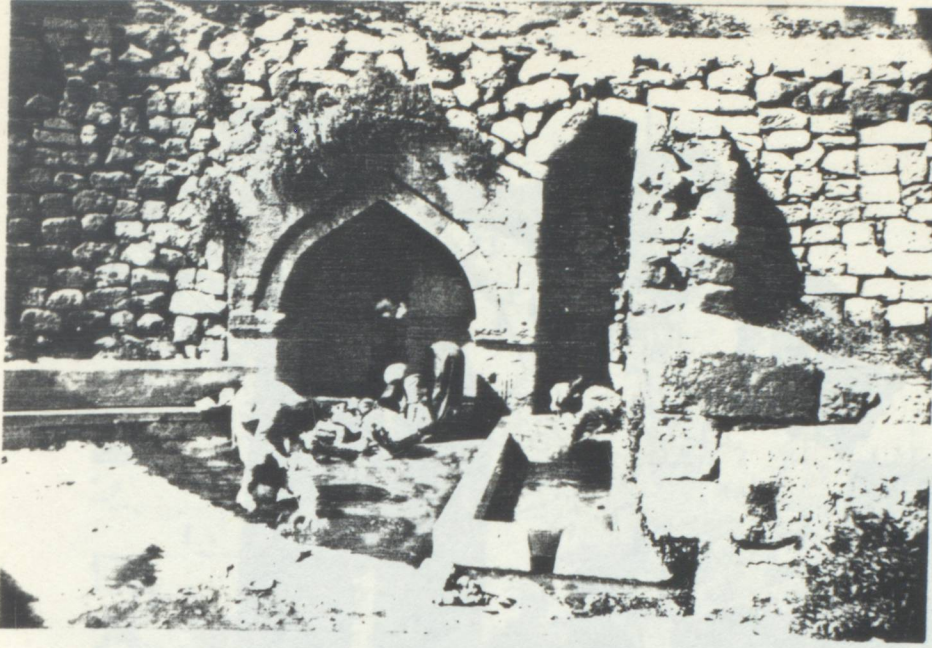

Resim No.12: İlk yerleşme bölgesindeki

amaçlıyordu¹⁹. Güzelyurt'taki ilk yağma yapı okul 16 Aralık 1856 da halktan yardım toplanarak yapılmıştır²⁰.

Güzelyurt yerleşme dokusu açısından tarih boyunca gelişmiş yöresel yerleşme biçimleri örneklerini sergileyen bir açık müze gibidir. Kaya oyma tekniği ve taş malzeme sadece barınma amaçlı kullanılmamış, tapınma, sığınma, ulaşım vb. ihtiyaçlarını da karşılayan yapı biçimlerine dönüşmüştür. Kaya oyma şapeller, sokaklar, sığınaklar vb. elemanlar ile bunlara bağlı olarak gelişmiş tonoz veya ahşap kirişli ilaveler, düz alanlarda zengin yontu ile bezenmiş taş yapılar genel karakterdir. Bu karakter yüzyılların getirdiği ve yöresel kayalarla meyilli yamaçlarda geliştirilmiş özgün yapı tarzının bütünüdür. Bu yerleşme biçimi yörenin kültürel geçmişi ile çekici bir bağ kurmaktadır.

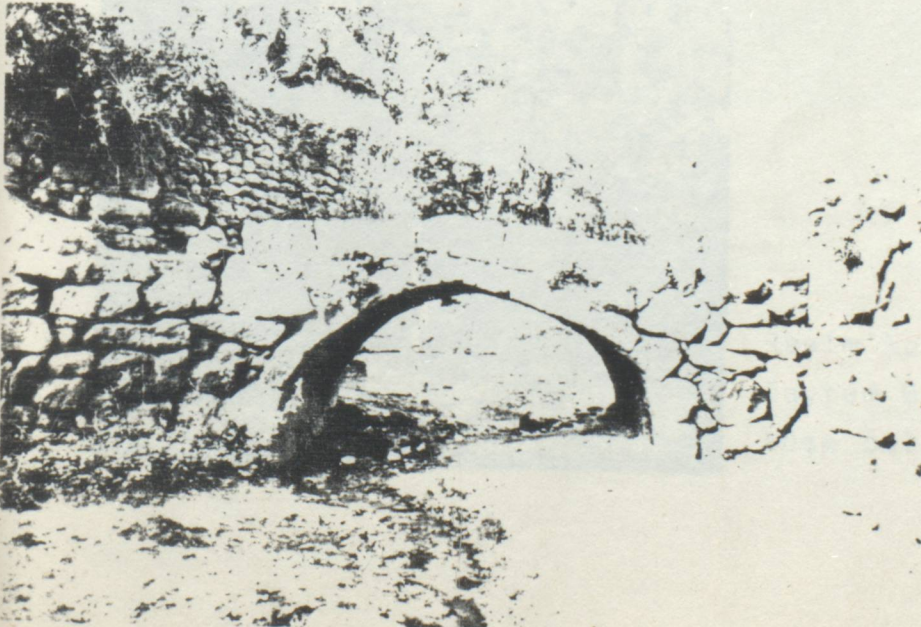
Doğal yöresel formların, mağara, şapel konileri ve prizmatik konut birimlerinin görünümleri sürekli bir değişim içindedir. Doğa, yapı ve yaşam ilişkisi tarihsel boyuttan fiziki çevreye yoğun katkısıyla zenginleşmiş, az rastlanır görsel değerler oluşturmuştur. Sadece hareket halindeki birey için değil, sabit gözlemci için de çevre optik bağlantı açısından sürprizlerle doludur. Meydan ve sokak çeşmeleri (R.13), sokaklara ustaca yerleştirilmiş mahalle fırınları (R.14), taş köprüler (R.15), taş konsollar (R.16), köşe çalıkları (R.17), gönye akmanlar (R.18), taş çörtenler (R.19-20), baca olarak kullanılan küpler (R.21) ve ilkbaharda çiçeklenen toprak damlar (R.22) tarihsel dokunun estetiğine katkıda bulunan görsel değerlerdir.

Resim No.13:
Yukarı Mahalle
sokak çeşmesi

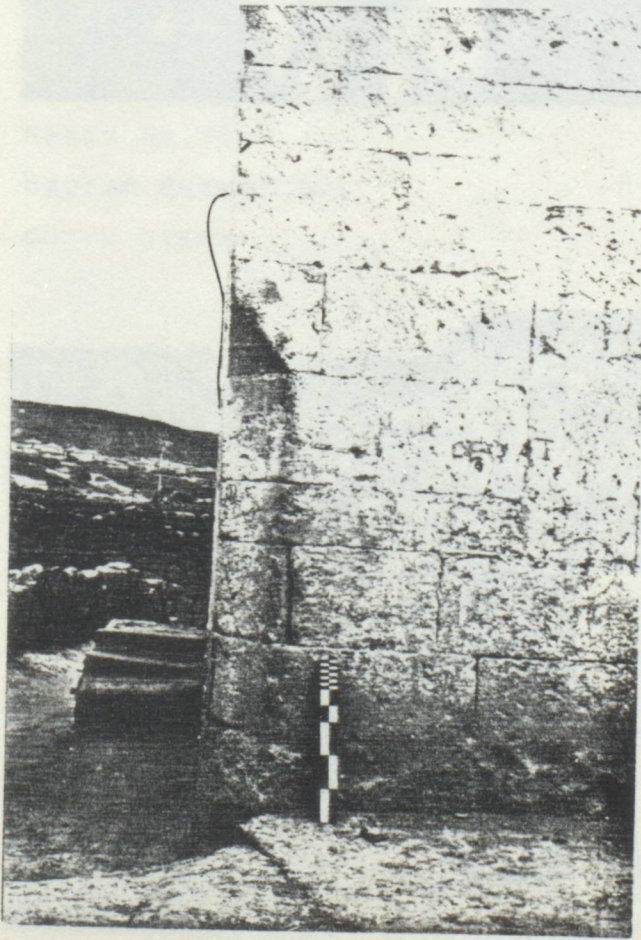
Resim No.14:
Mahalle fırını

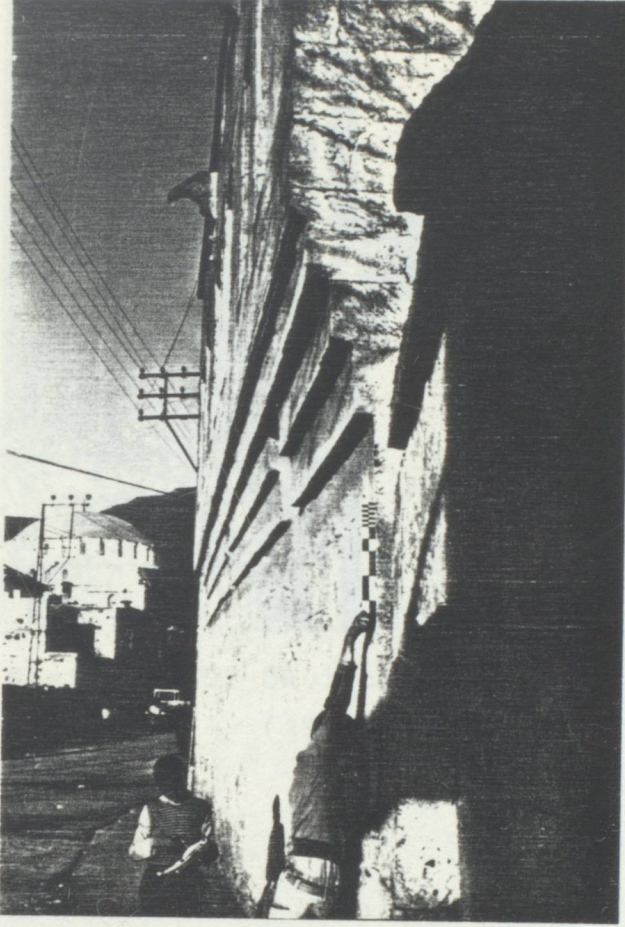
Resim No.15:
Aşağı mahalle, taş köprü

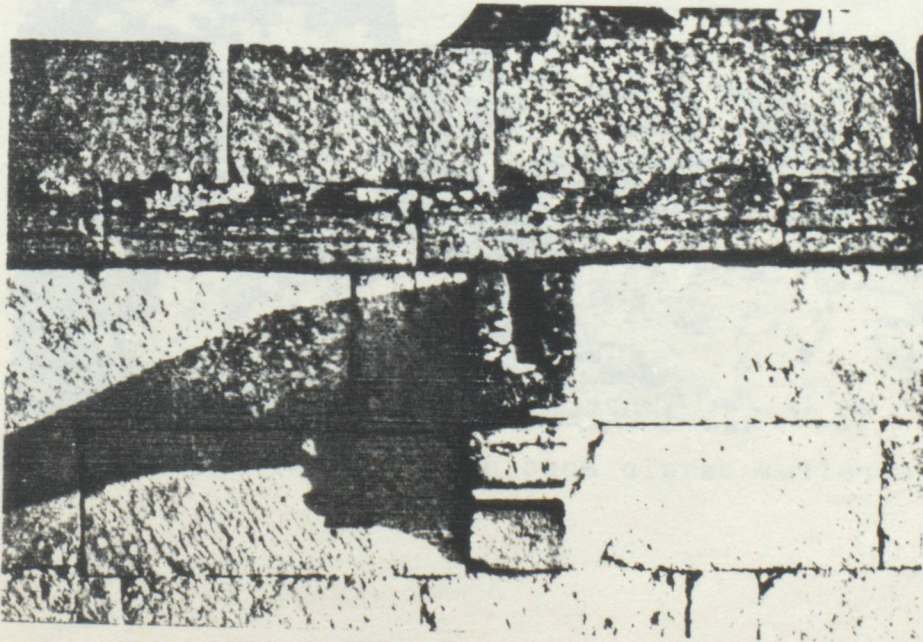
Resim No.16:
Sokakta tas konsol

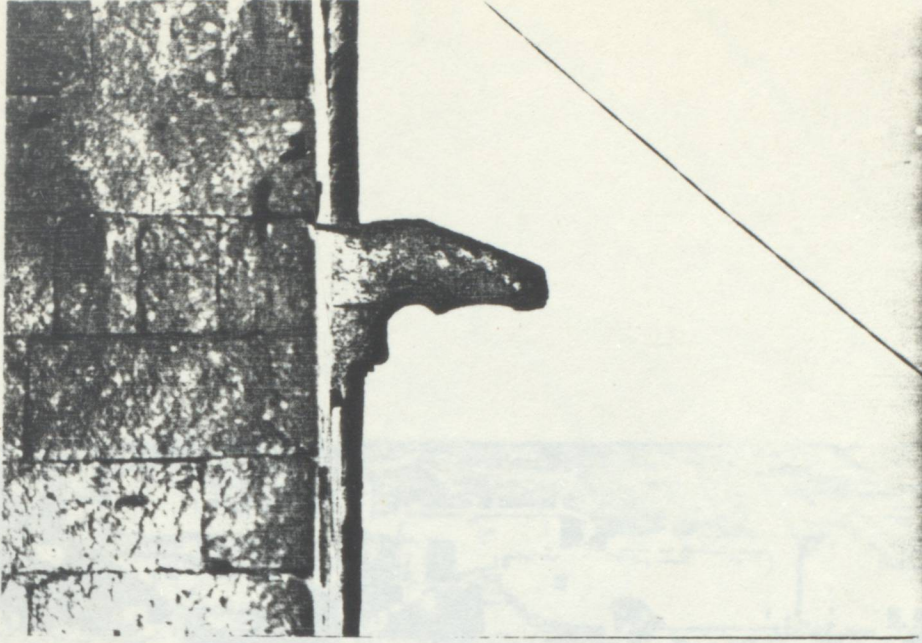
Resim No.17:
Bayram Batmaz evi
köşe çalıdı

Resim No.18:
Bayram Batmaz evi
gönye çıkma

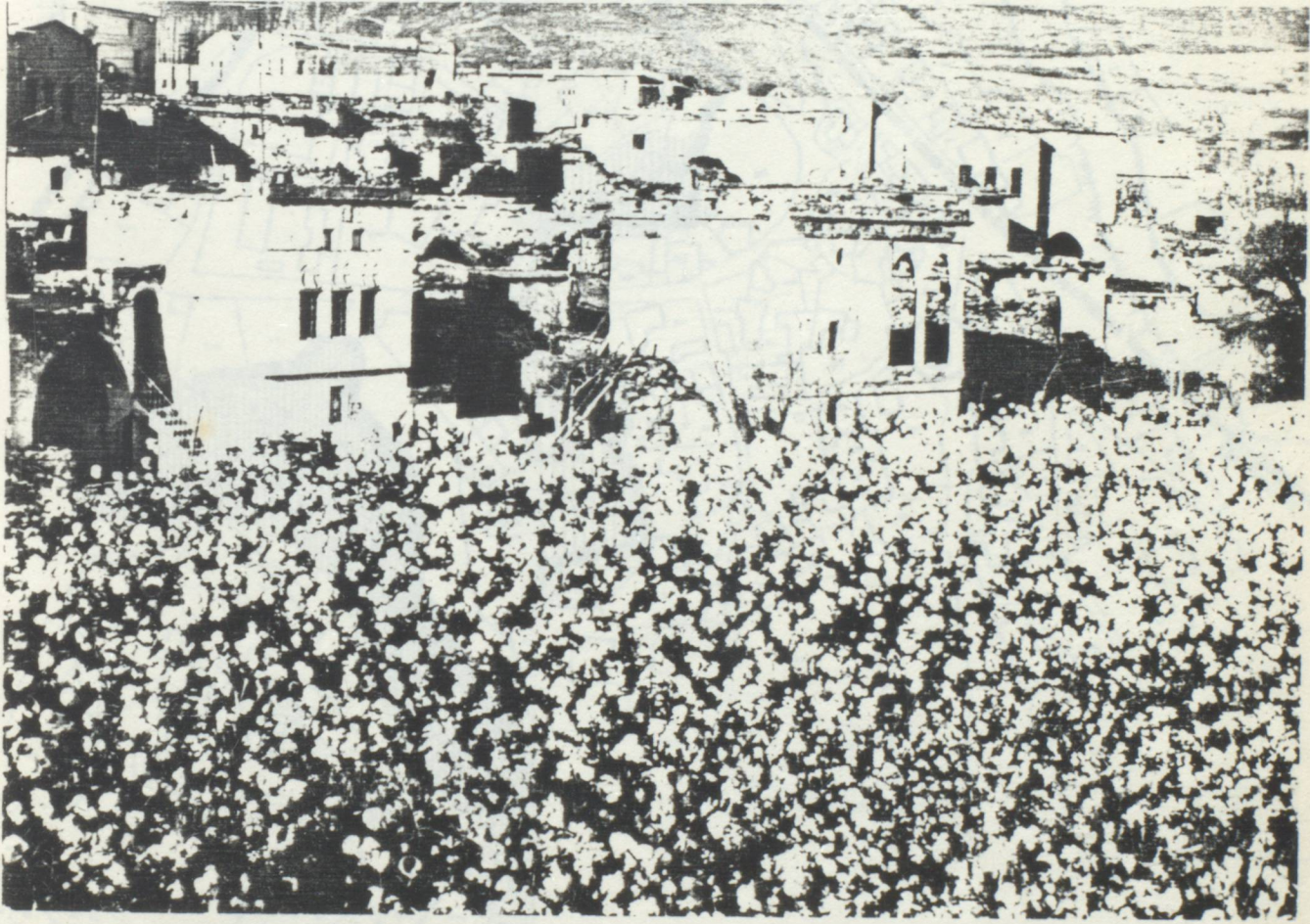
Resim No.19:
Bayram Batmaz evi
Çörten

Resim No.20: Okul binasının taş çörteni
(1913)

Resim No.21: Toorak küpün baca olarak kullanımı

Resim No.22: İlkbaharda çiçeklenmiş dam

K

- 61 -

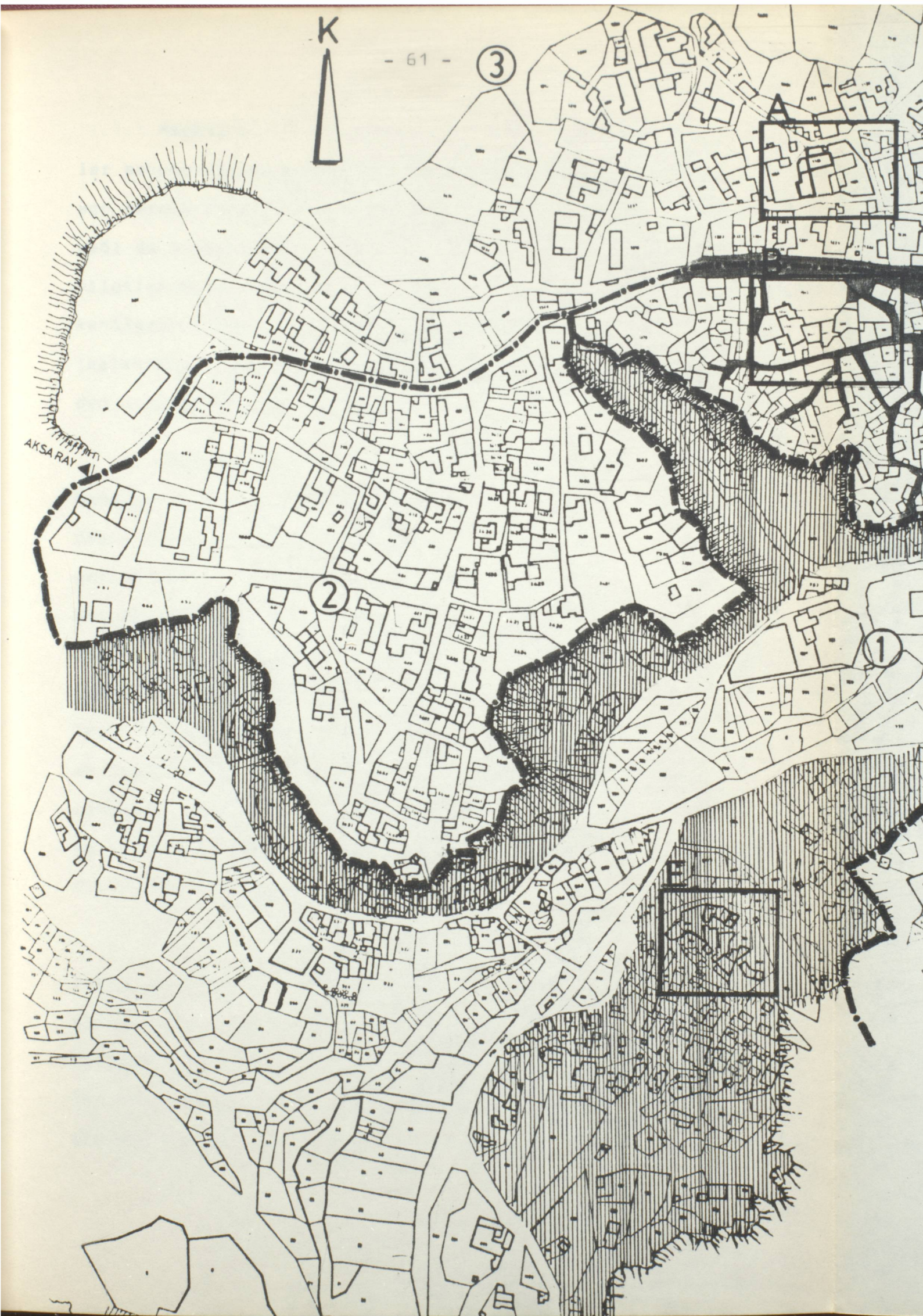
3

AKSARAY

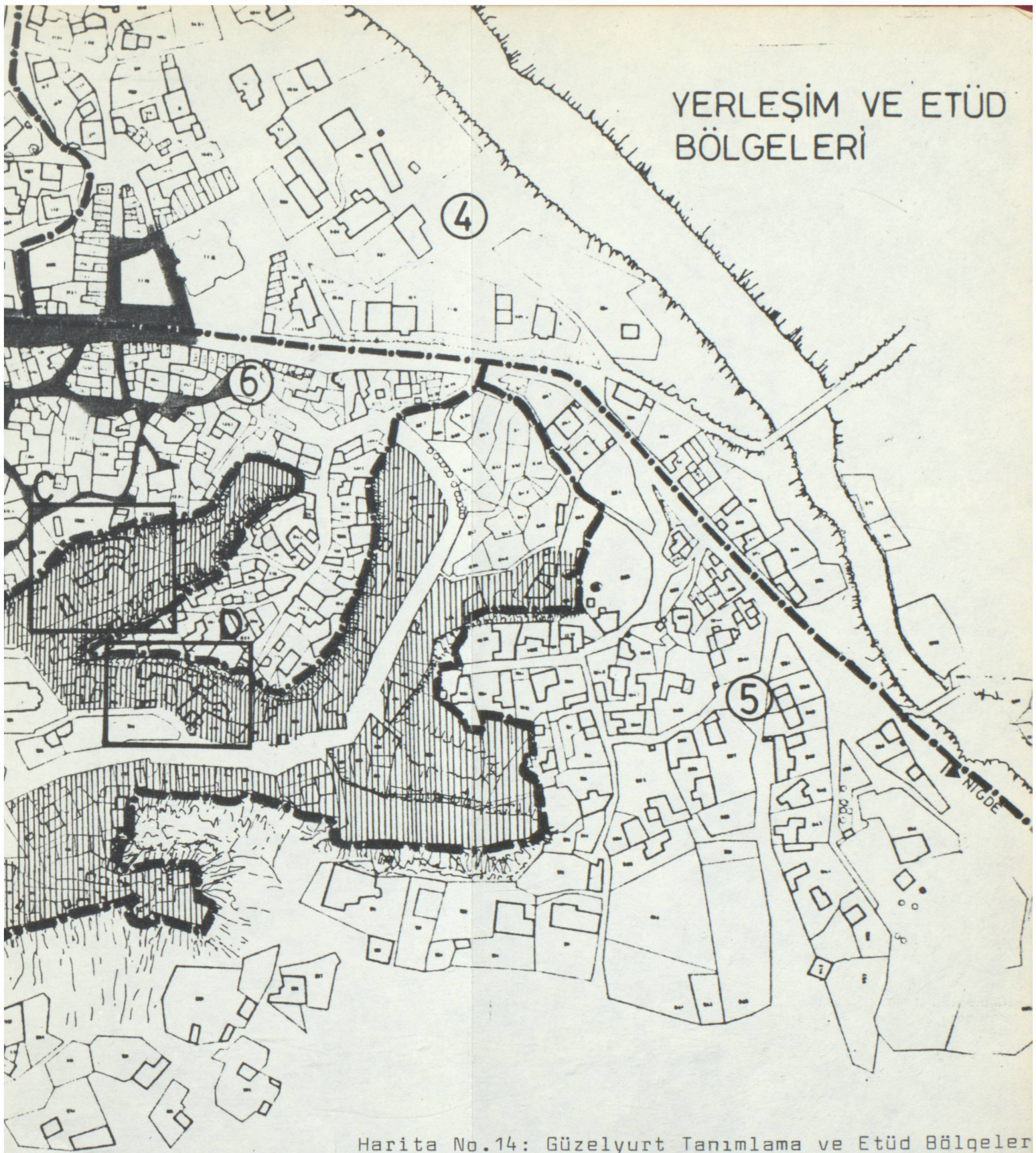
2

1

E

YERLEŞİM VE ETÜD BÖLGELERİ

Harita No.14: Güzelyurt Tanımlama ve Etüd Bölqeler

||||| KAYA İÇİ ARTI YIĞMA YAPI YERLEŞİM BÖLGELERİ

0 20 40 60 80 100 200 M

A 4 ETÜD

B 6 ETÜD

C 3 ETÜD

D 2 ETÜD

E 1 ETÜD

5 ETÜD DEKİ YOLLAR

① AŞAĞI MAHALLE YERLEŞİMİ

② YUKARI MAHALLE BATI KESİMİ

③ // // KUZEY-BATI KESİMİ

④ // // KUZEY-DOĞU KESİMİ

⑤ // // DOĞU KESİMİ

⑥ // // ORTA KESİM

11.3.1 Karmaşık ihtiyaç ve geleneklerin yorumuyla yüzyıllar sonucu ortaya çıkmış bu dokunun mekansal çözümlemesi son derece zordur. Bu çözümleme zorluğunun bir diğer kaynağı da Anadolu kent tarihi ve Bizans kentleri hakkındaki bilgilerimizin çok sınırlı olmasıdır²¹. Bu bilgiler, Bizans kentlerinin, İslamın yükselişinden sonra fakir ve bakımsızlaştıkları, 7-11 yüzyıllar arası sürekli kent niteliklerinden uzaklaştıkları, köyleşmeye yüz tuttuklarıdır.

Türkler Anadolu'da bir kente girdiklerinde hemen bir namazgah yapıyor, eski kiliseleri de camiye çeviriyorlardı, başka bölgelerden özel olarak getirilenler yeni kentlere yerleştiriliyorlardı²². Ancak Güzelyurd'un Türkler tarafından böylesi bir rağbet görmediği, buradaki nüfusun 1924 mübadelesine kadar Hristiyan çoğunluklu olduğundan anlaşılmaktadır. Buradan da türklerin organize olarak bölgeye geldikleri 12.yüzyılda buranın artık önemli bir merkez olmadığını söyleyebiliriz. Bu sıralarda manastır hayatının iyice silindiğini ve önemini yitirdiğini biliyoruz. 13.yy.dan sonra da 1924 yılına kadar Güzelyurt'ta bildiğimiz önemli bir nüfus hareketi yoktur.

Güzelyurt yerleşmesi coğrafi yapı özelliklerinden ikiye ayrılabilir, bu ayrım genelde yerleşme biçimleri açısından da belirginleşir. Günümüzde Güzelyurt'luların da kullandığı bu tanımlama Aşağı Mahalle ve Yukarı Mahalledir. Tanımlama amacıyla bu mahalleler toplam 6 bölüme ayrılarak ele alınmıştır. (Bkz.H.14).

II.3.1. AŞAĞI MAHALLE YERLEŞMESİ

İlk yerleşme bölgeleridir. Manastır vadisi bağlantısı ve yerleşmenin eski girişi bu bölgedendir. Akakiadis, haritasında bölgeyi Osmanlı mahallesi diye adlandırır.(H.15) 1924 yılından önce Aşağı Mahallede Müslümanlar, Yukarı Mahallede Hristiyanlar oturmaktaydı. Bir çok kültürlerde görülen etnik, dini ya da ırkî yerleşme sınırları Güzelyurt'ta da kendini göstermiştir.

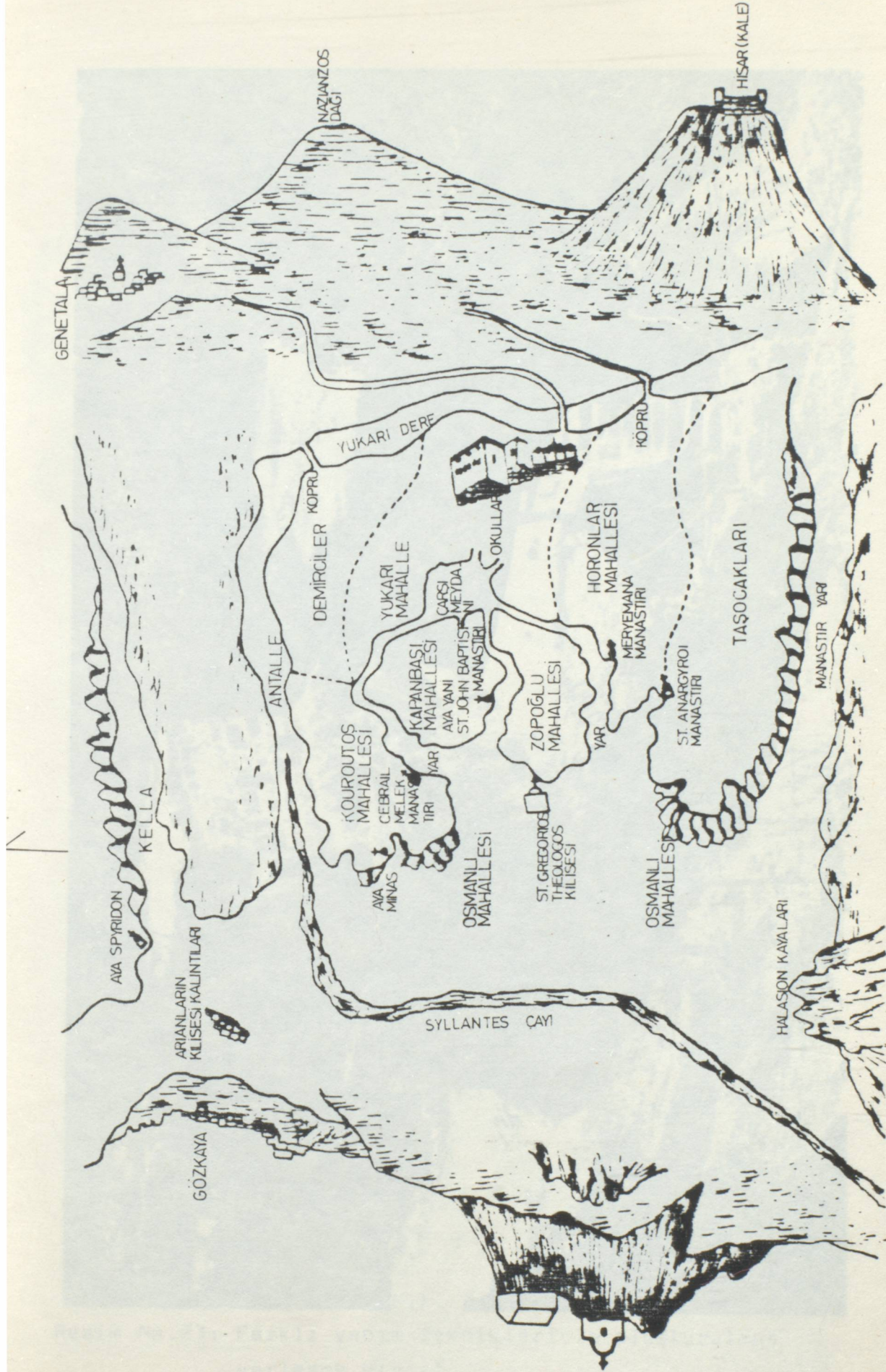
Bölgede yerleşme biçimleri doğayla içiçedir. Sürekli biçimsel farklılıklar gösterir. Tek yapı ölçeğinde bile kaya içi oyma-kaya altı yerleşme-kayaya yaslı yığma-kaya üzerinde yığma yapı-teknikleriyle oluşturulmuş birimlerden meydana gelmiş örnekler vardır. (R.23-24 ve 25)

Sokaklar taşlaşmış toprak zeminlidir. Topografik konumun gerektirdiği yerlerde kaya oymadır. Dik yamaçlarda kaya oyma merdivenler şeklindedir. (R.26).

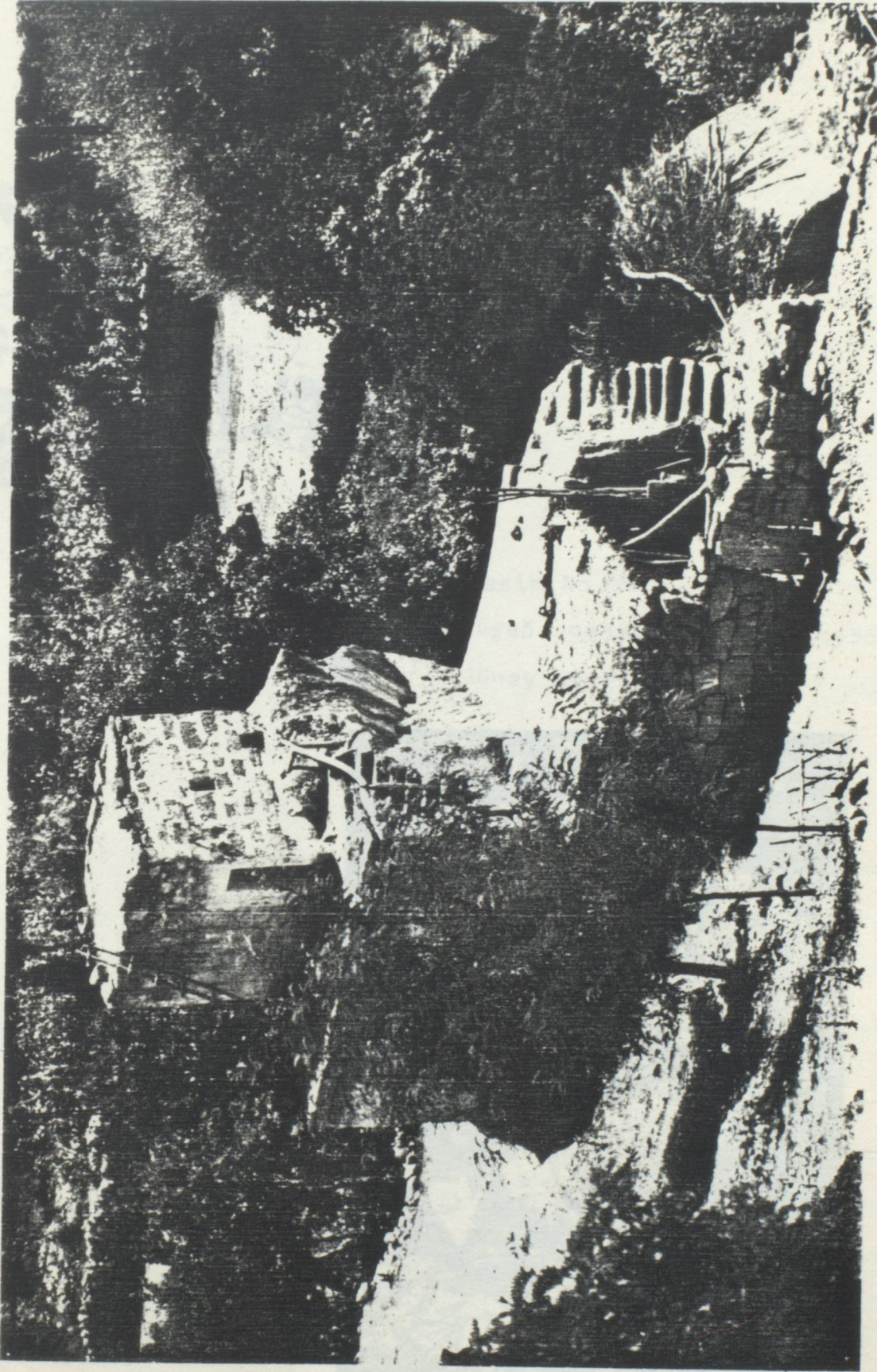
Aşağı mahalle yerleşme biçimlerini iki grupta toplayabiliriz.

II.3.1.1. Kaya İçi Yerleşmeler

Erken devir yerleşme biçimleridir; günümüzde kaya içi mekanları konut olarak düşük gelir grubu aileler tarafından kısmen kullanılmaktadırlar. Bir kısmı boş, çoğunluğu ahır, ambar vb. amaçlarla kullanılmaktadır. (R.27 ve 28).

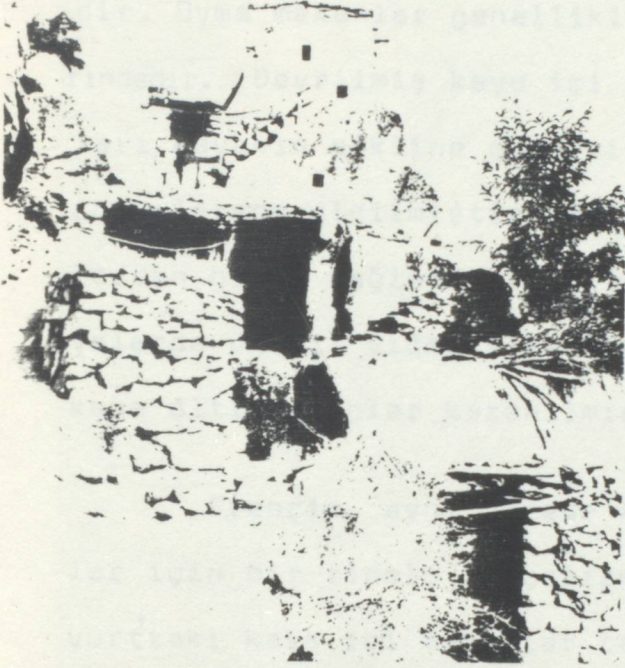

Harita No. 15: Akakiades Haritası

Resim No.23: Farklı yapım teknikleriyle oluşturulmuş
yerleşme birimi

(Aşağı mahalle parsel No.550) Batı görünüşü

Resim No.24:
(Aşağı mahalle parsel No.550)
Güney görünüşü

Resim No.25:
(Aşağı mahalle parsel no.550)
Doğu görünüşü

Dik yarlarda, meyilli yamaçlarda devrilmiş kayalar-
da tûf katmanlar oyularak kazanılmış mekanlardır. (R.29 ve
30). Yarlar içine oyulan mekanlar bağlayıcı etkenlerin az-
lığından, ihtiyaca göre üreyebilme özelliği olan birimler-
dir. Oyma mekanlar genellikle kare veya dikdörtgen formla-
rındadır.. Devrilmiş kaya içi yerleşmelerde ise iç mekan form-
ları kayanın şekline göre biçimlenmiş, çokgen veya dairesel
çözümlerede gidilmiştir. Bazı örneklerde kaya arası yarık-
lardan giriş sağlanmıştır. (R.31 ve 32). Altı boşluklu ka-
yalarda önleri yığma sistemle kapatılarak içleri oyulmuş
kaya altı mekanlar kazanılmıştır. (R.33 ve 34).

Erençin, aynı yörede Avcılar köyünde bu tip konut-
lar için bir tipolojik çalışma yapmıştır²³. Ancak Güzel-
yurt'taki kaya içi mekanlar tamamen serbest, saptanabilen
önemli ölçütleri olmayan biçimlerde oyulmuşlardır.

Konutlardan başka kaya oyma tekniğiyle yarlar altın-
da birçok kilise ve şapel yapılmıştır. Bunların bir kısmı
erişilmesi zor yüksekliktedir. Özenli oyma tekniğiyle ya-
pılmış girişleri çevreye değer katar (R.35 ve 36). Bir kıs-
mı ise kayaların devrilmesi ile açılmış kesit şeklinde gö-
rülürler (R.37 ve 38).

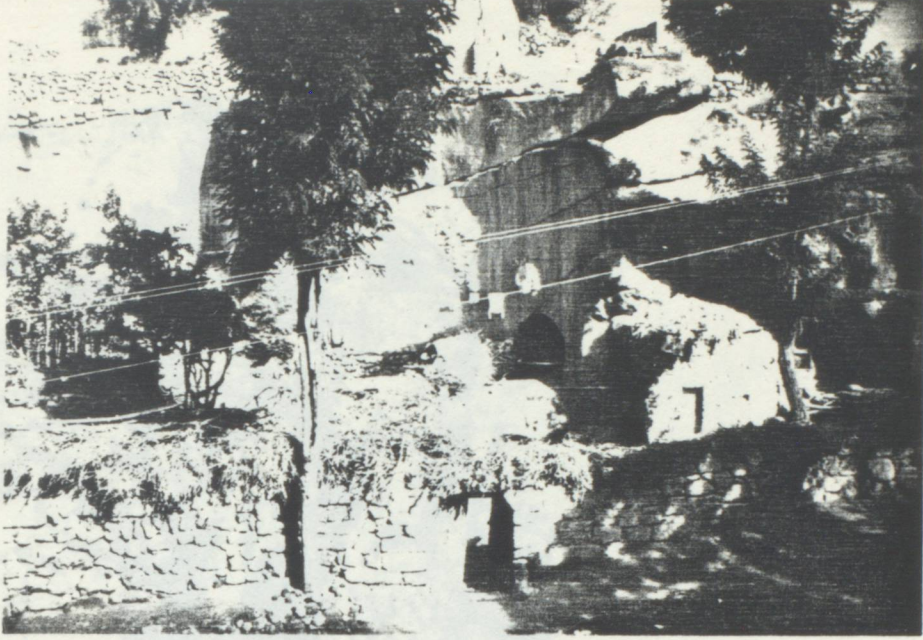
Kaya içi yerleşmeler önünde moloz taş duvarlarla sı-
nırlandırılmış avlu kullanımları vardır. Bu avlularda hela,
ambar, ahır vb. ihtiyaçlar için yapılmış yığma birimlerde
yer alabilir. Avlular değişik biçimlerde şekillenmişlerdir.

Resim No.26: Sokakta kaya oyma merdiven

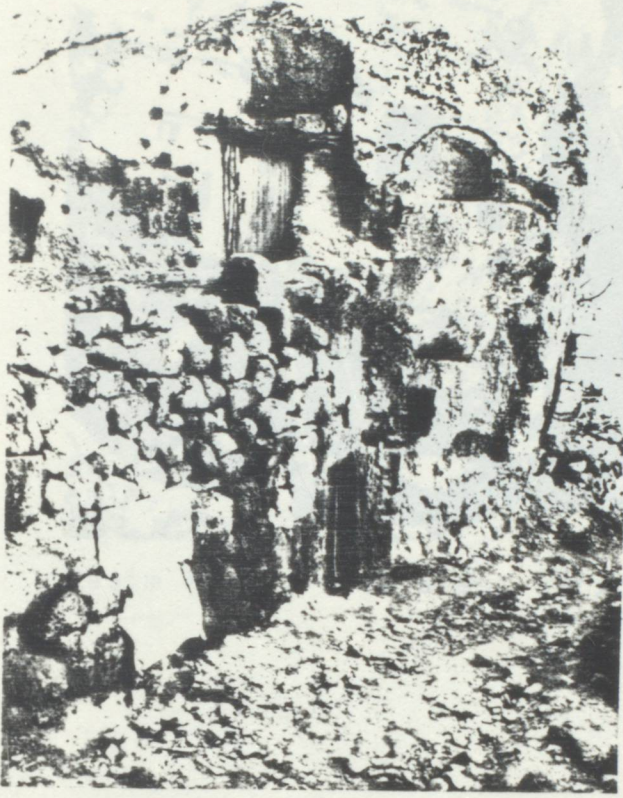
Resim No.27: Kaya içi yerleşme

Resim No.28: Kör sokakta terkedilmiş kaya içi yerleşme

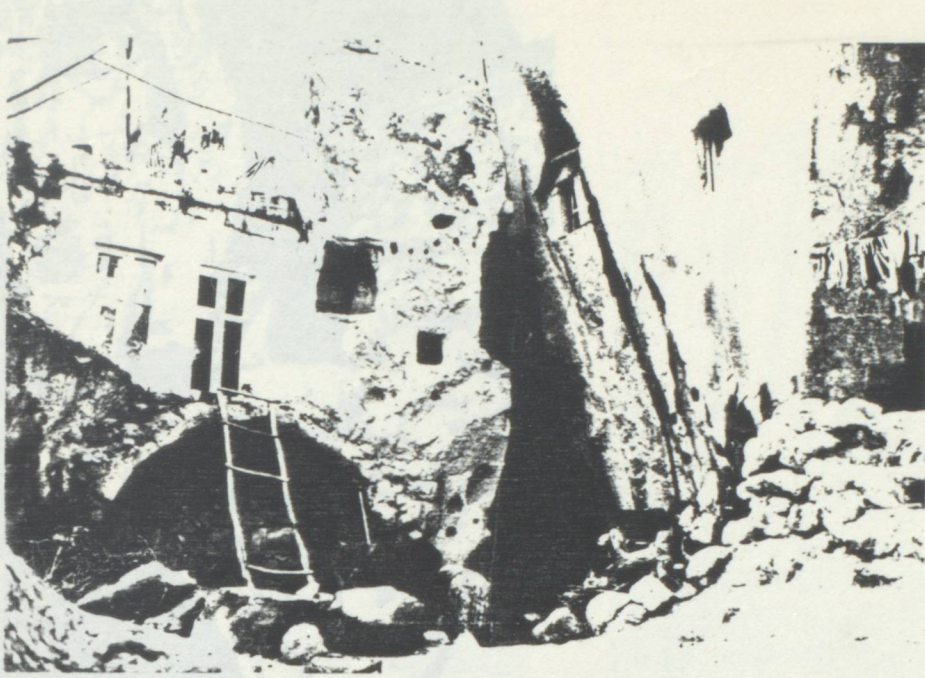
Resim No.29: Dik varlarda kaya içi yerleşme

Resim No.30:
Devrilmiş kaya içinde yerleşme

Resim No.31: Kaya içi yerleşmeye
kaya arası yarıktan giriş

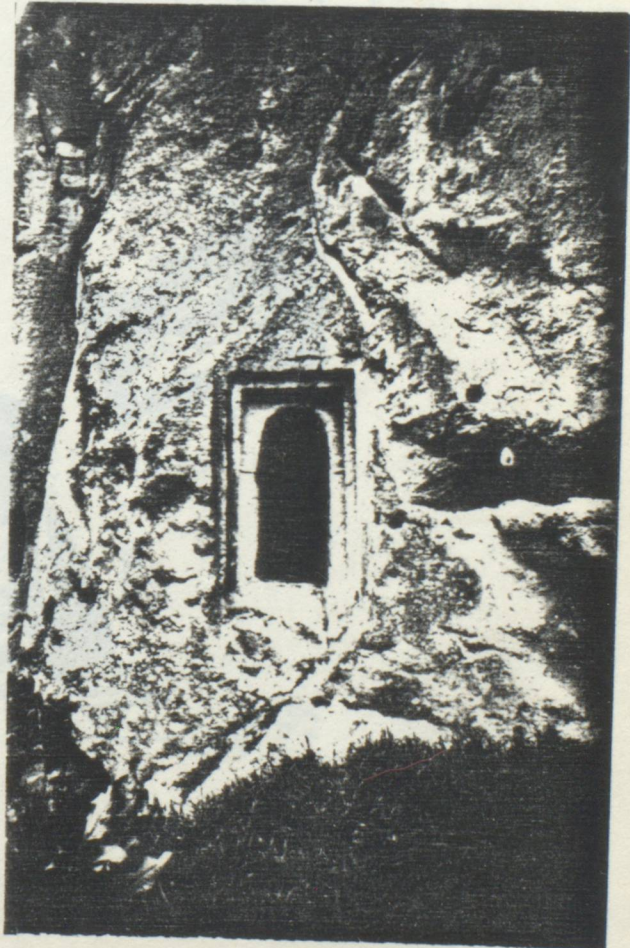
Resim No.32: Kaya arası yarıklardan giriş

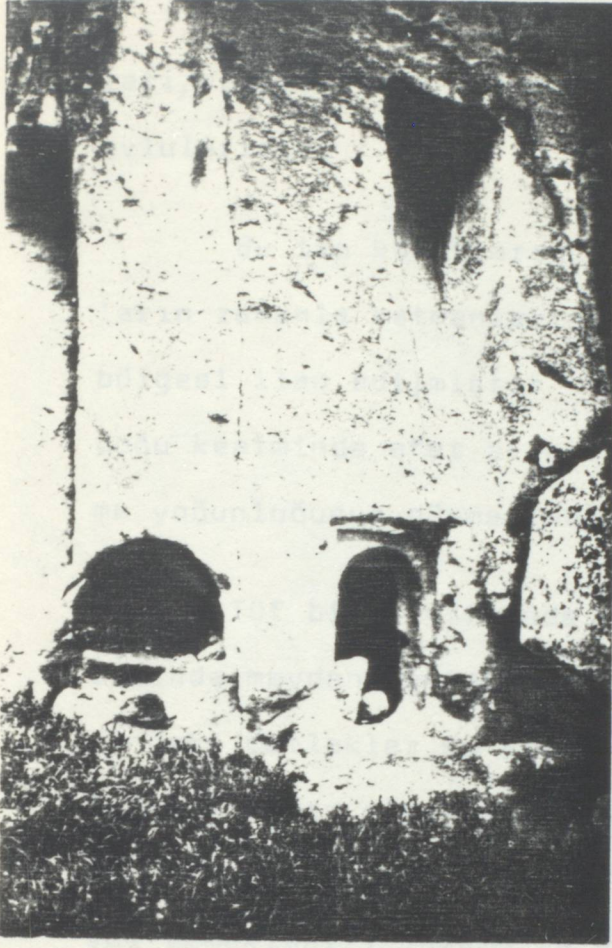
Resim No.33: Kaya altı yerleşme

Resim No.34: Aşağı mahalle kaya önü
tonozlu kayaaltı giriş

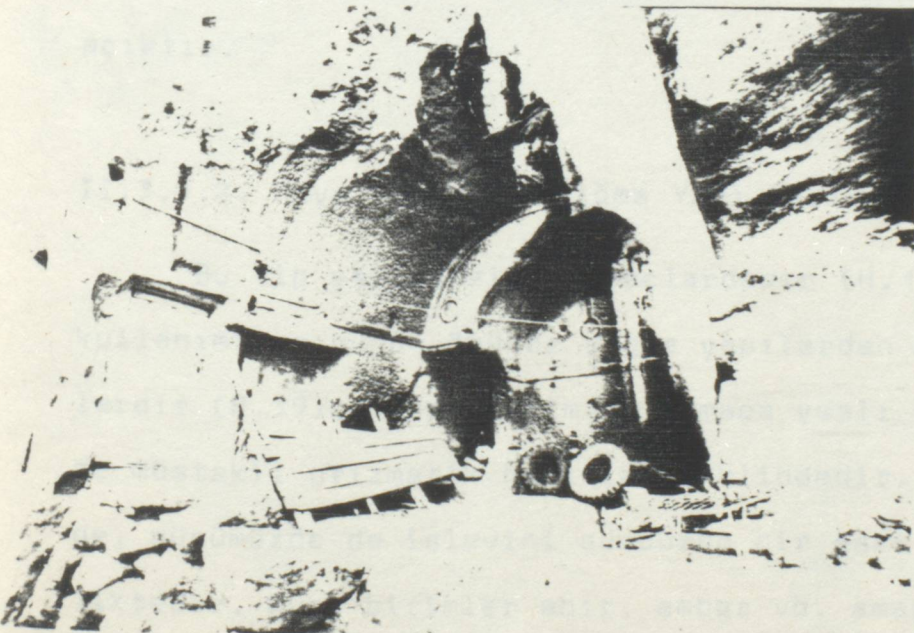
Resim No.35: Kaya içi şapel girişi
(Zeminden yukarıda)

Resim No.36:
Kaya içi şapel girişi (zeminde)

Resim No.38: Aşağı-Yukarı mahalleler
ayrımında kaya içi yapı

Resim No.37: Kaya kilise
(kaya devrilmesiyle açılmış)

Kaya içi yerleşmelerin görsel çevreye estetik katkıları, cephelerinde açılmış kapı pencere gibi boşluklar ve avlularıdır.

Bu tip konutların bulunduğu yaraltı bölgeleri, kayaların zamanla katmanlarından ayrılıp devrilmelerinden afet bölgesi ilan edilmiştir (R.10-11 ve 12). Yukarı mahalle doğu kesiminde afet evlerinin yaptırılması buradaki yerleşme yoğunluğunun düşmesinde etkindir.

Tüf birikintisinde değişik katmanların oluşumu sırasında meydana gelmiş doğal dereler vardır. Kaya yüzeylerindeki çatlaklar su almakta, kaya içi mekanlarda rutubetlenmeye neden olmaktadır. Bu çatlaklar zamanla genişlemekte, don etkisiyle gerilmeye sebep olmakta, kopma ve çökmelere yol açmaktadır. Tozuma ve erime biçiminde görülen yüzeylerdeki erozyon ise bir başka yapısal bozulma nedenidir. Tüm bu olumsuz etkenlerden günümüzde kaya içi yerleşmelerin sağlıklı bir yaşam sağlayacak konut birimleri olmadıkları açıktır.

II.3.1.2. Kaya İçi Artı Yığma Yapı Yerleşmeler

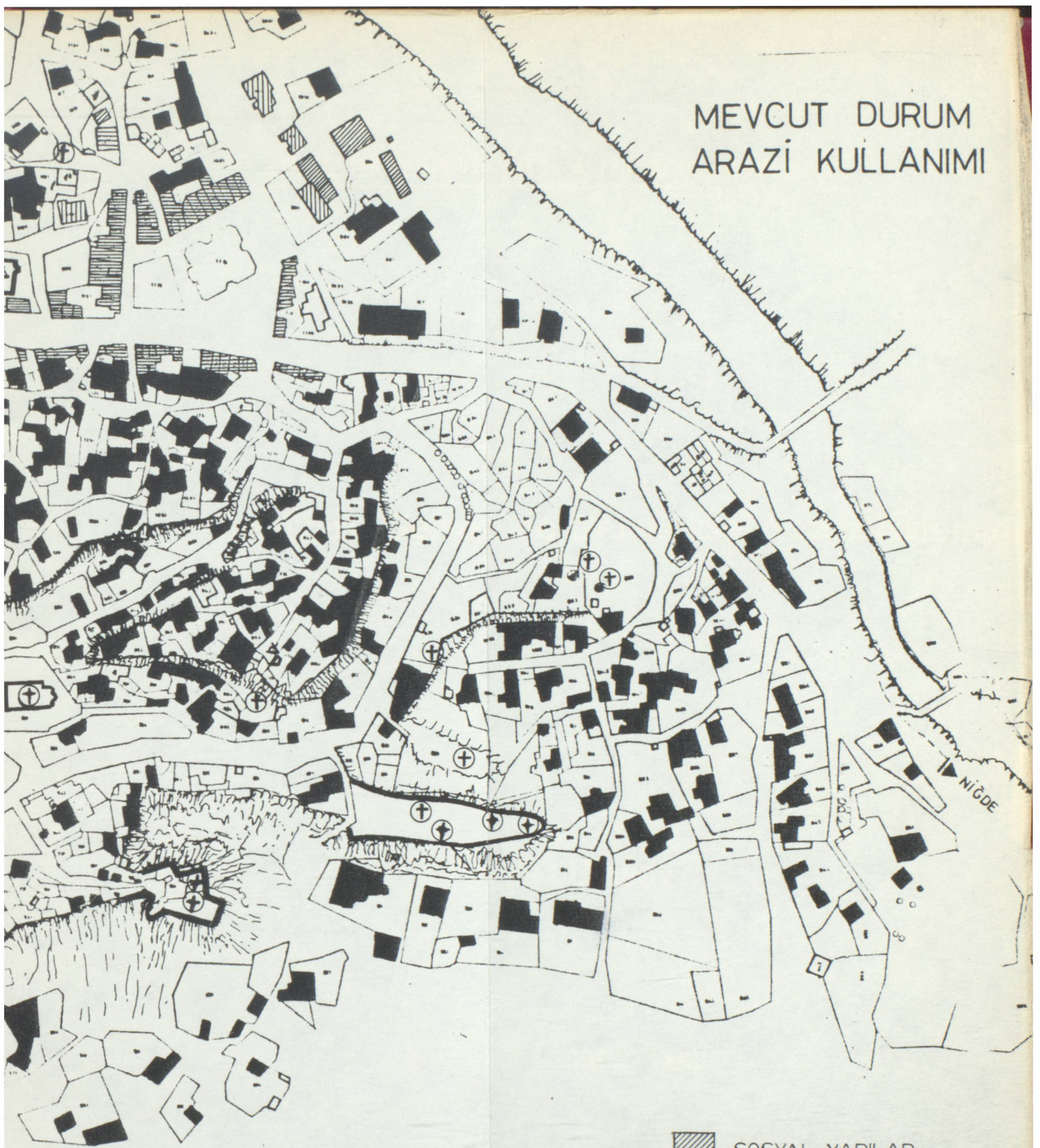
Bu tip yerleşmeler yamaçlardadır (H.13). Kaya içi kullanımı ve bunun önünde yığma yapılardan meydana gelmişlerdir (R.39). Yığma birimler yamaca yaslı veya avlu içinde müstakil prizmatik hacimler şeklindedir. Aşağı mahallede, günümüzde de işlevini sürdüren bir eski yapı bu niteliktedir. Oyma birimler ahır, ambar vb. amaçlarla, ana yığ-

- 74 -

MEVCUT DURUM ARAZİ KULLANIMI

0 20 40 60 80 100 200 M

▨ SOSYAL YAPILAR

▨ RESMÎ //

▨ TİCARET

■ KONUT

⛪ CAMİ

✝ KİLİSE

Harita No.13: Güzelyurt Mevcut Durum Arazi Kullanımı

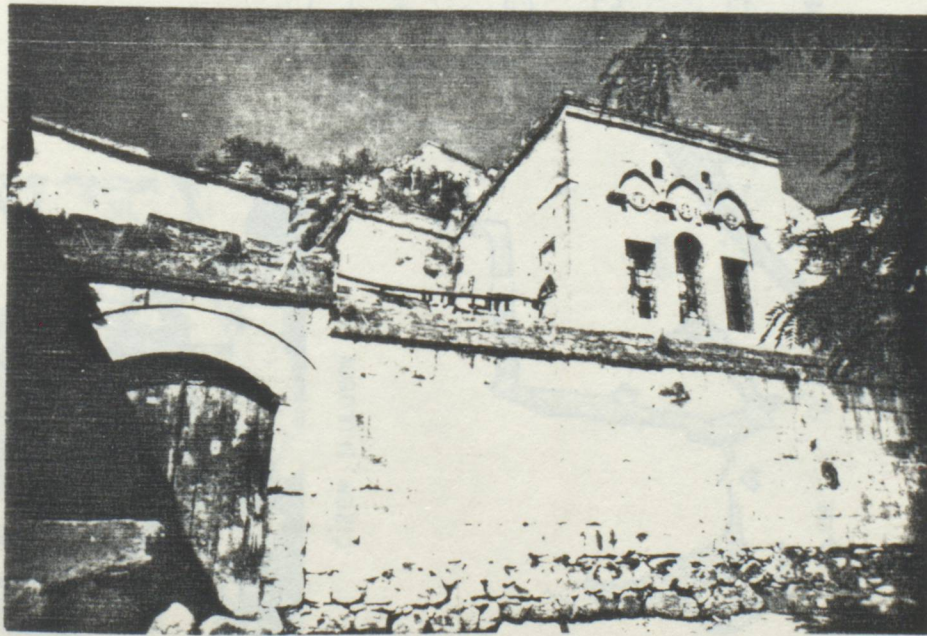
ma birim ise yaşama, yatma, oturma ve konuk kabulü gibi eylemlerin sürdürüldüğü oturma odaları şeklinde kullanılmaktadır. Yığma birimlerin, sokağa, manzaraya veya yamaca bakan asıl cepheleri kesme taştır. Birçok örnekte süslemeler vardır.(R.40). Bu tip yerleşmeler ilk dönem yerleşme biçimleri olan kaya içi yerleşme biçimlerinin geliştirilmesiyle, topoğrafyaya bağlı kalarak oluşmuşlardır. Birimlere avludan girilir. Kaya içi mekânlara yığma yapılardan geçilir. Ahır girişleri avludandır.(Ç.5,6 ve 7).

Yar ve yamaç altı bu tür yerleşmelerde parseller yar ve sokak arasında yer almışlardır. Az meyilli yamaçlarda, bu sokaklardan yukarı doğru yükselen kısa, çıkmaz sokaklar vardır. Bunlar, birden fazla konut birimine giriş sağlayan ufak meydancıklar yaparak biter.(Ç.8). Genişleme noktalarına sokak fırınları yerleştirilmiştir.(Ç.5). Parseller içindeki devrilmiş kaya içi yerleşmeler, mevcut kaya içi ve yığma yapı birimleriyle kenetlenerek sağlam bir doku oluşturmuşlardır. Birini yerinden kımıldatsanız dokunun tüm düzeni bozulacak gibidir.(Ç.9, R.41,42,43 ve 44).

Yarılmış kaya üzerine geliştirilmiş, yığma birimleri olan tiplere rastlanır.(R.45). Yerel kayanın üzerine, onun formunu hiç bozmadan devamı şeklinde oluşturulmuş yığma birimler yapılmıştır.(R.46). Meyilli yamaçlarda, taş istinat duvarıyla kazanılmış küçük avlular, kaya içi artı yığma yapı yerleşmelerin tipik özelliğidir.(R.47). Bazılarında ise aile boyutlarının mekâna yansmasıyla oluşmuş, oransal ve biçimsel üstünlükler gösteren iç avlular etkileyicidir

Resim No.39: Yamaçlarda
kaya içi artı yiğme vacı
verleşme birimleri

Resim No.40

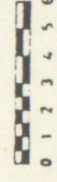
KAYA İÇİ ARTI YIĞMA YAPILAR

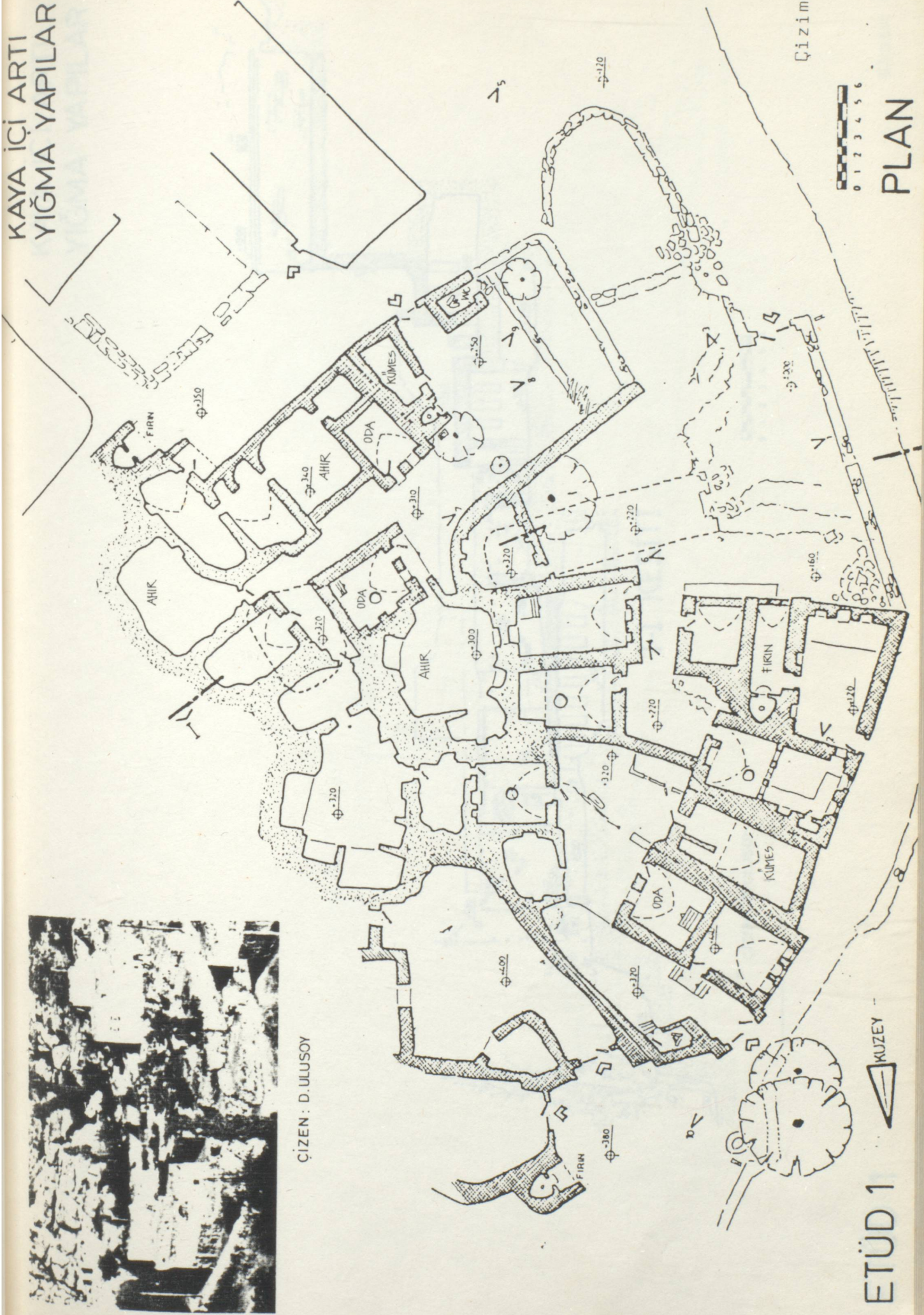
ÇİZEN : D. ULUSOY

- 77 -

Çizim No.

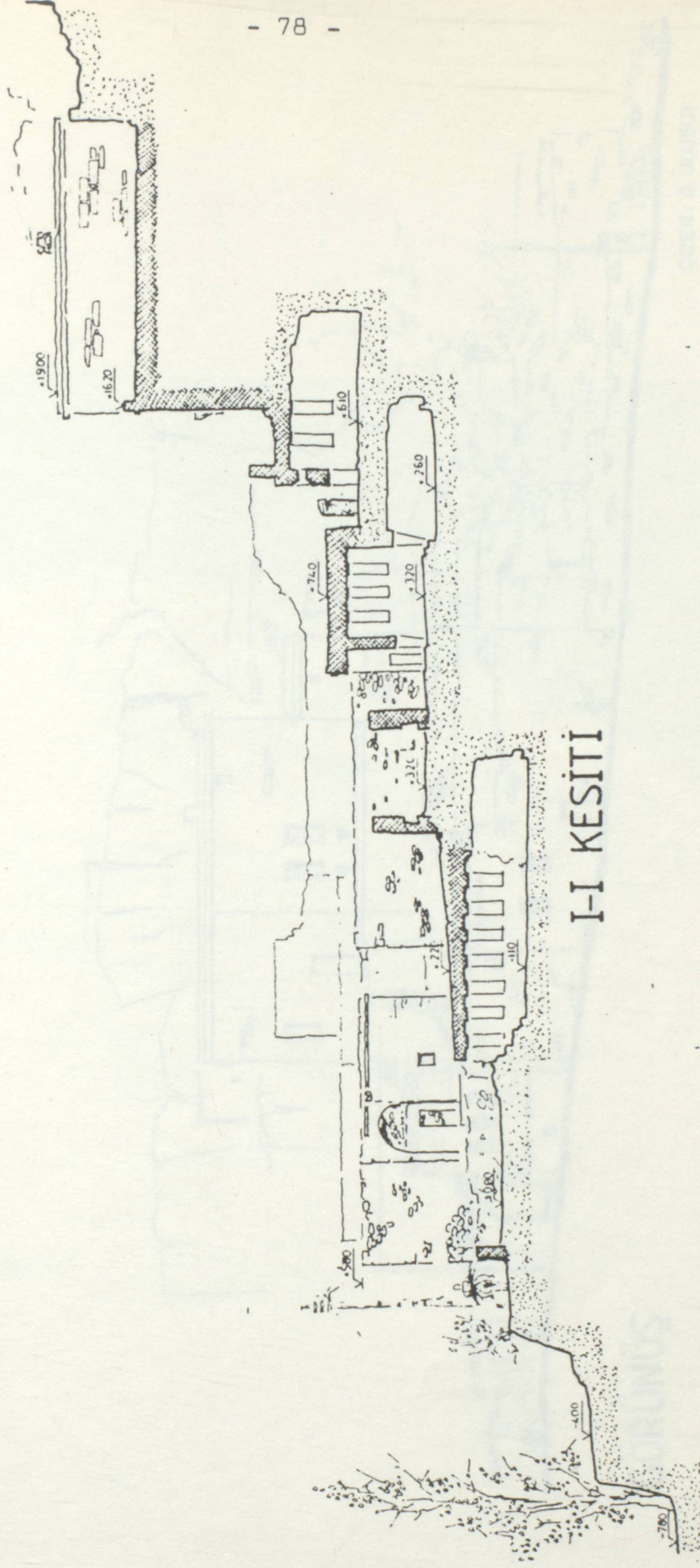
PLAN

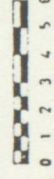
ETÜD 1

KAYA İÇİ ARTI
YIĞMA YAPILAR

- 78 -

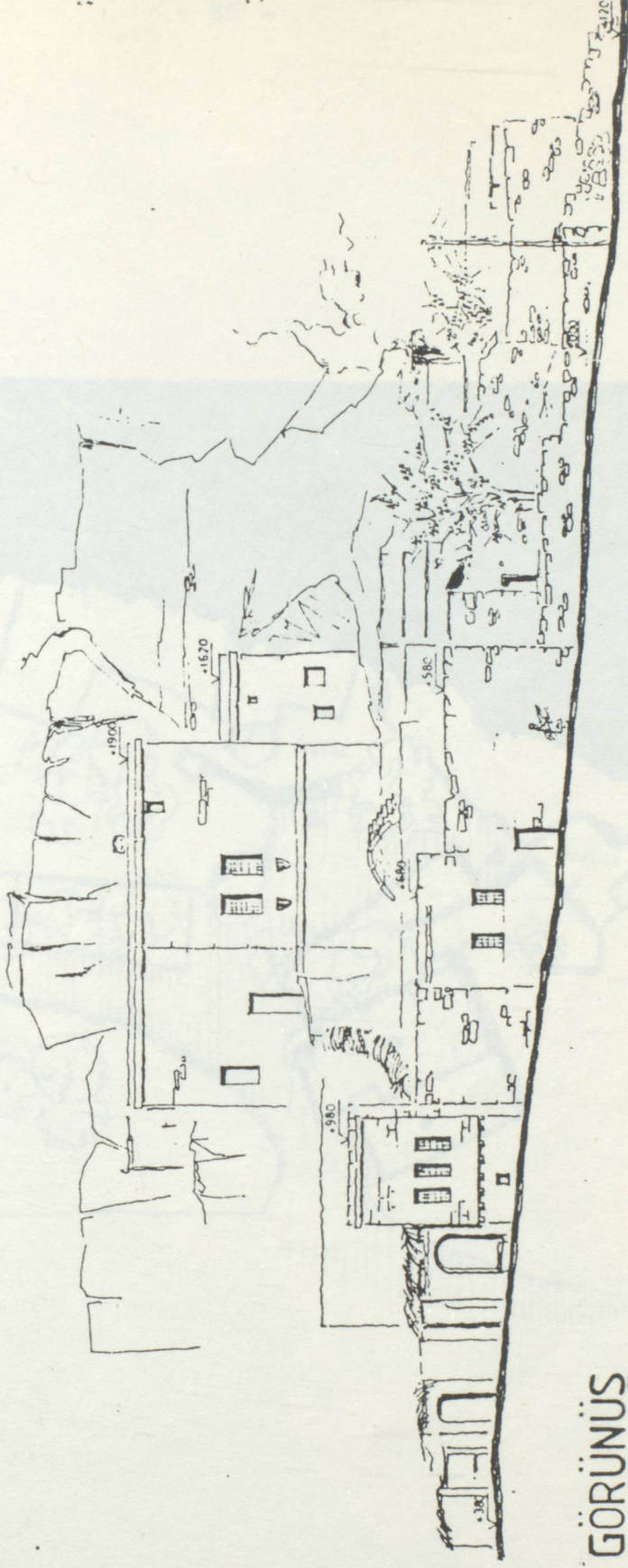
ÇİZEN : D. ULUSOY

ETÜD 1

Çizim No.6

KAYA İÇİ ARTI
YIĞMA YAPILAR

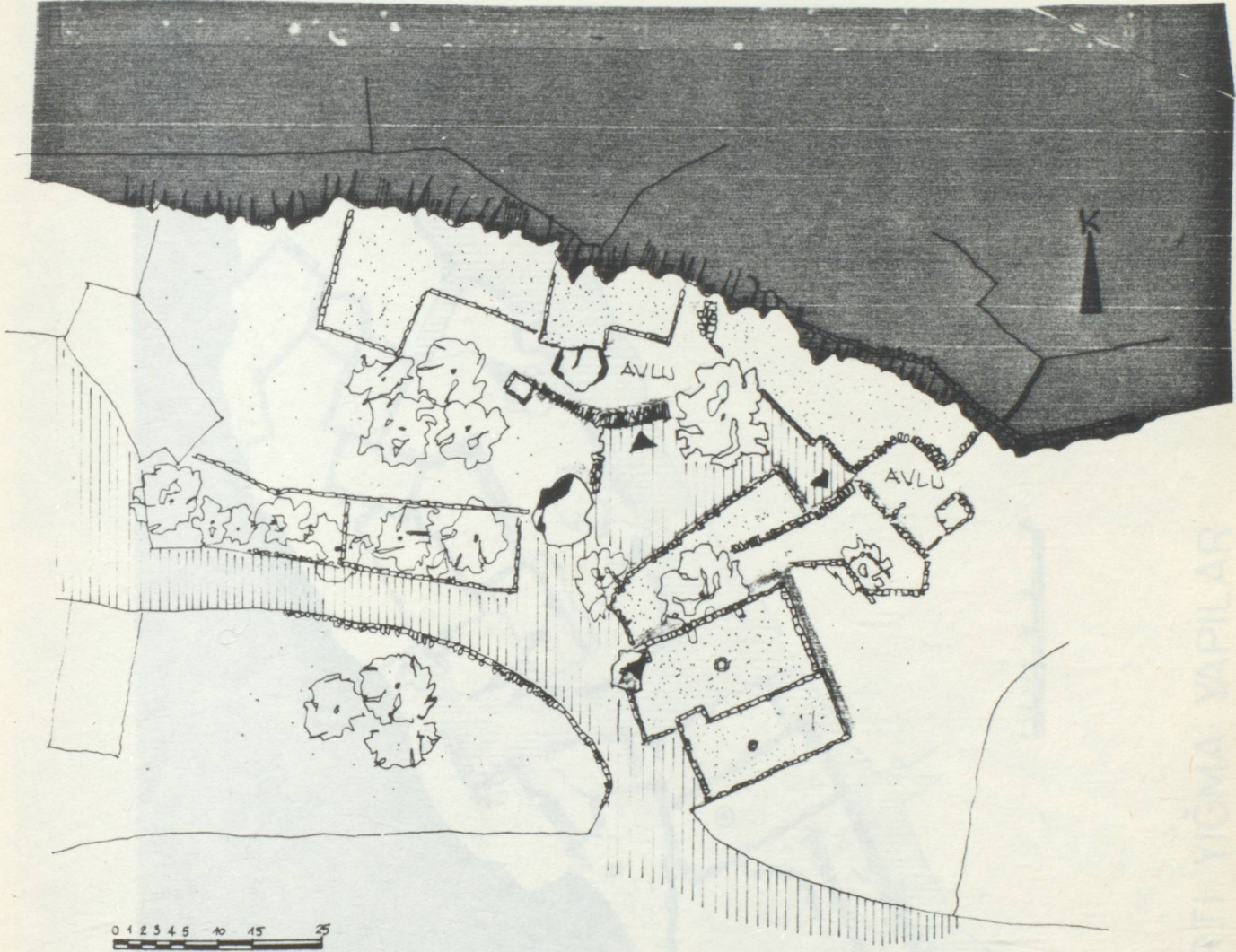

GÖRÜNÜŞ

ÇİZEN: D. ULUSOY

ETÜD 1

Çizim No.7

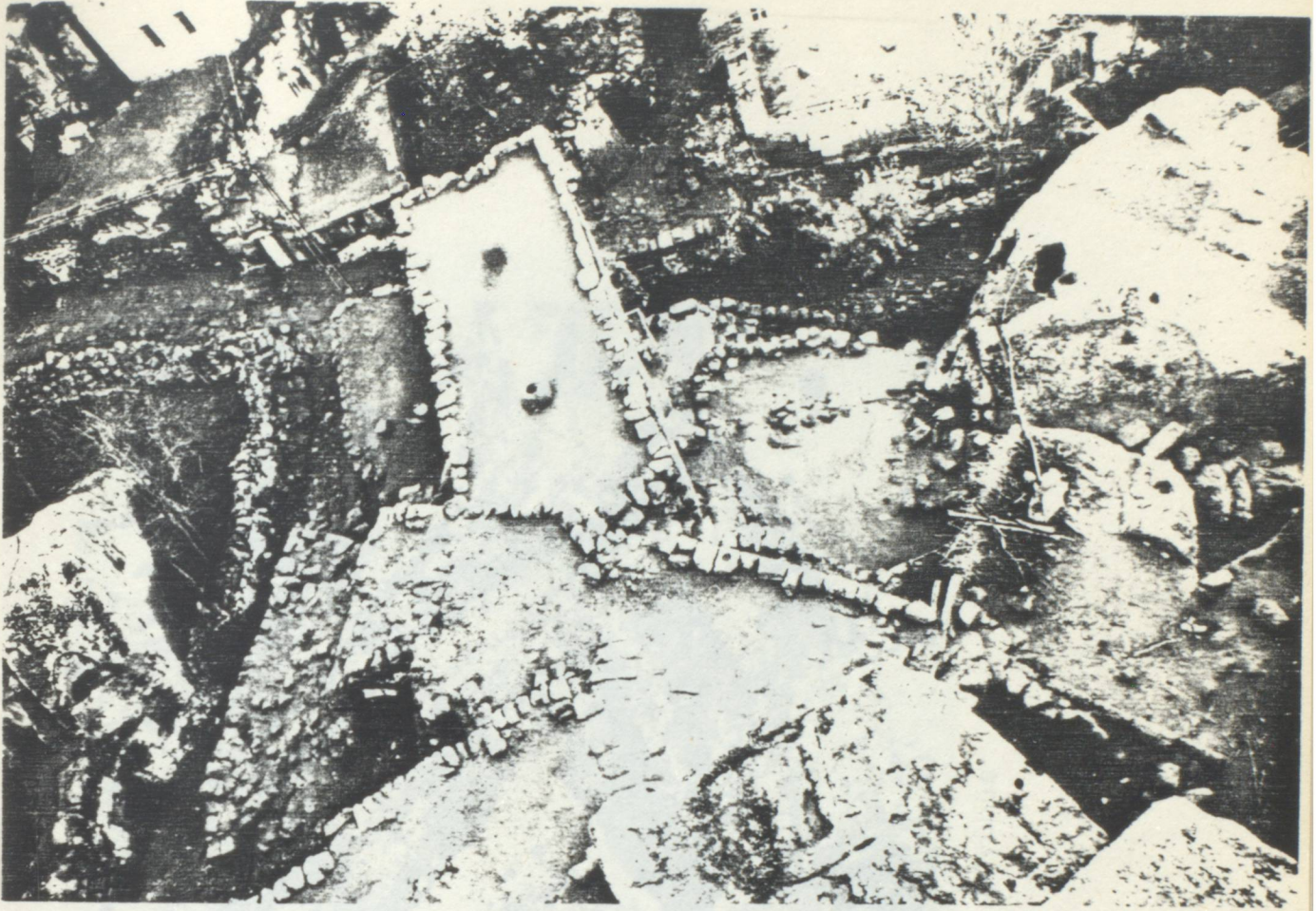

Çizim No.8

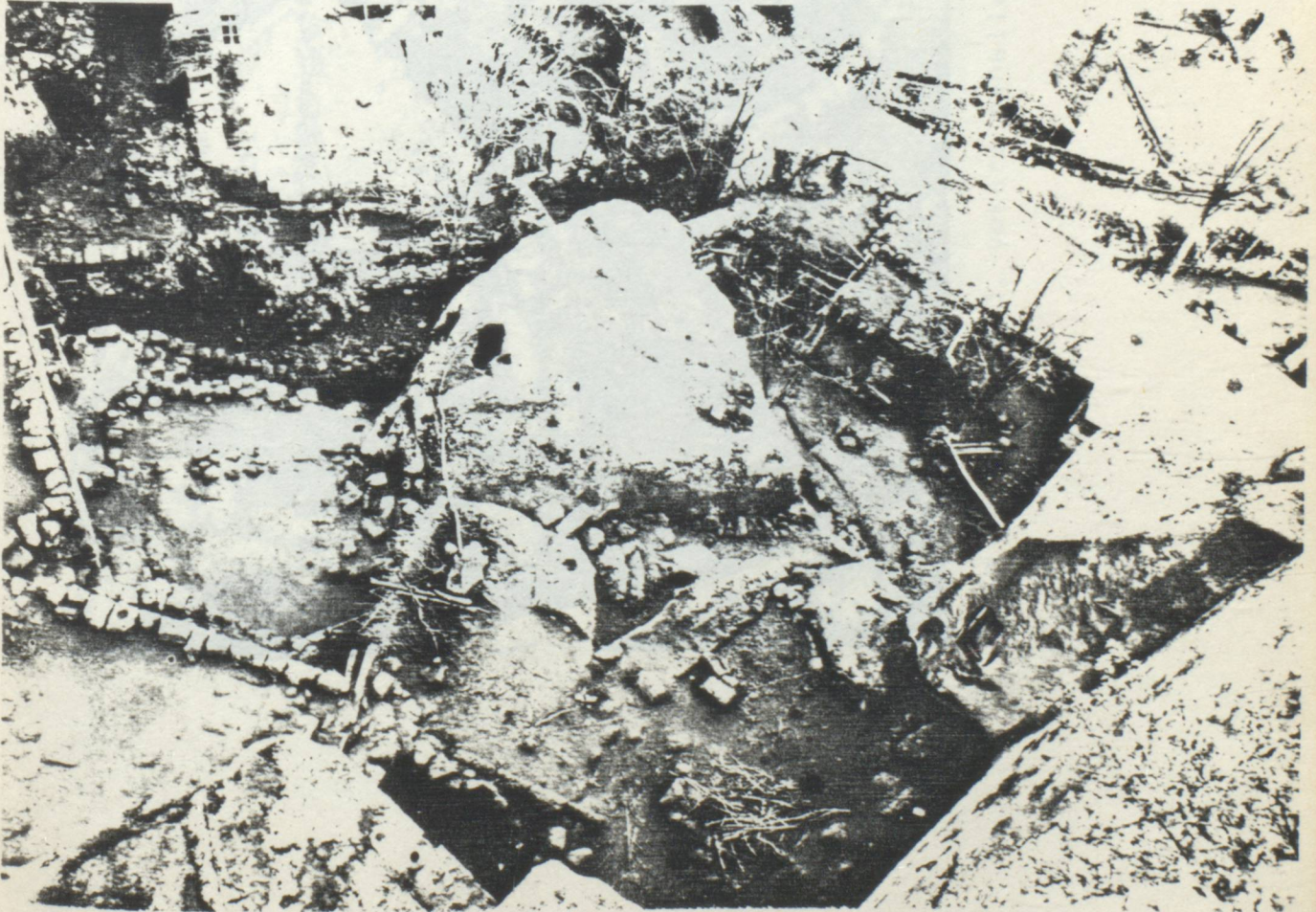

Çizim No.9

ETÜD 3 KAYA İÇİ ARTI YIĞMA YAPILAR

Resim No.41:Etüd 3

Resim No.42: Etüd 3

Resim No.43: Etüd 3, yukarı mahalleden görünüş

Resim No.44· Etüd 3. kuzeydoğudan görünüş

Resim No.45: Yarıklı kaya üzerine
gelişmiş yiğma yapı

Resim No.46: Kaya artı yiğma yapı

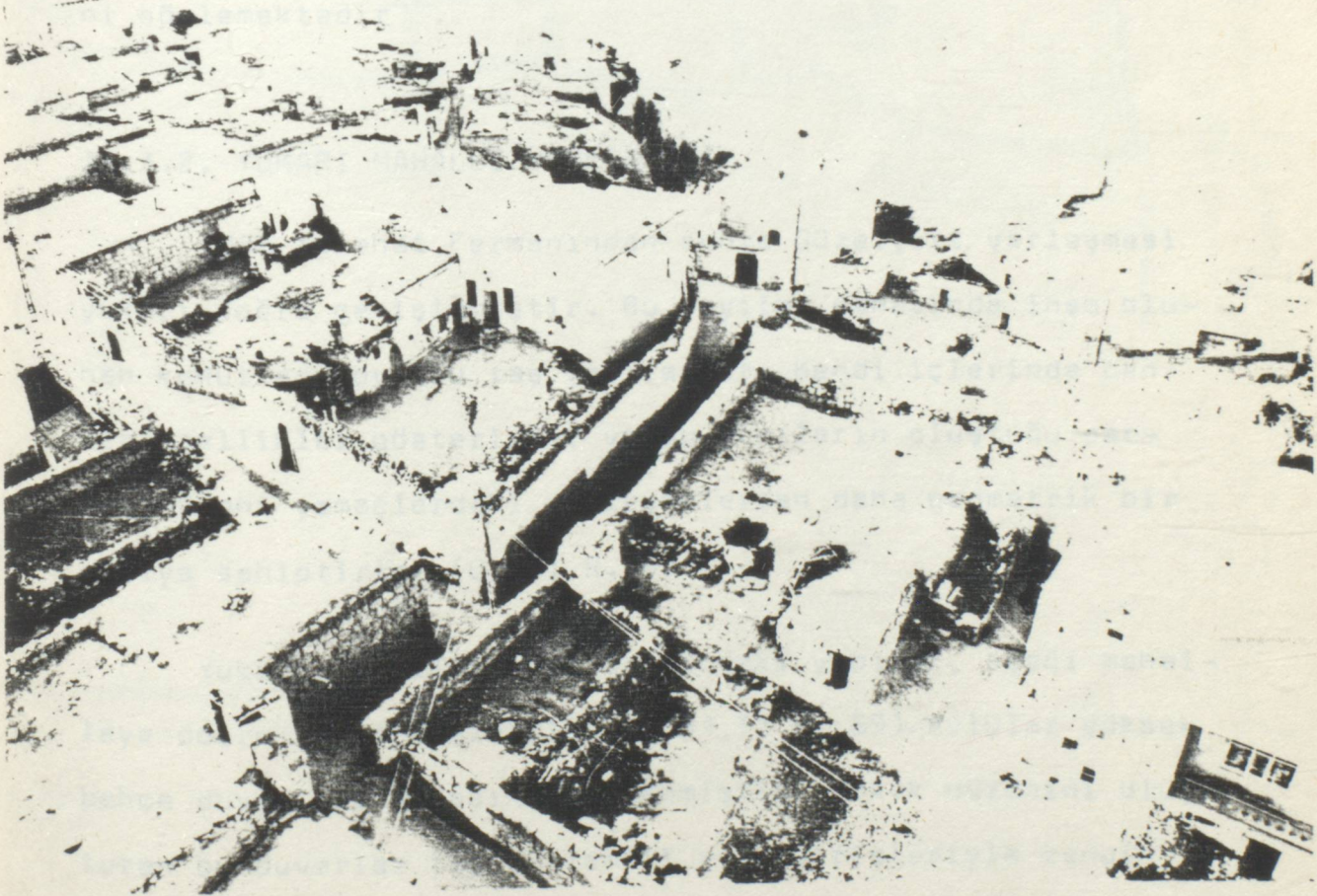
Resim No.47: Yamaçta kaya + yıkma vapi

Resim No.48: İç avlu

Resim No.49: Yenileme

Resim No.50: Yukarı mahallede parsel 1188-1189
(etüd 4)

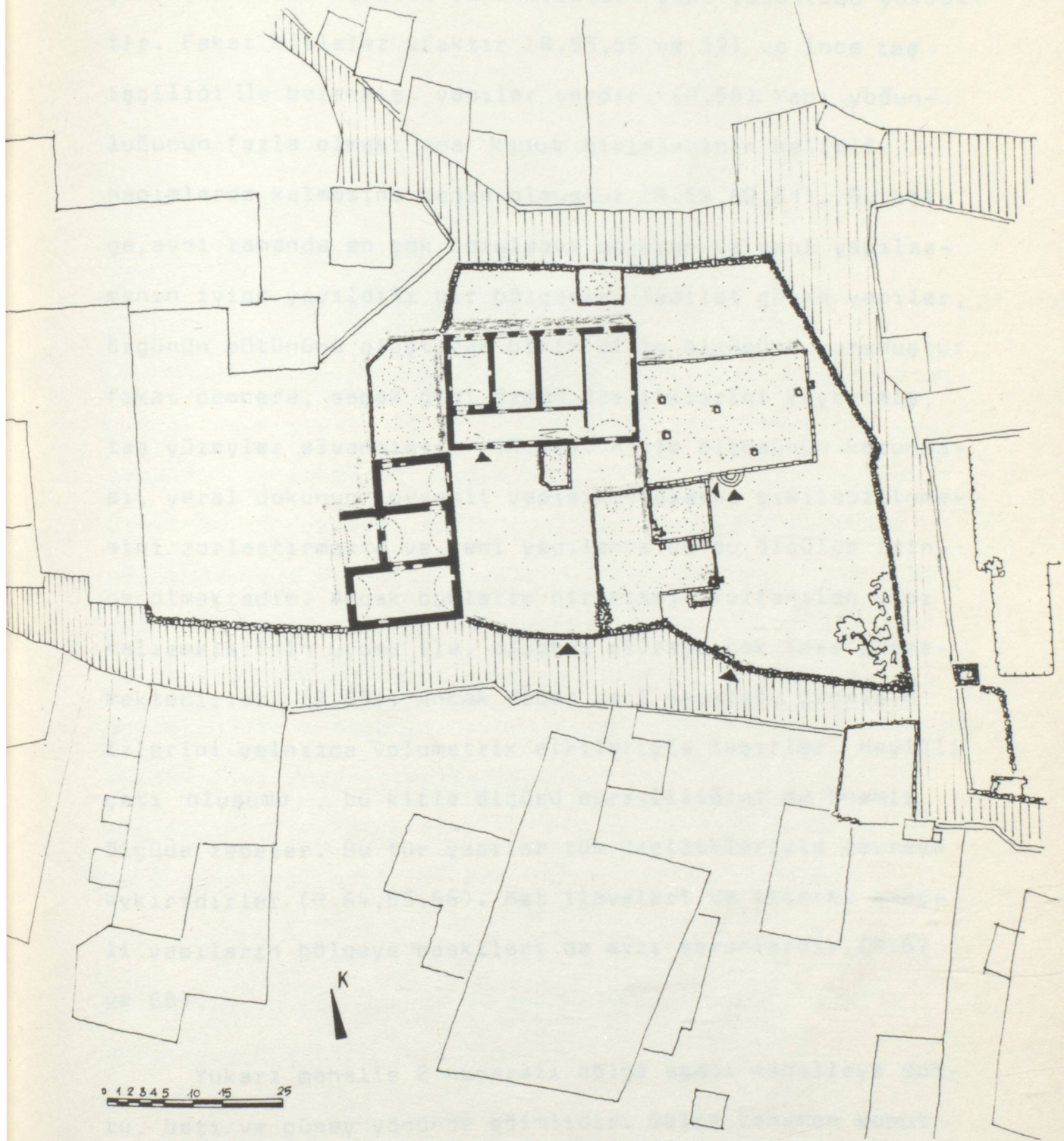
(R.48). Bölgede yeni yapılar çok azdır. Yenilenmelerde, eski dokunun boyutsal oluşumu devam etmesine rağmen detaylar kaybolmaktadır (R.49).

Jeolojik yapı özellikleriyle ortaya çıkmış olan topografik veriler, yapı sanatının yöresel, geleneksel çözümleriyle bu dokuyu oluşturmuştur. Fiziksel oluşumun doğayla olan etkileşiminin yanında zaman faktörünün yoğun katkısı dokunun biçimlenişinde asıl kaynaktır. Anadolu kentinde sayısız örnekleri görülen kültürel süreklilik çevre oluşumunda da kendini gösteriyor. R.Naumann Kültepe, Bayırköy, Alishar ve Alacahöyük gibi yerleşmelerde, yapısal etkinliğin gereksinmeye göre düzenlendiğini ve hiçbir zaman türdeş bir görüş noktasından gidilerek gerçekleştirmediğini söylemektedir²⁴.

II.3.2. YUKARI MAHALLE YERLEŞMESİ

1856 Islahat Fermanından sonra Güzelyurt yerleşmesi yukarı doğru genişlemiştir. Bu yayılma esnasında inşa olunan konutlar, avlulu taş yapılardır. Kendi içlerinde benzer özellikler gösterirler ve bu yapıların oluştuğu parsel düzeni yamaçlardaki yerleşmelerden daha geometrik bir yapıya sahiptirler, (Ç.10; R.50).

Yukarı mahallede yar üzerindeki yapılar, aşağı mahalleye doğru yönelmişlerdir. (R.51,52 ve 69). Avlular yüksek bahçe duvarları arkasına gizlenmiştir. Sokak düzenini oluşturan bu duvarlar taş süslemeli avlu girişleriyle zengin

izim No.10

ETÜD 4 AVLULU YIĞMA YAPILAR

bir görünüm kazanmışlardır.(R.53,54). Yukarı mahalle orta kesim yerleşme biçimleri açısından diğerlerinden farklı bir yapı gösterir. Merkeze yakınlığından yapı yoğunluğu yüksektir. Fakat kitleler ufaktır (R.55,56 ve 57) ve ince taş işçiliği ile bezenmiş yapılar vardır (R.58). Yapı yoğunluğunun fazla olması ana konut birimlerinin belirli hacımlarda kalmasına neden olmuştur.(R.59,60,61). Bu bölge, aynı zamanda en çok bozulmaya uğrayan ve yeni yapılaşmanın iyice yayıldığı bir bölgedir. Tadilat gören yapılar, örgünün bütünü oluşturarak birim kitle ölçüsünü korumuştur, fakat pencere, saçak gibi özgün özelliklerini kaybetmiş, taş yüzeyler sıvanmıştır .(R.62). Kitle ölçüsünün korunması, yerel dokunun kuvvetli yapısının dışına çıkılabilişini zorlaştırmakta ve yeni yapılarda da bu ölçüler içinde olmaktadır. Ancak bunların bir kısmı, kullanılan yapı malzemelerinin uyumu ile, oluşmuş çevreye çok ters düşmektedirler .(R.63). Ancak diğer yeni yapılar, geçmişin izlerini yalnızca volumetrik etkileriyle taşırlar. Meyilli çatı oluşumu , bu kitle ölçüsü sürekliliğini de önemli ölçüde zedeler. Bu tür yapılar tüm özellikleriyle çevreye aykırıdırlar.(R.64,65,66). Kat ilaveleri ve ticaret amaçlı yapıların bölgeye baskıları da ayrı sorunlardır.(R.67 ve 68).

Yukarı mahalle 2 numaralı bölge aşağı mahalleye doğru, batı ve güney yönünde eğimlidir. Bölge tamamen konut alanıdır. Konut tipi, avlulu yığma taş yapılardır. Bölgede çevre değerlerine olumsuz etkide bulunan muhtes çatı yap-

ma eğilimi vardır. Bu da mevcut çatının onarım zorluklarından kaynaklanmaktadır. 3 numaralı kesimde zengin yöresel sivil mimarlık örnekleri mevcuttur. Plan tipleri en gelişmiş örnekler bu bölgede bulunur. 4. kesimde bulunan çarşı meydanı ise çevresinde Güzelyurt'un tüm ticaret hareketini toplamıştır. Resmi, idari, sosyal ve hizmet yapıları da burada toplanmıştır. Akakiades'in haritasında çizdiği okullarda buradadır. (H.15). Yamaç üstündeki büyük konutlar zengin mimarlık örnekleridir. (R.70)

Yukarı mahalle 6. kesimde sokak örgüsü zengin görsel değerlere sahiptir. (Ç.11, R.71-85). Niğde-Aksaray yoluna paralel bir sokak bölgeyi bir uçtan bir uca bağlar. Bunun üzerinde dik yarlara doğru yönelen kaya oyma sokaklar bu bölgede aşağı mahalleye geçit bulamadığından çıkmaz sokaklar halindedir. Dokuyu oluşturan yapıların mimarî elemanlarının zenginliğiyle kısmen kaya oyma olan bu sokak biçimlenişi nadir rastlanır, zengin görüntüler vermektedir. Doğrultular serbest gelişmiş, yer yer çeşme ve fırınlar yerleştirilmiştir. Kaya oyma sokak yanında kaya oyma su toplama kanalları kaya içi sarnıçlara bağlanır. (R.86).

Bu bölge aşağı mahalle yerleşme biçimleri organik doku oluşumu ile yukarı mahalle kısmen geometrikleşmiş doku arasında bir geçit gibidir.

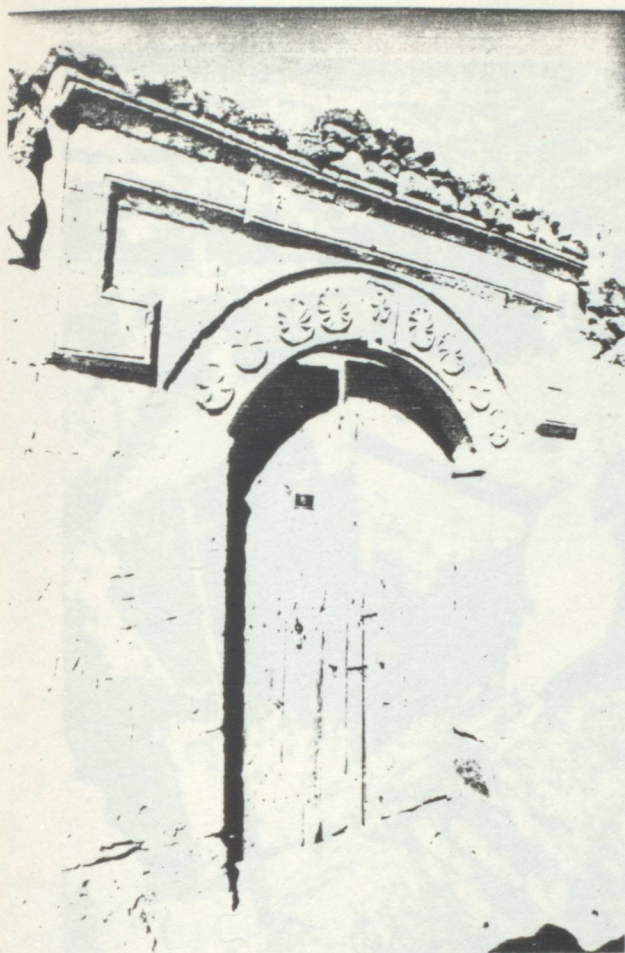
Yukarı mahallede 3 ve 4 numaralı bölge diğer yerleşme bölgeleriyle karayolu ile ayrılmıştır. Yerleşmede trafiğin görüldüğü çarşı meydanından başka araç ulaşımly yol

Resim No.51: Yukarı mahalle

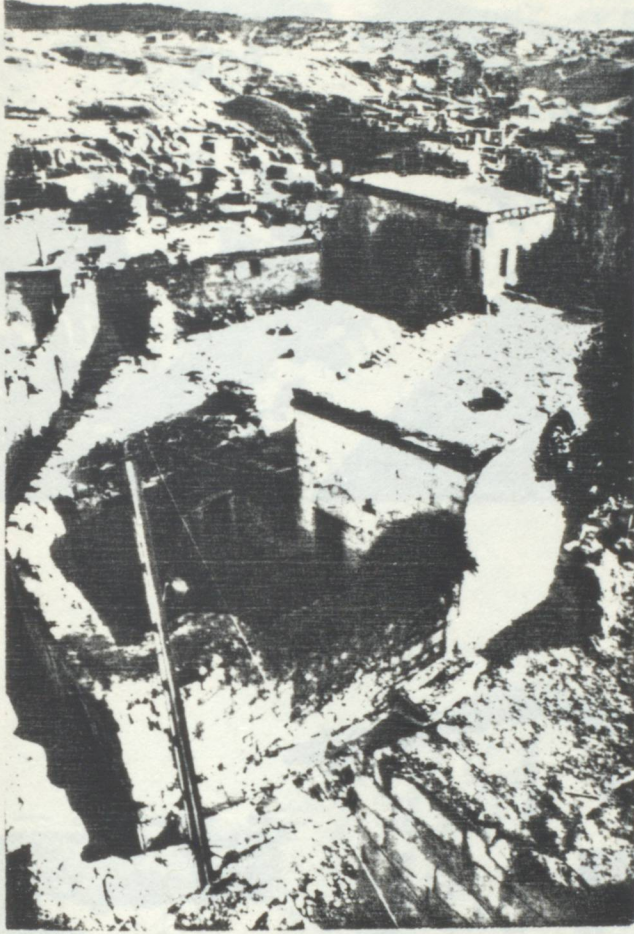
Resim No.52: Yukarı mahalle yar üzerinde yiöma yapı

Resim No.53

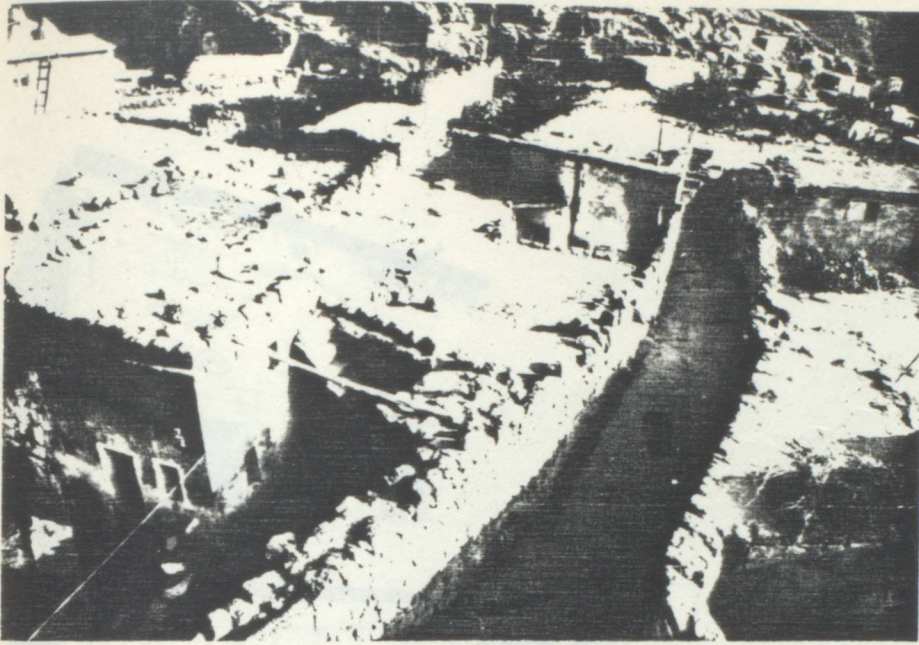
Resim no.54

Resim No.55: Yukarı mahalle
Tek ana konut birimi-avlulu tip

Resim No.56: Avlulu tip konut

Resim No.57:
Uyar sokak 45

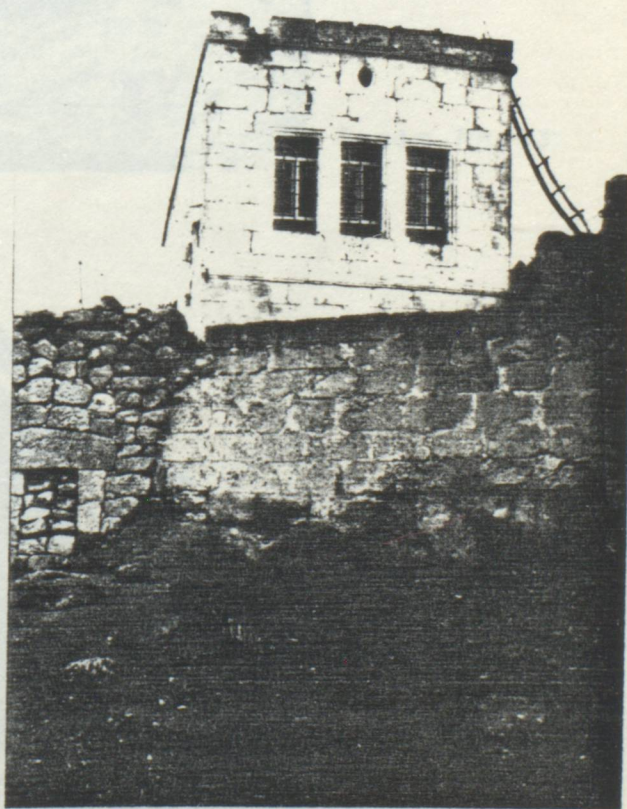
Resim No.58

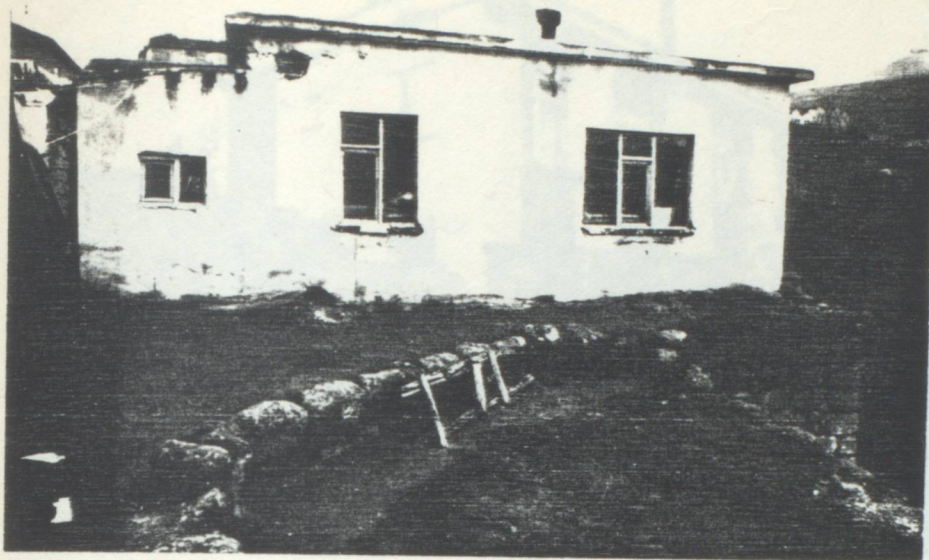
Resim No.59

Resim No.60

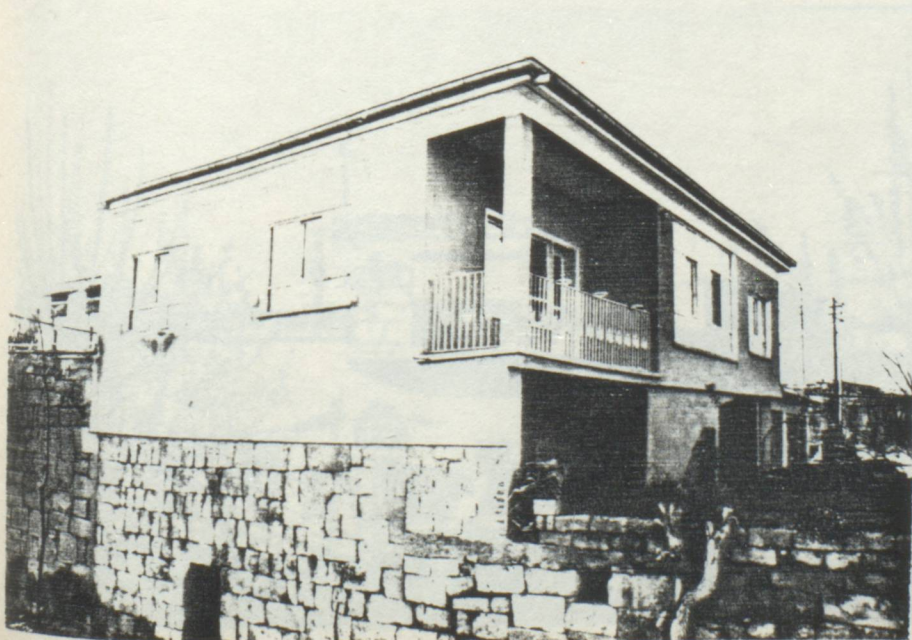
Resim No.61

Resim No.62

Resim No.63

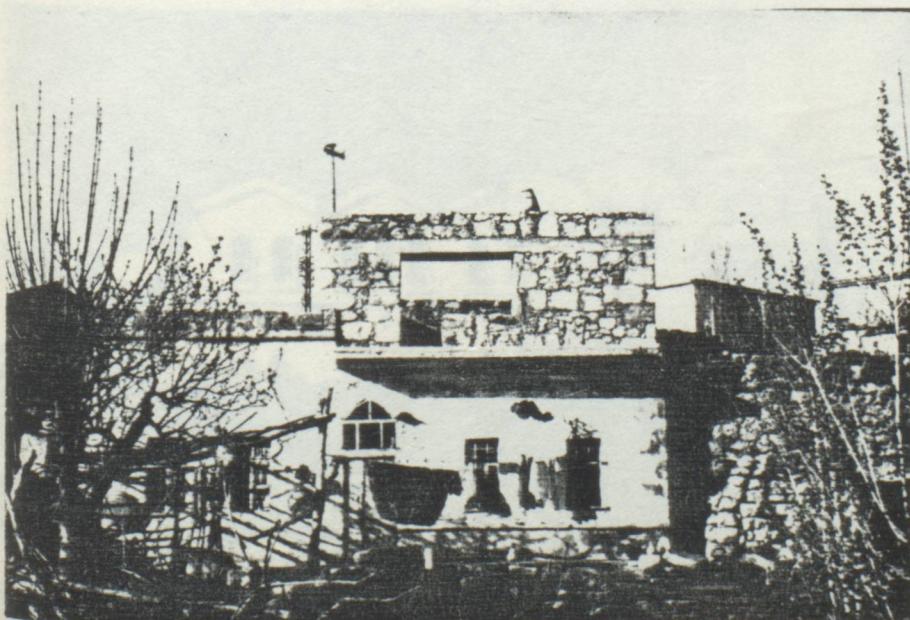
Resim No.64

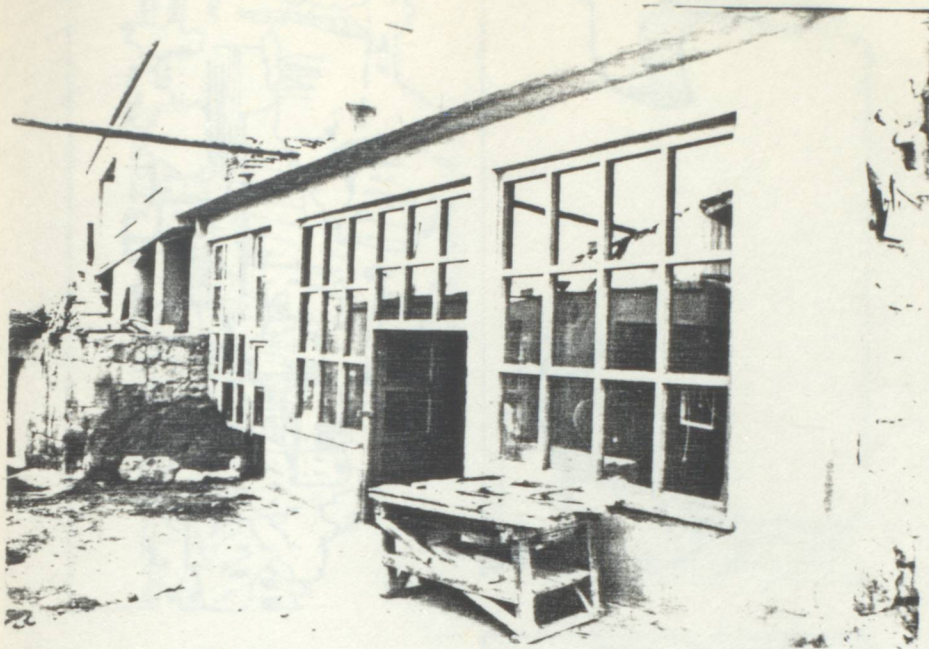
Resim No.65

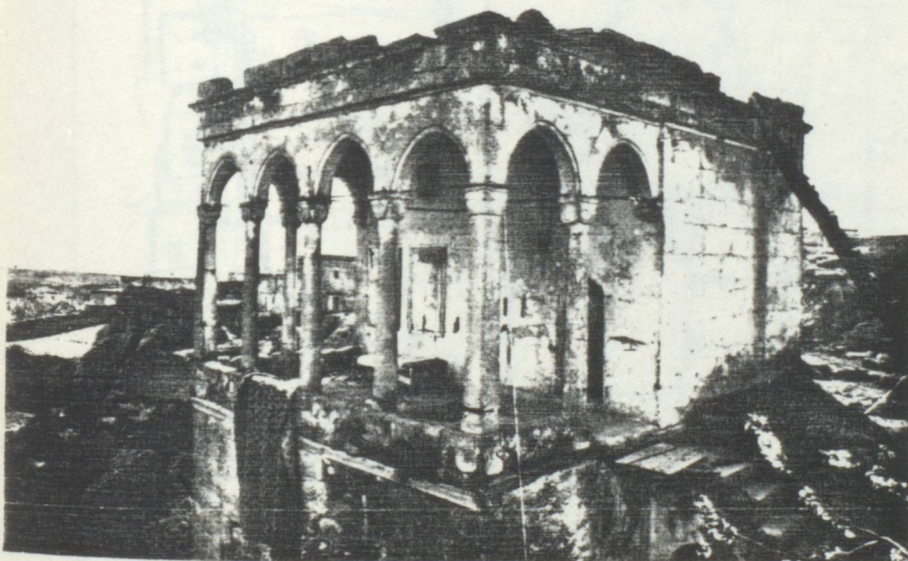
Resim No.66

Resim No.67

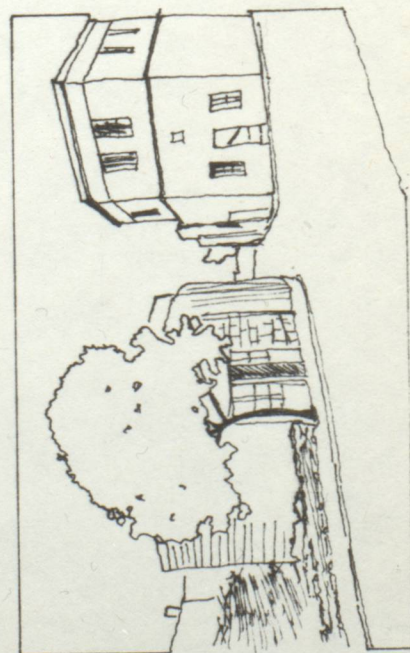
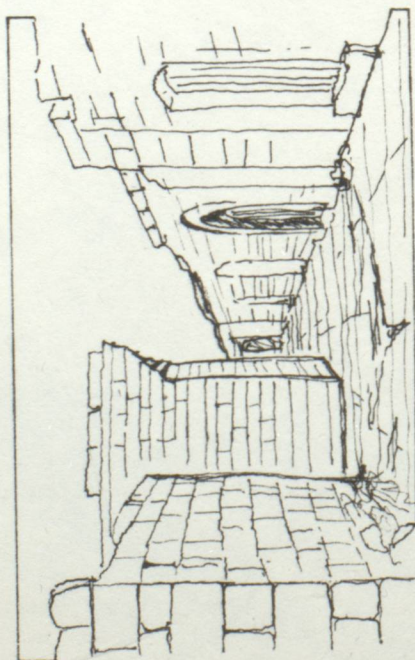
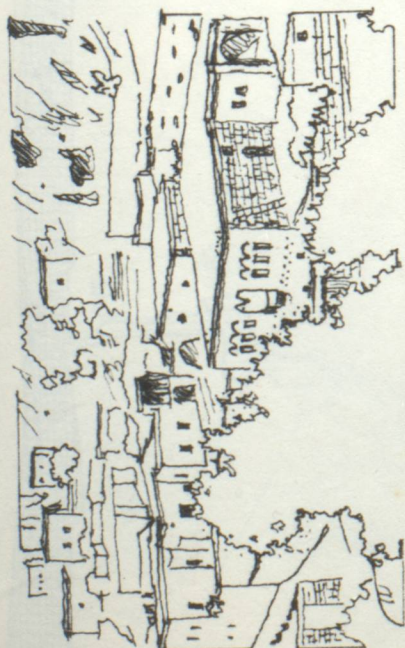
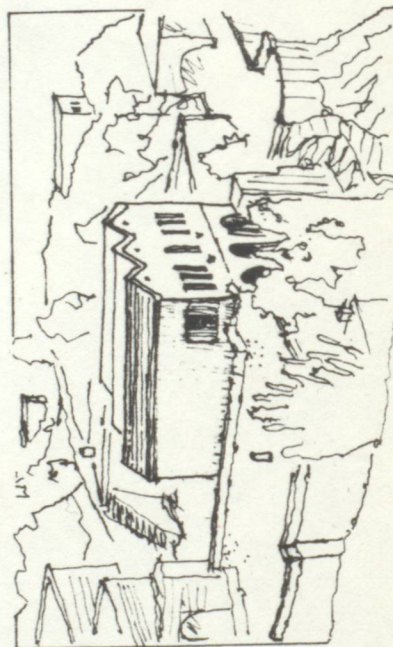
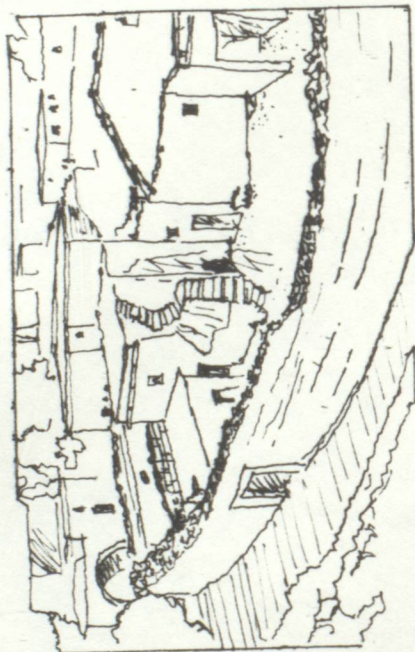
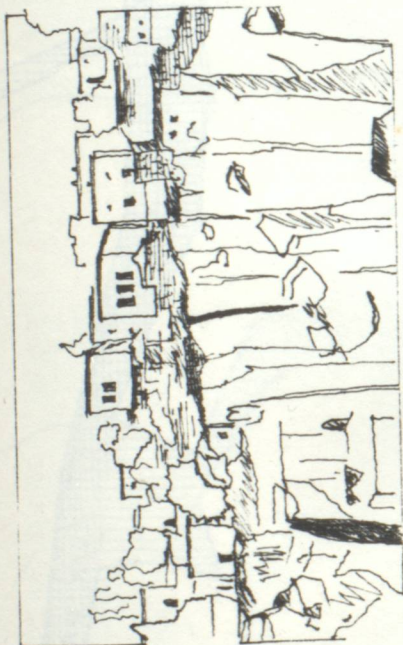
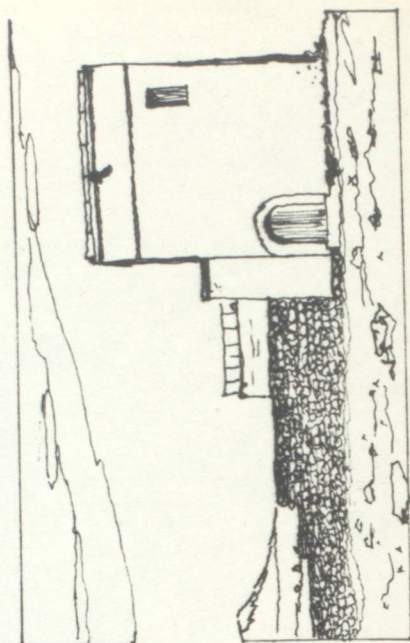
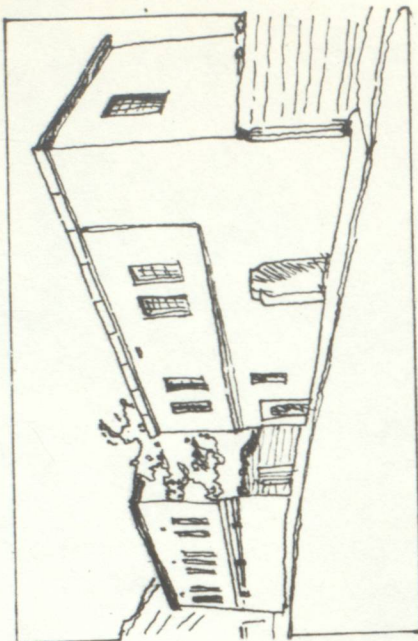
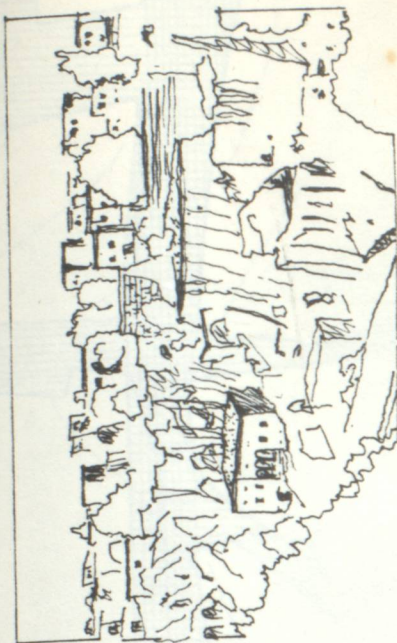
Resim No.68

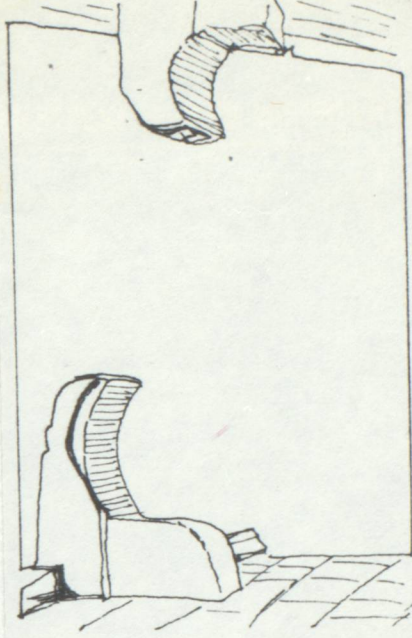
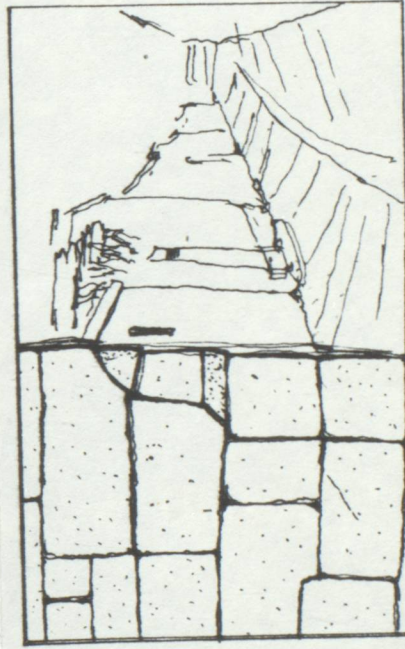
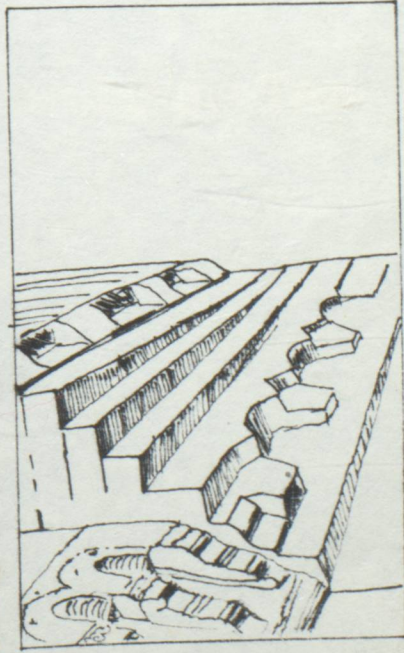
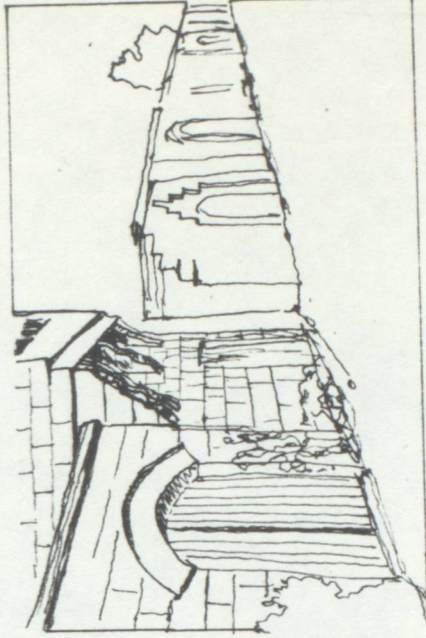
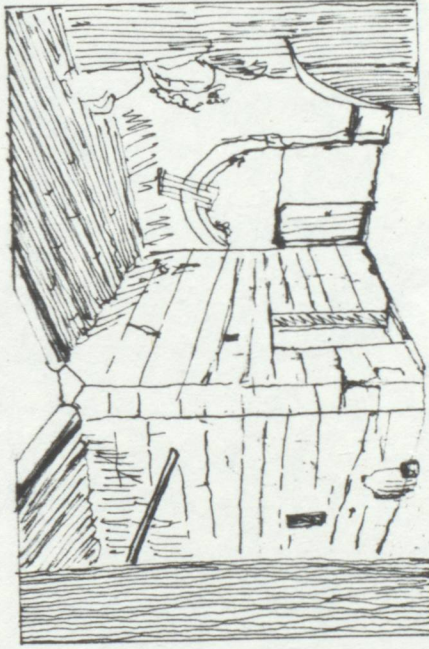
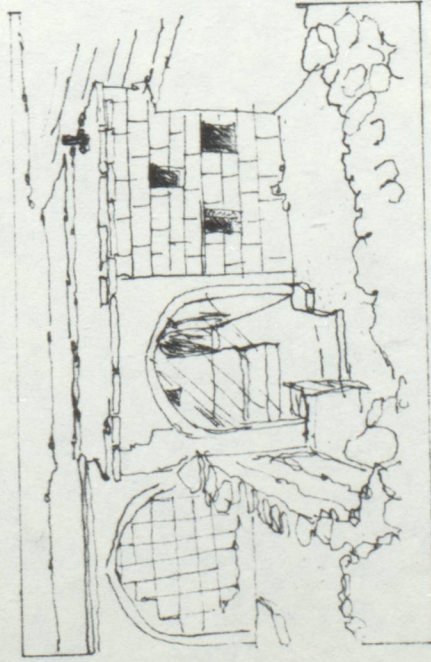
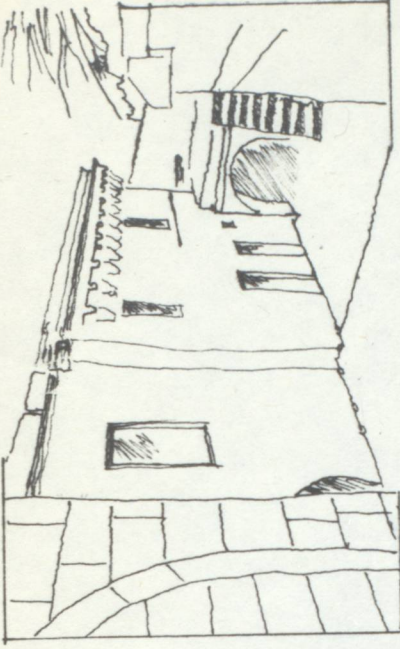
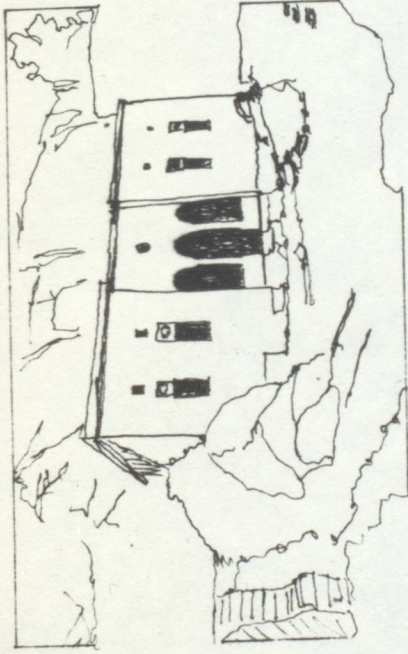
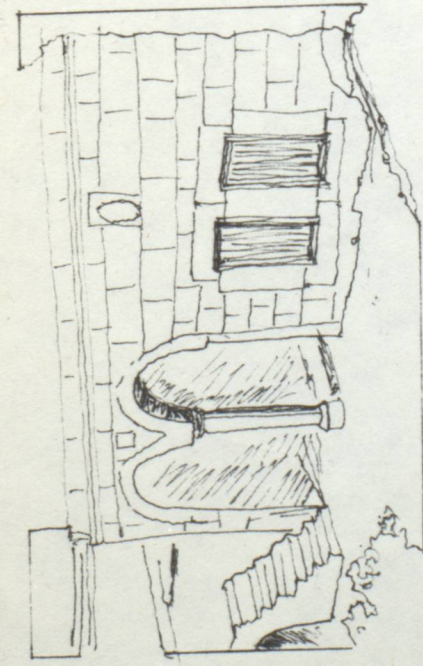

Resim No.69

Resim No.70

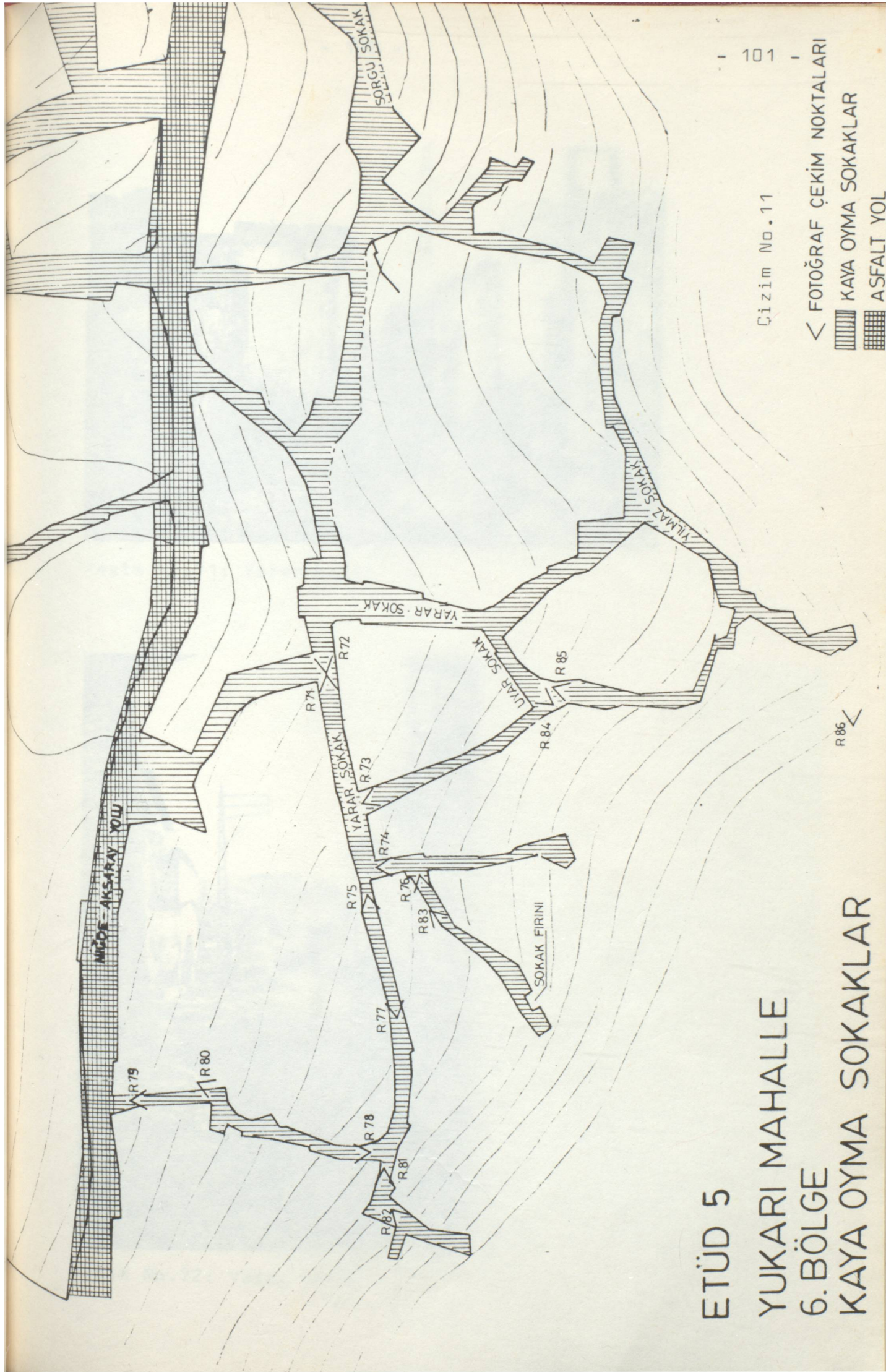

Ftüd 3: Güze'yurt Fiziki Çevre Ftüdleri

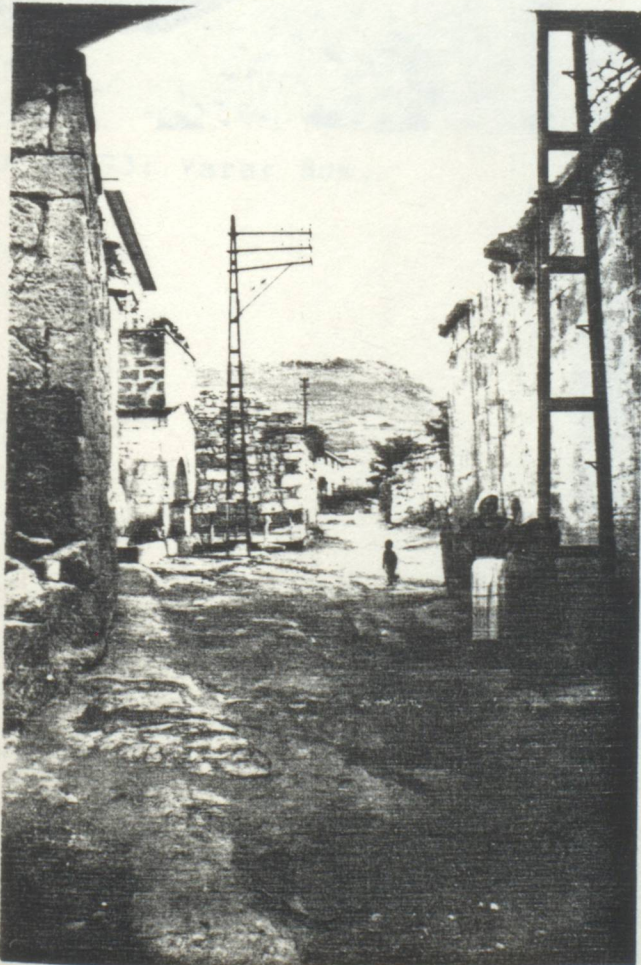
KAYA OYMA SOKAKLAR

ASFALT YOL

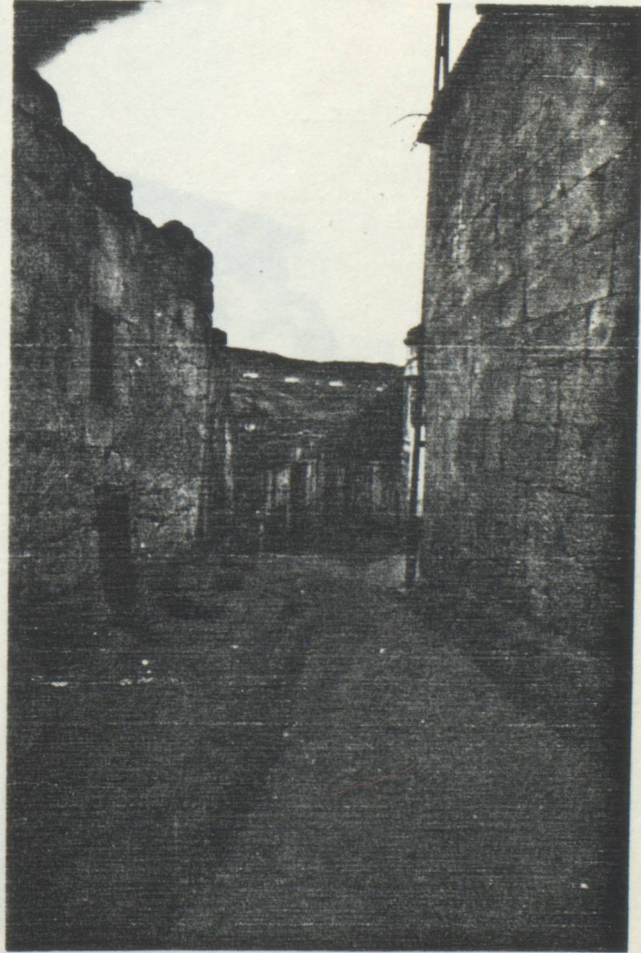
Resim No.71: Yarar sokak

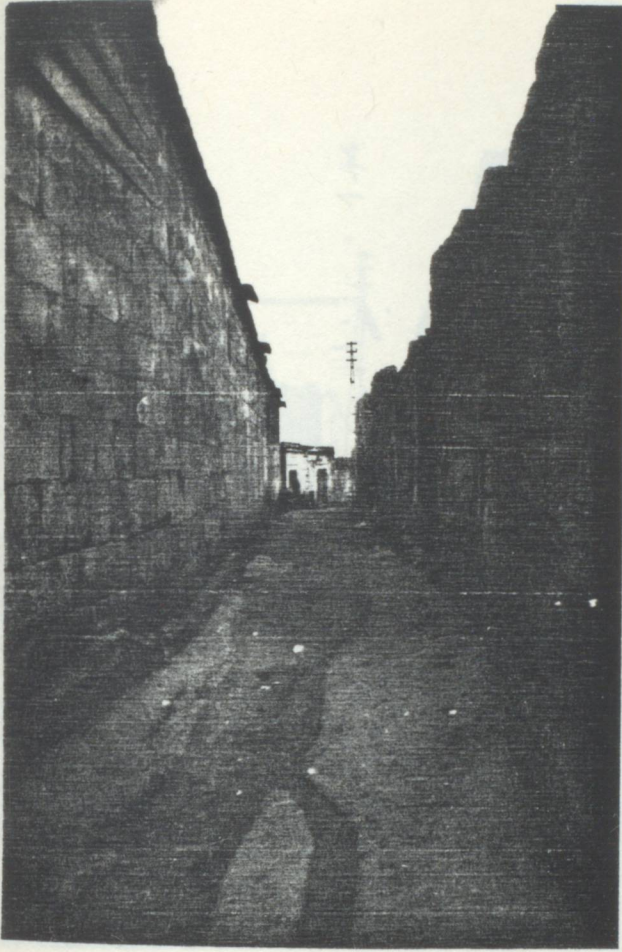
Resim No.72: Yarar sokak

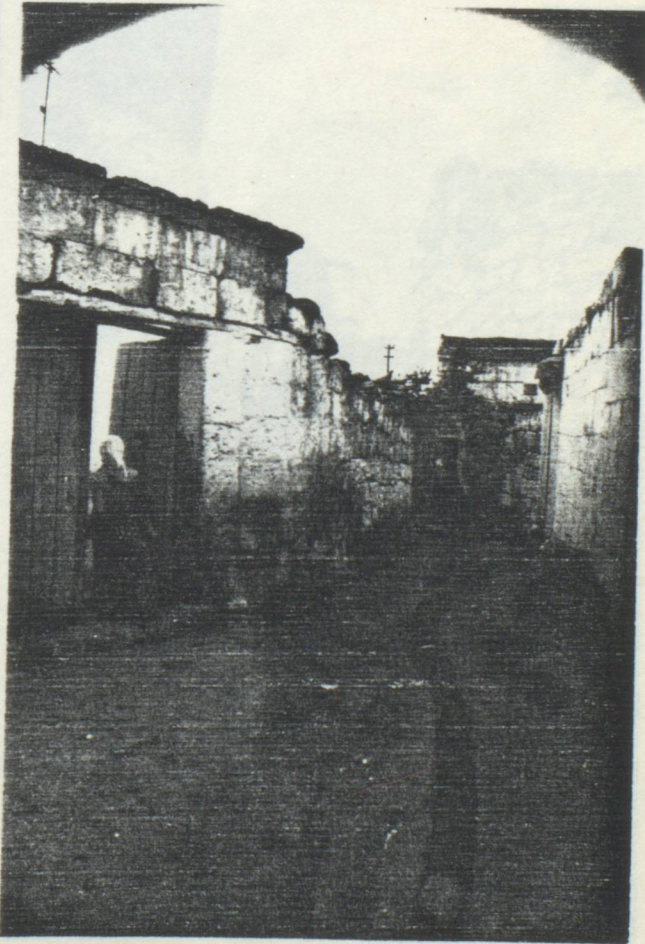
Resim No.73: Yarar Sok.

Resim No.74: Yeşim Sok.

Resim No.75: Yarar Sok., genel

Resim No.76: Yarar Sok.

Resim No.77: Yarar Sok., genel

Resim No.78

Resim No.79

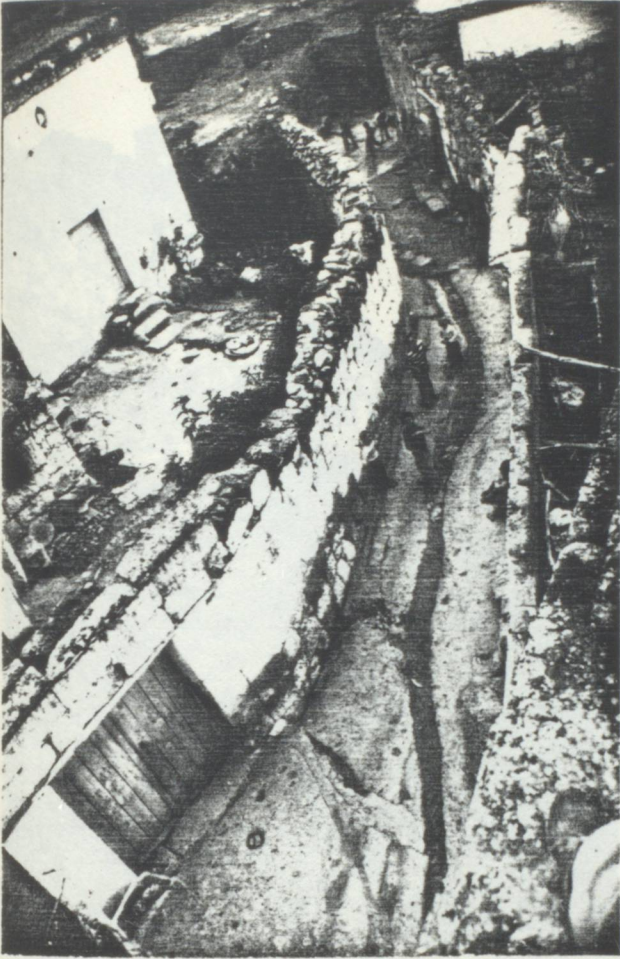
Resim No.80

Resim No.81: Varar Sokak

Resim No.82: Varar Sokak

Resim No.83: Yeşim Sokak

Resim No.84: Uyar Sokak

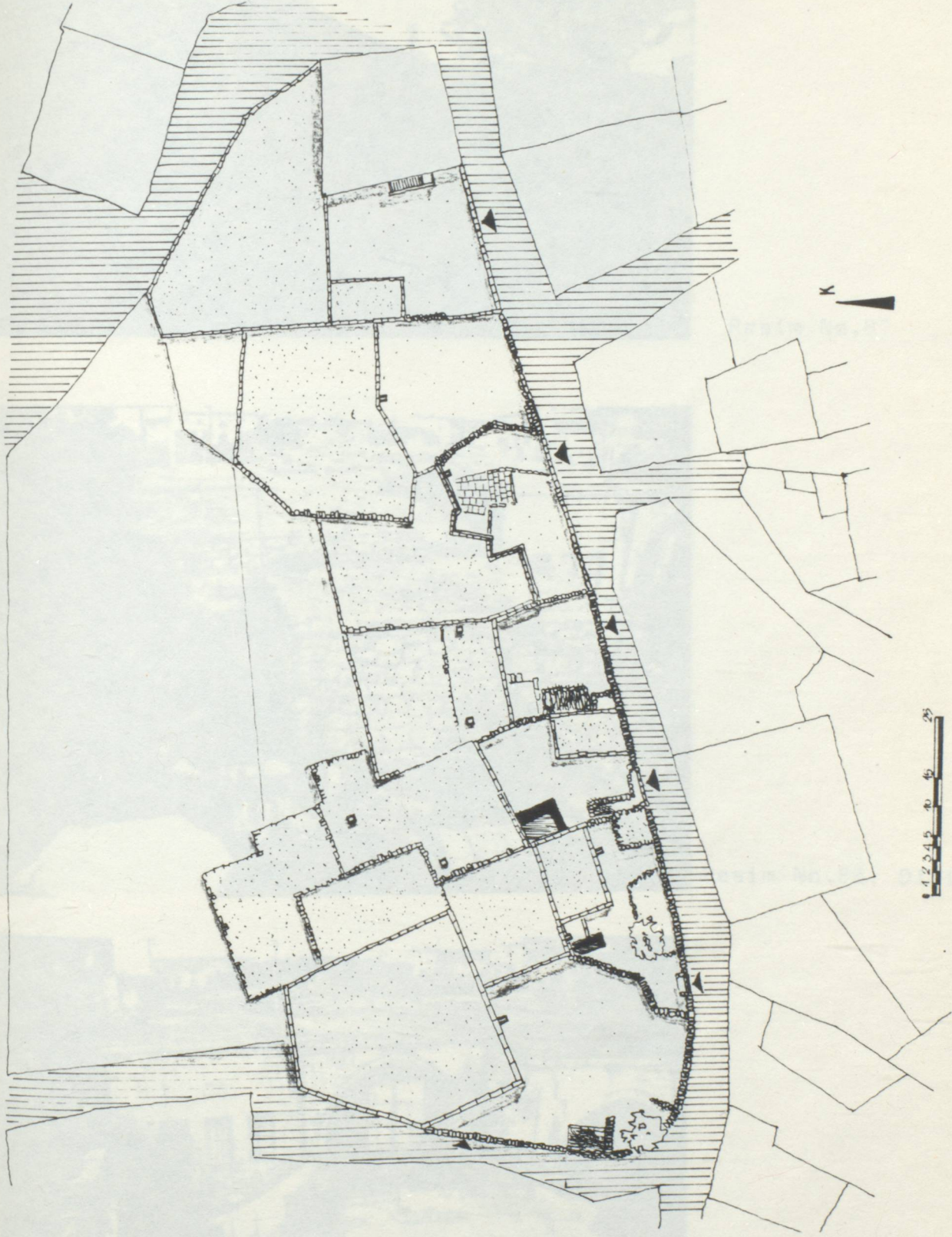

Resim No.85: Uyar Sokak genel

Resim No.86

ETÜD 6 021 EVLER

ETÜD 6 DİZİ EVLER

Çizim No.12

Resim No.87

Resim No.88: Dizi yapı

Resim No.89: Dizi yapı

Resim No.90: Dizi yapı

Resim No.91: Dizi yapı

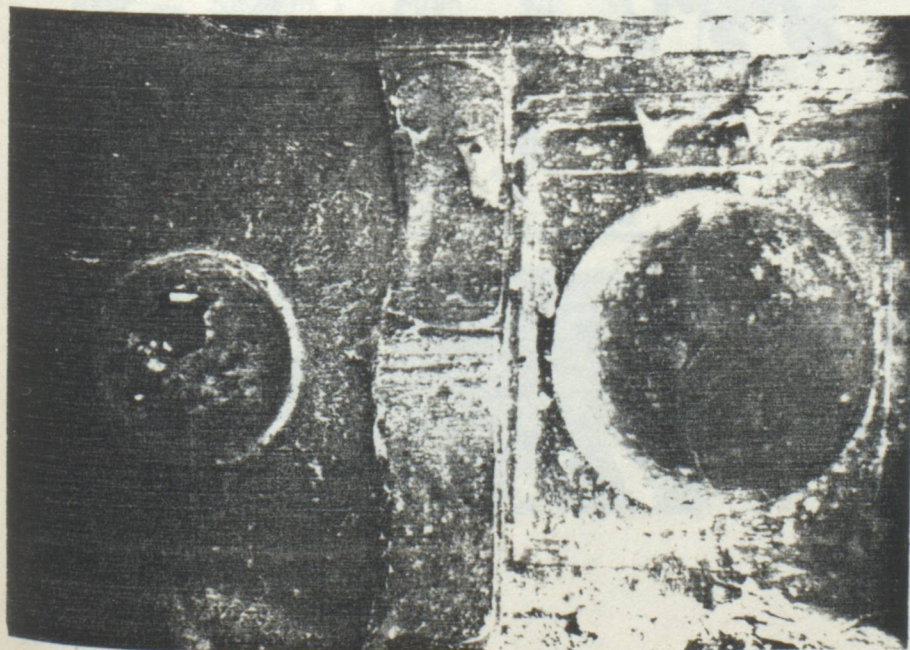
Resim No.92: Dizi yapı

Resim No.93

Resim No.94

Resim No.95

Resim No.96: Konut ambarında ibadet yeri (parsel 988)

Resim No.97

yoktur. Niğde-Aksaray yolu yapımına günümüzde de devam edilmektedir. Yol genişletme çalışmalarında 3 ve 4 numaralı bölgelerin güney kesimleri traşlanmıştı. R. 87'de görülen eski Postahane binası günümüzde yoktur.

Yukarı mahalle 6 no'lu bölgede sıra evler niteliğinde oluşmuş bir parsel karakteristik özellikler taşır.(Ç.12; R.88-92). Bu örgüdeki parseller avlu-yığma yapı-kaya içi kullanımlıdır. Avlularda WC, yemlik gibi birimler vardır. Sıra konut niteliğindeki yerleşimlerine rağmen kendi içlerinde oluşturdukları hareketli sınır çizgileriyle organikleşmiş yerleşme etkisini de taşırlar.

Yukarı mahalle dokusu içinde oluşturulmuş konut birimleri arasında konik kayalarda şapeller vardır. Bazen bu şapeller bodrumlarda kaya oyma tekniğiyle yapılmış yontu örnekleridir.(R.93-95). Tapınma köşelerinin ambar içinde yer aldığı örnekler de vardır.(R.96).

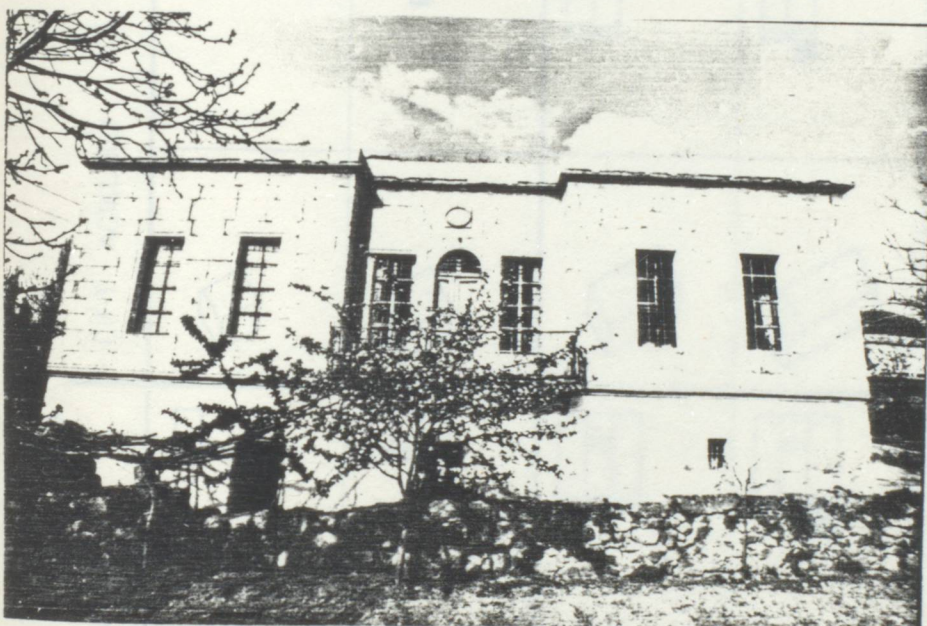
II.3.2.1. Avlulu Yığma Yapılar

Bu tip yapılar geç dönem yapı tipleridir.(R.97,98, 99,100). Plan şemaları belirli bir gelişmeyi gösterir.(T. 4,5). Volumetrik etkileri prizmatik şekilleri ve büyük ölçülere varan niteliktedir.

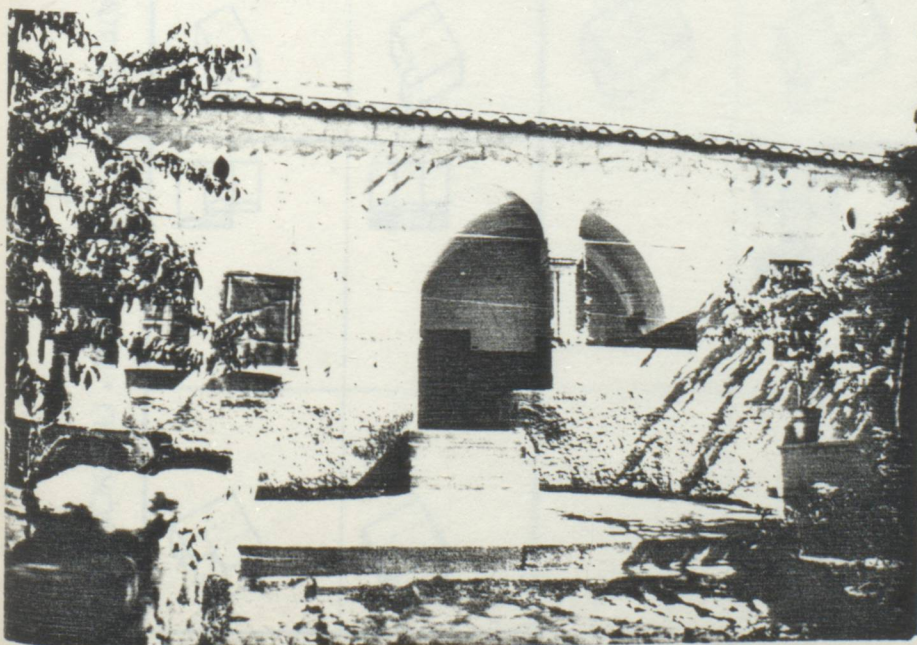
Tek açıklıklı, bir modülden oluşan ana konut birimli ilk adımdan karniyarık plan şemalarına kadar ulaşmaktadır.

Resim No.98

Resim No.99

Resim No.100

	A 1 MODÜL	Ae + EK	B 2 MODÜL	Be + EK	C 3 MODÜL	Ce + EK
1						
TEK AÇIKLIKLI						
2						
ÇİFT AÇIKLIKLI						
3						
ÜÇ AÇIKLIKLI						
4						
ÜÇ AÇIKLIKLI + BALKONLU						

Tablo No.4: Yiğme yapı konut birimleri tipolojik tablo.

1.-4. aşamalar.

	A 1 MODÜL	Ae + EK	B 2 MODÜL	Be + EK	C 3 MODÜL	Ce + EK
5						
DÖRT AÇIKLIKLI						
6						
DÖRT AÇIKLIKLI + BALKONLU						
7						
BEŞ AÇIKLIKLI						
8						
ÇİFT YÖNE AÇIKLIKLI						

Tablo No.5: Yığma yapı konut birimleri tipolojik tablo.

5.-8. aşamalar.

II.4. TARİHSEL TURİZM VERİLERİ

Güzelyurt, Kapadokya bölgesindeki turizm verilerinden bir çoğuna sahiptir. Tarihsel gelişimi, yöresel mimari örnekleri, kilise ve manastırları, doku içine serpilmiş kule şapelleri yanında çevre değerleri ile de bir turizm yöresi olabilecek nitelikleri içerir. Bunun yanında Güzelyurt'un güneyinde yer alan vadi, manastırları ve kiliseleriyle başlı başına bir turizm değeridir.

Güzelyurt içinde yer alan Hagios Gregorios Theologos kilisesi 4.yy'da yapılmış, sonradan büyütülmüş, 1835 yılındaki tamirle yenilenmiştir²⁵. (R.101 ve 102). 1924 yılından sonra camiye çevrilmiştir. Freskleri boyanarak kapamıştır. Bu kilisenin güneyindeki Anargyros Manastırı ve buna bağlı çevresindeki dini ve sosyal yapıları ile oluşmuş bugünkü adı ile "Sivişli Kilisesi" önemli bir mekandır (R.103,104 ve 105). Kubbesinde 25 Mart 1887 tarihi yazılıdır²⁶. Petropoulos ve Andreadis'in Güzelyurt'un üçüncü büyük kilisesi olarak nitelendirdikleri Panagia kilisesi kaya içi oyma, 15x15 boyutlarında freskli bir yapıyken 1924'den sonra çökmüştür²⁷.

H.G.Theologios kilisesinin batısındaki yarda bulunan kaya oyma Ahmadlı kilise fresklerle süslenmiştir. (R.106). Yukarı mahalle 6.bölgede yer alan 1881 tarihli Hagios Georgios kaya içi oyma tekniğiyle yapılmış bir başka kilisedir. (R.93,94 ve 95). Yukarı mahalle 5.bölgede H.Spyridon ve H.Klementes şapelleri tüf konileri oyularak yapılmış birçok aile şapellerinden bazılarıdır. (R.107 ve 108).

Kyrillos yerleşmede 100'den fazla kilise olduğunu söylerken, Levides 1899'da burada 200 kilise olduğunu belirtir²⁸. Çalışma ekibimiz burada 70 kadarını tesbit etmiştir. (R.109-115). Bu kilise ve şapellerden bazılarında freskler günümüze kadar gelmiştir. (R.116). Bazı örnekler sokak dokusu içinde yapı birimleriyle bütünleşmiştir. (R.117). Bu şapellerde tüm bölümler oyma tekniğiyle oluşturulmuştur. (R.118).

Güzelyurt'tan manastır vadisine uzanan güney çıkışında yer alan kaya oyma Koç kilise Schiemenz tarafından 10.yy'a tarihlenmektedir²⁹. Manastır Vadisinde ise Panagia (Çömlekçi), Panagia (Kömürlü), Ephemios, Kalburlu kiliseleri gibi birçok kilise ve manastırlar yer almıştır. (R.119 ve 120). Güzelyurt'un batısında bir tepe üzerine kurulmuş olan Analipsis Manastırı (Yüksek Kilise) kaya oyma artı yığma yapı tekniğiyle yapılmıştır. (R.121).

Güzelyurt'un sahip olduğu bu turizm verileri dışında yakın çevresinde Hagios Spyridon (Kızıl Kilise), Akyamaç'ta (Genedala) Hagios Georgios ve Sivrihisar'da Kızıl Kilise yer almaktadır. Kızıl Kilise 4.yy ortalarına doğru inşa edilmiş ve Anadolu'daki son örneklerdendir³⁰. Güzelyurt'un doğusundaki tepe üzerinde "Dik Kale" diye adlandırılan Bizans kalesinin kalıntıları vardır³¹.

Güzelyurt bu zengin tarihsel turizm verileri açısından "Kültürel Turizm" hareketine ideal bir turistik yöre niteliğindedir.

Hagios Grègorios Theologos Kilises

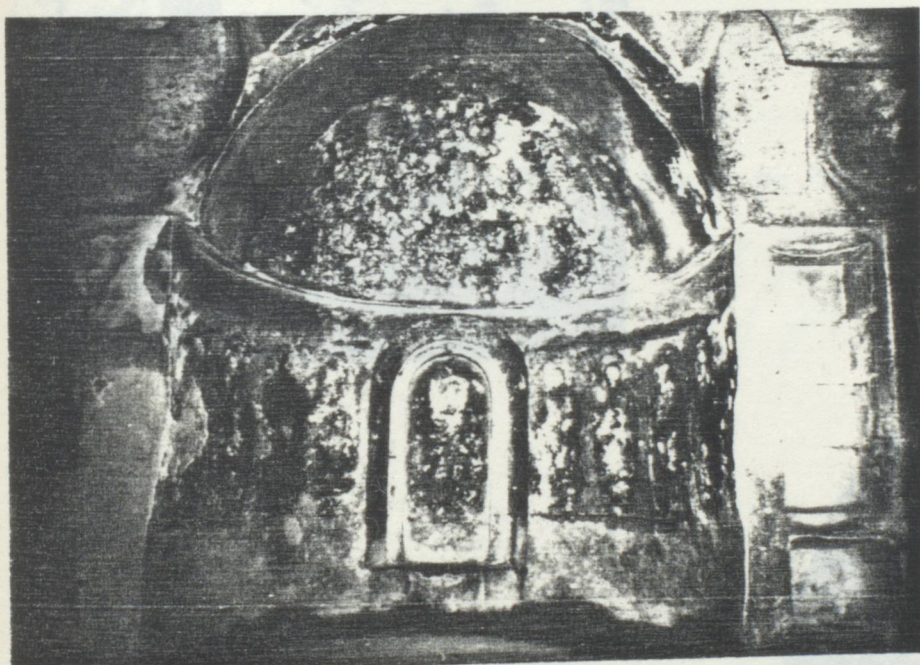
Resim No.101

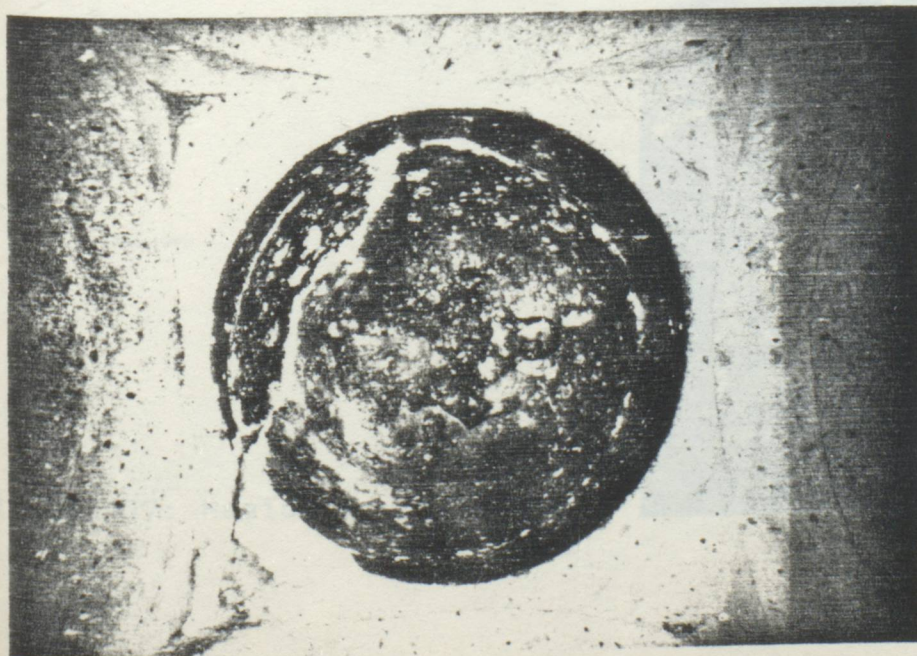
Resim No.102

Resim No.103

Resim No.104

Resim No.105

Resim No.106: Hagios Kyriakos şapeli

Resim No.107: Hagios Spyridon şapeli

Resim No.108: Hagios Klementos şapeli

Resim No.109

Resim No.110

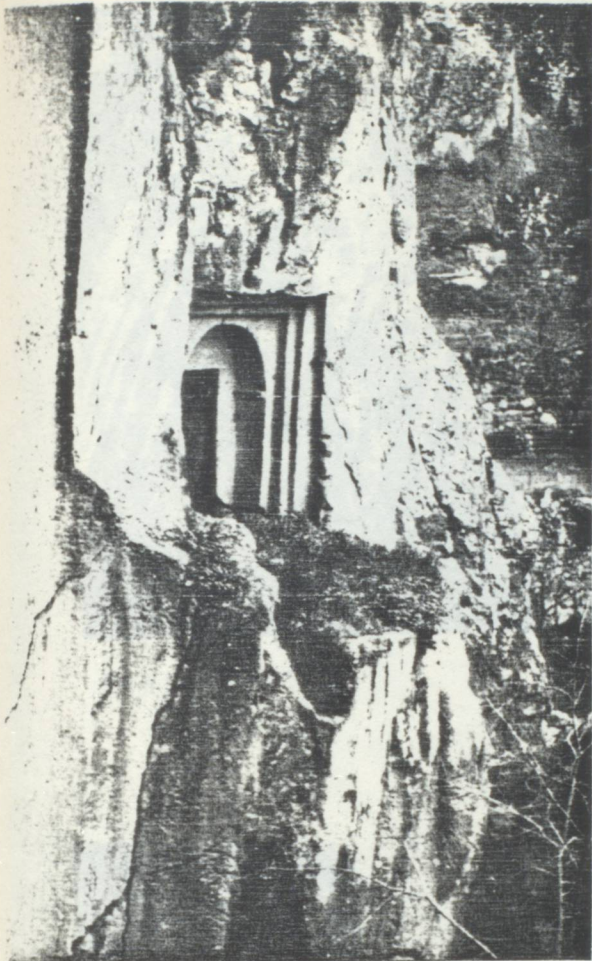
Resim No.111

Resim No.112

Resim No.113

Resim No.114

Resim No.115

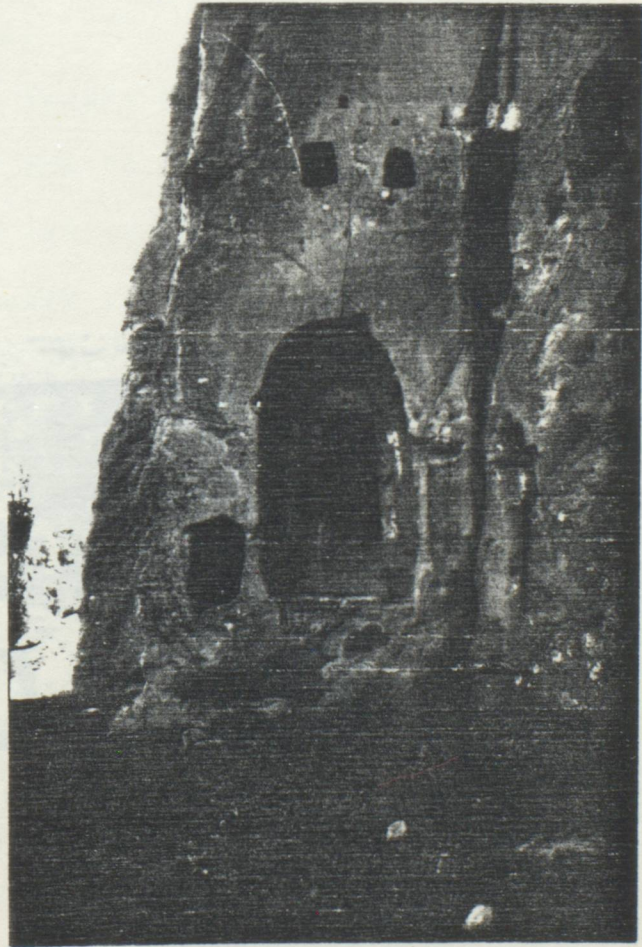
Resim No. 116

Resim No. 117

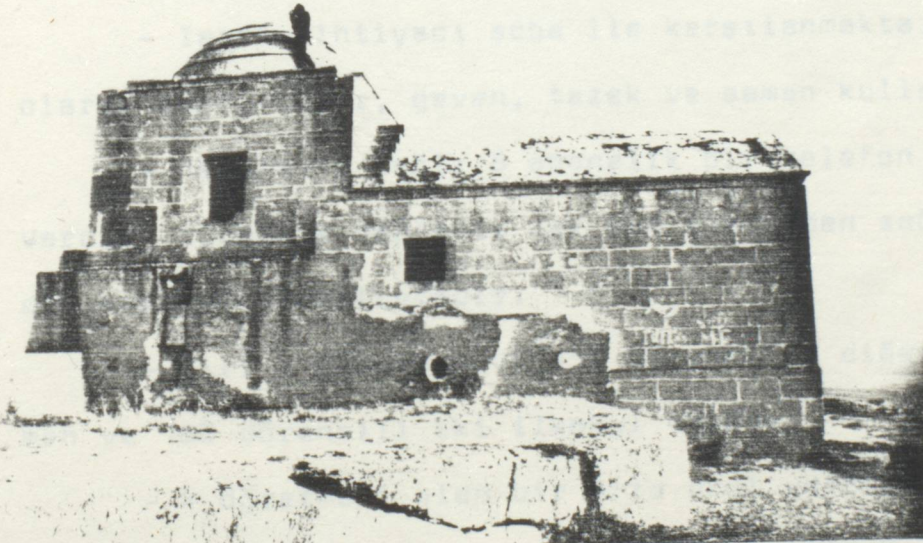
Resim No.118: Kaya içi şapel absisi

Resim No.119: Manastır vadisinde Panagia kilisesi

Resim No.120

Resim No.121: Analipsis Manastırı kilisesi

II.5. MEVCUT ALTYAPI VE HİZMETLER

Güzelyurt'ta zengin turizm verilerine karşın mevcut altyapı ve hizmetler sınırlıdır. Yerinde yapılan soruşturmalarla derlenen bilgiler ve Bayındırlık Bakanlığı verilerini şöyle sıralayabiliriz:

- Güzelyurt, teşkilatlı belediye kuruluşuna sahiptir.
- Menbadan açık ve kapalı isale hattı ile getirilen su yeterli değildir³². Çeşmelere ve evlerin bir kısmına dağılmaktadır.
- Termik 220 volt elektrik enerjisi vardır. İhtiyacı yetmektedir³³.
- 22.11.1958 tarihli imar planı yapılmıştır³⁴. Günümüzde geçerliğini kaybetmiştir.
- Kanalizasyon sistemi Yukarı Mahallede Aksaray Cad., Çarşı Meydanı ve Şehit Kemal Sok.ta tesis edilmiştir.
- Isınma ihtiyacı soba ile karşılanmakta, yakacak olarak odun, kömür, geven, tezek ve saman kullanılmaktadır.
- Aksaray'a bağlı 8 abonelik bir telefon santrali vardır. Otomatik bağlantı tek hat üzerinden sağlanmış, ancak karakol hizmetindedir.
- Biri 4 öğretmen ve 150 öğrencili, diğeri 4 öğretmen ve 180 öğrencili iki ilkokul vardır.
- 4 öğretmeni olan bir orta okul vardır.
- Toplam 20 yatak kapasiteli belgesiz 2 otel vardır.
- Çarşı meydanında toplanmış 6 kahvehane vardır.
- Bakkal olarak da çalışan 2 adet lokanta vardır.

III. GÜZELYURT'UN KÜLTÜREL TURİZME AÇILMASI

Kapadokya bölgesi günümüzden 12 yıl önce Bakanlar Kurulunca "Turistik Gelişmede Öncelikli Bölge" olarak tanımlanmıştır. Bu karar sonucu bölgeye yönelik yapılan çalışmalarla ülkemiz turizm potansiyelinde önemli bir yer edinmiştir. Ancak Güzelyurt yöresinin doğal ve tarihsel turizm verileri, kültürel turizm hareketi içinde pazarlanmamış, atıl kalmıştır. Bu işlemezliği yenmek amacıyla yerleşmenin verileri ile "Turistik Yöre" niteliklerinin karşılaştırılması yapılmış ve koruma ve turizm ilişkisi araştırılmıştır.

III.1. TURİSTİK YÖRE NİTELİKLERİNİN ARAŞTIRILMASI

"Turistik yöre" turizm bakımından güçlü çekim elementlerine, turistik donatıma sahip bulunan, turizm verileri nedeniyle önemli boyutta turizm hareketlerine hedef olan yerdir¹. Bu tanımlama Güzelyurt'un Turistik yöre olabilmesi için önemli eksiğinin turistik donatım olduğunu ortaya koymaktadır.

Kapadokya bölgesine yönelik üç günlük turlar dahi Güzelyurt'a ulaşmamaktadır (Belge 1).

seyahat acentası

travel agency

KAPADOKYA

- Viva Otel (18 - 21 Mayıs) 19.500.- TL
tam pansiyon
(Ürgüp, Göreme, Zelve, Çavuşin, Uçhisar, Avcılar, Avanos,
Derinkuyu, Kaymaklı, Ihlara Vadisi, Hacı Bektaş Veli)

Prof.Olalı turistik ürünü oluşturan faktörleri şöyle sıralamaktadır²:

1. Doğal zenginlikler,
2. Tarihsel değerler,
3. Sosyal faktörler,
4. Alt yapı
5. Konukseverlik kaynakları.

Güzelyurt bu beş maddeden, sonradan oluşturulması çok zor veya imkansız olan 1., 2. ve 5.'sini içermektedir. Sosyal faktörler ve alt yapının oluşturulmasıyla turistlerin ihtiyacı olan mal ve hizmetleri karşılayabilecek konuma gelecektir.

III.1.1. TURİZM ORGANİZASYONU

D.P.T. turistik yörede aranan etkinlikleri Tablo 6' da görüldüğü gibi sıralamıştır³.

Etkinlik Türü	YÖREDE ARANAN ETKİNLİKLER									
	ACENTA TİPİ									
	A	%	A Geçici	%	B	%	C	%	Toplam	%
Çevre Gezileri	37	14.6	18	13.8	4	9.5	8	13.1	67	13.8
Denizde Yüzme	25	9.8	19	14.6	9	21.4	11	18.0	64	13.1
Kumsalda Güneşleme	19	7.5	15	11.5	4	9.5	4	6.6	42	8.6
Picniclik-Avcılık	12	4.7	2	0.8	1	2.4	2	3.3	17	3.5
Tarihi Yerleri Ziyaret	48	18.9	23	17.7	9	21.4	15	24.6	95	19.5
Dini Yerleri Ziyaret	26	10.2	17	13.1	7	16.7	4	6.6	54	11.1
Polklor	22	8.7	9	6.9	1	2.4	3	4.9	35	7.2
Alış-Veriş	31	12.2	17	13.1	4	9.5	8	13.1	60	12.3
Fotoğraf Film Çekme	23	9.1	9	6.9	2	4.8	5	8.2	39	8.0
Araba Kiralama	5	1.9	1	0.6	1	2.4	-	-	7	1.4
Diğer	6	2.4	-	-	-	-	1	1.6	7	1.5
TOPLAM	254	100.0	130	100.0	42	100.0	61	100.0	487	100.0

Tablo 6: Turistik Yörede Aranan Etkinlikler

Günümüzde Güzelyurt'a gelen bir otobüs grubu bu etkinliklerin neredeyse hiçbirini bir turistik organizasyon mantığı içinde yerine getiremez. Ancak bir turizm organizasyonu ile bu etkinliklerin %72,6'sını yerine getirebilecek potansiyele sahiptir (Geriye kalan %27,4 oranındaki etkinlikler denizde yüzme, kumsalda güneşlenme, binicilik-avcılık ve araba kiralamaktır).

D.P.T. Turizm ve Tanıtma konusunda, Sektördışı Sorunlar bölümü, Mekansal Yapı altbaşlığında turizm aktivitelerini barındırabilecek bir bölgenin şu özellikli yapıya sahip olmasının gereğini vurgulamaktadır⁴.

1. Turizm akımını çekme
2. Turizm akımını kabul etme ve karşılama
3. Turizm akımını taşıma
4. Turizm akımını alıkoyma (Konaklama tesisleri)

Güzelyurt bu özelliklerden birincisine sahiptir.

III.1.2. TURİZMİN EKONOMİK VE SOSYAL YAPIYLA İLİŞKİSİ

D.P.T. Turizm ve Tanıtma konusunda, Sektördışı Sorunlar bölümü, Sosyal ve Ekonomik Yapı altbaşlığında eğitimin kırsal alanlarda kentlere göre düşük oranda olması, temizlik, sağlık ve davranış gereklerinin bilinmeyişi veya yerine getirilmeyişinin dikkate alınması gerektiğini belirtiyor⁵.

Prof.Olallı ise Ekonomik Yapının Turizm Üzerine Etkisi alt başlığında aşağıdaki maddeleri de sıralamaktadır⁶.

Turizmin ve kırsal kesimin egemen olduğu bir ekonomide zenginliğin ölçeği olarak toprak ve mülk kabul edilmekte, parasal varlığın ve hizmet işletmesinin değeri ikinci planda düşünülmektedir. Oysa, turizm sektörü, öncelikle, parasal ve ticari değerlere dayanmaktadır.

Tarım sektörü ve kırsal kesim statik bir düşünce yapısının etkisi altındadır. Turizm ise dinamizmi ve değişkenliği öngören bir sektördür.

Tarım sektöründe ve kırsal kesimde yabancıya karşı çekimserlik, genellikle parasal ilişkileri ve çıkarları geri plana atan aşırı konukseverlik veya kırsal kesim ticaret erbabının turisti, sadece parasından yararlanılacak bir kişi olarak kabul etmesi nihayet konaklama, vame-içme, eğlenme bakımından turisti yörede alıkoyabilecek bir ortamın yetersizliği turizm ile bağdaşmamaktadır.

III.1.3. TANITIM

Bir turistik yörenin en önemli özelliği, sahip olduğu veriler, yani "turistik üründür". Tanıtma, talep yaratma, satış gibi pazarlama stratejileri ve taktikleri turistik ürün etrafında oluşur. Çünkü üretilmeyen veya üretilmeyecek olan bir turistik ürünün tanıtımı, talebi ve satışından söz edilemez. "Michel Biscayart"ın deyişiyle mevcut olmayan bir ülke için şaheser pullar bastırmak ne işe yarar⁷." Bu yaklaşımıyla tanıtım olayının ancak ne zaman yapılması gerektiğini de ortaya koyan Olalı, hazır olunmadan yapılacak

tanıtımın gereksizliğini anlatıyor.

D.P.T. ise tanıtımda reklam araçlarını Tablo 7'deki şekilde saptamıştır.

Reklam Araçları	REKLAM ARAÇLARI									
	ACENTA TİPİ									
	A	%	A Geçici	%	B	%	C	%	Toplam	%
Broşür	46	62.2	26	66.7	7	58.3	16	53.3	95	61.3
Afiş	5	6.7	6	15.4	-	-	1	3.3	12	7.7
Gazete İlanı	17	23.0	7	17.9	5	41.7	12	40.0	41	26.5
Magazin İlanı	4	5.4	-	-	-	-	1	3.4	5	3.2
TV	1	1.4	-	-	-	-	-	-	1	0.7
Sinema	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Diğer	1	1.3	-	-	-	-	-	-	1	0.6
TOPLAM	74	100.0	39	100.0	12	100.0	30	100.0	155	100.0

Tablo 7: Tanıtma Reklam Araçları

Burada tanıtım araçlarından broşür, afiş ve gazete ilânı tüm tanıtım araçlarının %95.2'sini oluşturmaktadır. Bu tür reklam araçları her zaman kullanıma açık ve çok pahalı olmayan niteliktedir.

III.1.4. KONAKLAMA

Bir bölgenin turizm aktivitelerini barındırabilmesi için sahip olması gereken önemli bir özellik de "turizm akımını alıkoyma"dır. Bu, turistin bölgede daha fazla kalması ve turizm ürününden yararlanması, turizm ürününü pazarlayan için de kazancını arttırması demektir.

D.P.T. Turizm ve Tanıtma konulu çalışması sonucunda Türkiye'nin turizm potansiyeli olan her yöresinde yerli küçük işletmeler ve pansiyonlar yoluyla büyük sayıda yatak kapasitesi yaratma olanağı olduğu belirtilmiştir⁸. Bu olanağın kullanılması ülkenin kısıtlı yatırım kaynaklarından yararlanma düzeyini yükseltme ve turist açısından çekiciliği arttırma konusunda yararlıdır. D.P.T. çalışmaları sonucunda bu potansiyelin etkin olarak harekete geçirilmesi ve geliştirilecek kredi, eğitim ve organizasyon yöntemleri ile kriterlerin derinlemesine araştırılması gerektiğini vurgulamıştır.

Erençin, Kapadokya bölgesinde yaptığı anket çalışmaları bulgularında, yabancı turistlerin köylerdeki geleneksel yaşamdan yeterince yararlanamadıkları fikrinde olduklarını saptamıştır⁹. (T.8). Yabancı turistlerin %6'sı Kapadokya çekiciliklerinden yeterince yararlandıklarını söylerken, %12'si tarihi kiliselerden, %4'ü doğal çevreden ve %46'sı köylerdeki geleneksel yaşam biçiminden yeterince yararlanmadıklarını söylemişlerdir.

Bu saptamalar bölge köylerindeki geleneksel yaşam biçiminin de pazarlanma aşamasında bir turizm verisi niteliğinde olduğunu ortaya koymaktadır. Kapadokya'ya gelen yabancı turistlerin konaklama cinsi eğilimleri araştırıldığında bunlardan %39'u köy konutlarında aile yanında, %21'i kendi ülkelerindeki standartlarda, %31'i ise açık arazide konaklamak istediklerini belirtmişlerdir¹⁰. (T.9).

KAPADOKYA'YA GELEN YABANCI TURİSTLERİN MİLLİYET VE KAPADOKYA
CEKİCİLİKLERİNDEN YARARLANMAMA İNDEKSLERİ TABLOSU

CEKİCİLİKLERDEN YARARLANMAMA	MEMNUN		a		b		c		a+b		b+c		a+c		CEVAPSIZ		TOPLAM	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
MİLLİYET																		
FRANSIZ	7	3	42	18	11	5	138	58.5	4	1.5	6	2.5	6	2.5	21	9	235	36
ALMAN	6	5	2	15	1	1	38	30	-	-	2	1.5	-	-	78	61	127	19
İNGİLİZ	5	8	7	11	2	3	29	46	3	5	2	3	-	-	15	24	63	10
İTALYAN	3	55	9	17	4	75	20	375	4	75	-	-	-	-	13	25	53	8
BELÇİKALI	-	-	8	15	3	6	31	61	-	-	1	2	2	4	6	12	51	8
AVUSTURYALI	-	-	1	3	-	-	5	16	-	-	-	-	-	-	25	81	31	4.5
AVUSTURALYALI	7	25	3	10	2	6.5	10	32	-	-	1	3	-	-	8	26	31	4.5
AMERİKALI	2	10	2	10	-	-	11	55	-	-	-	-	-	-	5	25	20	3
DiĞERLERİ	7	16	4	9	5	11	17	39	1	2	-	-	1	2	9	21	44	7
TOPLAM	37	6	78	12	28	4	299	46	12	2	12	2	9	1	180	27	655	100

a) Tarihi kişiler

b) Doğal çevre

c) Koylerdeki geleneksel yaşam biçimi

Tablo No.8

KAPADOKYA'YA GELEN YABANCI TURİSTLERİN MİLLİYET VE KONAKLAMA CİNSİ EĞİLİMİ İNDEKSİLERİ TABLOSU

KONAKLAMA CİNSİ MİLLİYET	KENDİ MİLLİYETLERİN DEK STANDARTLARI DA KONAKLAMA		KÖY KONUTLARINI DA AİLE YANINDA KONAKLAMA		AÇIK ARAZİDE, KONAKLAMA		FARKETMEZ		TOPLAM	
	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
FRANSIZ	58	25	99	42	48	20	30	13	235	36
ALMAN	17	13	39	31	64	50	7	6	127	19
İNGİLİZ	10	16	33	52	18	29	2	3	63	10
İTALYAN	12	23	9	17	26	49	6	11	53	8
BELÇİKALI	11	22	22	43	13	26	5	10	51	8
AVUSTURYALI	12	39	6	19	8	26	5	16	31	4.5
AVUSTURALYALI	5	16	18	58	8	26	-	-	31	4.5
AMERİKALI	6	30	10	50	3	15	1	5	20	3
DİĞERLERİ	6	14	21	48	12	27	5	11	44	7
TOPLAM	137	21	257	39	200	31	61	9	655	100

Tablo No.9

III.2. KORUMA VE TURİZM İLİŞKİSİ

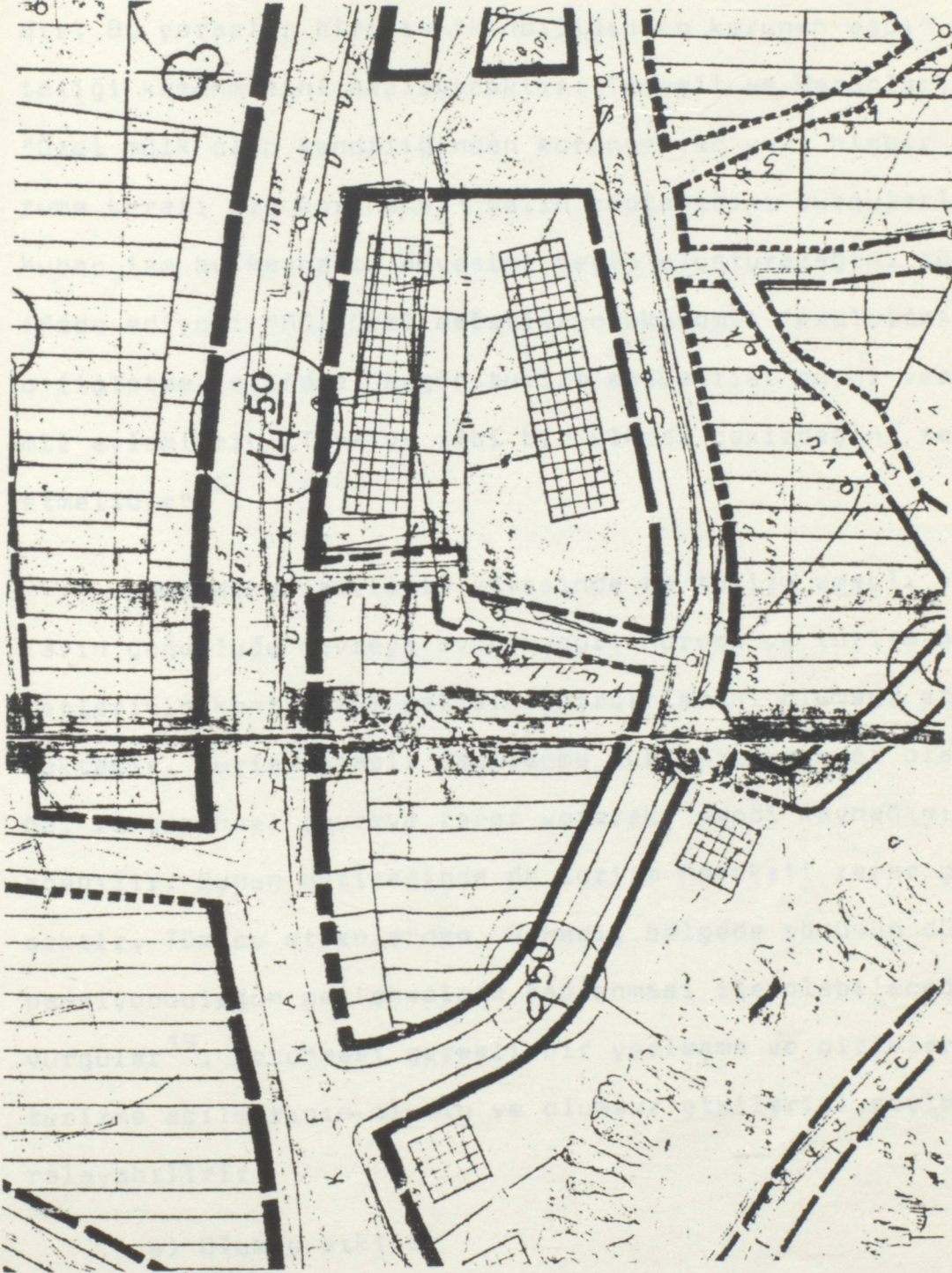
Günümüz tarih anlayışı çağdaş bir düşünce ile değişmiş ve idealist, ayıklayıcı olan krallar ve sultanlar tabanından toplumsal ilişkiler ve sade vatandaşın yaşamı ile ilgilenmeye başlamıştır. Bu çağdaş yaklaşım ile, bir yerleşme dokusu, geleneksel bir köy evi, tarihsel belge ve kültürel duyarlık ifadeleri açısından belki saraylardan da fazla önem taşımaya başladılar¹¹. Eski bir yerleşme dokusundaki yüzlerce konut bizim için somutlaşmış toplumsal yaşantıyı belgeleyen tarih bilincinin kaynakları durumundadırlar.

Bu kavramların günümüzden 20-25 yıl önce söz konusu olmadığıнын belgesi de 1958 tarihli Güzelyurt imar planıdır. (Belge.2.)

Korumanın bir diğer gereği de kontrolsüz yeni yapılanmanın fiziki çevre, giderek de toplumsal ruh sağlığı açısından olumsuz etkiler yaratmasıdır.

Güzelyurt yerleşmesi yukarıda anlatılan gerekçeler paralelinde korunması gereken bir yerdir.

Bir yerleşmenin özelliğini koruyup değerlerini yitirmesine karşı çıkılırken, değişim ve gelişiminin de sağlanabilmesi gerekir. Nobel gelişmiş ülkelerde bile bu karğa paralelinde yerel idarelerin adeta felce uğradığını, değişim ve yeni mimariye izin vermektense bir şey yapmayı çok daha kolay ve tehlikesiz bulduklarını belirtiyor¹².

Belge No.2: 1958 Tarihli İmar Planından Detay
(1984 tespiti için bkz.Etüd 6)

Dokuyu oluşturan yerleşme birimlerinin korunması ancak ekonomik güçlerin desteğiyle sağlanabilir. Bu destekler özel mülkiyetteki yapıların sahiplerinin yararına olmalıdır. Bu yararlar birimin "kendiliğinden korunan yapı" niteliği kazanmasını sağlayacaktır. Tanyeli ve Saraçlar, "Özel mülk olup kendiliğinden korunamayan yapı hiçbir koruma kararı ile korunamaz" yalın saptamasını vurgularlar¹³. Kuban ise bu kaynağın nüvesini neyin oluşturacağını şöyle ifade ediyor: "Kültürel değerlerin ekonomik "exploitation" u (işletme-istifade) bugün turizm endüstrisi adını verdiğimiz eylemlerin, Türkiye gibi bir ülkede çekirdeğini teşkil etmelidir"¹⁴.

Kapadokya turistik yöresinde de turizm amaçlı yapıların çoğunluğu çevreye uyumsuzdur. Koruma ve turizm hareketlerinin kontrolsüz gelişimi birbirlerini olumsuz etkilemektedir. Turizm amaçlı yapılanma turizmin kaynağı olan doğal ve tarihsel çevreye zarar vererek, kendi kaynağını yok edebilir. Bunun neticesinde de turizm hareketi zarar görecektir. Tüm bu etkenlerden, S.Hadi, bölgede çözümün düzenli pansiyonculuğun gelişmesinin sağlanması ile olabileceğini vurgular¹⁵. Korunması gerekli bir yerleşme ve birimlerinin turizme açılmasının olumlu ve olumsuz etkilerini şöyle sıralayabiliriz:

a) Olumlu etkiler

- Eski binalara yeni bir fonksiyon verilmesi ile hayat kazandırılmış olur.

- Turizm gelirleri yapıların korunmasında kaynak oluştururlar.

- Yabancı kültürlerin de etkisiyle yapıların daha temiz kullanımı ve bakımlarının yapılmasına özen gösterilir.

- Turizm akımlarının önemli olan yapılara ilgisi çevrede yaşayanların, bu yapıların değerlerini daha iyi anlamasına imkan sağlar.

- Turizm hareketi sonucu değeri anlaşılan yapılar, korumada halk desteğinin oluşmasını sağlar¹⁶.

- Geleneksel konut kullanım biçiminin, turistik ilgi çekiciliğinin etkisiyle devamı sağlanabilir.

b) Olumsuz etkiler

- Turizm, sitleri maddesel olarak kirletmektedir. Mekanik donatım bu kirlenmenin en önemli aracıdır¹⁷.

- Turizm endüstrisi önemli bir toprak kullanıcısıdır. Turizm amaçlı yapılara gereksinim duyar. Yeni yapılanma ile tarihsel dokularda zarar kaynağı olabilir¹⁸.

- Turizm fonksiyonu verilmiş binalarda sağlıklı kontrol olmadığı takdirde yapı içinde ve çevresinde tarihi karaktere zarar verici yersiz değişiklikler yapılabilir.

- Yollar, otopark ve vista noktaları tarihi kaynakların bütünlüğünü bozabilir.

- Turist otobüsleri korunması gerekli yerlerde istenmeyen bir özellik olan araç trafiğini yoğunlaştırır.

IV. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ: KORUMA VE KULLANIM ÖNERİLERİ

- İstatistiksel verilerin değerlendirilmesi için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

- Verilerin güvenilirliği için veri toplama sürecinin kontrol edilmesi önerilir.

- Verilerin analiz edilmesi için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

- Verilerin yorumlanması için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

- Verilerin raporlanması için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

- Verilerin depolanması için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

- Verilerin güncellenmesi için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

- Verilerin paylaşılması için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

IV.1. SONUÇ VE ÖNERİLER

- İstatistiksel verilerin değerlendirilmesi için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

- Verilerin güvenilirliği için veri toplama sürecinin kontrol edilmesi önerilir.

- Verilerin analiz edilmesi için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

- Verilerin yorumlanması için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

- Verilerin raporlanması için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

- Verilerin depolanması için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

- Verilerin güncellenmesi için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

- Verilerin paylaşılması için uygun istatistiksel yöntemlerin kullanılması önerilir.

IV BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ: KORUMA VE KULLANIM ÖNERİLERİ

IV. DEĞERLENDİRME VE SONUÇ: KORUMA VE KULLANIM ÖNERİLERİ

- Tarihsel değerler içeren korunması gereken bir yerleşmede, turizm endüstrisi mirasın var olmasına ve korunmasına dayanır.

- Turizm gelişimi mirasın korunmasında doğrudan ve dolaylı destekler sağlar.

- Turizm aktivitesini barındıracak bir bölgenin sahip olması gereken mekansal yapısının dört başlıkta toplandığını görmüştük. (Bkz.s.134). Güzelyurt bunlardan şu üçüne sahip değildi.

1- Turizm akımını kabul etme ve karşılama

2- Turizm akımını taşıma

3- Turizm akımını alıkoyma. (konaklara tesisleri)

Bu bölümde sözkonusu üç özelliğin oluşturulması amacıyla öneriler geliştirilmiştir.

IV.1. TURİZM AKIMINI KABUL ETME VE KARŞILAMA

Güzelyurt mekansal yapısına bu niteliğin kazandırılması için şu öneriler geliştirilmiştir.

- Çarşı meydanında yer altında tarihsel kaya içi oyma mekanın danışma olarak düzenlenmesi. (H.16).

- Gelecek turist otobüslerinin parkı için meydana otopark düzenlenmesi. (H.16)

- Turistlerin hizmetlerinin karşılanması için Çarşı Meydanı kuzey ve doğu dükkan sıralarının bu amaca yönelik fonksiyonlara ayrılması. (H.16).

K

- 145 -

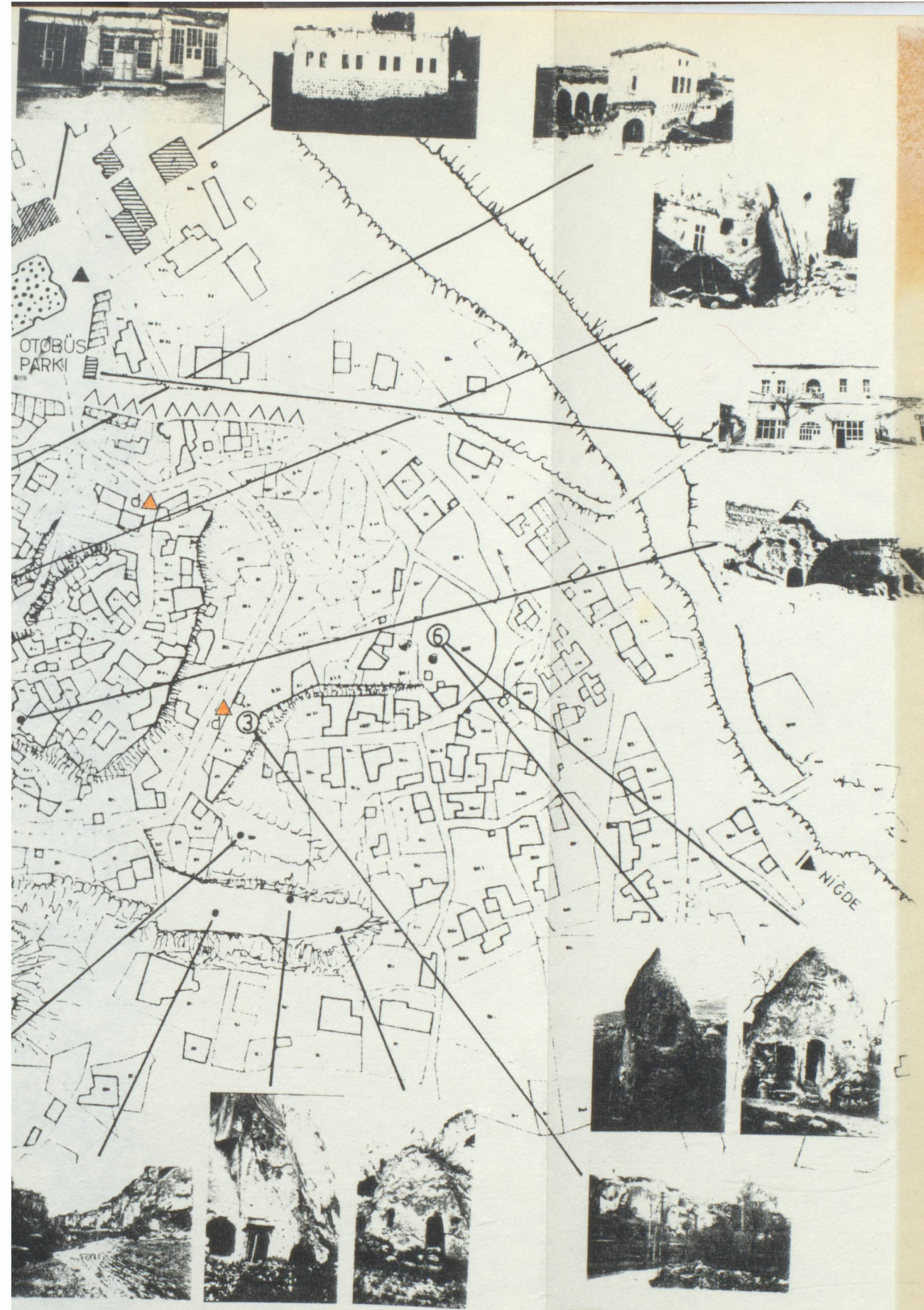
İPSİS MANASTIRI
(KÜKSEK KİLİSE)

MANASTIR
VADİSİ

KÖÇ KİLİSE

YUNAK

TURİZM AMAÇLI KULLANIM HARİTASI

- 1 H. GREGORİOS THEOLOGOS KİLİSESİ
- 2 H. ANARGYROS MANASTIRI
- 3 PANAGIA KİLİSESİ
- 4 AHMADLI KİLİSE
- 5 H. GEORGIOS
- 6 H. SPYRIDON ve H. KLEMENTOS
- 7 H. EUDOKSİA

- TURİSTİK KAHVE
- KONAKLAMA TESİSLERİ
- MEYDAN
- ANIT + PARK
- TURİZM AMAÇLI TİCARET
- VİSTA NOKTALARI
- DANIŞMA
- TURİST OTOBÜSLERİ
- BELEDİYE OTOBÜSÜ
- DURAKLAR

Harita No.16: Güzelyurt Turizm

Amaçlı Kullanım haritası

IV.2. TURİZM AKIMINI TAŞIMA

Bu amaçla şu öneriler geliştirilmiştir.

- Çarşı meydanında kabul edilen turistlerin yerleşim içi tur amacıyla tahsis edilmiş bir veya iki otobüsle meydanın güney çıkışında vista noktasından alınmaları.

- Devrik Panagia Kilisesi çevresinde ilk durak.

- Hagios Gregorios Theologos Kilisesi (Kilise Cami) Anargyros Manastırı ve Üzerindeki kayalarda vista imkanı sağlaması amacıyla bu merkezde ikinci durağın düzenlenmesi.

- Koç Kilise ve Panagia (Çömlekçi) Kilisesini ziyaret amacıyla yerleşmenin güney doğusu çıkışında üçüncü durağın düzenlenmesi.

- Manastır Vadisi girişine bırakılmaları.

- Manastır Vadisi kayalık üst çıkışından geri alınmaları ve Çarşı Meydanına getirilmeleri.

Güzelyurt'un turizm akımını taşıma niteliğine kavuşması için önerilen bu programın uygulanabilmesi için ilk etapta yapılması gerekli müdahaleler şunlardır.

- H.G.Theologos Kilisesi freskleri üzerlerindeki boya tabakası temizlenip meydana çıkarılması.

- Anargyros Manastır'ına çıkan yaya yolu islah edilmelidir.

- Devrik Panagia kilisesi çevresi temizlenmeli ve bulunduğu konumda ziyarete açılmalıdır.

- Koç kilise ve Panagia (Çömlekçi) kiliselerinin yaya bağlantıları sağlanmalıdır.

- Anargyros Manastırı'nın üzerindeki vista platosu emniyetli bir şekilde düzenlenmelidir.

IV.3. TURİZM AKIMINI ALIKOYMA

Bu aşama ile turistlerin Güzelyurt'ta konaklamaları sağlanmış olacaktır. Bu amacın gerçekleşmesi için 1. ve 2. aşama eksik niteliklerin sağlanmış olması şarttır. Bu ilk adımlardan sonra giderek, doku sıhhileştirilmeleri, konuma restorasyon uygulamaları ile turizm akımını alıkoyma verileri çoğaltılmalı, daha zengin turizm programlarıyla uygulamaya geçilmelidir. Bu aşamada önemli bir çevre değeri olan Analipsos Manastırı devreye sokularak, Manastır Vadisi ile birlikte ele alınıp ses ve ışık desteğiyle oluşturulacak gösterilerle turistlerin yerleşmede geceleme amaç edinmelidir. H.G.Theologos kilisesi ve Anargyros Manastırı önderliğinde çevrenin dini yapılarının din turizmine de açılmasının imkânları araştırılmalıdır. (R.154 ve 155).

Turizm akımını alıkoyma 2 türde konaklama ile sağlanabilir.

- Tamamı konaklama amaçlı kullanılabilecek yapılar.
- Konutlarda uygun birimlerin konaklama amaçlı kullanımı.

IV.3.1. TAMAMI KONAKLAMA AMAÇLI KULLANILABİLECEK YAPILAR

Bu nitelikte yapılar 4. bölgede Çarşı Meydanının doğusunda toplanmıştır. (R.122 ve 123, C.13)

- 1912 de yapımına başlanan ve 1914 ilk günlerinde eğitime açılan, 1913 yılı kitabeli, Hacı Ağa Lukidis'in yardımları ile inşa edilmiş olan kızlar okulu. (R.124-130)

Günümüzde sadece iki odası ilkokul tarafından derslik olarak kullanılıyor, ancak yapısal sorunlarından dolayı müdahale gereken bir yapı. Bu yapının röleveleri alınmış ve uygulamaya dönük 1/50 restorasyon projeleri hazırlanmıştır. (Ç.14-21), Akakiadesharitasında gösterilmiş olan bu yapı tarihsel ve belgesel niteliğiyle büyük önem taşır. (H.15). Restorasyon kararları sonucu yapıya gerekli saygı gösterilmiş çevresi düzenlenmiş muhdes kısımlar kaldırılarak, çağdaş restorasyon mantığıyla düzenlenip konaklama amaçlı kullanıma açılması öngörülmüştür.

- Yıldız Üniversitesi Araştırma Merkezi. Bu yapı Güzelyurt Belediyesi tarafından Yıldız Üniversitesine Araştırma Merkezi olarak verilmiştir. Araştırmacıların kullanımı ve diğer zamanlarda turizm amaçlı konaklamaya ayrılması öngörülmüştür. Duşlar ve WC grubu için doğusunda (arkasında) çevre bütünlüğüne uygun bir ilave yapılması önerilmiştir. (Bu çizimlerde ortak mekanlar ve servis mekanları "s" yatma birimleri daire sembolu ile belirtilmiştir).

- Erkekler Okulu. Bu yapının ilk evresi olan giriş katı için 16 Aralık 1856 dan Güzelyurt'lular yardım toplamaya başlamışlar ve 1858 de inşa ettirmişlerdir. 1893 yılında da İoannes Pandeemonidise'nin yardımlarıyla ikinci kat yapılmıştır. Giriş katı ana okulu ve kız okulu olarak kullanılırken, ilave edilen üst kat erkekler okulu olarak kullanılıyor ve çevre köylerinden talebe kabul ediliyordu. Bu yapı da Akakiades haritasında gösterilmiş, Güzelyurt'un majör yapılarından biridir. Günümüzde Karakol olarak kullanı-

lıyor. Ancak boşaltılması ve konaklama amaçlı kullanılması öngörülmüştür. (R.133 ve 134, C.23 ve 24). Giriş katı dışarıdan gelecek talepleri de karşılayacak servis mekanları, üst katın yatak odaları olarak kullanımı önerilmiştir.

Bu yapıya bitişik doğusundaki büyük salon için de turizm amaçlı kültürel eğitsel ve eğlenme fonksiyonları önerilmiştir. (Sembol.e)

- Tarihi Han. 1909 tarih kitabeli hanın da turizm amaçlı kullanıma bizmet etmesi önerilmiştir. Bilinçsiz tadilatlar geçirmiş, yapısal sorunları vardır. Restore edilerek turizm amaçlı konaklama ve ticaret birimleri olarak düzenlenmesi önerilmiştir. (R.135, Ç.25 ve 26). (Turizm amaçlı kullanılacak satış mekanları "t" ile gösterilmiştir).

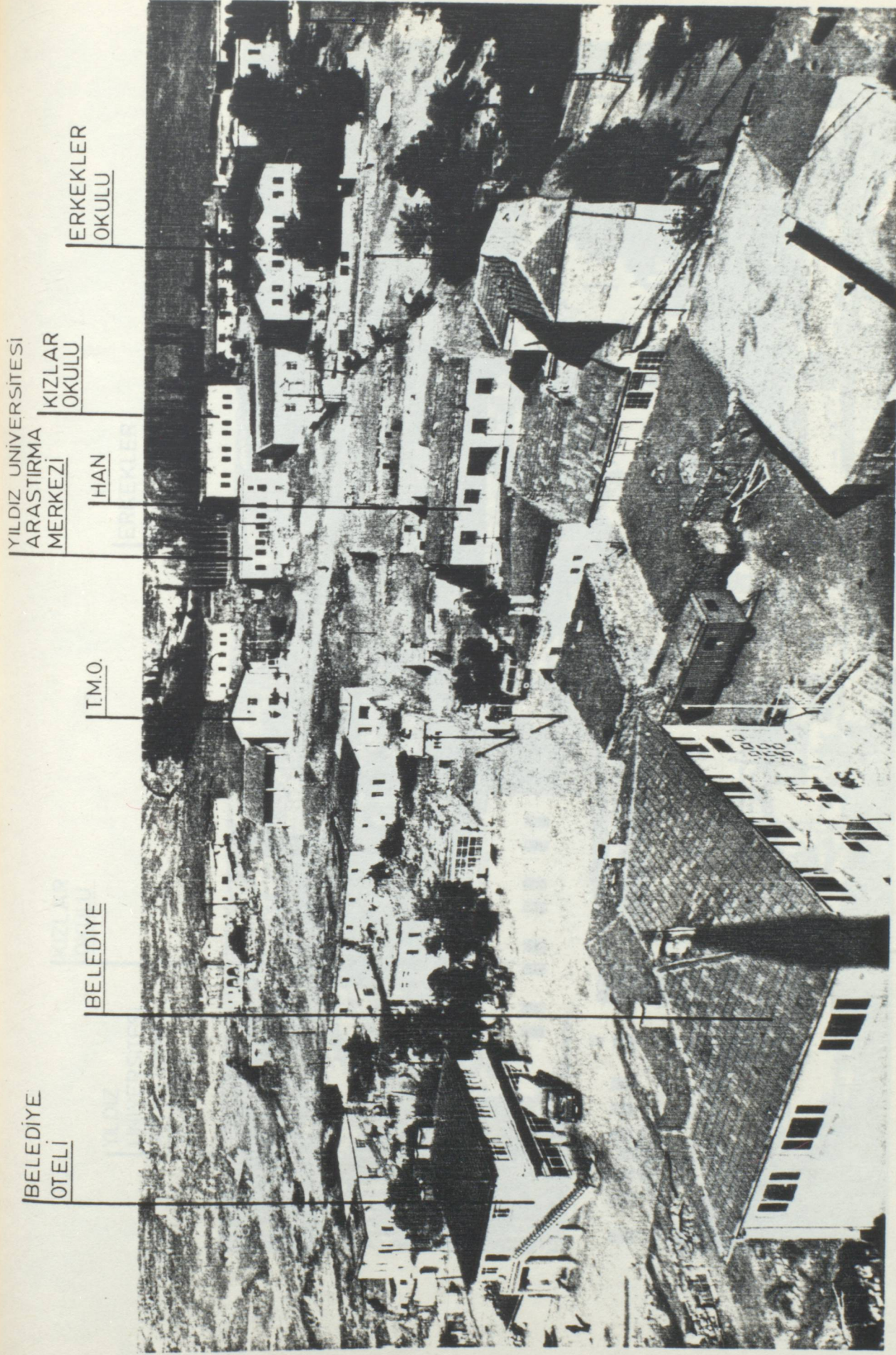
IV.3.2. KONUTLARDA KONAKLAMAYA UYGUN BİRİMLERİN SAPTANMASI

Bu amaçla daha önce yapılan yerleşim birimleri analizlerinden faydalanılarak kaya içi yerleşim birimleri ve kaya içi artı yağma yapı yerleşim birimlerinin genelde konaklamaya uygun yeterli sayıda birimleri içermedikleri saptanmış ve yukarı mahalle avlulu yağma yapılar ele alınmıştır. Bu yapılar içinde yöresel konut özelliklerini bünyesinde toplamış olan Bayram Batmaz Evi tek yapı ölçeğinde rölöveleri çıkarılarak etüd edilmiştir.

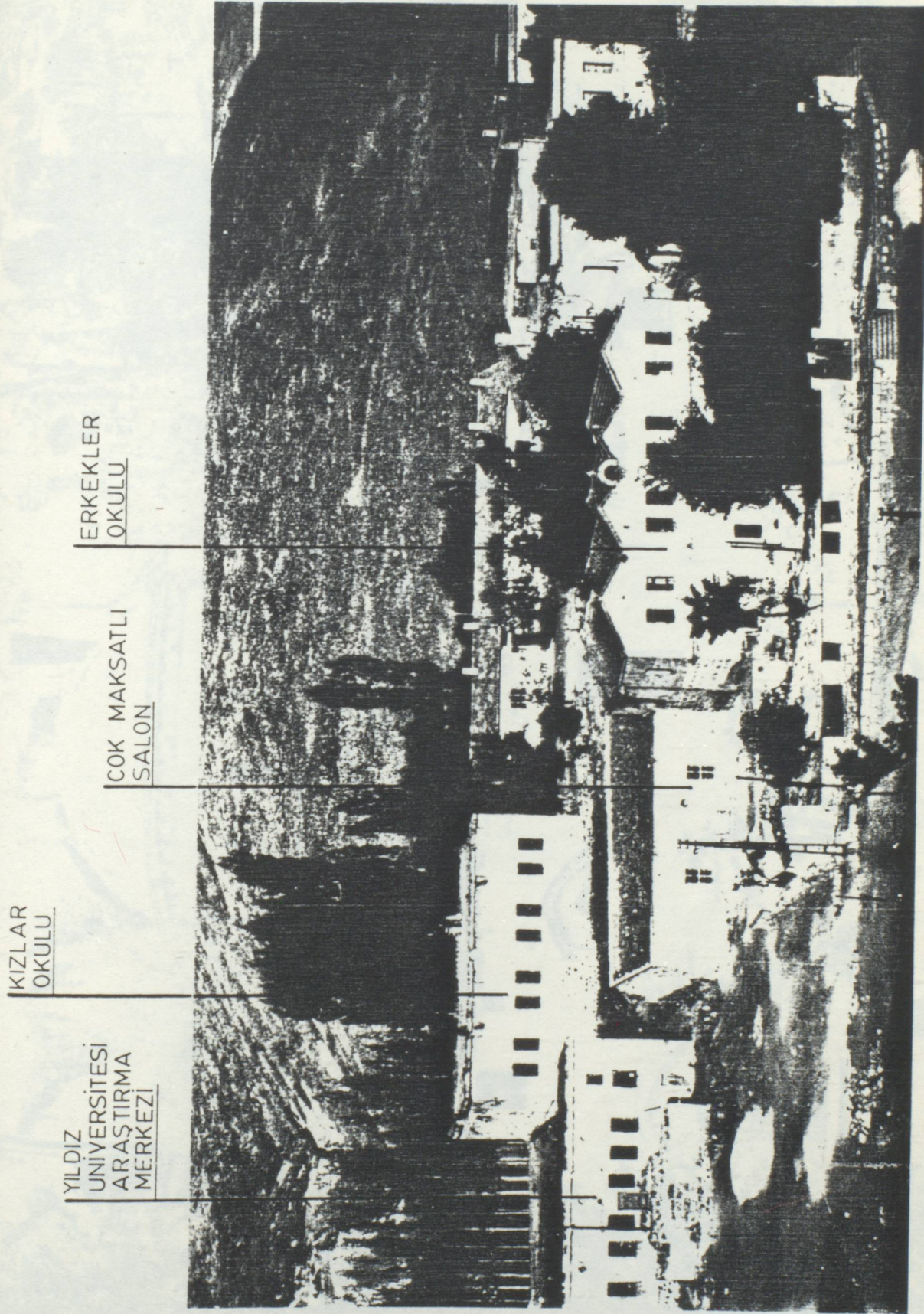
- Bayram Batmaz Evi. 1911 yılı kitabeli bu yapı 1924 göçmen değişimi sonrası Salih isminde bir şahsın malı olmuş ancak 1960 yılında, bu şahıs Ankara'ya göçmesi sırasında

yapıyı Bayram Batmaz'a satmıştır. Yapı iki katlı yığma birimler ve altında kaya oyma depo, ambar ve ahırdan oluşmaktadır. (Ç.27-32., R.136-153). Kaya içi bodrum kata eğimden kazanılmış bir alt kapı ile hayvan ve ürün girişi sağlanmıştır.(R.140). Buradan geçilen iç avludan kaya içi üretim, depolama ve hayvan barınağı amaçlı kullanılan mekanlara geçilir.(R.141-142). Bu mekanlar, konaklamaya elverişli değildir (R.143-145). Giriş katında ise giriş holu ve iki oturma odası ile tandır evi vardır (R.146). Tandır evi ahşap kirişleme tavanlı iken betona dönüştürülmüştür. Bu kattaki mekanlarda aile bireylerinin konut kullanım biçimleri ile ilgili olarak konaklamaya elverişli değildir. Bu katta çok nadir görülen yapı içinden kullanılan hela oluşturulmuştur. (R.147). Sıhıleştirilmesi gerekir. Üst kata taş bir merdivenle çıkılır (R.148). Üst katta sofadan geçilen iki yaz odası vardır (Ç.30., e. 149-151). Bu odalardan biri yapının kullanıcılarına bırakılmak üzere diğeri konaklamaya ayrılabilir.

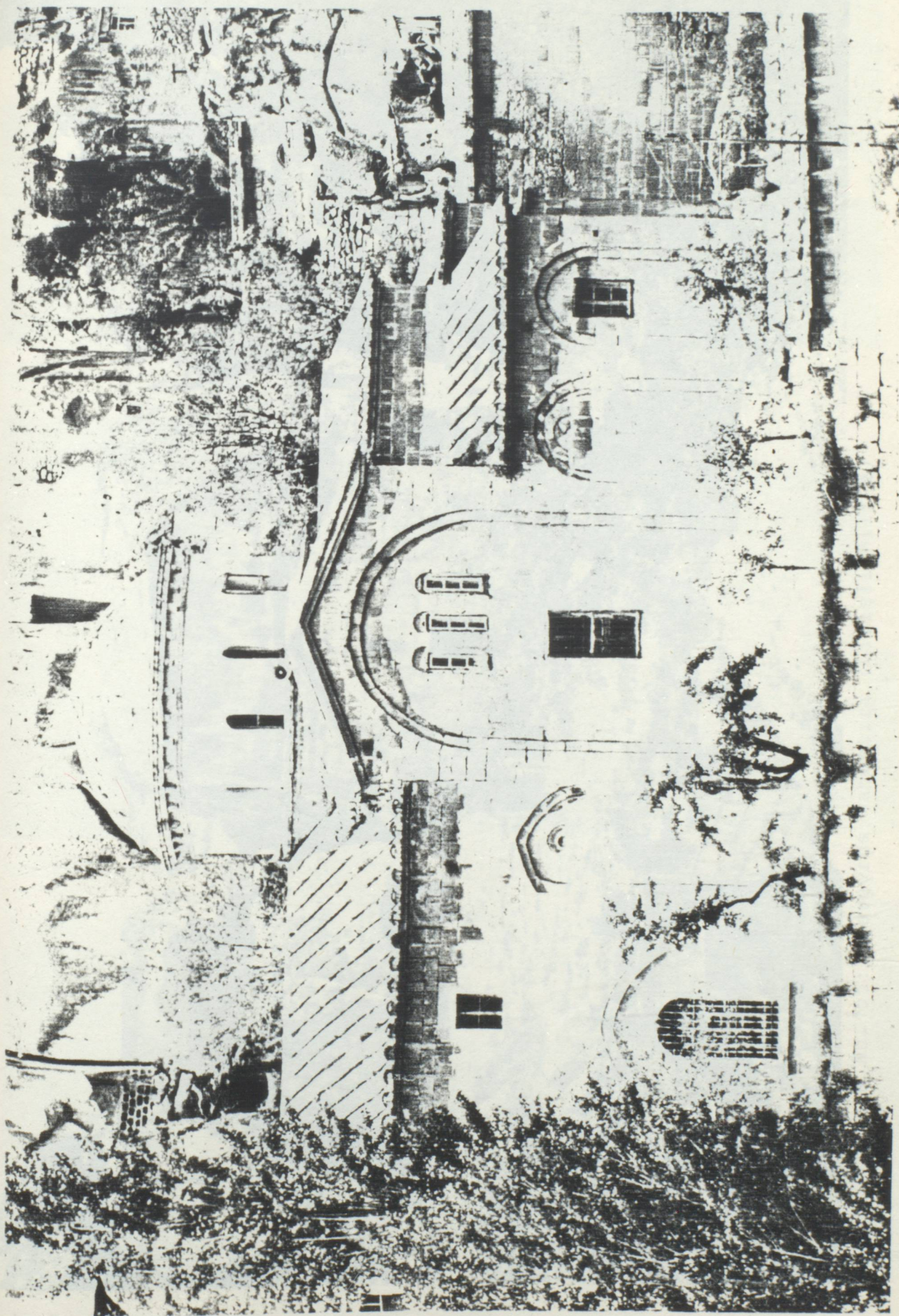
- Bu yaklaşım paralelinde Güzelyurt geleneksel konutlarında konaklamaya uygun birimler saptanmıştır.(Ç.33-55).

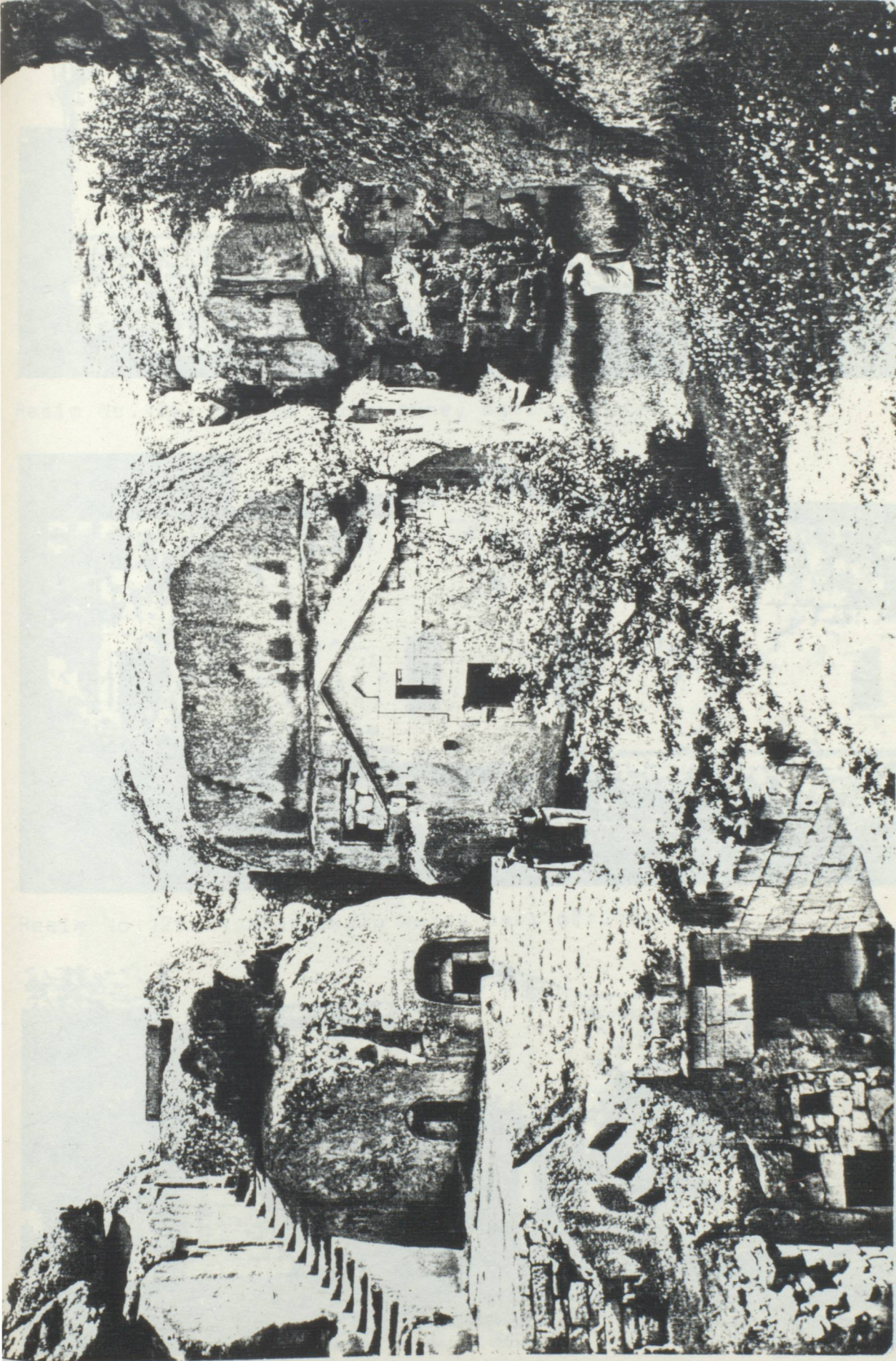
Resim No.122: Turizm amaçlı kullanım bölgesi ve pazar yerleri

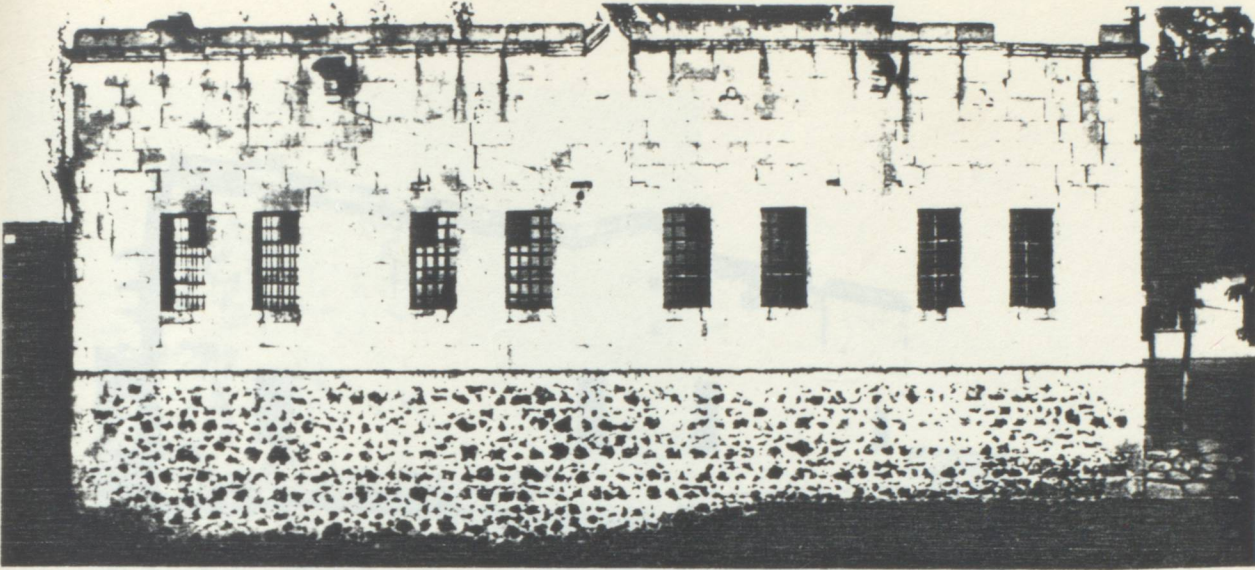
Resim No.123: Konaklama amaçlı kullanılacak yapılar grubu

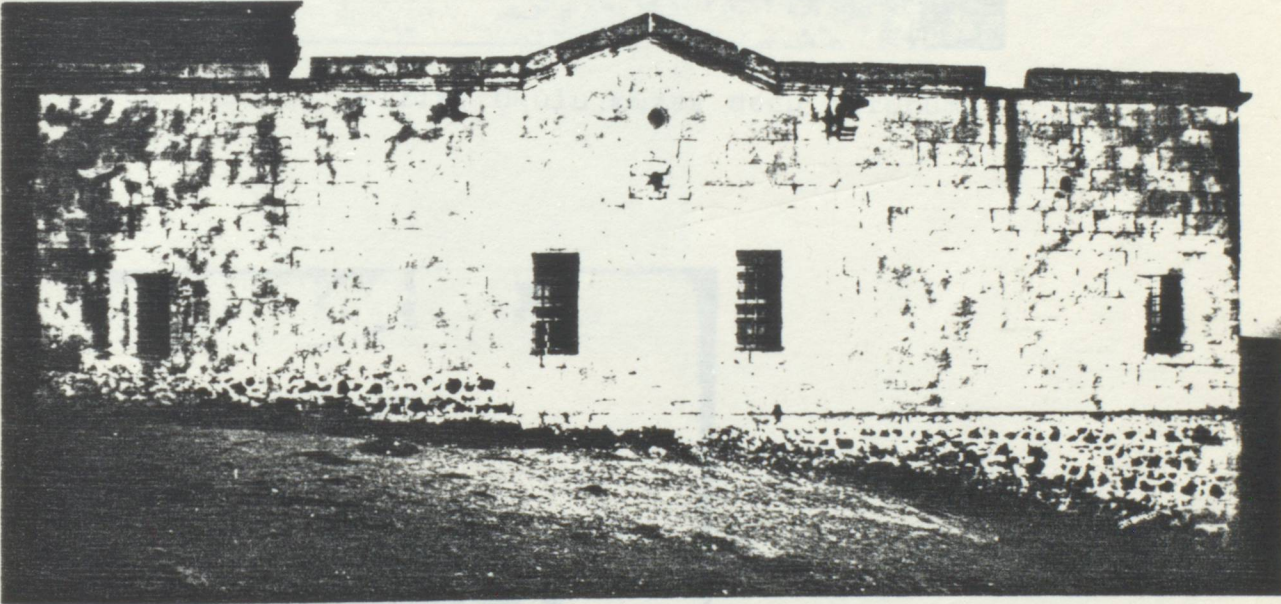
Resim No. 154: H. Gregorios Theologos Kilisesi

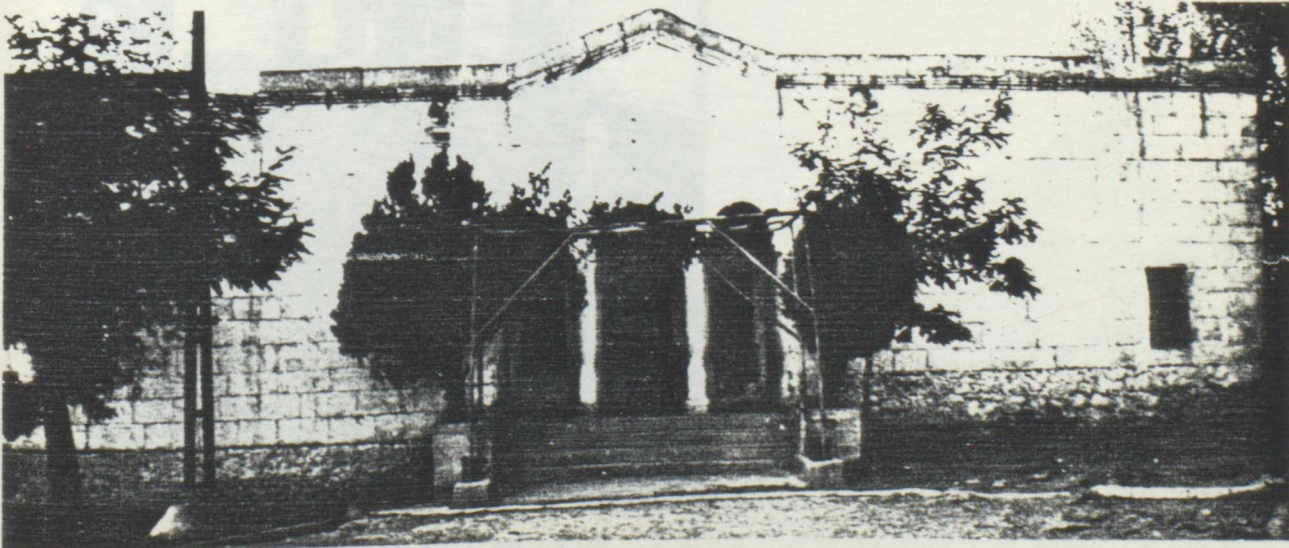
Resim No.155: Anargyros Manastırı (Sivişli Kilise)

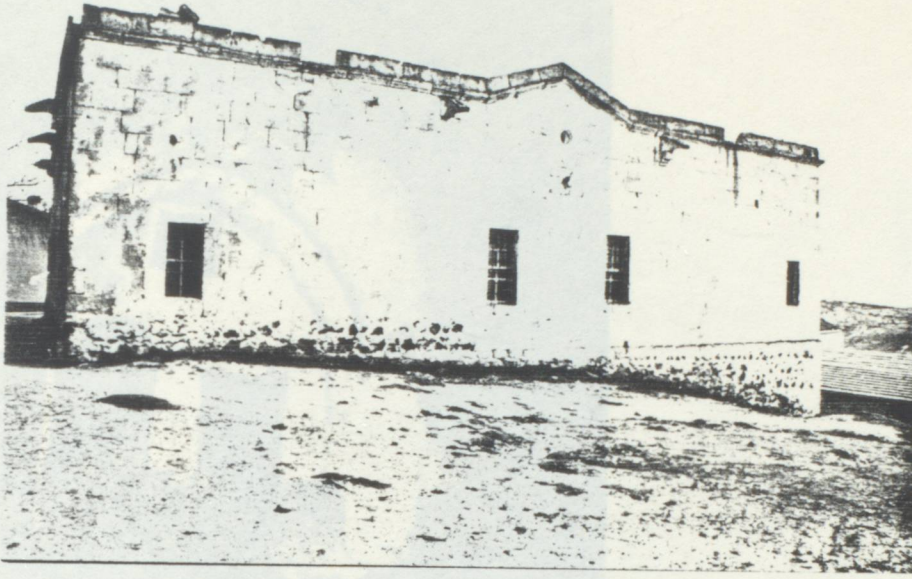
Resim No.124: Kızlar Okulu güney batı görünümü

Resim No.125: Kızlar Okulu kuzey batı görünümü

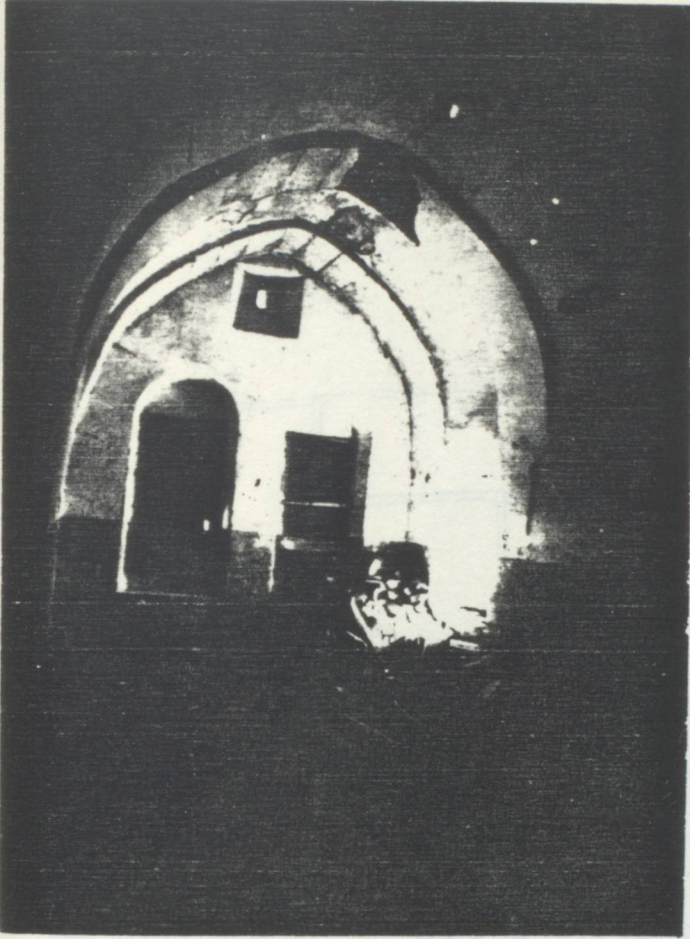
Resim No.126: Kızlar Okulu güney doğu görünümü

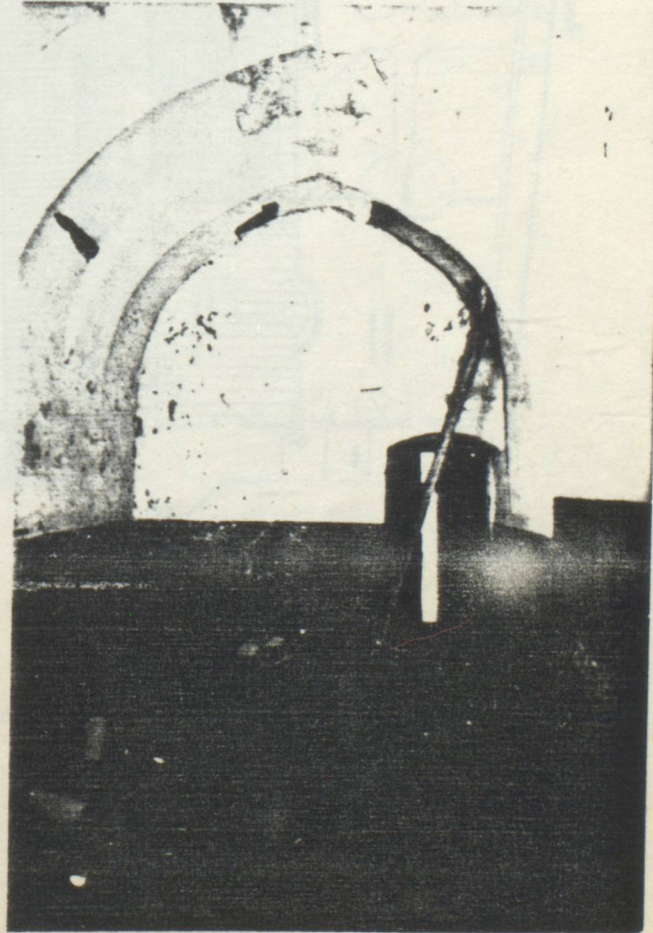
Resim No.127: Kızlar Okulu kuzey doğu görünümü

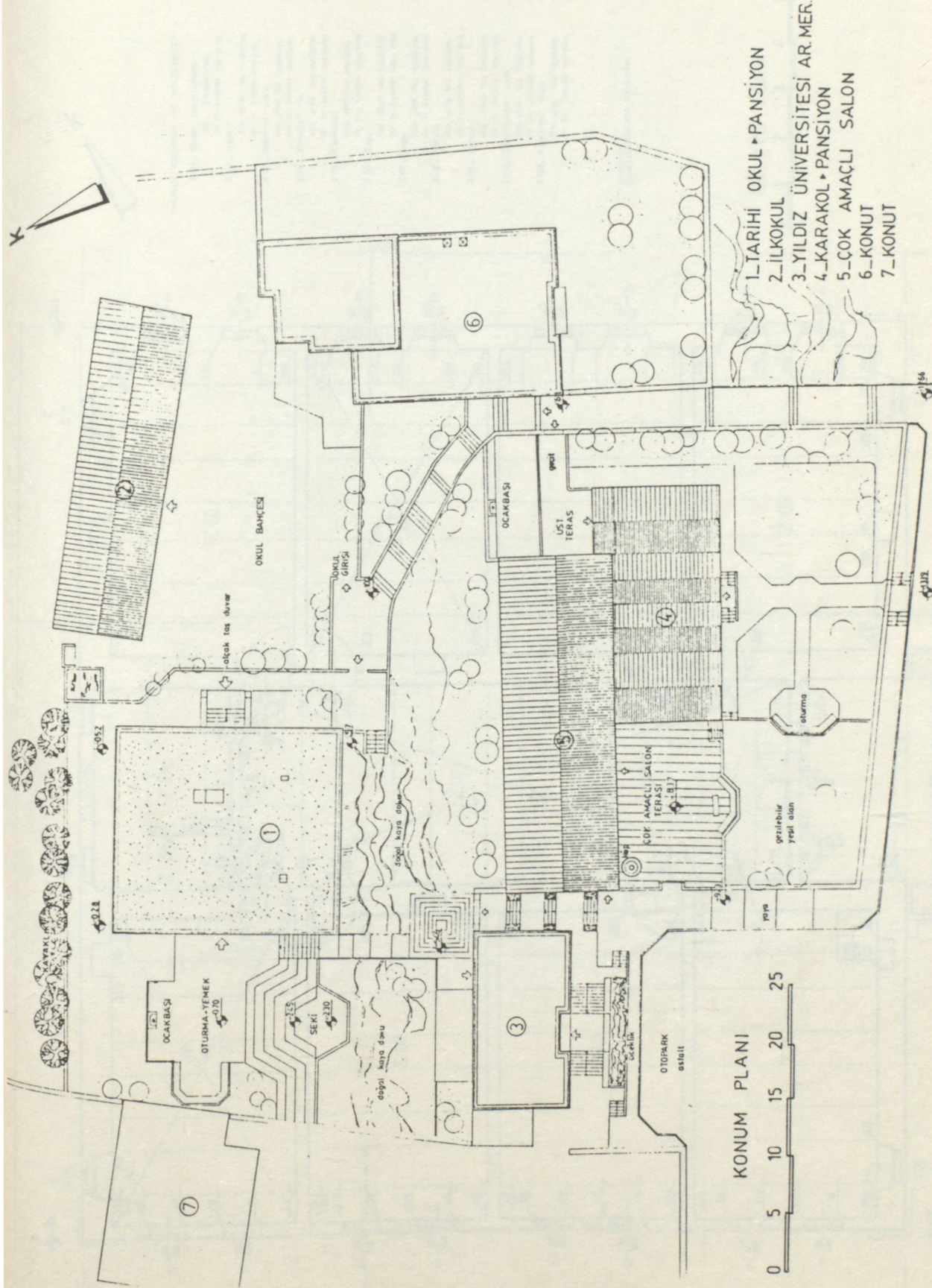
Resim No.128: Kızlar Okulu

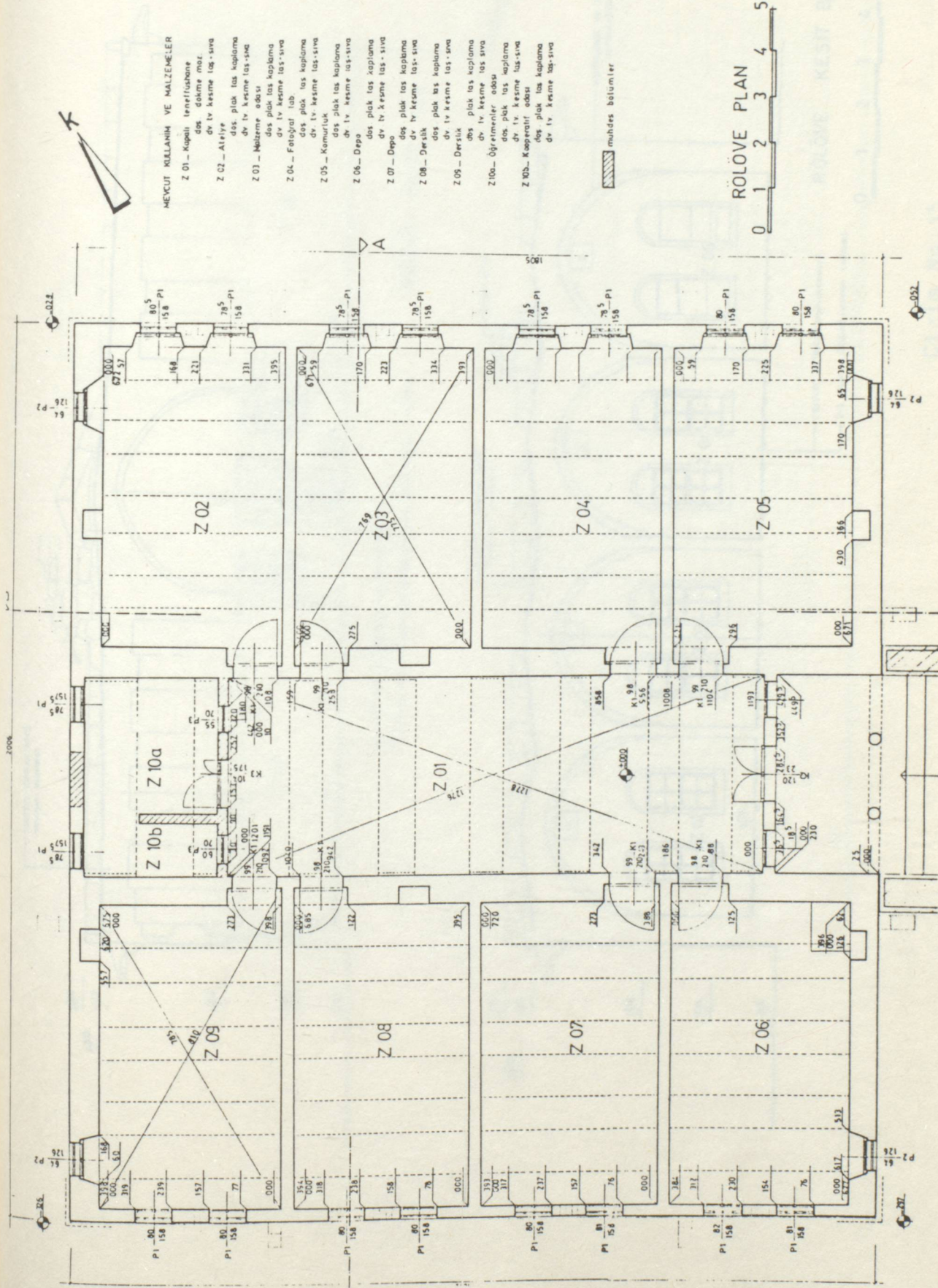
Resim No.129: Kızlar Okulu

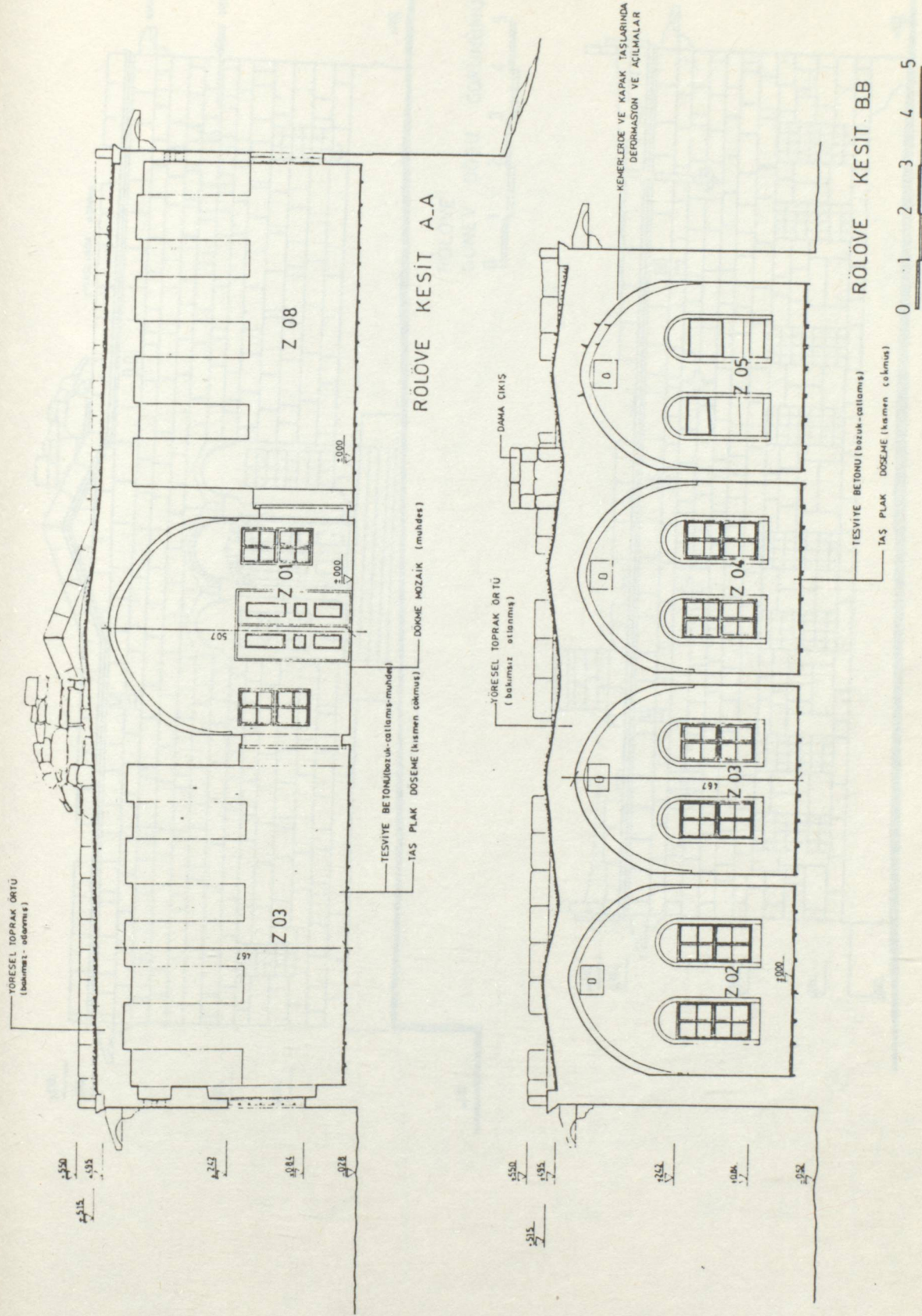

Resim No.130: Kızlar Okulu

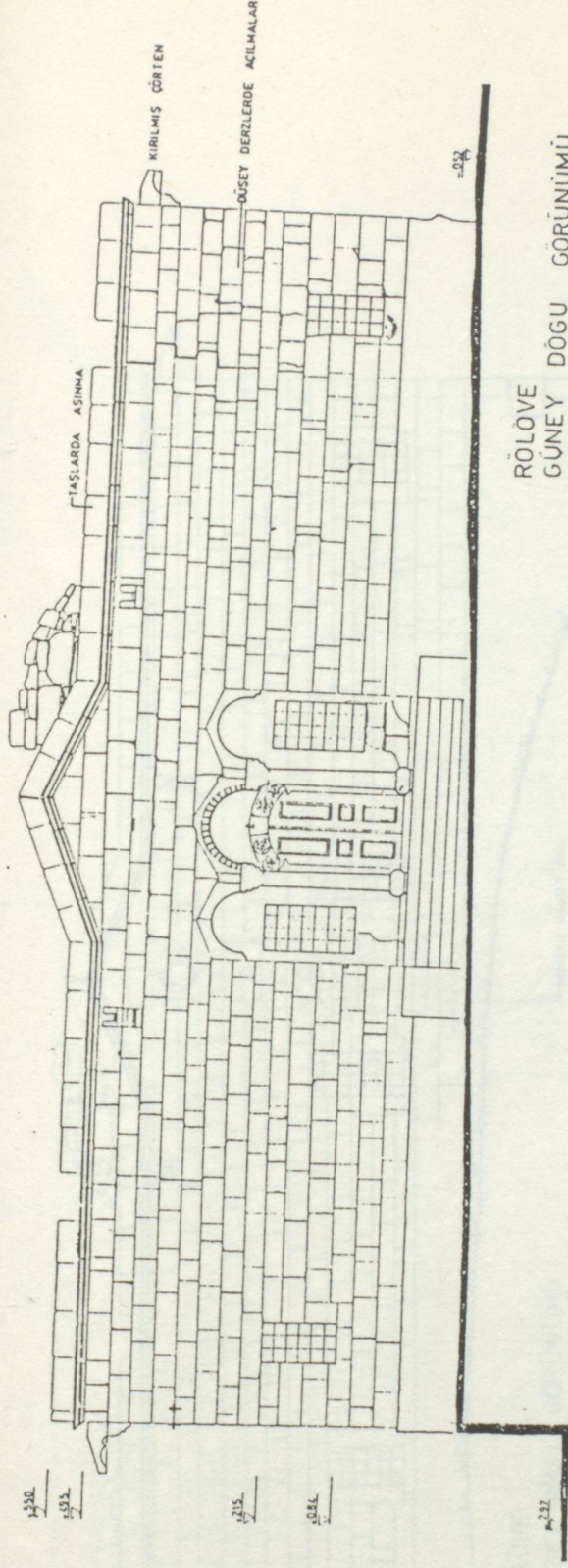
Çizim No.13

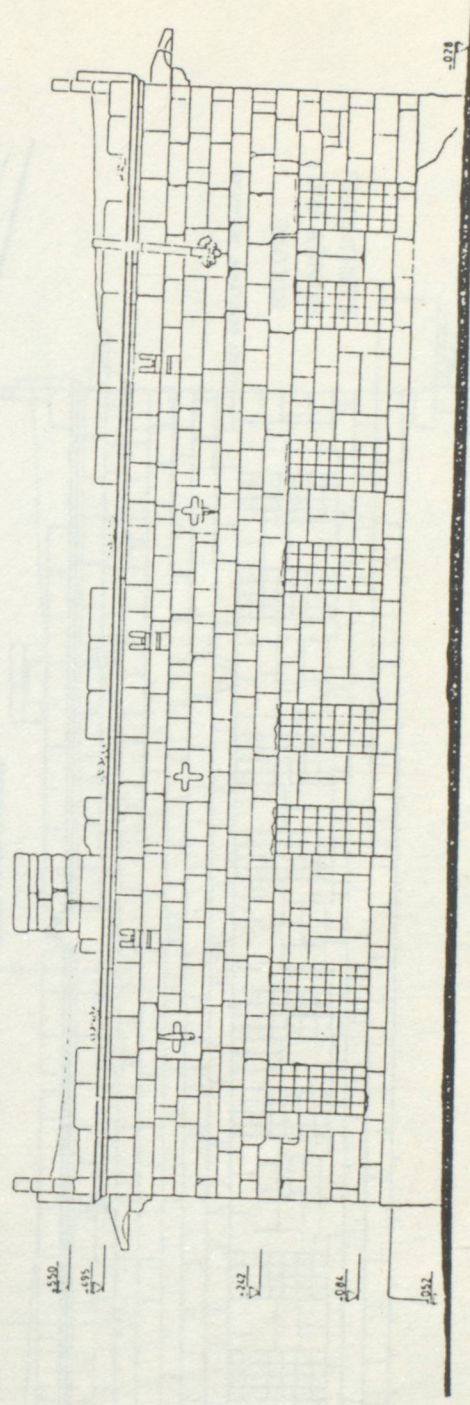

Çizim No.15

1913 KIZLAR OKULU

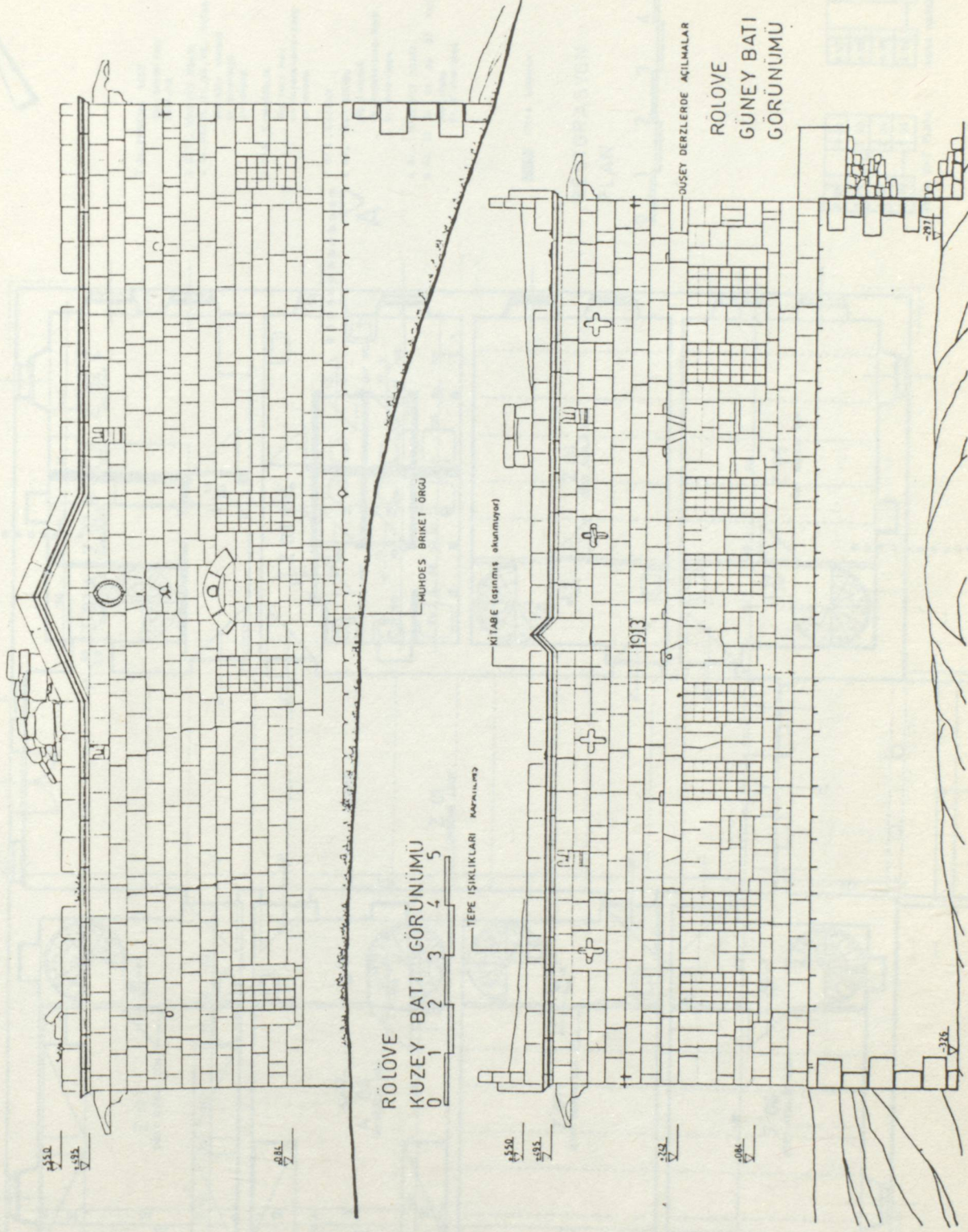
RÖLÖVE
GÜNEY DÖĞÜ GÖRÜNÜMÜ
0 1 2 3 4 5

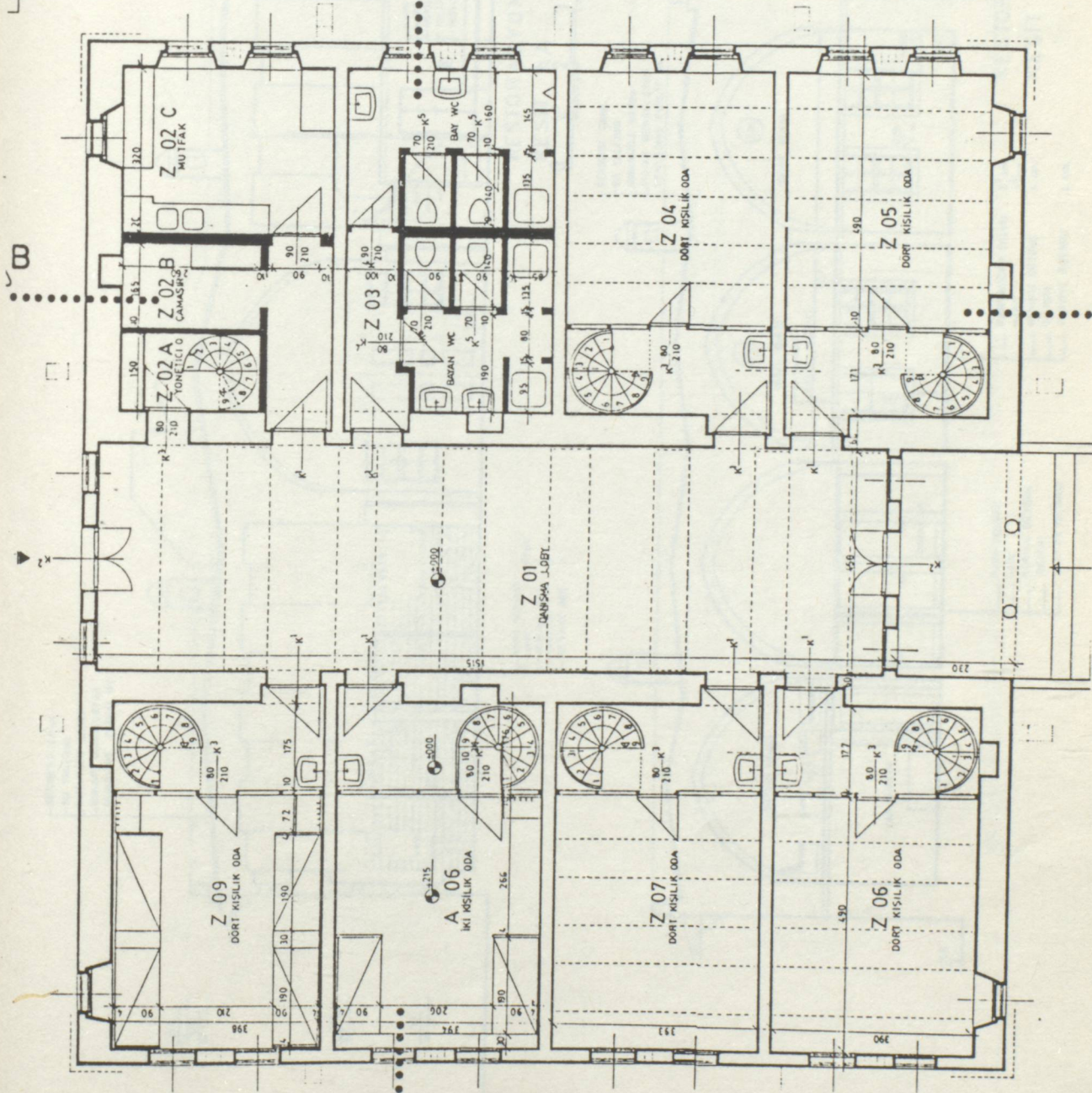
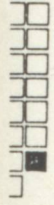

RÖLÖVE
KUZUY DÖĞÜ GÖRÜNÜMÜ

Çizim No. 16

1913 KIZLAR OKULU

- Z 01 - DANIŞMA LOBYİ
dış. dışme meş.
dış. iç. iç.
- Z 02 A - YÖNETİCİ ODASI
Z 04 - 05 - 06 - 07 - 08 - 09 - YATAK ODALARI
dış. kara meş.
dış. siva-boya
t.v. ahşap
- Z 02 B - ÇAMAŞIRLIK
dış. kara meş.
dış. fayans-siva-boya
t.v. ahşap
- Z 02 C - MUTFAK
Z 03 - WC GRUBU
dış. seramik
dış. fayans-siva-boya
t.v. siva-boya
- A 01 - YÖNETİCİ ODASI
A 02 03 04 05 06 07 YATAK ODALARI
dış. ahşap
dış. t.v. siva-boya

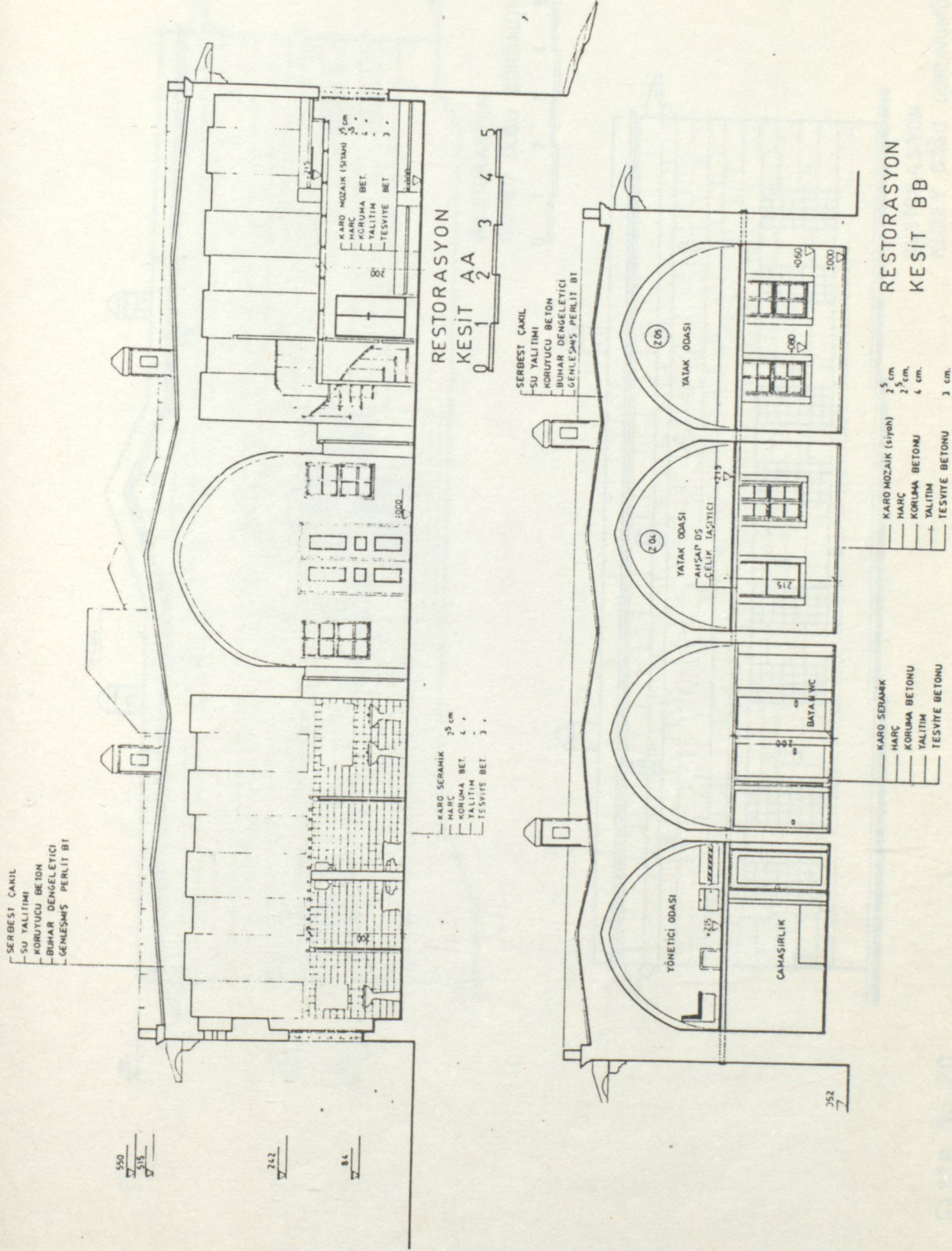
ilave bölmeler

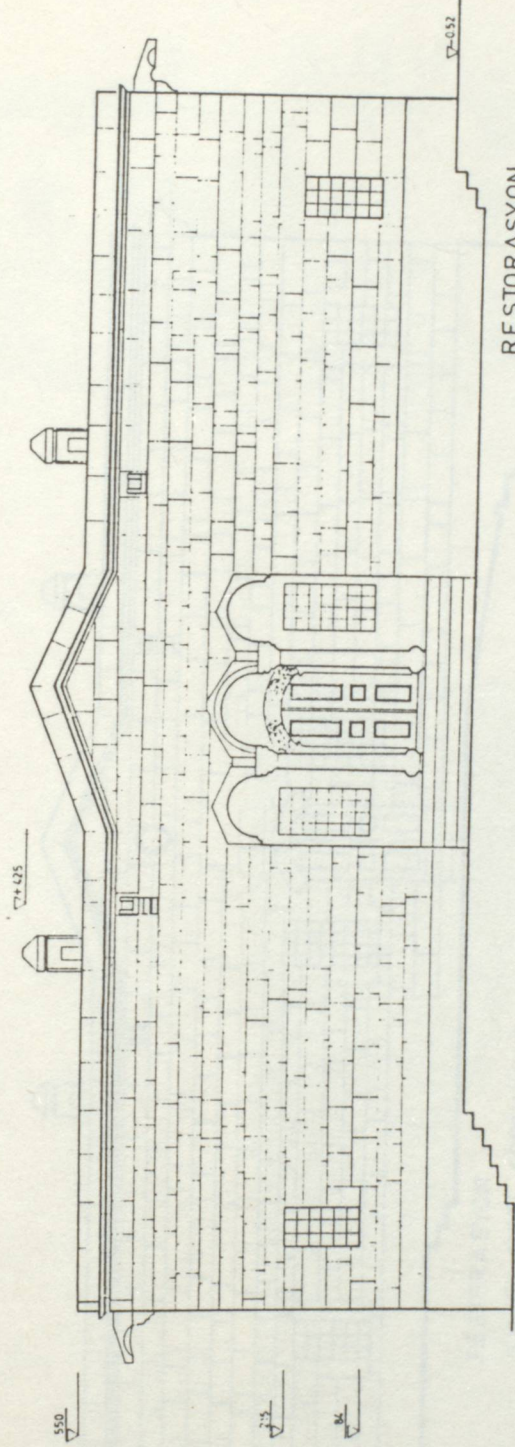
RESTORASYON PLAN

0 1 2 3 4 5

Z 01	Z 02	Z 03	Z 04	Z 05
A 01	A 02	A 03	A 04	A 05

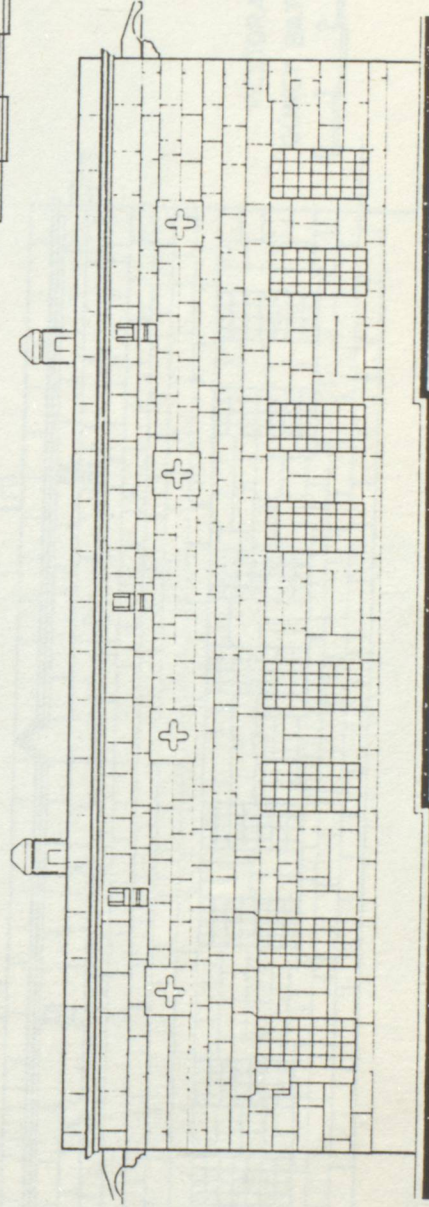
ZEMİN KAT PLANI

RESTORASYON
GÜNEY DOĞU GÖRÜMÜ

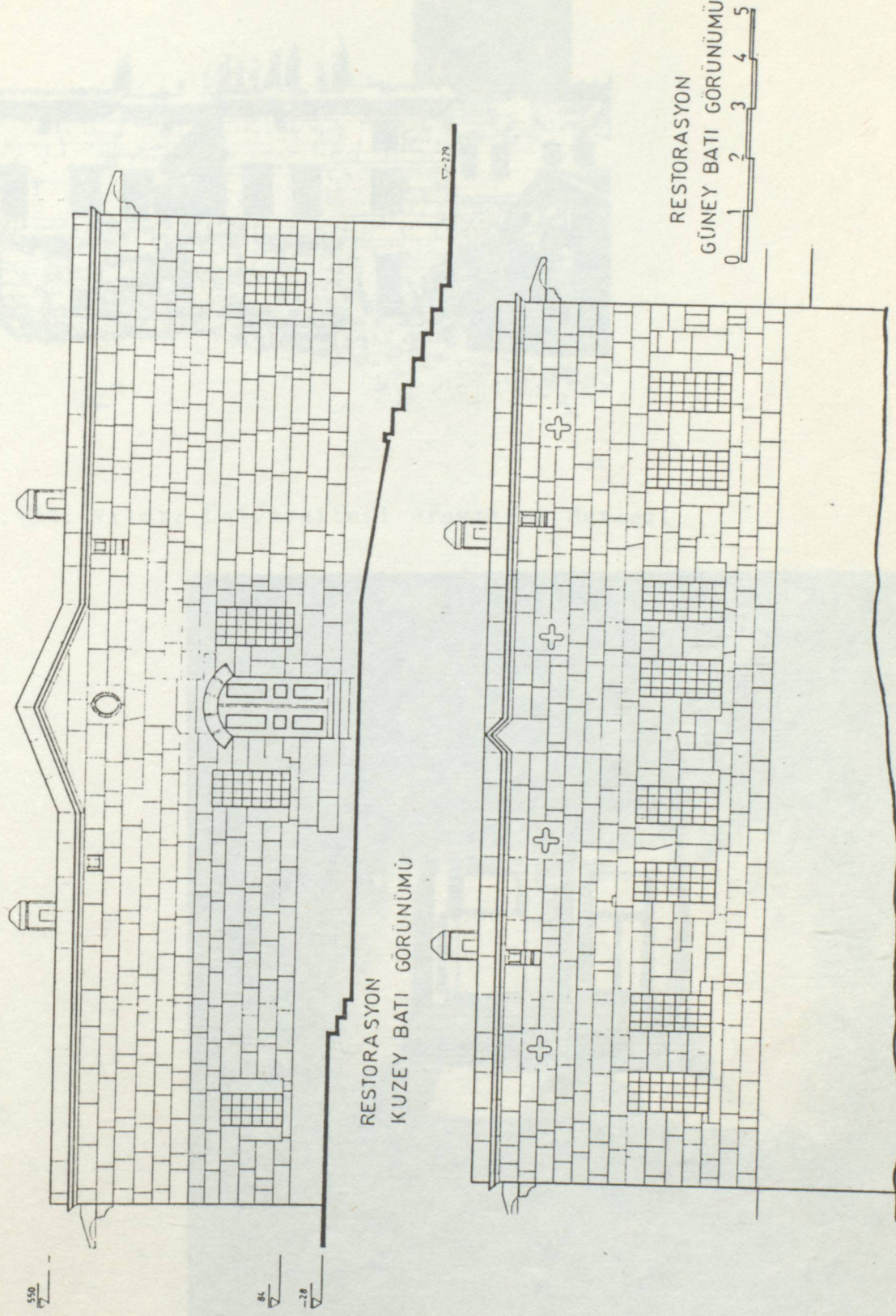
0 1 2 3 4 5

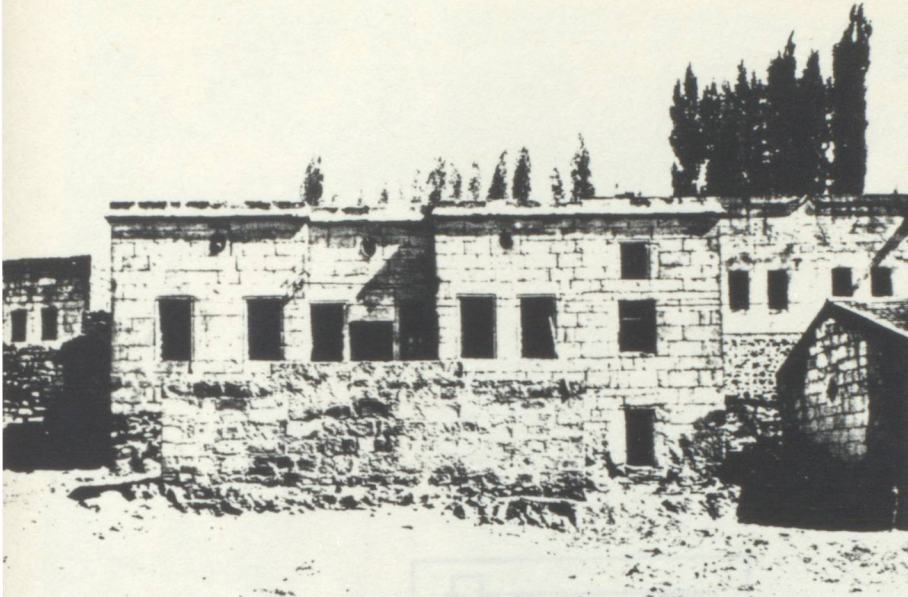
RESTORASYON
KUZUY DOĞU GÖRÜMÜ

Çizim No.20

1913 KIZLAR OKULU

1913 KIZLAR OKULU

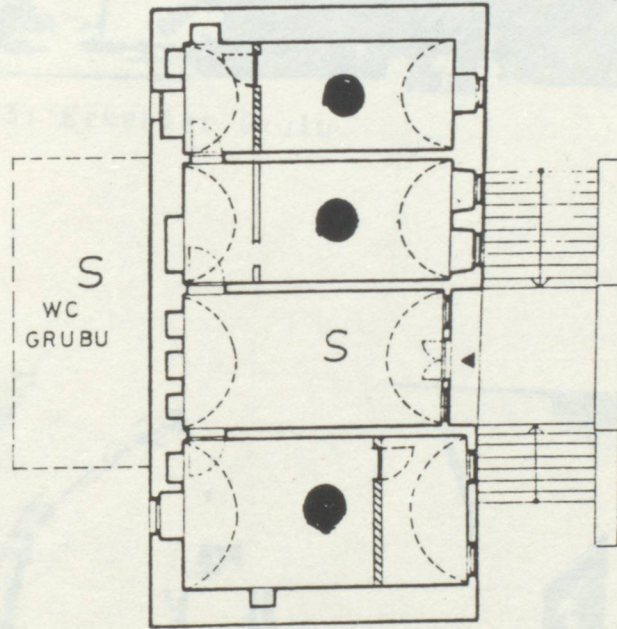

Resim No.131: Yıldız Üniversitesi Araştırma Merkezi

Resim No.132: Yıldız Üniversitesi Araştırma Merkezi

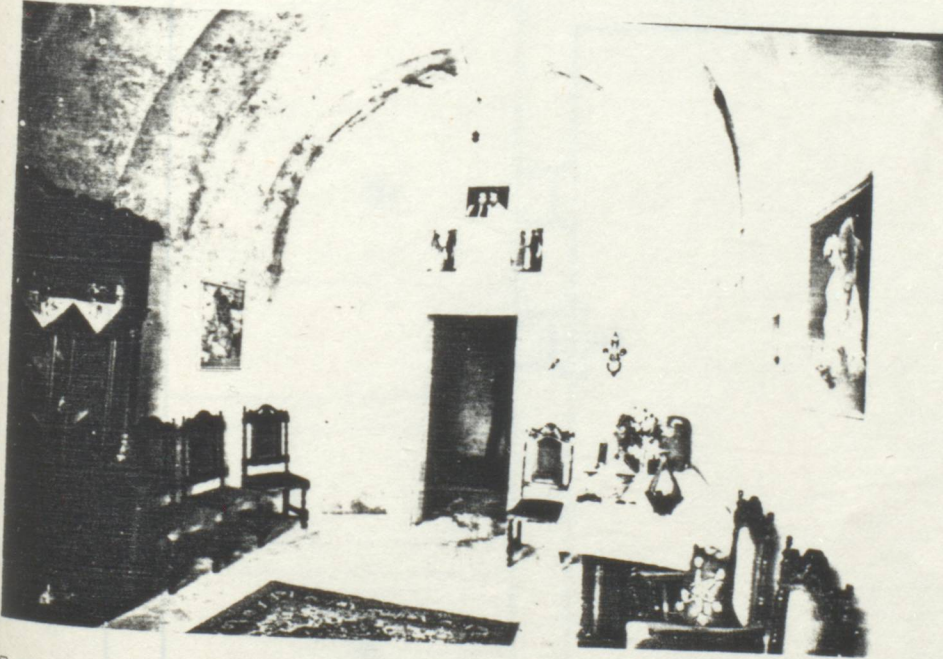
YÜ ARASTIRMA MERKEZİ

Çizim No.22

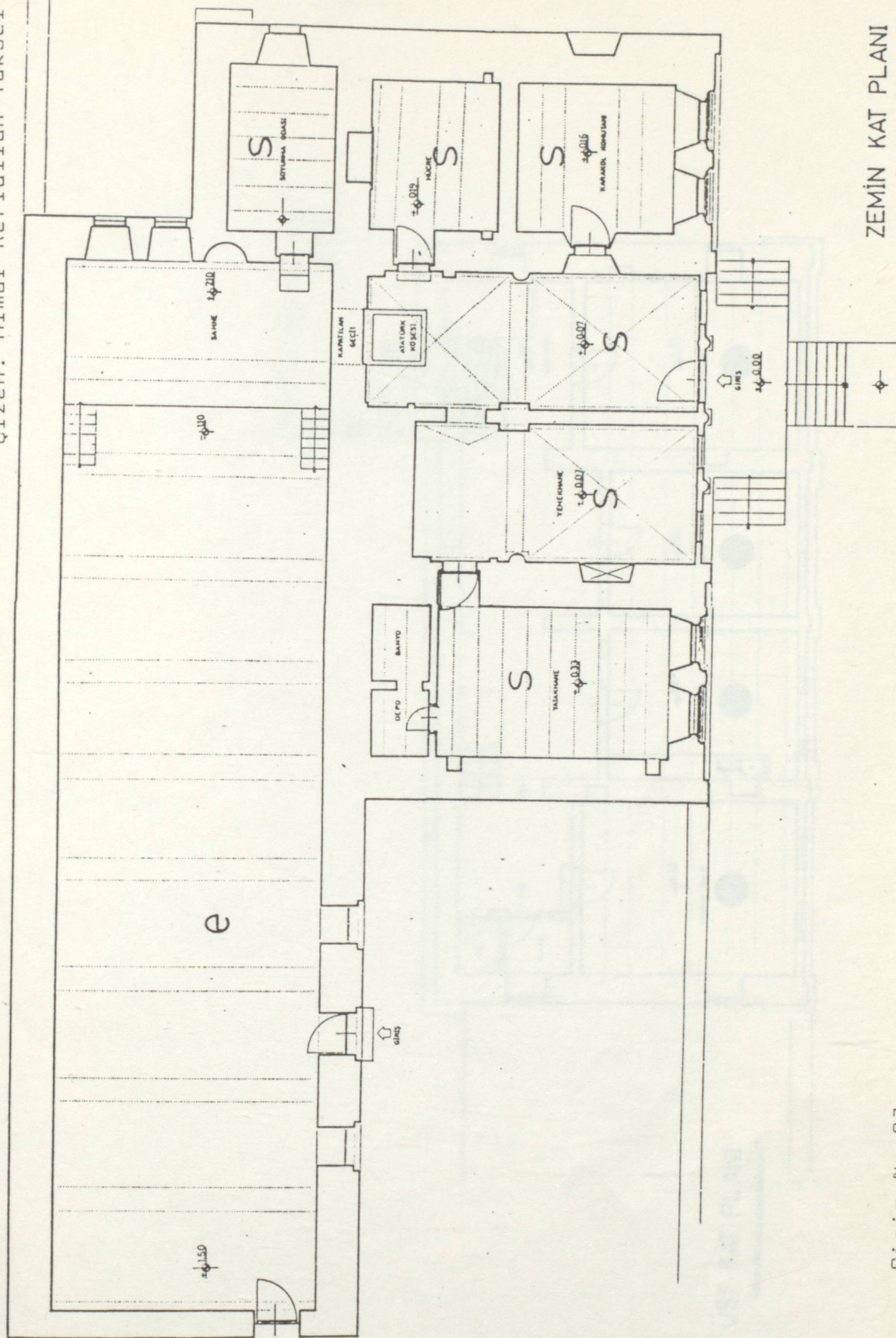

Resim No.133: Erkekler Okulu

Resim No.134: Erkekler Okulu

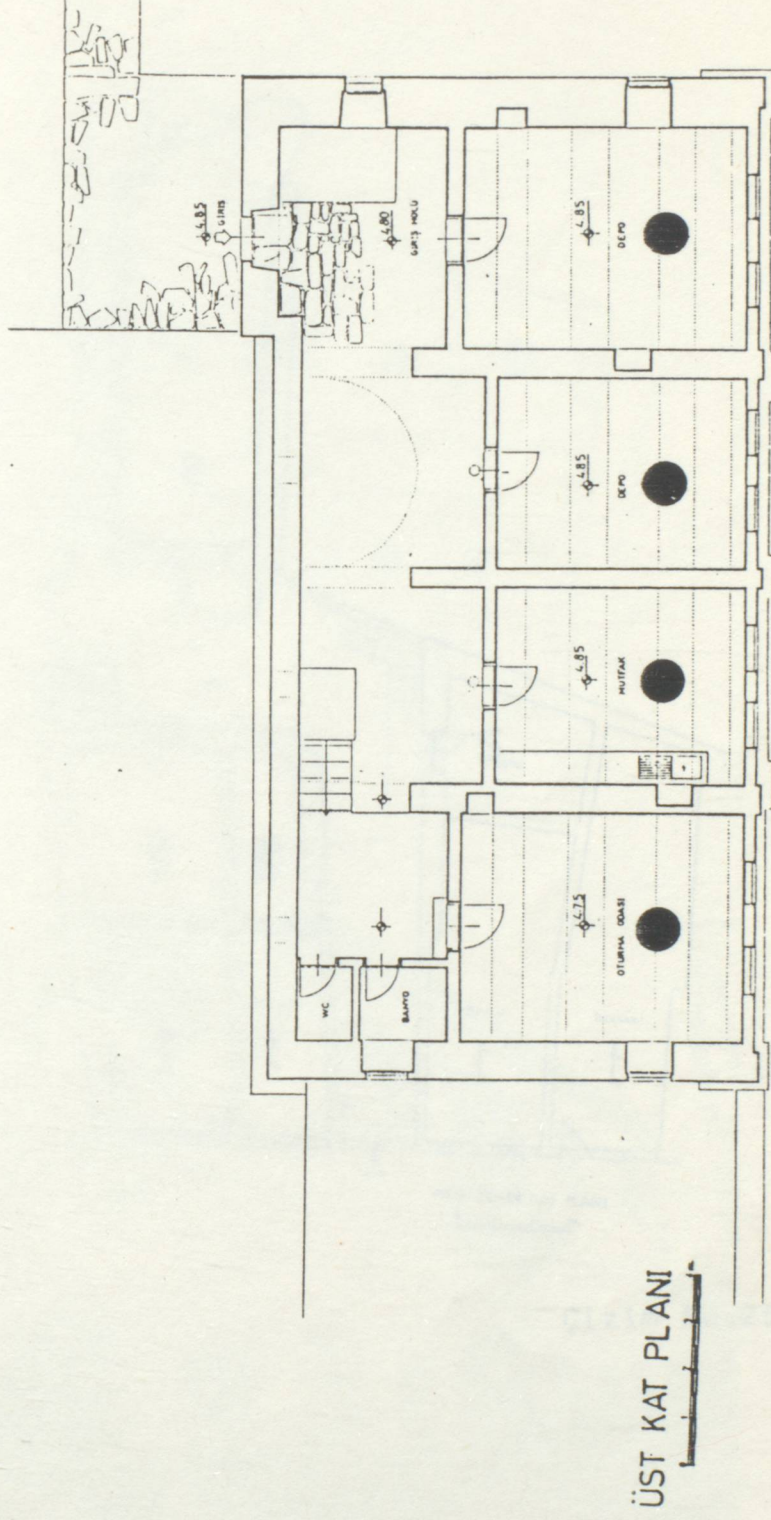
Çizen: Mimar Refiullah Yüksel

Çizim No.23

ZEMİN KAT PLANI

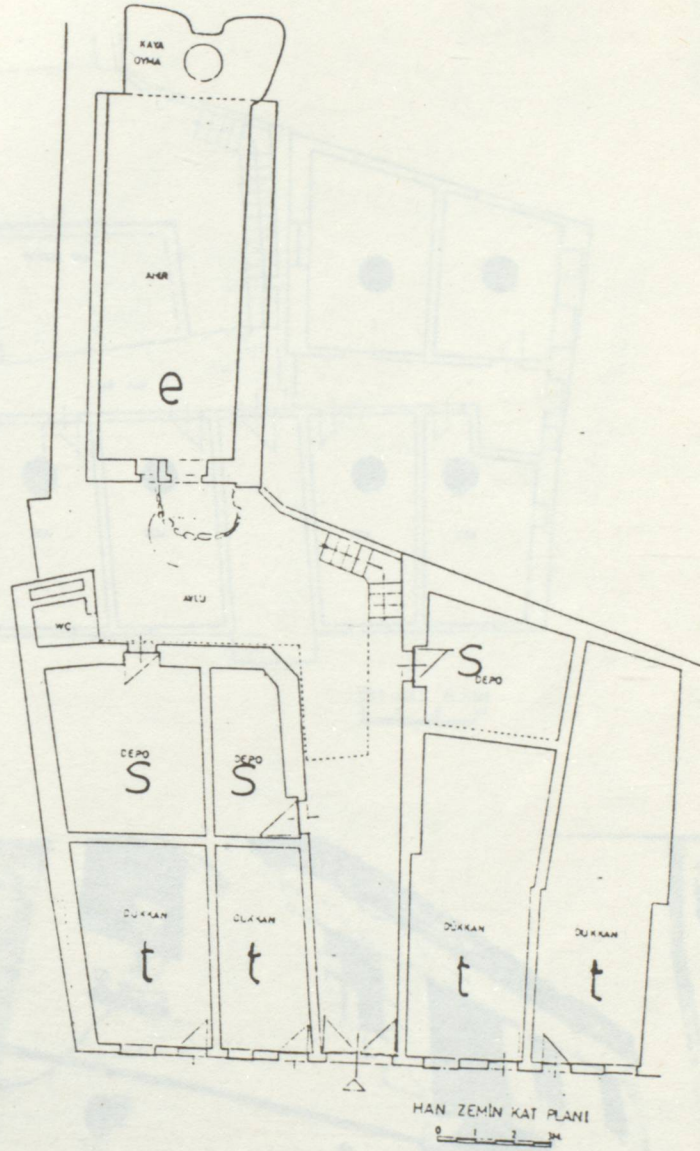
1858-1893 ERKEKLER OKULU

ÜST KAT PLANI

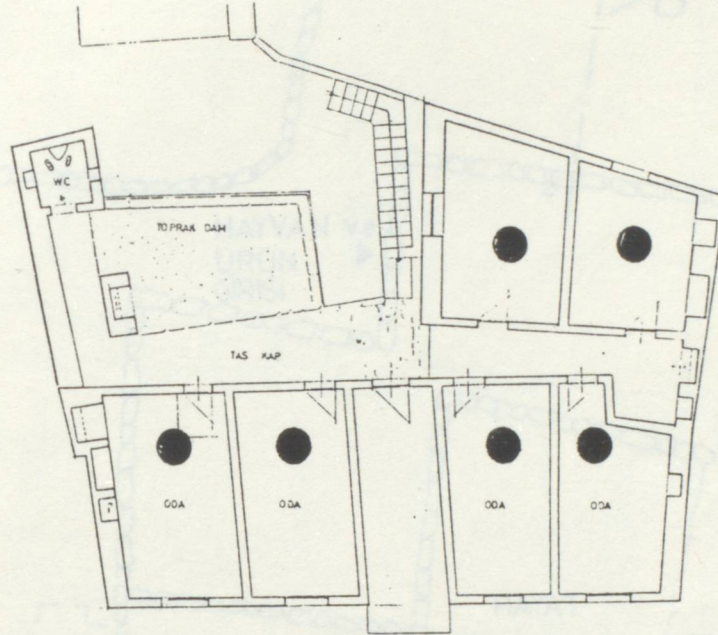
Çizim No.24

1858-1893 ERKEKLER OKULU

Çizim No.25

BAYRAM BATMAZ EVİ

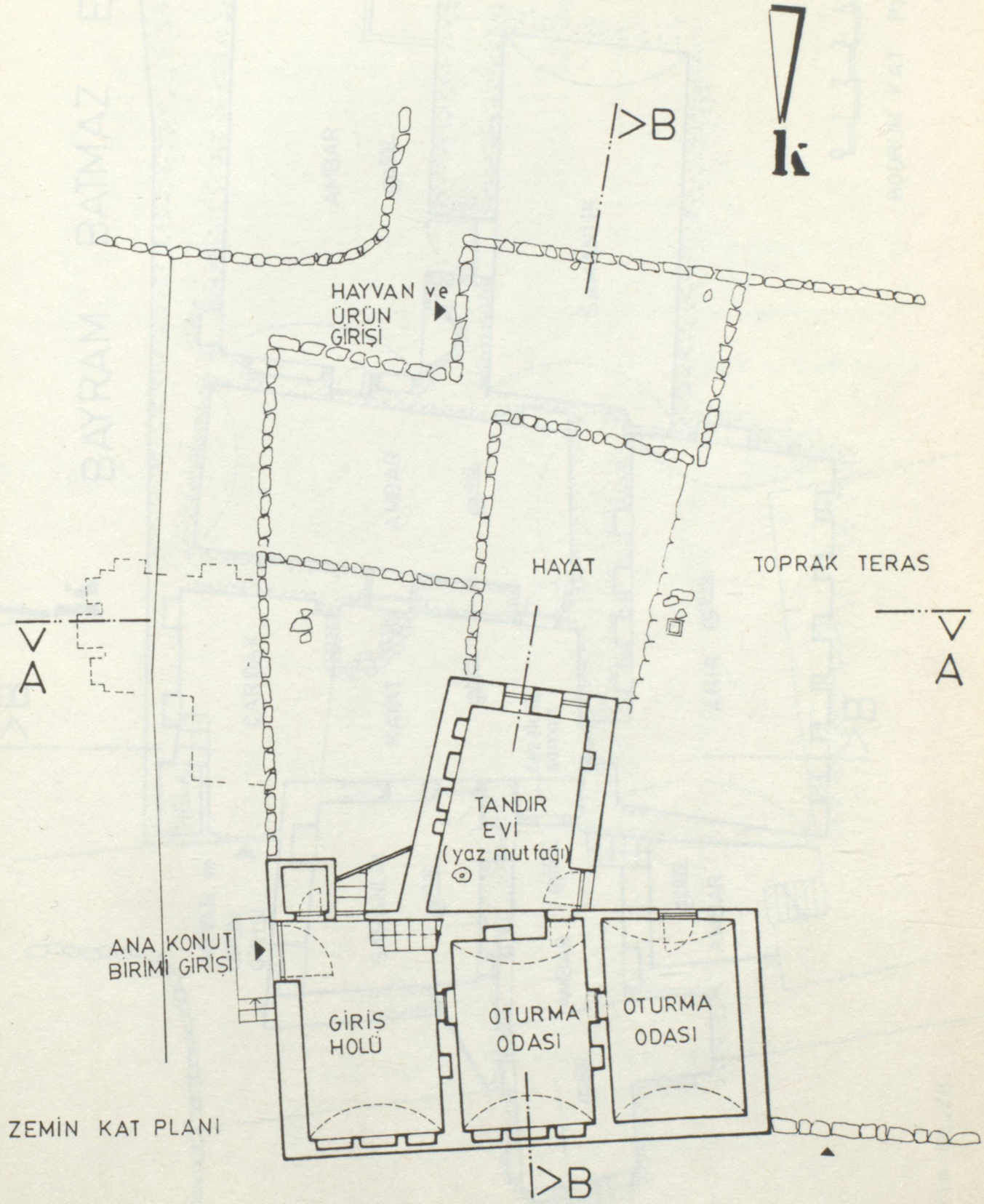
Çizim No.26

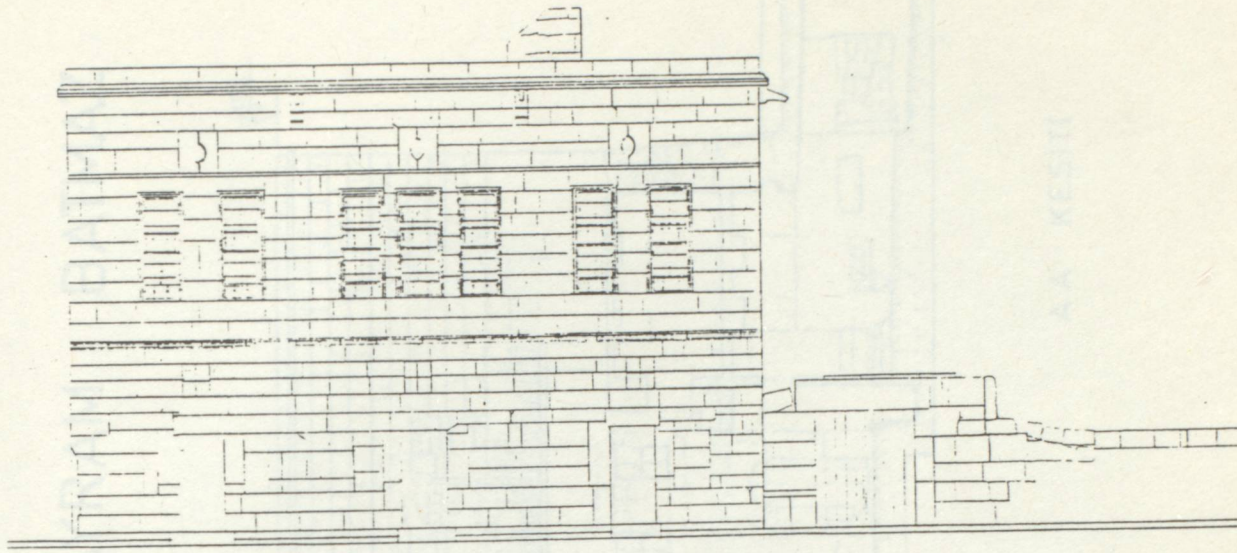

Resim No.135

1909 HAN

BAYRAM BATMAZ EVİ

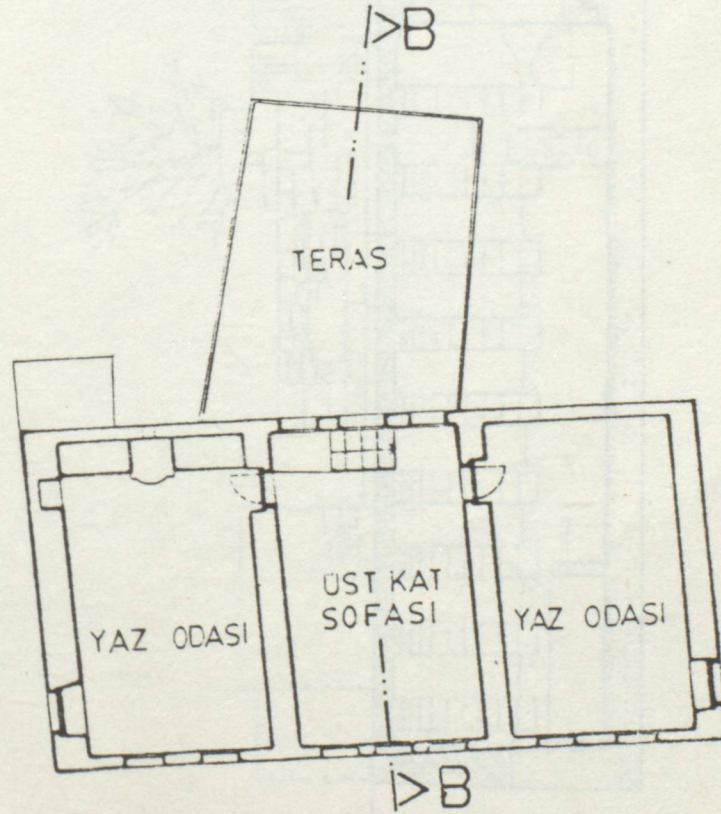

KUZEY GÖRÜNÜMÜ

BAYRAM BATMAZ EVİ

Çizim No.29

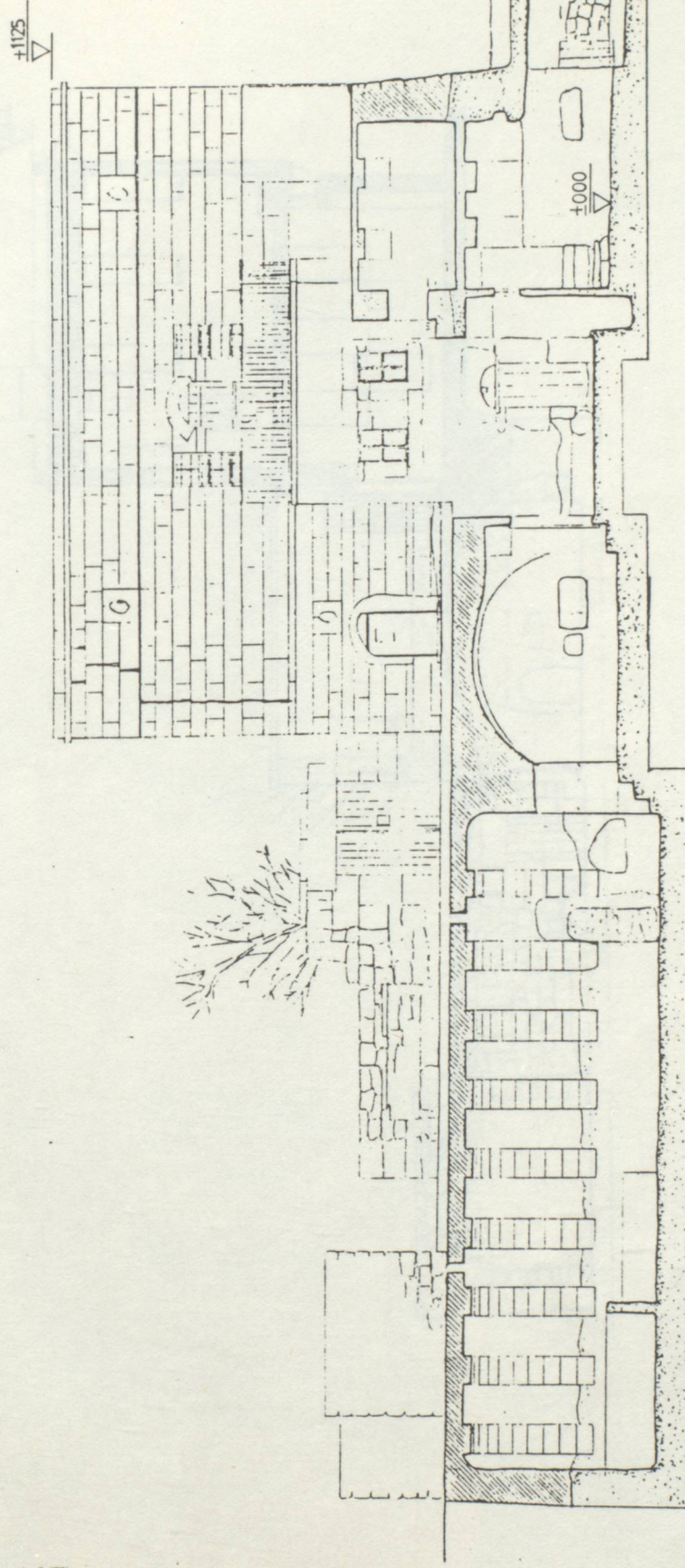

BİRİNCİ KAT PLANI

Çizim No.30

BAYRAM BATMAZ EVİ

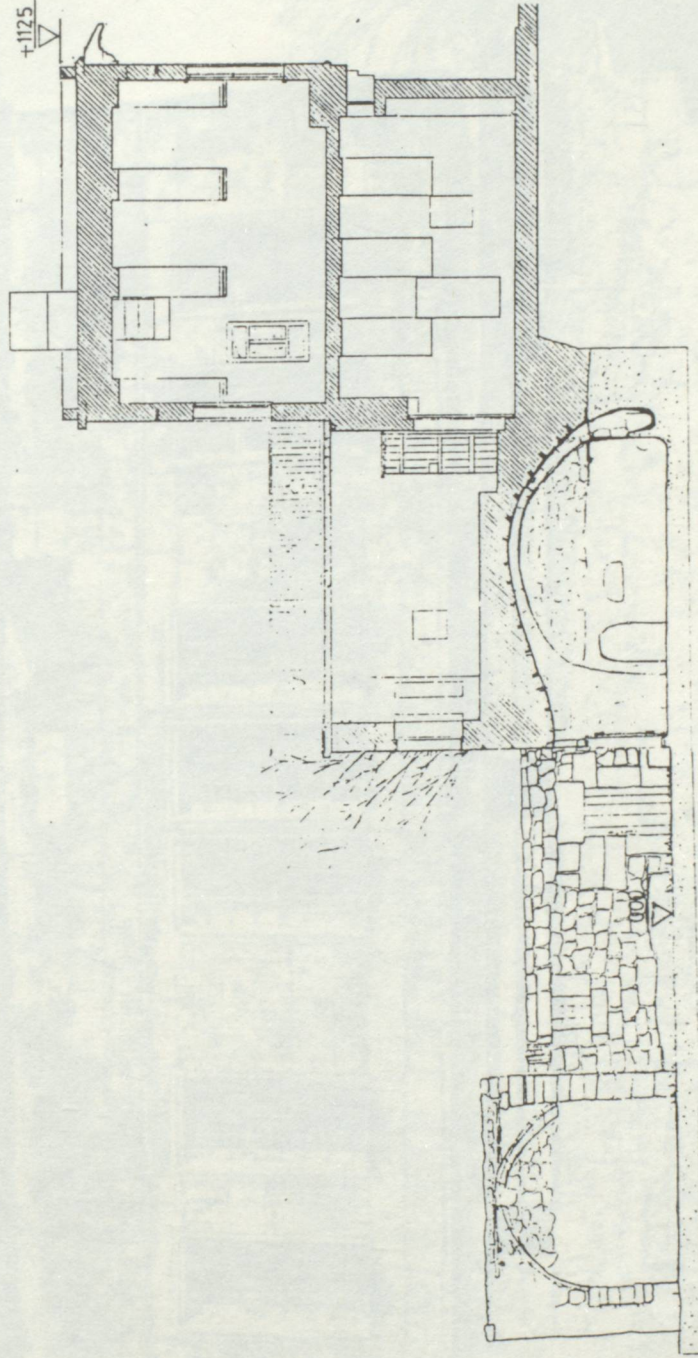
- 177 -

A A KESİTİ

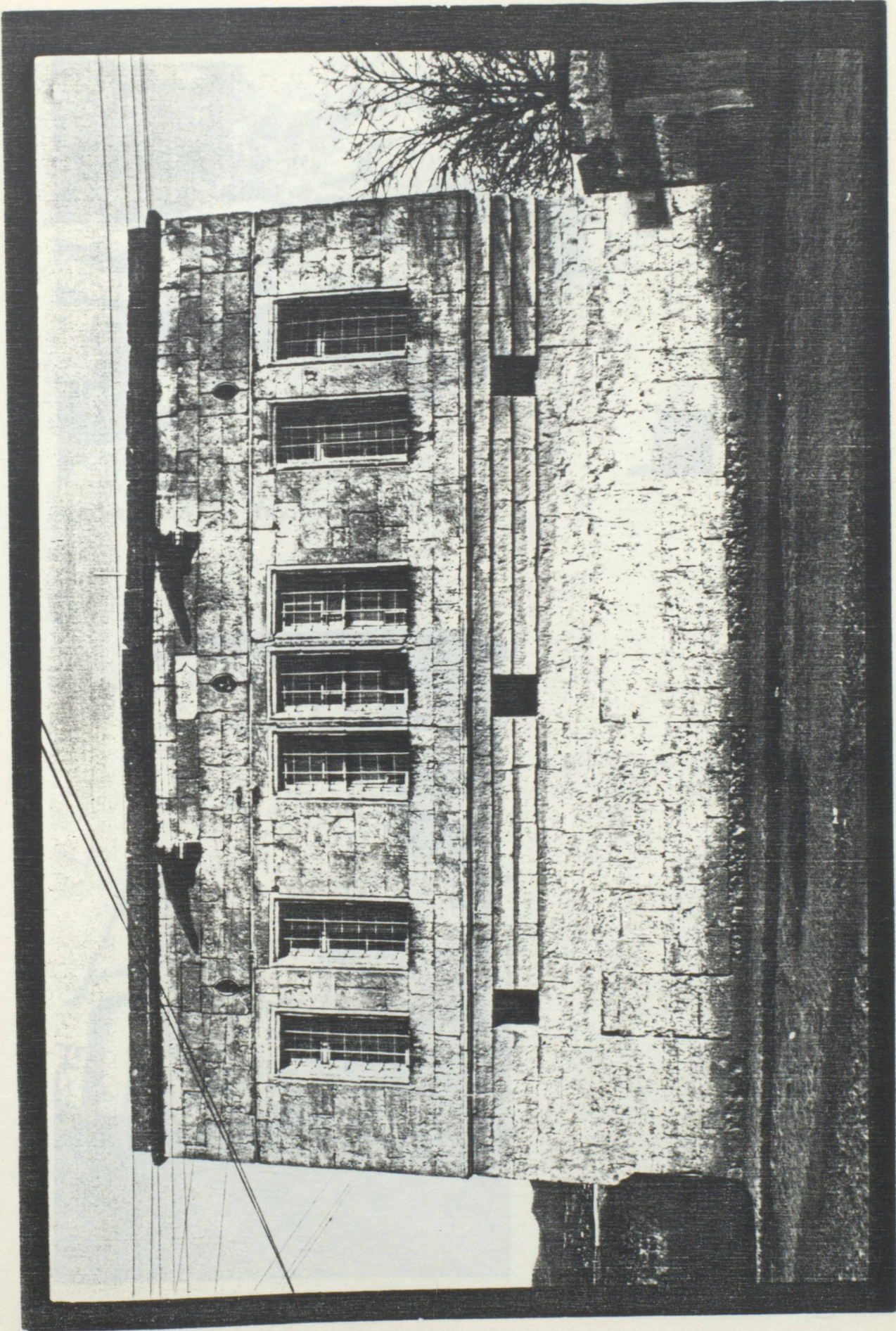
Çizim No.31

BAYRAM BATMAZ EVİ

BB KESİTİ

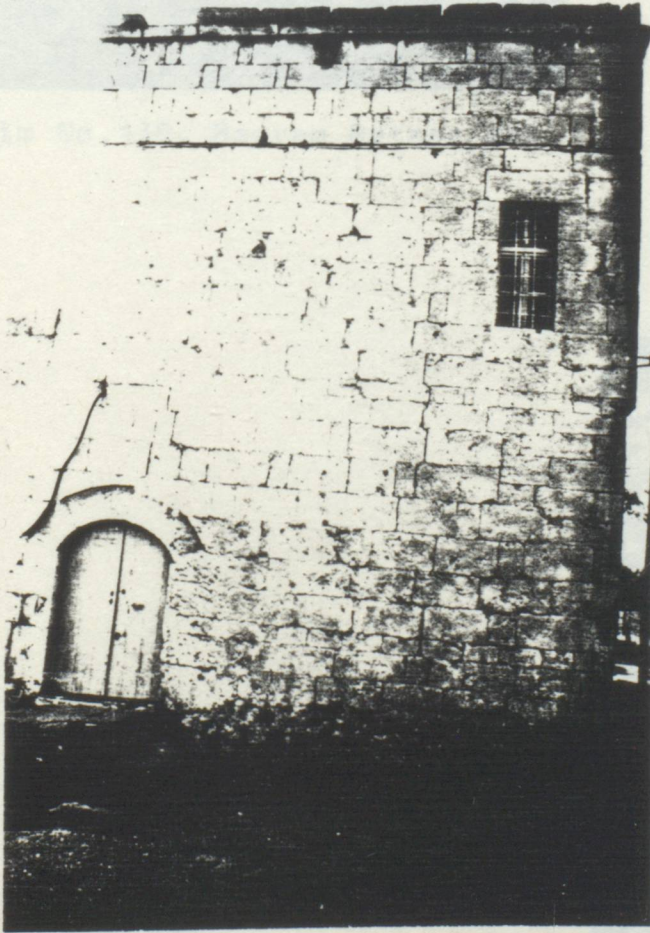
Çizim No.32

Resim No.136: Bayram Batmaz evi

Resim No.137: Bayram Batmaz evi

Resim No.138: Bayram Batmaz evi

Resim No.139: Bayram Batmaz evi

Resim No.140: Bayram Batmaz evi

Resim No.141: Bayram Batmaz evi

Resim No.142: Bayram Batmaz evi

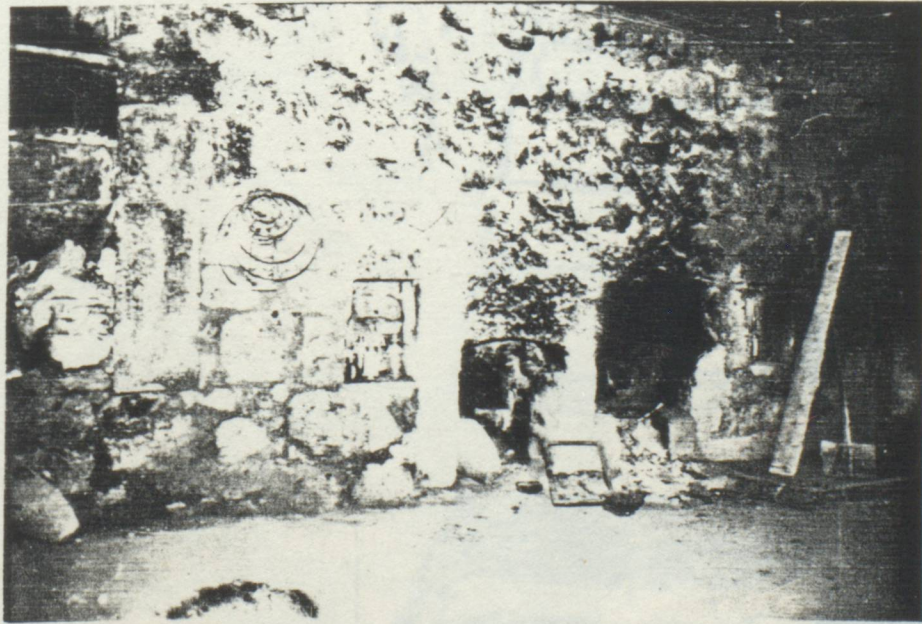
Resim No.143: Bayram Batmaz evi

Resim No.144: Bayram Batmaz evi

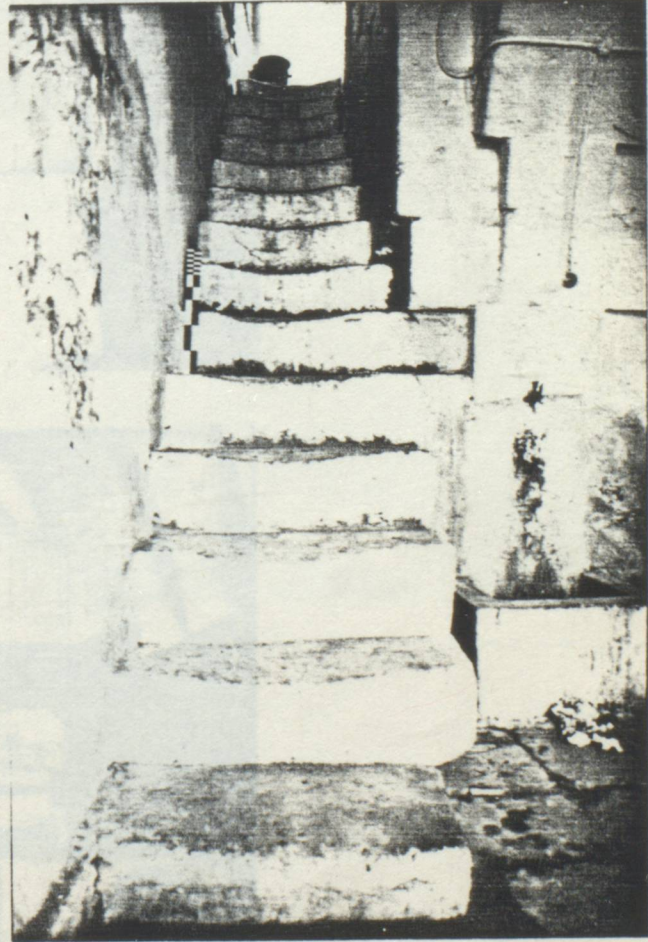
Resim No.145: Bayram Batmaz evi

Resim No.146: Bayram Batmaz evi

Resim No.147: Bayram Batmaz evi

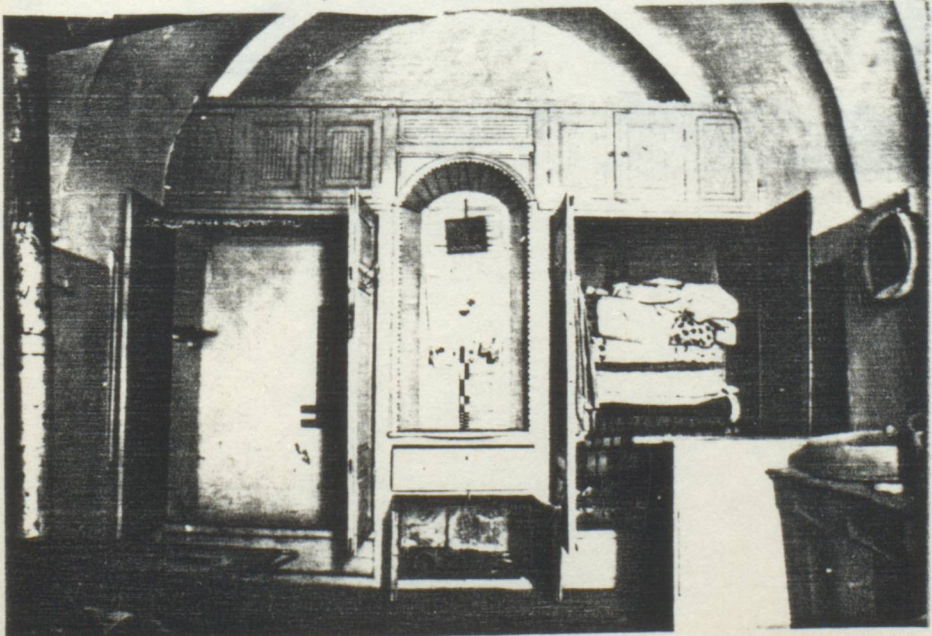
Resim No.148: Bayram Batmaz evi

Resim No.149: Bayram Batmaz evi

Resim No.150: Bayram Batmaz evi

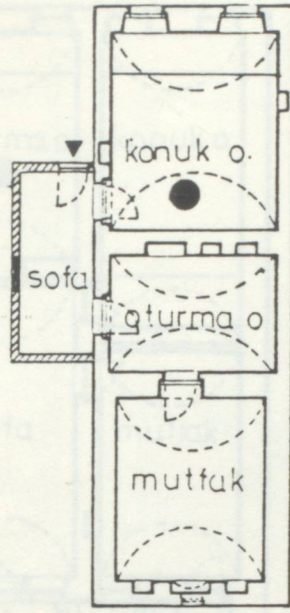
Resim No.151: Bayram Batmaz evi

Resim No.152: Bayram Batmaz evi

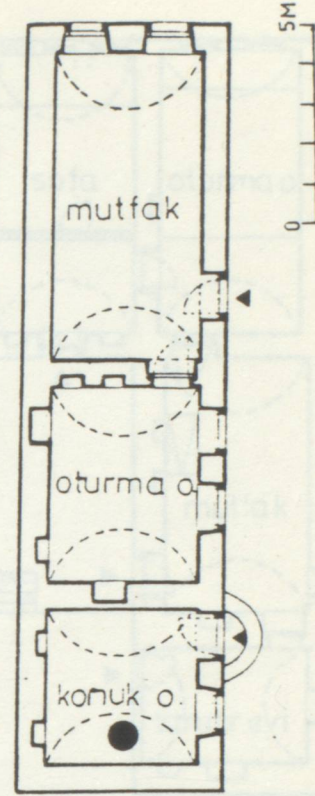

Resim No.153: Bayram Batmaz evi

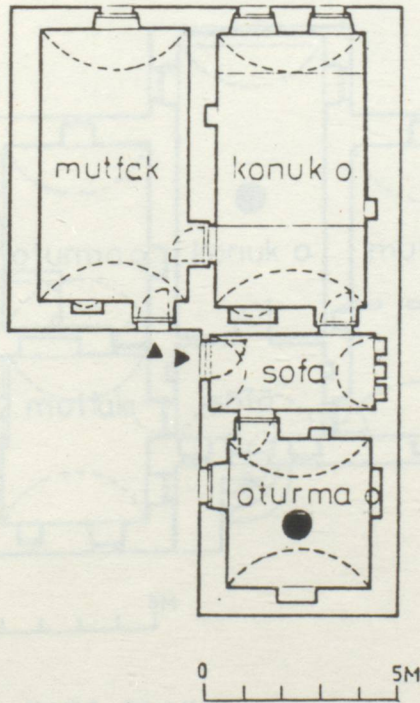
GİRİŞ KATI PLANI

Çizim No.33

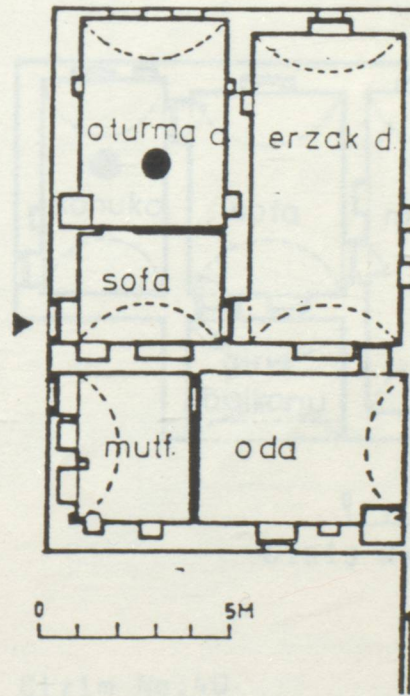
GİRİŞ KATI PLANI

Çizim No.39

GİRİŞ KATI PLANI

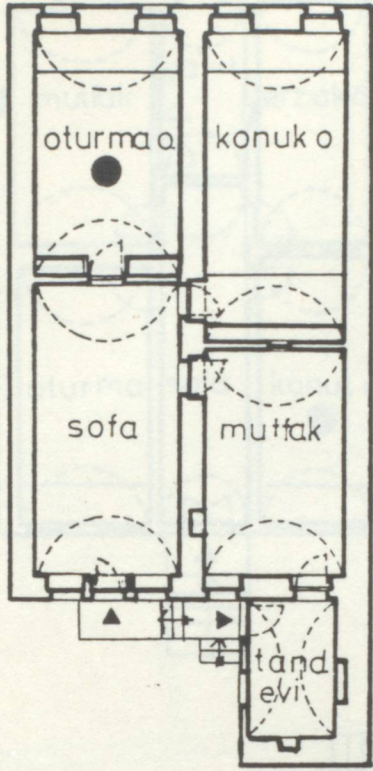
Çizim No.35

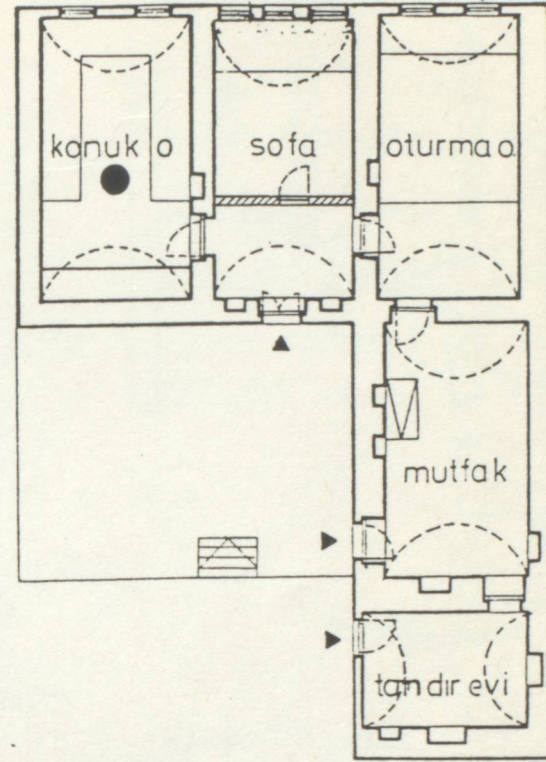
Çizim No.36

Not: Bu gruptaki plan şemalarının çizilmesinde kısmen H.Çubukluoğlu'nun rölevellerinden yararlanılmıştır.

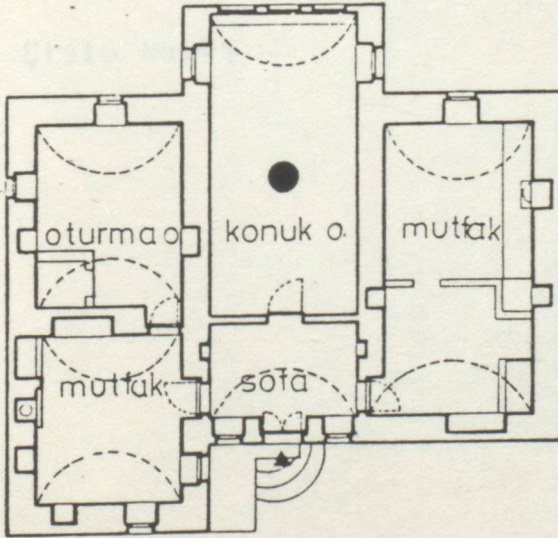
No.37

GİRİŞ KATI PLANI

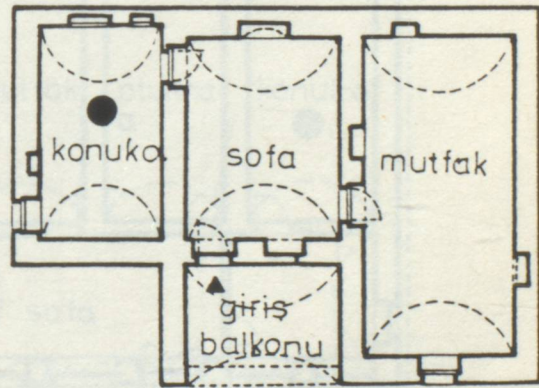

Çizim No.38

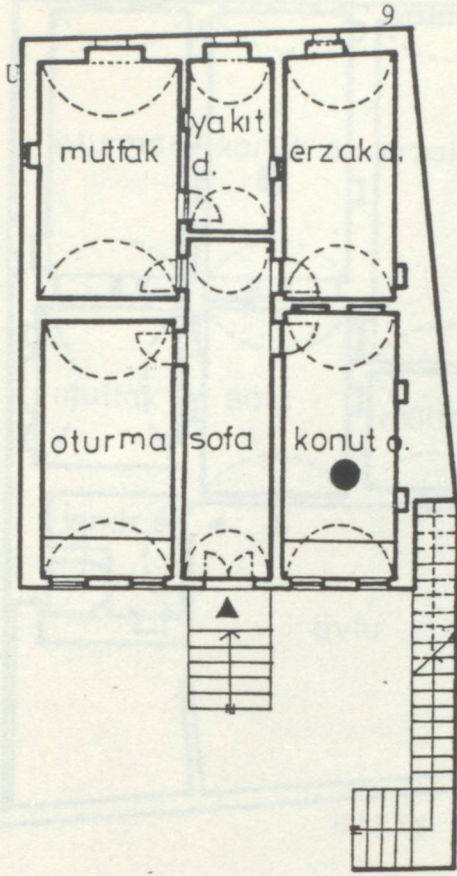
GİRİŞ KATI PLANI

Çizim No.39

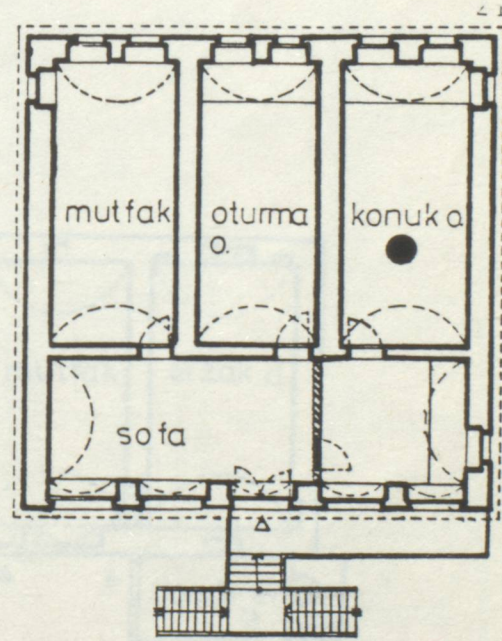

GİRİŞ KATI PLANI

Çizim No.40

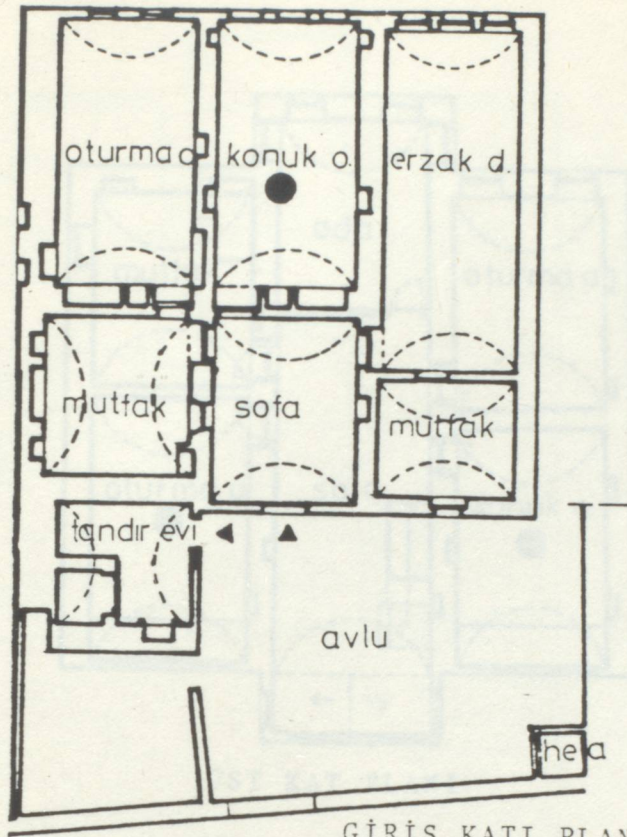

Çizim No.41

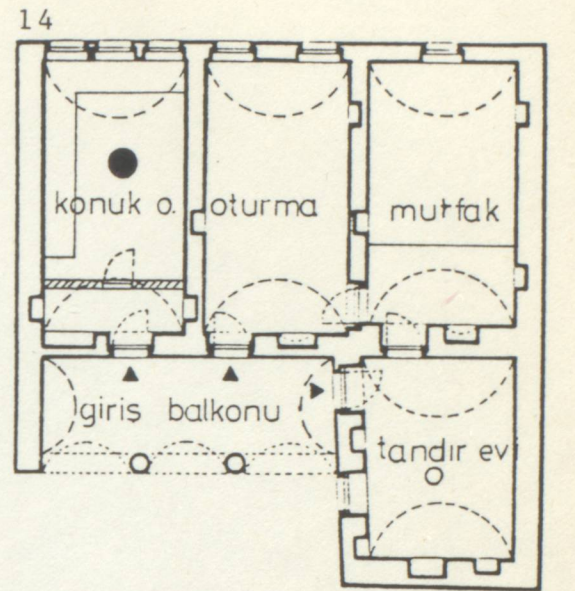

GİRİŞ KATI PLANI

Çizim No.42

GİRİŞ KATI PLANI

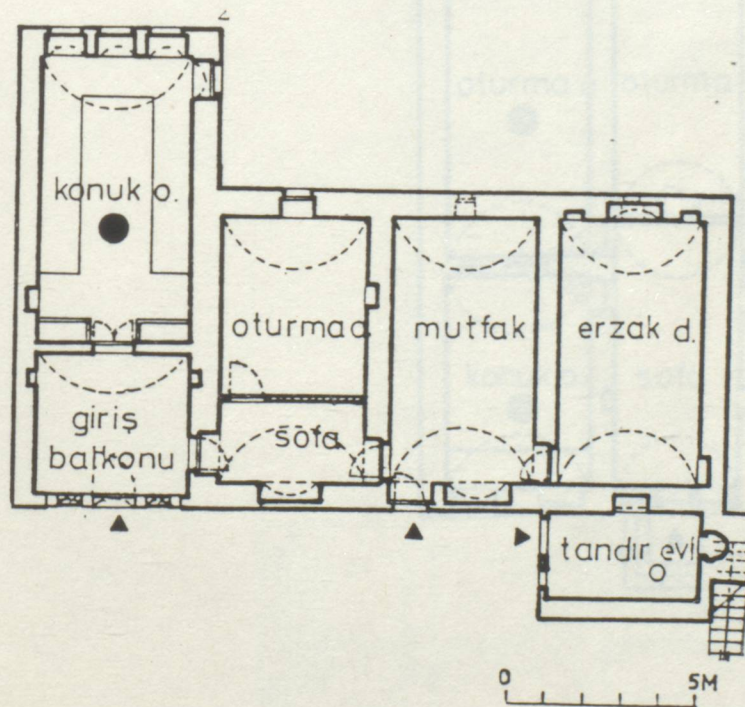

0 5M

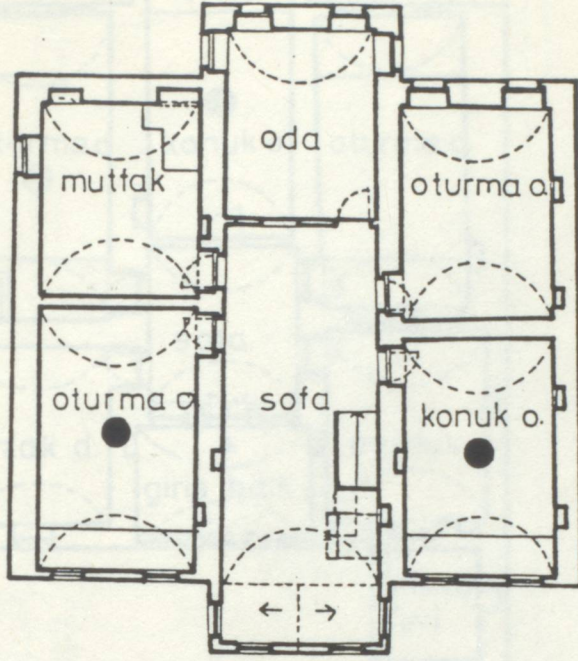
GİRİŞ KATI PLANI

Çizim No.44

Çizim No.43

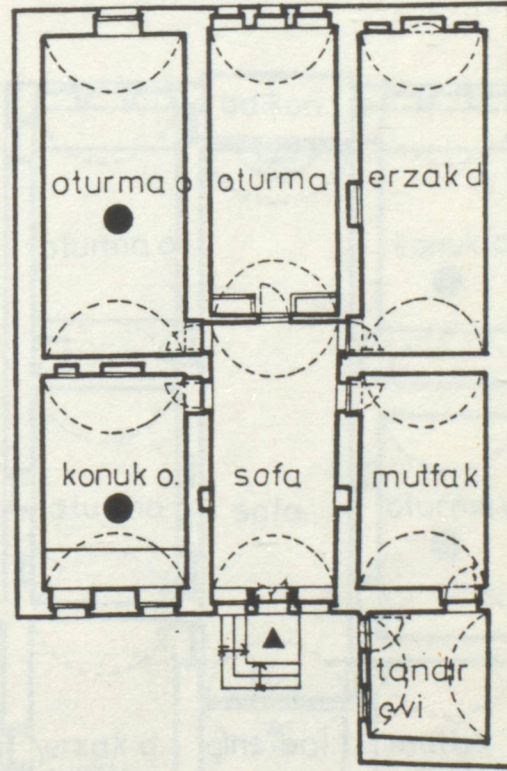

Çizim No.45

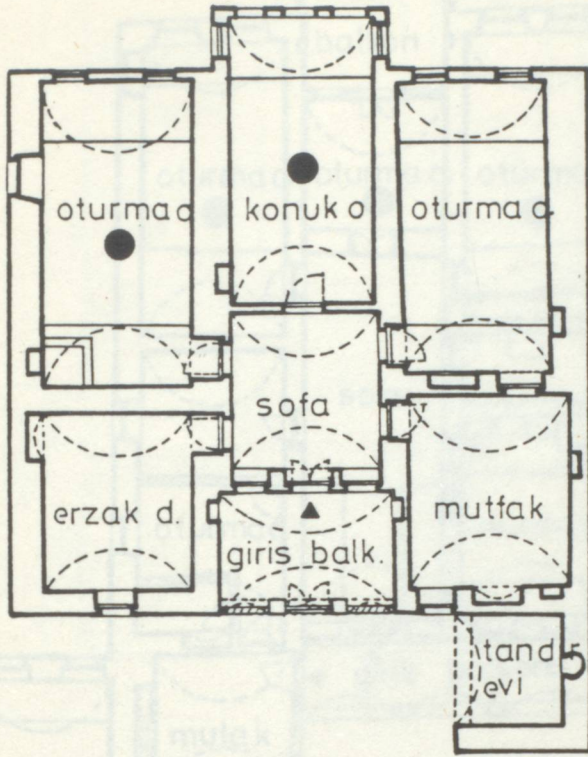
ÜST KAT PLANI

Çizim No.46

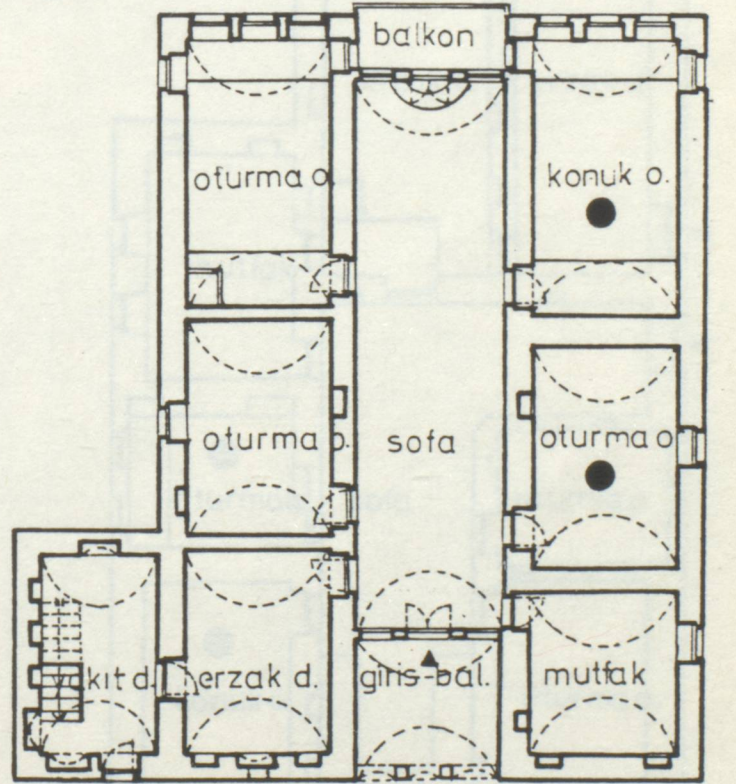
0 5M

Çizim No.47

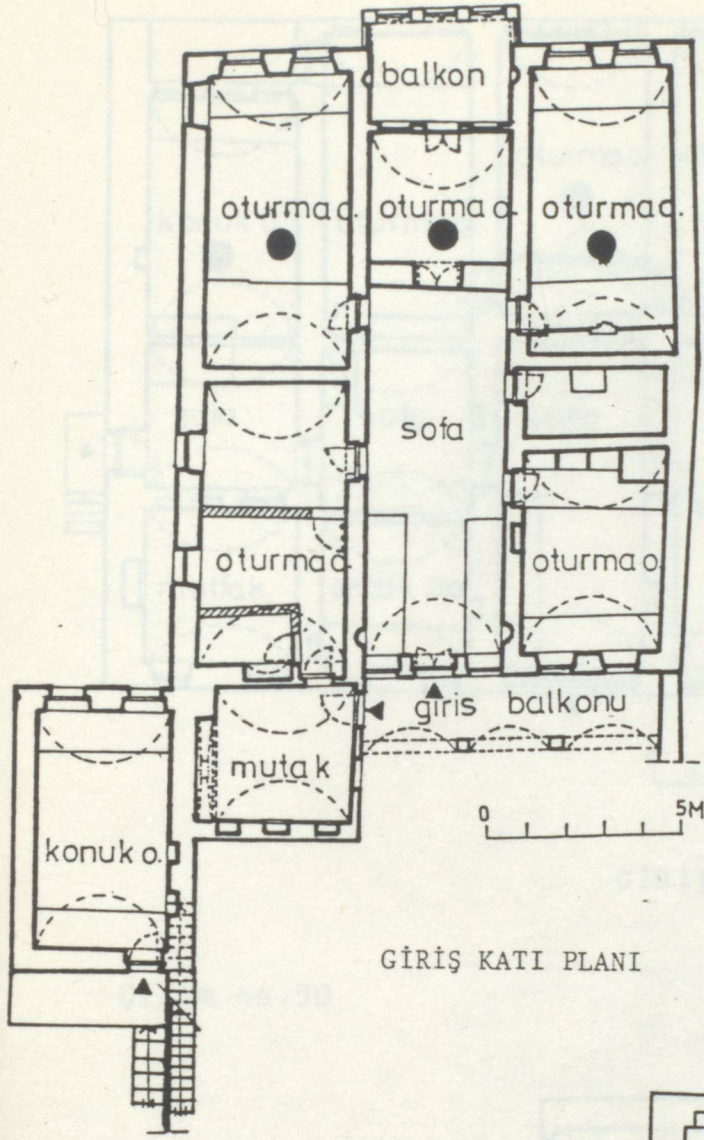
GİRİŞ KATI PLANI

Çizim No.48

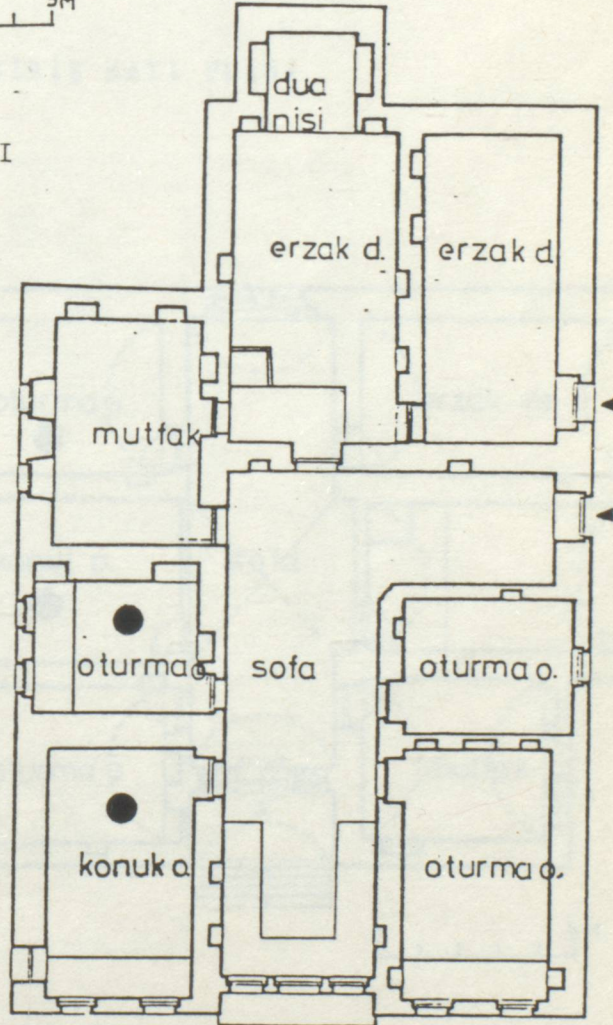
GİRİŞ KATI PLANI

Çizim No.49

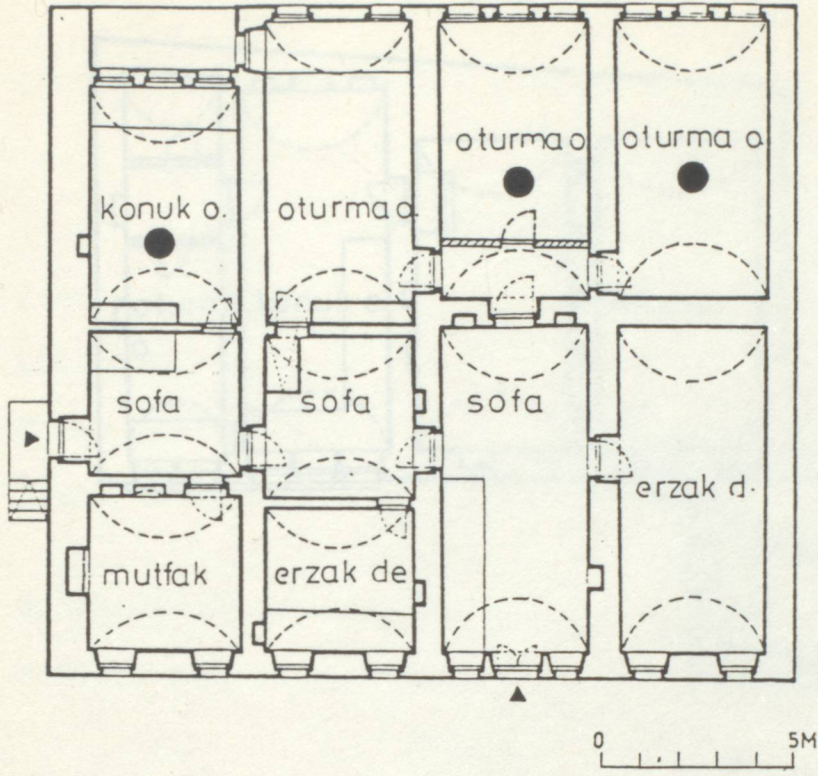
GİRİŞ KATI PLANI

Çizim No.52

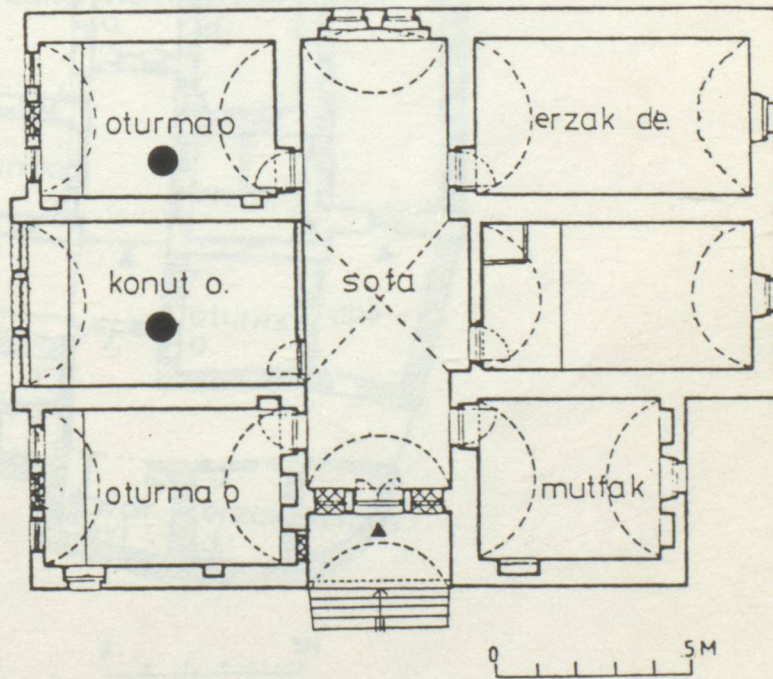
GİRİŞ KATI PLANI

Çizim No.53

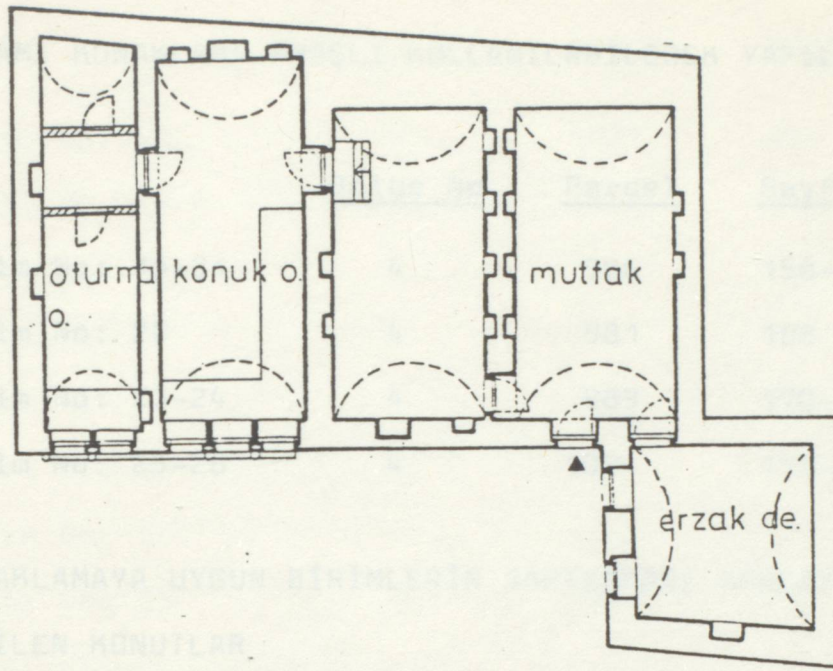

GİRİŞ KATI PLANI

Çizim No.50

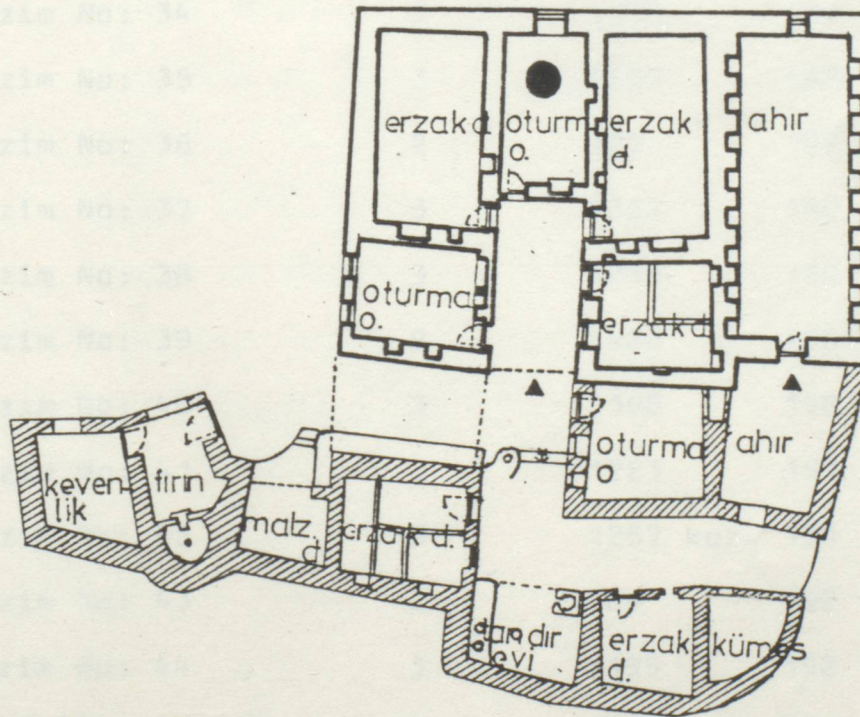

Çizim No.51

GİRİŞ KATI PLANI

Çizim No.54

Çizen: Mimar Demet Ulusoy

Çizim No.55

TAMAMI KONAKLAMA AMAÇLI KULLANILABİLECEK YAPILAR

Çizim No	Bölge No	Parsel	Sayfa
Çizim No: 13-21	4	986	158-166
Çizim No: 22	4	981	168
Çizim No: 23-24	4	989	170-171
Çizim No: 25-26	4	1074	172-173

KONAKLAMAYA UYGUN BİRİMLERİN SAPTANMASI AMACIYLA DEĞERLENDİRİLEN KONUTLAR

Çizim No	Bölge No	Parsel	Sayfa
Çizim No: 27-32	6	1375	174-178
Çizim No: 33	3	1354	189
Çizim No: 34	3	1356	189
Çizim No: 35	3	1351	189
Çizim No: 36	2	397	189
Çizim No: 37	3	1357	190
Çizim No: 38	3	1215	190
Çizim No: 39	2	1426	190
Çizim No: 40	3	1190	190
Çizim No: 41	3	1223	191
Çizim No: 42	3	1257 kuz.	191
Çizim No: 43	2	709	192
Çizim No: 44	3	1199	192
Çizim No: 45	3	1366	192
Çizim No: 46	4	1061	193
Çizim No: 47	3	1355	193

	<u>Bölge No</u>	<u>Parsel</u>	<u>Sayfa</u>
Çizim No: 48	4	1097	194
Çizim No: 49	2	1472	194
Çizim No: 50	3	1216	198
Çizim No: 51	4	985	198
Çizim No: 52	3	1362	196
Çizim No: 53	4	988	196
Çizim No: 54	3	1196	199
Çizim No: 55	1	603	199

8. Göreme Tarihi ... S. 116.

9. Yavuz, S. 116.

10. Andolfato ve Zucchi, S. 116.

11. Ibid.

12. Darkot, S. 116.

13. Andolfato ve Zucchi, S. 116.

14. Ibid.

15. Ibid., S. 116.

16. Darkot, S. 116.

17. Andolfato ve Zucchi, S. 116.

18. Göreme Tarihi ... S. 116.

19. Ibid., S. 116.

20. Ibid., S. 116.

21. Ibid.

22. Darkot, S. 116.

23. Giovanni, S. 116.

24. Akurdi, Andolfato ve Zucchi, S. 116.

25. Ibid., Göreme Tarihi ... S. 116.

NOTLAR

I. BÖLÜM

1. Günaltay, Romalılar ... , S.257.
2. Uluçay, S.205.
3. Andolfato ve Zucchi, S.51.
4. Yavuz, S.114.
5. Göreme Tarihi ... , S.15.
6. Andolfato ve Zucchi, loc.cit.
7. Derlen, S.122.
8. Göreme Tarihi ... , S.10.
9. Yavuz, S.116.
10. Andolfato ve Zucchi, S.52
11. İbid.
12. Darkot, S.354
13. Andolfato ve Zucchi, loc.cit.
14. İbid.
15. İbid. , S.54.
16. Darkot, S.356
17. Andolfato ve Zucchi, S.51.
18. Göreme Tarihi ... , S.16.
19. İbid. , S.17.
20. İbid. , S.11.
21. İbid.
22. Dinçol, S.12
23. Giovannini, S.67.
24. Akurgal, Ancient ... , S.321.
25. İdem. , "Tarih ..." , S.3.

26. Günaltay, Anadolu ..., S.61.
27. Giovannini, loc.cit.
28. Akurgal, Ancient ..., S.319
29. İbid.
30. Giovannini, loc.cit.
31. Akurgal, op.cit., s.323
32. İdem., "Tarih ...", S.5.
33. İdem., Ancient..., S.13.
34. Göker,Özgen, S.908.
35. Encyclopaedia Britannica, 1964, cilt 1, S.817.
36. Günaltay, Romalılar ..., S.257.
37. İbid. S.259.
38. Encyclopaedia britannica, 1964, cilt 1 S.818.
39. Giovannini, S.68.
40. Günaltay, op.cit., S.270
41. İbid., S.276
42. İbid., S.478
43. Konyalı, S.88.
44. Özseit, S.335
45. İbid., S.355
46. İbid., S.347
47. Ostrogorsky, S.22-23
48. İbid., S.44
49. Neri, S.123
50. Konyalı, S.88
51. Abû'l Farac, S.142
52. İbid., S.153
53. Ostrogorsky, S.108

54. İbid., S.133.
55. Thierry, "Le Chiese ...", S.131
56. Uzunçarşılı, Kuruluşları ..., S.10.
57. İbid., S.143.
58. İdem., İstanbul'un ..., S.1.
59. İbid., S.162.
60. Köprülü, S.89.
61. Kirstein, S.60.
62. Abû'l Farac, S.136.
63. Ronde, S.229.
64. Ostrogorsky, s.46.
65. İbid., S.43
66. İbid., S.44.
67. Köprülü, S.45.
68. Turgal, S.954.
69. Köprülü, S.58.
70. İbid., S.79.
71. Turgal, S.955-956.
72. Köprülü, S.80.
73. İbid., S.765.
74. Thierry, "La Cappadocia ..."; S,19, İdem., "Le Chiese...", S.131.
75. İbid.
76. Ortahisar ..., S.18.
77. D.P.T., S.257.
78. İbid., S.240.
79. Ortahisar ..., loc.cit.

II. BÖLÜM

1. Niğde ..., Aksaray-Gelveri Bl., S.1.
2. Ketin, S.443,
3. Konyalı, S.1943.
4. Petropoulos ve Andreadis, S.3.
5. Akakiadis, S.23.
6. Konyalı, S.1944.
7. Ainsworth, S.201.
8. Bkz.Bibliyografya: Akakiadis ve Petropoulos-Andreadis.
9. Bkz.Bibliyografya: Asvesti.
10. Bkz.Bibliyografya: Karaca.
11. Petropoulos ve Andreadis, S.15.
12. Güzelyurt'ta görüştüğümüz yaşlı kişilerde bu dengesiz-
liği vurguladılar. Ayrıca Türk ve Rum yerleşme birim-
leri bu ekonomik yapının maddi kanıtıdır.
13. Asvesti, S.29 v.d.
14. İbid.
15. Petropoulos ve Andreadis, S.63.
16. İbid.
17. Ainsworth, S.202.
18. İbid., S.203.
19. Karal, S.258.
20. Karaca, S.30.
21. Kuban, Türk ..., S.141.
22. İbid., S.150.
23. Erençin, S.58 ve 59.
24. Naumann, S.233.
25. Petropoulos ve Andreadis, S.69.

26. Schiemenz, S.153.
27. Petropoulos ve Andreadis, S.71.
28. İbid., S.64.
29. Schiemenz, S.155.
30. Mango, S.87.
31. Akakiadis, S.24.
32. Niğde ..., Aksaray-Gelveri Bl., S.2.
33. İbid.
34. İbid.

III. BÖLÜM

1. Olalı, S.133.
2. İbid., S.139.
3. D.P.T., S.268.
4. İbid., S.58.
5. İbid., S.57.
6. Olalı, S.166.
7. İbid., S.133.
8. D.P.T., S.86.
9. Erençin, S.203.
10. İbid., S.199.
11. Kuban, "Çağdaş ...", S.4.
12. Knobel, S.55.
13. Tanyeli ve Saraçlar, S.23.
14. Kuban, "Türkiye'de ...", S.16.
15. Hadi, S.118.
16. Aslanyürek, S.77.
17. Olalı, S.185.
18. Aslanyürek, S.78.

BİBLİYOGRAFYA

- Abû'l-Farac, G., Abû'l-Farac Tarihi, Çev. Ömer Rıza Doğan, 2 cilt, Ankara, T.T.K. yay., 1945-1950.
- Ainsworth W.F., Travels and Researches in Asia Minor, Mesopotomia Chaldea and ^{Armenia} America, London, John W. Parker, 1842.
- Akakiadis, Ioannis A., Gerveli-Nazianzos ve St. Gregorios Theologos'un Hayatı Civar Köylerin Coğrafi ve Tarihi Tanıtılması ve Eski Eserler, Atina, 1928. (Rumca).
- Aktüre, Sevgi., 19. Yüzyıl Sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi, 2. Baskı, Ankara, O.D.T.Ü yay., 1981.
- Akurgal, Ekrem. Ancient Civilisations and Ruins of Turkey, 5. Baskı, Çev. John Whybrow ve Mollie Emre, İstanbul, Haşet Kitabevi, 1983.
- _____, "Tarih Öncesi Çağlardan Osmanlılara", Hürriyet Gösteri Sanat Edebiyat, sayı no 30, 1983, s. ek/3-7.
- Andolfato, U. ve Zucchi, F., "L'aspetto Fisico Della Regione", Arte Della Cappadocia, Ed. Luciano Giovannini, 1971, S. 51-61.
- Aysu, Emre, Eski Kent Mekanlarını Düzenleme İlkeleri Kent Planlama Bütünü İçinde SistematiK Bir Çözümleme-Planlama-Tasarlama Modeli Trabzon Kenti Orta-İç Kale Tarihi Yerleşimi Üzerinde Bir Deneme. İstanbul, İDMMA Mimarlık Bölümü Yay., 1977.

Aslanyürek, Şükrü, "The Management of Tourism İn "Historic Cities and İstanbul", Boğaziçi Üniversitesi Der-gisi, 1980/81, S.70-99.

Asvesti, Mana, Epangelmatikes Asholies ton Hellenon tes Kap-padokias, Atina, 1980,

Batur, Afife, "Tarihi Çevre Korunmasında Siyasal ve İdeolo-jik Boyutlar", Mimarlık, Sayı No.5, 1975, S.14-17

Darkot, Besim, "Türkiye Cumhuriyeti, Coğrafya, Jeoloji, Zi-raat, Sanayi ve Ticaret", Meydan-Larousse, C.12, 1973, S.353-364.

De Carlo, Giancarlo, Urbino, La Storia Di Una Città e İl Piano Della Sua Evoluzione Urbanistica. Padova, Marsilio Editori, 1966.

Derlen, Ziya, "Kapadokya'nın Jeolojik Oluşumu ve Tarihi", Milliyet, İstanbul'dan Göreme'ye Kültür Mirası-mız, Fasikül 16, 1984, S.122-123.

Dinçol, Ali M., "Hititler Öncesinde Anadolu", Anadolu Uygar-lıkları Ansiklopedisi, C.1., 1982, S.11-16.

D.P.T. Turizm ve tanıtma, Cilt 1 ve 2, Ankara, D.P.T. Ya-yın ve teksir şubesi, Ocak 1977.

"Cappadocia", Encyclopedia Britannica, C 4, 1964, S.817-818.

Erençin, Abdullah, Kapadokya yerel konutlarında turizme Yö-nelik Yenileme Çalışmalarına Bir Yaklaşım, Örnek Avcılar Köyü, İstanbul, İ.T.Ü. yay., 1979.

Giovannini, Luciano, "Il Territorio E Gli Insediamenti Rupestri", Arte Della Cappadocia, Ed.Luciano Giovannini, 1971, S.67-80.

Göker, Ü. ve Özgen, E., "Kappadokya", Meydan-Larousse, C.6, 1971, S.908.

Göreme Tarihi Milli Parkı Uzun Devreli Gelişme Planı,
USAID/T, Temmuz 1972.

Günaltay, Şemseddin, Yakın Şark II. Anadolu. En Eski Çağlardan Ahamenişler İstilasına Kadar. T.T.K. yay. VIII. Seri, no 3/2 Ankara, 1937.

_____. Yakın Şark IV- I.Bölüm: Perslerden Romalılara Kadar Selevkoslar, Nabatiler, Galatlar, Bitinya ve Bergama Krallıkları. T.T.K. yay VIII. seri no 3/4, Ankara, 1951.

_____. Yakın Şark IV-II. Bölüm: Romalılar Zamanında Kappadokya, Pont ve Artaksiad Krallıkları, T.T.K. yay. VIII. seri, no 3/5, Ankara, 1951.

Hadi, Sevinç, "Göreme Çevresi", Milliyet Kültür Mirasımızı Koruma Semineri, İstanbul, 1984, S.117-119 (Teksir).

Hild, Frederich, Das Byzantinische Strabensystem in Kappadokien, Wien, 1977.

Hild, F. ve Restle, M., Kappadokien (Kappadokia, Charsianon, Sebasteia und Lykandos), Wien, Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften, 1981.

- Karaca, Eleni, "I Paideia sto Gerveri tes Kappadokias",
Deltio Kentru Mitrasiatikan Spcidon, Cilt 3,
Atina, 1982, sh 127 v.d.
- Karal, Enver 2., Osmanlı Tarihi V Cilt Nizam-ı Cedit ve Tan-
zimat Devirleri 1789-1856, T.T.K. yay. XIII seri
no 16/5, Ankara, 1947.
- Ketin, İhsan, Türkiye Jeolojisine Genel Bir Bakış, İstanbul,
İ.T.Ü. yay, 1983.
- Kiepert, R., Karte von Kleinasien, Berlin, 1908.
- Kirstein, E., "Kapadokya'da IV Yüzyılda Yerli Kültürün
Sosyal Künyesi", V Türk Tarih Kongresi, Ankara,
12-17 Nisan 1956 Kongreye Sunulan Tebliğler,
T.T.K yay, IX Seri, No 5, Ankara, 1960, s.
- Knobel, Lance, "Urban Memories", The Architectural Review,
sayı 1028, 1982, s.55-74.
- Konyalı, İ.H., Abideleri ve Kitabeleri ile Niğde Aksaray
Tarihi, 3 cilt, İstanbul, Fatih yay, 1974.
- Köprülü, Fuad, Osmanlı Devletinin Kuruluşu, 2.baskı, T.T.K.
Yay. VIII seri, no.8, Ankara, 1984.
- Kuban, D., "Çağdaş Koruma, Tasarım ve Planlama İlişkilerine
Kuramsal Bir Yaklaşım", Mimarlık, Sayı 3-4, 1984
S.3-5.
- _____, "Kültürel Gelişmeler ve tarihi Çevrenin Korun-
ması", Mimarlık, Sayı 5, 1975, S.21-23.

- Kuban, D., "Türkiye'de ve Özellikle İstanbul'da ahşap Konut Mimarisi ve Korunması ile İlgili Sorunlar", Mimarlık, Sayı 6, 1973, S.15-16.
- _____. , Türk ve İslam Sanatı Üzerine Denemeler, İstanbul, Arkeoloji ve Sanat Yay., 1982.
- Mango, Cvrill, Byzantine Architecture, New York, Abrams Publ., 1976.
- Naumann, Rudolf, Eski Anadolu Mimarlığı, T.T.K. Yay. IV.Dizi, No.9, Ankara, 1975.
- Neri, Umberto, "Cristiani Dei Primi Secoli In Cappadocia", Arte Della Cappadocia, Ed. Luciano Giovannini, 1971, S.121-124.
- "Niğde İli Yapı Gereçleri ve Yöresel Koşullar", Bayındırlık Bakanlığı, Yapı ve İmar İşleri Reisliği, Aralık 1969 (teksir).
- Olalı, Hasan, ve diğerleri, Dış Tanıtım ve Turizm, T.İş Bankası Yay. No 253, Ankara, 1983.
- Ortahisar-Göreme Kadapokya Araştırma Değerlendirme Genel Koruma, Aşama 1, Rapor 2, Ankara, T.C.Kültür Bakanlığı Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, 1975.
- Ostrogorsky, G., Bizans Devleti Tarihi, Cev.Fikret Işıltan, T.T.K. Yay. X dizi. no 7, Ankara, 1981.
- Petropoulos, D. ve Andreadis, H., La Vie Religieuse Dans La Région d'Akséray-Ghelvéri, Athéenes, CEAM, 1970. (Rumca yazılmıştır, Fransızca özet bölümü vardır).

Özsait, Mehmet, "Anadolu'da Roma Egemenliği", Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi, C.2., 1982, S.325-361.

Ramsey, W.M ve Bell G.L., The Thousand and One Churches, London, 1909.

Ramsey, W.M., The Historical Geography of Asia Minor, London, 1890.

Rohde, G. "Roma ve Anadolu Ana İlahesi"
İkinci Türk Tarih Kongresi. İstanbul 20-25 Eylül 1937. Kongrenin Çalışmaları. Kongreye sunulan Tebliğler, T.T.K.yay., IX.seri, no.2, Ankara, 1943, S.228-237.

Rott, Hans, Kleinasiatiscche Denkmäler aus Pisidien, Pamphylien, Kappadokien und Lykien, Leipzig. Dieterich'sche Verlagsbuchhandlung Theodor Weicher 1908.

Schiemenz, G.P., "Ein Neufund Byzantinischer Wandmalerei in Güzelyurt", Römische Quartals-Schrift für Christliche Altertumskunde, 67, 1972, S.153-155.

Sezgin, Haluk, "Vernaküler Mimari ve Günümüz Koşullarındaki Durumu", Mimarlık, Sayı 3-4, 1984, S.44-47.

Şener, H., Geleneksel Konutların Onarım Yenileme Çalışmalarına İhtiyaçsal Değerlendirme Yoluyla Bir Yaklaşım, İstanbul, İ.T.Ü.Mimarlık Fak. Yay., 1977.

Şirince'de Tarihsel Dokunun Korunması ve Turizm Amaçlı Kullanımı, Ankara, Kültür ve Turizm Bakanlığı Planlama ve Yatırımlar Dairesi Başkanlığı Araştırma Grup Başkanlığı, 1983.

Tanyeli, U. ve Saraçlar, G., "Tarihsel Çevreyi Koruma Kavramına Eleştirel Bir Bakış", Mimarlık, Sayı 10, 1984, S.22-24

Thierry, N. ve M., Nouvelles Eglises Rupestres de Cappadoce Region du Hasan Dağı, Paris, 1963.

Thierry, N., "Le Chiese Rupestri", Arte Della Cappadocia, Ed.Luciano Giovannini, 1971, S.129-132.

_____, "La Cappadoce De puis l'antiquite", Histoire Et Archeologie, Sayı 63, 1982, S.14-19.

Turgal, Fehmi, "Mulgâ Şer'iye Mahkemeleri Sicilleri Üzerinde İncelemeler", İkinci Türk Tarih Kongresi. İstanbul 20-25 Eylül 1937 Kongrenin Çalışmaları, Kongreye Sunulan Tebliğler, T.T.K.yay., IX seri, No 2, Ankara, 1943, S.948-962.

Turizm Müesseseleri ve Nitelikleri Yönetmeliği, İDGSA Mimarlık Yüksek Okulu derleme yayını, İstanbul, 1980.

Türkiye Mülkî İdare Bölümleri Belediyeler, Köyler, İçişleri Bakanlığı, İller İdaresi Genel Müdürlüğü, Seri II., sayı 5, 1 Ağustos 1977 durumu.

Uluçay, Çağatay, "Akamanışlar", Meydan Larousse, C.1, 1969, S.205.

Usman, Mükerrerem, Antik Devir Küçük Asya Evleri, İstanbul, İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Yay., 1958.

Uzunçarşılı, İ.H., Osmanlı Tarihi I.cilt Kuruluştan İstanbul'un Fethine Kadar, T.T.K.yay., XIII seri, no 16/1, Ankara, 1947.

Uzunçarşılı, İ.H., Osmanlı Tarihi II.cilt İstanbul'un Fet-
hinden Kanun Sultani Süleyman'ın Ölümüne Kadar,
T.T.K.yay.,XIII seri, no 16/2, Ankara, 1949.

Üstüncök, O., "Tarihi Çevre Korunması: Genel Yaklaşım ve
Çalışma Metodolojisi Hakkında", Mimarlık,
Haziran 1973, S.9-12.

Yavuz, Samiye, "Kapadokya Bölgesinin Genel Tanımı ve Göreme
Yapısal Koruma Projesi", Milliyet Kültür Mirası-
mızı Koruma Semineri, İstanbul, 1984, S.114-116.
(Teksir).

ÖZGEÇMİŞ

Adı, Soyadı : Cengiz Can

Doğum yeri, yılı : Gaziantep, 1955

İlk Öğrenim : İst.Büyük Reşit Paşa İlkokulu
İst.Koca Ragıp Paşa İlkokulu

Orta Öğrenim : İtalyan Lisesi
Fatih Lisesi
Tarhan Lisesi

Orta Öğrenim sonrası: İtalya, Bologna Üniversitesi
Rimini Okulu, İtalyan Kültür ve
Sanatı, bursiyer öğrenci

Yüksek Öğrenim : I.D.M.M.A. Mimarlık Fakültesi Lisans

Lisansüstü Öğrenim : Y.Ü. Röle ve Restorasyon Bölümü
Restorasyon Anabilim Dalı Araştırma
Görevlisi

Mesleki Çalışma : 1983, Serbest büro çalışması

